

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM,

hová a kéntrátok, tudakozások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkesztő:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 ft — kr

Fél „ „ 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. január 1.

4. szám.

TARTALOM. Utazás a Balaton körül. *Eötvös Károly* közleményeiből. — A kis dalos. Irtá: *Zilahy Etel*. — A macskák paradicsoma. Irtá: *Zola Emil*. Fordította: *T.* — Kakuk. »Versek« című kötetből. *Balla Miklós*. — Az állatok beszéde. *Gárdonyi Géza*. Állatvédelem: A közönséghez. *Sz. S.* — Az „ország-állatvédő egyesület”. — Az állategészségügy államosítása. — Állatvédők nemzetközi kiállítása. — Állatvilág: A szarvas könnye a régiék hiedelmében. *Közl.: K. J.* — A fantázia és a lovak. — Kutyák a rendőrség szolgálatában. — Öngyilkos állatok. — Iróadalom: Nyolczadik ifjúsági pályázatunk. — Könyv az egészséges állatok gondozásáról és a betegek ápolásáról. — Három magyar vallásos ének. — Hasznos tudnivalók: Praktikus ujdonság. — Új öls módszer. — Vegyesek: Lémészárszék. — A világ legnagyobb állatkertje. — Szerkesztői üzenetek.

Utazás a Balaton körül.

— *Eötvös Károly* közleményeiből. —

(Nem segít a mappa. — Mit ér a tudomány kutya nélkül. — Egy kis párbeszéd a Turcsi kutyával.)

— Most már meg kell várnunk, míg a köd felszál.

Ez volt a mérnök ur véleménye. Érett megfontolás után mondta ki, a mikor kétszer-háromszor megfordult saját tengelye körül s egyebet ködnél nem látott. Az esküdt ur más véleményben volt.

— Én pedig azt meg nem várom, míg felszál a köd. Sőt e mai helyszíni tárgyalást el is halasztom valamely másnapra.

A *siófoki* halászgazda megint más véleményben volt.

— Pedig aligha meg nem kell várnunk a ködnek tisztulását tekintetes uram; — én a magam részéről ugyan innen el nem indulok, mert én meg nem mondám ebben a ködben, merre föl, merre alá?

Nosza elkezdett e szóra a mérnök ur káromkodni.

— Hejh, a ki teremtette, ez már az okos észrevétel Nézzük csak a mappát: hol is volnánk mi e pillanatban?

Ott volt a mappa a vármegye húszárjának hóna alatt. Kettő is, nem egy. Bádogtokba mind a kettő. Két halászegény már régóta vívódott a fölött: mi lehet az? Kürt-e trombita-e, hurkától-e? Most sült már ki, hogy mappa. Abban van a siófoki határ, meg a balaton-fő-kajári határ. E csodára csóválták a fejüket de nagyon.

De hiszen bölcs szakértő mérnök: kioldhatod te annak a toknak kötelékét, leveheted te annak sapkáját, kirázhatod te abból a térképet, megnézheted te azon, merre van hegye, merre van tolla a nyilvesszőnek, merre van éjszak, merre van dél: nem értesz te azért abból semmit. Kinevet téged azért a kajári halászgazda.

Most ugyan még csak a bajusza alól nevet s azt is halkán teszi. Még vár kevés ideig.

Nézik a térképet keményen. Mérnök, esküdt, patvarista, községi jegyző. Körül-körül tekint a mérnök a közben: nem nevet-e valamelyik paraszt? Nagyon kapóra jönne valakit összeszidni. Mert hogy az a térkép a köd ellen mit se használ: azt most már ő is belátja. Kérdi a patvarista:

— Hát a tájirányzó urambátyám?

Erre a szóra jön még csak haragba a mérnök. Tízszor is megtapintotta ő már minden zsebjét. Epen csak a kompaszt, a tájirányzót felejtette otthon. De minek is hozta volna el? Nem volt ő neki tengerész még az öreg apja se, nem is az atlanti tengerre indult ő el új világokat fűdözni fel, csak egy rongyos sommás repozícióra hívták, oda pedig minek a tájirányzó?

Hiába volt minden haragja. A térképet újra össze kellett szodorni, a tokba beletenni, a tok sapkáját visszatenni s kötelékét bebogozni. Tartsa csak a huszár tovább is a hóna alatt.

Még egyszer ráivall a mérnök az emberekre.

— Hát már senki se tudja a biztos utat Sió-Fokra?

Bizony nem tudta azt senki. Egy kajári siheder kölyök még el is kezdett csufolódni.

— Hogy tudhassuk mi azt, ha már az a háromláhu masina se tudja?

Röhögtek rá. De most már a röhögés se hozta méregbe a mérnök urat. Valami nagy dolog koválygott a fejében.

— Hiszen se hajlékunk, se ruhánk, se kenyérünk. Hátha ez a köd három nap, három éjjel meg nem mozdul?

— Bizony történt már ilyen eset tekintetes uram nem is egyszer. Így járt tavaly télen Marosi János is, a kis-utczai takács. Be akart menni a halászok elé. A köd megnyomta. Elbódorgott erre-amarra a jégen. A kalapja: no az megkerült, de ő neki azóta se hire, se hamva. Legjobb lesz nekünk itt a hóra lefeküdnünk, már aztán akármit ad az isten. Valamikor csak fölszáll a köd.

A kajári halászgazda csak ezt várta. Erre a szóra odalépett a mérnök urhoz.

— Már én csak haza megyek, nem várokozom itt hiába. Isten megáldja tekintetes úram!

Még kezét is fogott a mérnök urral. Csak azután fordult a többihez.

— Adjon az isten jó szerencsét kegyelmeteknek is mind közönségesen. Majd holnap ilyenkor kinézek ide megint.

Intett a kajáriaknak.

— Csak nyomomba gyerekek, hogy el ne bóduljatok! Megindult nyugodtan.

De nem nézhette ezt szó nélkül a mérnök.

— *Hejh gazda uram, kedves jó barátom, álljon csak meg még egy szóra.*

A halászgazda megáll, visszanéz.

— Tessék parancsolni.

— Hát kelmed biztosan tudja az utat Kajár felé?

— Bizony nem tudom én.

— Hát hogy mer elindulni?

— *Mert tudja a Turcsi.*

— *Ki az a Turcsi?*

— *Hát a kutyám, ki volna más?*

Ugy volt bizony. Akkor vették csak észre a kutyát.

Idomtalan, maszatos képű, kóczos szőrű eb. Valami korcs. Az apja bizonyosan kuvasz volt, az anyja aligha nem puli. A mi onnan bizonyos, hogy hol az egyik füle állt fel, hol a másik. A mihez pedig rendesen csak az agár meg a puli ért. Hanem két fekete szemében csak úgy égett az okos elme. Holmi vásott kölykek akárhányszor mondták, hogy több az esze annak az ebnek, mint az öregbirónak. Az igaz, hogy az öregbíró a pinczeszeren néha több bort szokott inni, mint a hogy illendő s ilyenkor bolondokat beszélt, a mit a Turcsi soha nem csinált. De azért mégis isten ellen való vétek így beszélni.

Ott üldögélt már a Turcsi régóta a gazdjának csizmaszára mellett. Figyelemmel hallgatta az emberek beszédét s komoly részvétellel kísérte a szegény mérnök ur tépelődését. A *mérnök urat ugyan még eddig nem ismerte; de azt már látta a szemeiről, hogy a ködhöz semmit se ért.* A háromlábu messzelátó eleintén némi aggodalmat keltet benne, de a mikor látta, hogy se nem rug, se nem harap: azután rá se nézett többé. Kuyába se vette. De azzal kezdettől fogva tisztában volt, hogy se ő, se gazdája az éjszakát kint nem tölti a jégén. Ámbár ő ettől se félt volna nagyon, mert jól érezte, hogy a Marcsi tarisznyájában még elég kenyér, szalonnabőrke és sonkacsont van.

A míg az emberek beszédét s a mérnök ur káromkodását hallgatta: azalatt éber figyelemmel kísérte gazdája arczát, szemét s minden mozdulatát is. Csak azt várta: mikor szól, vagy mikor int neki a gazda. A szót is megértette intés nélkül, az intést is megértette szó nélkül. Ilyen derék Turcsi volt az a kutya.

Végre csak kimondotta a gazda: induljunk haza felé.

A Turcsi előre futott a ködben, egy perczig szagálódott s azután visszajött. Odaállt a gazdája elé és megindult az *akarottjai lejáró* irányában. Minden perczben vissza-vissza nézett, hogy gazdája egyenesen követi-e? Egyszer egyik legény ferde irányban lépett ki valami ok miatt. A Turcsi rögtön rendre utasította, néhány ugató hanggal meginttén őt, hogy ne bolondozzék, mert különben a jégén hagyja.

Olyan egyenesen kivezette a tekintetes biróságot s az érdemes csapatott a partra; nincs az a hajós kapitány, vagy csillag vizsgáló, a ki ezt jobban megcselekedte volna. S azt hiszik talán, hogy ezt neki valaki megköszönte, vagy őt ezért valaki megdicsérte, megsimogatta? Senki ezt nem cselekedte.

Igaz, hogy a Turcsi nem is várt köszönetet.

De arra se számított, hogy a mikor a parton egy perczig ott lábatlankodott a mérnök ur s azon felül e szóval illesse:

— Czoki innen!

Azonban eltűrte ezt is szó nélkül, az eszéhez értette a mérnök urnak s hosszas tapasztalásból azt is jól tudta már, hogy a világ háládatlan, csak a kutya háladatos.

Hanem gazdája nem tűrte el szó nélkül.

Mert a mikor nagy keserves zihálás közben fölérték az akarattyai csárdához s a mérnök ur a halászgazdától elvált: a halászgazda megemlékezett úgy önmagában arról, hogy a mérnök ur mily nagyon lenézi a tudatlan, tanulatlan parasztot s azért úgy bucsuzott el tőle:

— Ha nem vétenék szómmal tekintetes uram, mondanék valamit.

— No csak hamar, hamar jó ember, mert fázom.

— Hát csak azt mondanám tekintetes uram, hogyha már a parasztot megveti: a kutyáját becsülje meg. *Mert szentháromság egy örök Isten úgy segélyen bennünket, hogyha az a rongyos paraszt kutya nincs velünk, a tekintetes uram fejét néhány nap múlva már ott a jegen hollók, varjak kopogtatják.*

Az a rongyos paraszt kutya megértette gazdájának minden szavát. Oda állt gazdája elé s orrát, fejét oda dörzsölte gazdája hideg kezefejéhez. Az a hideg, durva paraszt kéz ekkor végig simogatta a kutya fejét.

Hejh milyen jó kedvet csinált ezzel annak a kutyának: Ugrált, futkározott, farkát csóválta, majd egyenesen feltartotta a Turcsi. Örömében hanyatt feküdt s vihogva belehentergett a hóba Mikor a havat lerázta magáról: mindenkinek tele szórta vele szemét, száját. *Olyan boldognak érezte magát, mikor látta hogy mégis csak van elismerés a világon.*

Hanem a mérnök urra többé rá se nézett.

Sőt a mikor felült az a csárdás kocsijára, hogy Sió-Fokra menjen s a kocsi megindult: akkor már meg is ugatta paraszt kutya-természetéhez képest. Vajjon kutyaugatás volt ez? Vagy egy kissé érdes szemrehányás, mintha azt mondta volna: köszönd a gazdámnak tudós ember, hogy megszabadítottalak. Ha gazdám ott nincs: bizony ott hagylak a jégen.

Nincs igazad, Turcsi.

Az a mérnök nem rossz ember. Ismertem jól öreg korában. Ott volt háza Balaton-Füreden a nagy Szentgyörgyi-Horvát-villa nyugati tövében. Nem utálta az a parasztot, sőt szerette a szegény embert. Hanem lásd Turcsi, sok rossz szokás van az emberek közt a világban, a mit te ott Balaton-Fő-Kajáron talán nem ismerhetsz eléggé. Te nem tudhatod jól, hogy minden háznester patvarkodó, minden pallér durva s minden földmérő és vízmérő mérnök goromba. Eltanulja főnökétől s megszokja már fiatal korában, hogy a lánczhuzó, karótartó és talicskatoló munkáshoz sohase legyen jó szava s minden szavát parancsoló, körömködő, kemény hangon ejtse ki. S a hogy egyszer megszokta

munkásaival: később aztán úgy beszél minden kis sorsu emberrel. Úgy beszél még a te gazdádval is Turcsi.

Bocsáss meg hát neki Turcsi s ha majd jön a második tárgyalás, ott a jegen: mentsd meg őt jó szívvvel akkor is.

A jó nevelés, a jó társaság adja meg a jó modort. És az emberszeretetet.

Jó modor és emberszeretet kell ahhoz is, hogy az állatot szeressük s téged Turcsi oldalba ne rugdaljunk. Akkor volt csak vétkes ember a mérnök ur is, mikor téged oldalba rugott. De ez is csak a rossz szokás munkája. Azt gondolta, hogy láncz-huzója voltál. De ebben mégse mentegetem előttd. Mert vala-mint az emberrel nem szabad úgy bánni, mint a kutyával: annál fogva a kutyával se szabad úgy bánni, mint a lánczhuzóval.

Száz szónak is egy a vége Turcsi. Ha az a mérnök ur nem is volt rossz ember: azért beismerem, van elég rossz ember a világon. De rossz kutya is akad ám elég! Ezt meg te ismerd be Turcsi.

A kis dalos.

Irta: *Zilahy Etel.*

Úgy dalolgatsz kis madárka
Itt az enyhe melegbe',
Míg odakinn zordon télnék
Képe táruł elődbe.

Kellemes itt a szobában
Ez a hideg napsugár;
S azt hiszed, hogy tavasz van már?
Csalódot te kis madár.

Hidd el kicsiny dalaokoeska
Messze van a kikelet,
Haldoklik a természet most
Hiába zengsz éneket.

A macskák paradicsoma.

Irta: *Zola Emil.*

Nénémtdl egy angora macskát örököltem; kétségtelenül a legostobább állat, a mely valaha a szemem elé került. Ez a macska egy téli alkonyatkor, a hamvadó kandalló-tűz előtt, ezt a történetet beszélte nekem.

I.

Két esztendő s voltam akkor s nálamnál kövérebb és naivabb macskát elgondolni nem lehetne. Eme zsenge korban tetszelgő s a házi tűzhely kellemességeit semmire sem becsülő állat voltam.

És mégis mily nagy hálával tartozom a gondviselésnek, a mely az ön nénjéhez vezetett. A jó asszony szinte bálványozott. Egyik székrénynek fenekén volt hálósobám, benne pedig párna és háromréti takaró. Mint a lakásom, olyan volt az ellátásom is; se kenyér, se leves, csak hús, jó, véres hús!

S mégis: mindeme örömmek és gyönyörűségek közepete, csak egyre vágytam, csak egyről álmodtam, a nyitott ablakon keresztül kiosonni és a háztetőkre menekülni. A becézgetést untam, puha ágyam undort keltett bennem, kövér voltam, magam is megrémültem enmagamtól. S szerencsémben egész nap unatkoztam.

Meg kell említenem, hogy az ablakból, ha nyakamat egy kissé előre nyújtottam, megláttam a szomszédos háztetőket. Azon a napon ott, a fakó háztetőkön örömtől ujjongva kergetődzött négy borzas és felkunkorított farku cicza. Ilyen csodálatos játékot sohasem láttam.

Ama napon szilárdult meg meggyőződéseim. Az igazi boldogság csak a háztetőkön található, az ablak mögött, a melyet mindig gondosan bezártam. Tudtam, hogy így csukják be azokat az asztalfiakat is, a melyekben a húst szokták tartani.

Eltökéltem magam: elszököm. Az életben egyébnek is kell lenni, mint véres husnak. Onnan integetett felém az ismeretlen ideál. Egyszer nyitva feledték a konyha ablakot. Kiszöktem arra a kis tetőre, a mely a konyhaablak alatt volt.

II.

Mily szépek valának a tetők: széleiken széles csatornák, melyekből bódító illat áradott szerte. Nevezhetetlen gyönyörűséggel jártam e csatornáknak, élvezve mint sülyednek belé mancsaim a finom, lágy, meleg sárba. Olyan volt, mintha bársonyon jártam volna. És a nap olyan forrón tűzött alá és sugarai olvasztani kezdék hájamat.

Nem szabad azt sem eltitkolnom, hogy minden tagomban reszkettem. Öröömöm félelemmel és aggodalommal volt elegy. Egész világosan emlékezem még arra a borzasztó izgalomra, mely miatt kicsi hiján leestem a gyalogjáróra. Három kandur ficáncolva rettenetesen nyávogva törtetett felém. A mikor látták, mennyire megrémültem, nevetve biztosítottak, hogy csak tréfából nyávogtak. Elkezdtem velük együtt mihákolni. Nagyon kedves dolog volt. Ezek a fickók nem voltak olyan kövéren ostobák, mint én. Kinevettek, mikor végig gurultam a napsugártól áttűzesült háztetőn.

Az egyik öreg kandur — szintén ebből a társaságból — különös rokonszenvet tanusított irántam. Ajánlkozott, hogy elváltja nevelésemet, a mely ajánlatot én hálával fogadtam.

Oh! milyen távol esett ekkor tőlem az a puha outhon! Ittam a csatornából és nem volt csukros tej, a mely valaha olyan jól esett volna. Minden szép és jó volt. Egy cica kisasszony lépett el előttem, elragadó teremtség volt, s ismeretlen izgalom vett rajtam erőt.

Eleddig ilyen istenien lágyyszőrű cicákat csak álmaimban ha láttam. Az ujonnan érkezett elé rohantunk, három társam és én. A többiek elé vágtam és bókolni kezdtem a cica-hajadon előtt, de egyik társam nyakon-harapott. Fájdalom-kiáltást hallattam.

»Nana! «csillapított az öreg kandur, s magával huzott, »fogsz még egyebeket is látni.«

III.

Egy órai sétálás után alaposan megéheztem.

»Mit szoktak itt a tetőkön enni? kérdeztem barátomat, a kandurt.

»A mit éppen találnak« világosított fel.

Ez a felelet ugyancsak megzavart, mert bármilyen serényen kerestem — nem találtam semmit. Végre a félemeleten egy fiatal munkásnőt találtam, a ki reggelijét készítette el. Az ablak mellett volt asztala s rajta egy étvágygerjesztő, rózsaszínű szelet.

»Ez éppen nekem való« gondoltam gyermeki ártatlanságomban. Az asztalra ugrottam s megragadtam a szeletet.

De a munkásnő seprűjével borzasztót ütött rám. Elejtettem a húst s egyetlen hatalmas ugrással kiszöktem.

»Hova gondolsz?« korholt a kandur. A hús, a mit asztalon tartanak, nem nekünk való. A csatornában kell kereskedned.

Hogy konyhában őrzött hús nem való macskáknak érthetetlen tétel volt előttem. Gyomrom már komolyan zúgolódott. A kandur biztatása, hogy várjam be az éjt, szinte kétségbeejtett. Az éjt bevárni — milyen hideg filozófiával mondotta ezt! Eme végét nem érő bőjt gondolata is majd hogy megfosztott tudatomtól.

IV.

Lassan szállott le az éj, a ködös éj, majdnem megdermesztette tagjaimat. Csakhamar megeredt az eső, finoman szitáló, erős szélrohamoktól korbácsolt eső. Leszálltunk a tetőről.

Milyen csunya volt az utcza! Már nem a régi volt, nem a jöttévi meleg, sehol a napsugártól ragyogó tetők, a melyeken olyan kellemes volt heverni. Mancsaim meg-megcsusztak a nedves gyalogjárón. Csendes bánattal gondoltam háromrétű takarómra és puha pelyhes párnáimra.

Alig értünk ki az utczára, barátom, a kandur reszketni kezdett. Összehúzódva osont végig a házak alján s rámparancsolt, hogy a milyen gyorsan csak tudom, kövessem. Az első nyitott kapun besurrant s elkezdett elégedetten dorombolni. Midőn e menekvés okát tudakoltam, azt felelte:

»Láttad azt a fiatal embert?«

»Láttam.«

»Nó hát, ha elcsipett volna, felnyársalt s felfalt volna bennünket.

»Felnyársalt s falt volna!« kiáltám. »De hát nem a miénk az utcza?«

V.

E közben egy kisebb szemétrakásra akadtunk. Kétségbeesetten turkálni kezdettem. Találtam is a piszok és hamu közt elrejtve egy-egy csontot vagy hulladékot.

Ekkor értettem meg, hogy milyen pompás a friss hús. Barátom, a kandur, művészi szakértelemmel turkált a rakásban.

Egész reggelig bolyongtam az utcán. Tíz óra hosszat áztam, s már-már rázott a hideg. Átkozott utca, átkozott a szabadság — mennyire vágyódtam fogságom után!

Midőn hajnal felé már minden erőm fogytán volt, barátom a kandur furcsa arckifejezéssel kérdezte:

„Megelégeted már?”

„Meg én” feleltem.

„Hazamennél?”

„Hogyne, csak hazatalálok-e?”

„Jöjj. A mikor tegnap reggel láttalak onnan kijönni, jól tudtam, hogy a szabadság örömei nem az ilyen magad fajta követ macskák számára valók. Tudom, hol van a lakásod, elvezetlek oda”.

Olyan egyszerűséggel mondta ezeket a szavakat, a tiszties kandúr. A mikor odaérkeztünk, elbucszott tőlem, a nélkül, hogy bárminő meghatottság látszott volna rajta.

„Nem”, szóltam, „így nem válhatunk el. Velem kell jönnöd. Megosztom veled ágyamat és eledeletemet. Úrnőm jó aszszony. . .”

„Hallgass”, mondotta komoran, „te ostoba. Abban a környezetben nekem tönkre kellene mennem. Ez a tengélet csak elfogult macskáknak való.

Mi nem adjuk oda szabadságunkat a te pelyhes ágyadért és izletes falataidért. . . Isten veled”.

„Szomorúan surrantam be a házba, a hol úrnőm tisztességesen megvesszőzött. De a verés alatt csak a sültre gondoltam, a mit kapok majd s a puha ágyra, a hol ki fogom magam pihenni. Látja — fejezte be elbeszélését a macska elnyúlva a kandalló előtt — az igazi boldogság, a paradicsom az, ha megvernek s bezárnak olyan helyre, a hol egy jó darab hús van.”

S én azt hiszem, hogy a macskáknak igazuk van.

Fordította: P.

Kakuk.

— »Verseke« ezimű kötetből. —

Kakuk madár szállt a fára: —

Mi ép' a ház előtt ülénk,

A vad szőlő sűrű indája

Hús árnyat terjesztett fölénk.

Átöleltél s játszadozva

Csacsogtál vigan, kedvesen,

S én megkérdeztem a jó madártól:

»Mondd, meddig él kedvesem?»

A kakuk kiáltani kezdett
S tán száza is szólt, úgy lehet, —
S én újra kérdém: »Felelj arra,
Hogy meddig szeret engemet?»

A kakuk ismét megszólalt, de
Csak egy két hangot hallatott,
Aztán elszállt... s te sirva mondtad:
»Ne hidd, a kakuk hazudott.«

Aztán esküdtél mindenekre,
Hogy a szerelmed végtelen,
Hogy én tehetlek csak boldoggá
A jósolt hosszú életem!

— Most, hogy másnak karjába nyugszol,
(A pár év gyorsan elfutott!)
Jut-e eszedbe olykor olykor,
Hogy nem a kakuk hazudott?!

Balla Mihály.

Az állatok beszéde.

A tudósok azt mondják, hogy az állatoknak meg van a maguk nyelve. Garner amerikai tudós meg is írta a majomnyelv grammatikáját, egy magyar tudós meg a mókusok nyelvét figyelte meg.

Mikor ezeket a vizsgálódásokat olvastam, eszembe jutott boldogult Aradi Gerő néhai színházigazgató.

Ott ült ő egyszer Szegeden az ő kedves titkárával az írószobában s a hogy ott irnak mindketten, egyszer csak megszólal, anélkül, hogy felpillantana:

— Izé.

Gonda László erre felvesz egy árkus papirost és azt mondja:

— Csak hat.

Aradi erre fejet csóvál és így szól:

— Hm.

Gonda vállat von.

Megint irnak tovább. Aradi kis idő múlva megint fölemeli fejét és így szól:

— Izé.

Amire Gonda így felel:

— Jó, jó, hiszen azt adjuk.

— Hm, feleli Aradi.

— Persze, hogy az.

Kis idő múlva azt mondja Aradi:

— Hm, hm.

Gonda meg így felel:

— Akkor Murait.

Nem állhattam meg, hogy meg ne kérdezzem, mit beszélgettek?

Gonda elneveti magát és így magyarázza meg a rejtelmes beszélgetést:

Mikor az igazgató azt mondja: Izé, akkor nevemet mondja s hogy miért szólt, akkor már én tudom. Az imént az kérdezte, hogy hány páhoilyt jegyeztek előre a szombati előadásra? Arra feleltem, hogy hatot. Ő nem mondhat erre mást, mint azt, hogy

az új népszínművet kell siettetni. Én vállat vonok rá, a miből ő megéri, hogy ideje előtt nem érik meg az alma. Egy negyed-órai szünet. Ezalatt az igazgató azon gondolkodik, hogy a Rippet kellene adni, mert az jó félházat csinál s ez legalább bizonyos jövedelem. Ismét szólit tehát és én ráfelelem, hogy azt adjuk.

Csakhoggy ekkor mind a kettőnknek eszébe jut, hogy a kincstakaró szikla megsérült és hogy a festőnek nem volt ideje kijavítani. Az aradi hümmmentése azt jelenti: Az a bökkenő, hogy a festő miatt nem lehet. Persze, hogy az, felelem. Itt egyszerre eszünkbe jut, hogy a Murai darabját a Huszár-szerelmet az idén még nem adtuk. Aradi kétszeresen hümmment; ez nála azt jelenti, hogy csináljunk valami rendkívüli dolgot, a mi próba nélkül is megtörténhetik. Erre az a válaszom, hogy: jól van, adjuk hát Murait.

Az a két ember annyira ismerte egymásnak a gondolkozá-sát, hogy ha csupán ketten maradtak volna a világon, elfelejtették volna az emberi beszédet. Nem kellett volna nekik. Csak hümmögtek volna egész életükben.

A szerelmesek hogyan olvasnak egymás arczáról, egymás szeméből! Az apák és anyák hányszor szólnak csupán a tekintetökkel a gyermeknek! Hát a siketek, siketnémák! A váczi siketnémák intézetében, az udvaron mindenféle társas játékot játszanak a gyermekek.

Nekünk szomorú az ő zajtalan játékuk, de nekik éppen nem szomorú: vidámak és elevenek.

Hát, ha az értelmes emberek így meg tudnak lenni a beszéd használata nélkül, — mennyivel inkább meg tudnak lenni az állatok, a csekély értelmű teremtesek. Hiszen az ő lelki életök kevés kereken forog. Az evés-ivás kérdése foglalkoztatja őket leginkább, aztán az önvédelem gondja s időnkint a szaporítás ösztöne. Az idő kezdetén az ember is lehetett ebben az állapotban és akkor nem beszélt. Csak hangjai voltak, de szava nem. És azt is kitalálhatjuk, mik voltak azok a hangok, ha figyelemmel nézzük az állatokat.

Itt van például a házi állatok között a tyuk. Azt hiszem, hogy ennek van a legtöbb hangja. Az első ezek közt a sirás, az a panaszos csipogás, a mit az anya körül hallatt. Az anya ezekre a csipogásokra koty-koty-koty hanggal felel. Ez hívó és megnyugtató hang. Azt mondja vele: Gyertek, erre vagyok. Az öreg tyuk egyre kotyog és kapar. A mint valami enni valót talál, éhes kreccsegetést hallat.

A ki figyelemmel kíséri a csirke fejlődését, láthatja, hogy az első napon nem érti annyira a csirke ezt a kreccsegetést, mint később, de a hang feltűnő neki, az anyjára néz s látja, hogy az vagdal valamit és a mit szétvagdal, az jó. Már a második napon mindig az anyja fejét vizsgálja a kis csirke. Megcsipegeti az anyja orrát, taraját és szakállát is, hogy hátha az is enni való? De már később csak a kreccsegetésre vigyáz. Szemmel látható, hogyan tanul.

Mikor először hal kukorikolást vagy kotkodácsolást a kis

csirke, megrémülve néz a hangok felé. — Másodszor hallva, már nem ügyel rá.

Van aztán a tyuknak még egy hangja, a melyik veszedelmet jelent. Egy rövid és éles kittyentés ez. A csirkék ezt hallva felpillantanak s látják az anyjukat hosszan kinyújtott nyakkal, emelt fővel, az ijedelem feltűnő jeleivel állani. Mintha az egész kis család kövé meredt volna, így állanak egy-két pillanatig, aztán a csirkék az anyjok szárnya alá futnak és elbujnak.

Megint más hang az, mikor a tyuk haragszik. Valami különös recsegés tör ki ilyenkor belőle s a következő pillanatban már vág.

Van egy szelid sárga tyúkom, a melyik félelem nélkül eszik a kezemből és engedi magát czirogatni. Ez is ilyen recsegő hangot hallat néha, mikor a földről fölemelem. Ez tehát azjő haragjának a hangja.

Van aztán egy gyöngéd éneklő hangja is a tyuknak. Akkor hallatja ezt először, mikor már annyira kifejlődött, hogy a gazdaszony nemsokára tojást várhat tőle.

Ezt a hangot nevezik karicsálásnak. Ez a hang a tyúkfélénél csak a jóérzés kifejezése. Nem a társának szól vele, csak magának énekel.

Ugyanezt a hangot hallatja akkor, mikor bőséges asztalt talál és nincs kiéhezve, de azért jóízűen szedeget.

Viszont a fájdalom hangja, — mikor megcsipik egymást — a csirkéknél egy sikkantás, az öreg tyuknál egy kercsentés.

Micsoda fájdalmas aztán a tyuk kiabálása, mikor kotlik és nem talál tojást. Ez a vattyogás kétségtelenül a panaszkodás hangja.

Ime, ennyiféle hang elég a tyuknak az egész életére. Ez az ő beszéde, örömeinek, fájdalmának kifejezése. A miket ezen kívül akar mondani, azt megmondja a tekintete, sokféle mozdulata.

De a többi háziállatnak még ennyi kifejezése sincsen. A harag és a fájdalom hangja, ez a kettő az állatoknál az általános. A házinyul még ennyit sem hallat. Az ember azt hinné, teljesen néma, ha sirni nem hallaná, mikor a kutya vagy az ember kinozza. Ilyenkor úgy sir, mint a gyermek.

Az állatoknak, ha van is gondolatuk, ötletük, az annyira az ő egyszerű életmódjukból való, hogy nem szükséges szavakban kifejezniök.

Gárdonyi Géza.

Állatvédelem.

A közönséghez. Megjött a hórétég, minden eledelt, kicsiny magot eltakart. Kenyeretadó énekes madaraink nemcsak fáznak, hanem éheznek is.

Felkéretik minden művelt lelkületű ember, leányok, gyermekek, hogy asztalaik morzsáit gyűjtsék meg és hintsék hõmen-

tes helyre, jótévő, hernyópusztító énekeseink táplálására. Az ők kertészkedése nélkül nem termik sem kenyérünk, sem gyümölcsünk. Sz. 8.

Az Orsz. állatvédő egyesület. az »Állatvédők törvénykönyve« című kiadványát ulabban a nagyobb városok rendőrkapitányi hivatalainak szétosztás végett több száz példányban ingyen megküldte. Szétosztott továbbá az egyesület bérkocsisok között ezideig 2000 példányt a „Lógondozás“ című populáris műből és a jövő évi „Ajándékkönyvecske“ című kiadványa számára alkalmas anyagot szerzendő, három rendbeli irodalmi pályázatot hirdetett egyfelől a tanítók kaszinója útján, másfelől két középiskola felsőbb osztályu hallgatói körében. Tervbe vette az egyesület, hogy madár étető helyek berendezésével a székesfőváros temetőiben is védelmére kél a hasznos éneklő madaraknak s akciót indított arra nézve, hogy az ily szárnyasokkal való nagymérvű kereskedésnél gát emeltesék. Az egyesület tagjainak száma jelenleg 1491, ide nem számítva az alapító tagokat. A tagsági díj egy évre 2 korona.

Az állategészségügy államosítása. Az állategészségügy államosításáról szóló törvényjavaslat már teljesen elkészült s Darányi Ignác földművelésügyi miniszter — a törvényjavaslatot a parlamenti szünet után tartandó első ülésen a képviselőház elé fogja terjeszteni.

Állatvédők nemzetközi kiállítása. Másfél esztendő múlva az 1901-ik év nyarán nemzetközi állatvédő kiállítást rendeznek Bécsben. A kiállítás, mely az állatvédelem ügyének minden ágával foglalkozik, 1901. évi május elsején nyílik meg a bécsi rotundában. A kiállítás rendezésének élén a bécsi állatvédő egyesület vezetősége áll.

Állatvilág.

A szarvas könnye a régiek hiedelmében. A mult században *Pápai Páriz* Ferencz orvos a szarvas könnyét pestisnél ajánlja mint legjobb izzasztót. A könny-gödör megszáradt váladékaról különös felfogást fogad el és közöl, melynek a régiek balhiedelme adott alapot. Plinius óta tartotta fenn magát az a balhit, hogy a szarvas természetes ösztöne folytán halálos ellensége és pusztítója a kigyóknak. (Die Naturgeschichte des Cajus Plinius Secundus. Dr. G. C. Wittstein. Leipzig 1881. Cajus Plinius vet Historia Naturalis. Liber XXVIII. cap. 42.) Szerveit is sokféle módon alkalmazták a kigyóméreg ellen egészen a mult századig. Ennek a felfogásnak a következőben ad helyet *Pápai Páriz*. Ferencz. Pax Corporis. Kolozsvár 1764. pag. 337. Az eredeti szöveg szerint.

»A' vén Szarvasnak a' szeme szegéletén összeaszott nedvességnél vagy könnynél, nintsen hathatós izzasztó állat; anyyira, hogy ugyan a patak módgyára foly emberről a' veríték,

ha Pápa-fő vizben 3, vagy 4 árpaszem nyomót megiszik benne; E' felől egy régi *Theomnestus* nevű Ló-orvos írja : hogy, midőn a Szarvas béliben Geleszta terem, a' természet indításából Kigyóbarlangot keres, s' onnan a Kigyókat orrával ki-szúrja, 's meg-észi; ottan forrásra siet, 's az orrát mélyen belé dugja a' hideg vízbe, 's úgy fújja ki a' szemét a mérget. Az a, méreggel együtt kifolyt könyve, osztán a' szeme szegeletein megasz erősen, mint a kő; és igen sik, mintha megpallérozták volna. De végre, mivel nehezen lát tőlle, le dörgöli a' Szarvas. Törökországban ez igen kedves, igen meg-is tartya az ki — kaphattya; — úgy írják kiváltképpen az Asisi Törökök felől.

Közli : K. J.

(A fantazia és a lovak.) Verescsagin, a híres csataképfestő, akiről köztudomásu, hogy természet után festett s hogy háboruban résztvett, egyes képein a csatában elhullott lovakat hanyatfekve, ég felé meredő lábakkal festette, még pedig feltűnést keltő következetességgel. Zóla szintén ily állapotban rajzolja (persze írásban és nem képben) a megdőglött harci méneket, minek következtében a Verescsagin képeiben gyönyörködő s Zóla regényeit olvasó urak és hölgyek nagyobbik része azt hiszi, hogy a dőglött ló rendszerint a hátán fekszik s mind a négy lábát fölfelé nyújtja. Elvégre is, ha Verescsagin így festi, Zóla meg így írja, miért tamaskodjék. Persze akadt egy-két halandó, aki az elhullott paripák illetén Stellungjával elégedetlen volt, mert dőglött lovat ebben a helyzetben nem látott. Bizonyára ezek közül való volt az, aki a »Természettudományi Közlöny« mult számában a t a kérdést vetette föl, hogy igaza van-e Verescsaginnak és igaza van-e Zólának? A kérdésre a nevezett folyóiratban most adják meg a választ s kifejtik, hogy az agyonlőtt, vagy bármely utón-módon megdőglött ló sohasem fekszik és nem is feketik a hátán, amint a lábait sem mereszti a felhők felé. Mindezekután a folyóirat azt mondja, hogy »csak a művész és a költő *fantáziájának* szüleménye az a természetellenes helyzet, amelyben Verescsagin és Zóla ábrázolja a lovakat.«

Kutyák a rendőrség szolgálatában. A berlini rendőrség érdekes újításra készül. A nyomozásnál kutyákat akar használni a tettes felkutatására. Két angol vérebbel fognak kísérletezni. A szabadban, ha az időjárás nem befolyásolja az ebet nyomozásban, egy jó vérebb öt hat órányi távolságra és egész biztossággal követheti egy ember nyomát. A nagyvárosok élénk forgalmú utczáin azonban egy óra után már lehetetlen az állatnak a nyomot körözni. Arra törekednek tehát, hogy a lehető leggyorsabban ott legyenek az ebekkel, a hol a gyilkosság történt. Abban az esetben, ha a tettes olyan tárgyat hagyott hátra, a melyet hosszab ideig magánál hordott, a vérebbek még akkor is használhatók, ha a nyomozás valamely okból lehetetlen. Ha a hátrahagyott tárgyat légmentesen elzárva és melegen tartva őrzi meg, akkor a vérebb, ha az a tárgy fa vagy fém, néhány hét mulva és ha valami szövet anyag, hónapok mulva is felismeri a talált tárgy gazdáját. Gyanus személyek ilyen módon nagyon könnyen

kézre kerülhetnek. Egyes esetekben az eredmény valóban meglepő volt.

Öngyilkos állatok, *Pensylvanian Magazine* című amerikai folyóirat két esetet ír le, a melyből szerinte az tűnik ki, hogy az állatok is megteszik, hogy előre megfontolt szándékkal véget vetnek életüknek. Az első öngyilkos-jelölt egy maki, a melyet elszakítottak élete párjától s a mely a fölötti bánatában ugy neki adta magát a busulásnak, hogy napról-napra jobban lefogyott. A gazdája végre megunt a rosszkedvű majmot s elhatározta, hogy agyonlőveti. Fölhivatta kocsisát s a makit átadta neki, hogy végezze ki. A kocsis levitte a kertbe a busuló szerelmest s bement a szobába a revolverért. Mig odajárt, a maki meglátott a földön egy kötelet, fölvette, a nyakára hurkolta s egészen szabályszerűen felkötötte magát egy fára. A második eset egy kutyáról szól, a mely a fölött való bánatában, hogy urnője, mivel ruháját eltépte, megverte: a Durham-villa kertje előtt elrobogó vasut sineire feküdt s nyugodtan bevárta, mig a vonat átrobogott testén.

Irodalom.

Nyolczadik ifjusági pályázatunk.

Az Á. V. E. a jövő nemzedéket is meg akarja nyerni az állatvédelmi eszmének, azért legelső sorban a leendő tanítókhoz és tanítónőkhöz, de egyszersmint az összes ifjusághoz fordul a középiskolák és felsőbb leányiskolák tanulóihoz épp ugy, mint a szülői háznál növekedő ifjak- és leányokhoz, ezennel nyolczad-szor pályázatot hirdetvén az állatok iránt való érdeklődő szeretet és e kedélynemesítő foglalkozás előmozdítására, valamely az állatok életéből merített rajzra, leírásra vagy elbeszélésre, mely leg-főlebb 100 nyomtatott sorra terjedhet; akár prózában akár versben.

A legjobb munka jutalma az *Erzsébet* királyné-alapból 10 korona, a második munka jutalma 8 korona, a harmadik jó munka jutalma 7 korona. A pályázat határideje 1900. Február 1 és nem-csak a kolozsvári, de más városbeli iskolák tanulóinak is szól.

A kéziratok a szerkesztőhöz *Bányai Elemér*hez (Bel-király-u. 35. sz.) küldendők.

Nagyon kérjük a tisztelt szülőket, tanárokat és tanítónőket, hogy mentől jobban serkentsék az ifjuságot ily kis rajzok megírására és beküldésére.

Könyv az egészséges állatok gondozásáról és a betegek ápolásáról. Irta és 376 ábrával ellátta *Monostori Károly*, állatorvosi főiskolai tanár. A szakirodalmi téren 25-év óta működő szerző ezen 2-ik kiadásban megjelent műve a háziállatoknak a betegségetől való óvását és védését népies nyelven tárgyalja, kapcsolatban a beteg állatok ápolására vonatkozó tudnivalókkal s közben annyi — az állattenyésztésre és használásra vonatkozó

— érdekes és fontos dolgot ismertet. hogy ezen igen ügyesen megszerkesztett művet bátran nélkülözhetetlennek mondhatjuk minden állattulajdonosra nézve. A mű ára 4 korona. Megjelent és kapható ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapesten, VIII., Múzeum-körut 2.

Három magyar vallásos ének. *Répassy* János, az ismert nevű rom. kath. egyházi író egy füzet szent éneket adott ki *Hárfahangok* címen. Az Irodalom előszóiban mondja:

„... Mezei sétatímon sokszor van alkalmam a fülemilék és pacsirták énekében gyönyörködni. És megesk bizony, hogy velük együtt magam is fütörészek, dalolgotok... Így születtek ezek ez énekek.»

Ide iktatjuk mutatónak a *Sirbatételkor* kezdetűt:

Fogadj kebeledbe,
Romló testem vedd be,
Édes földanyám.
Itt lesz jó pihenni,
Itt nem fáj semmi.
Itt lesz jó tanyám.
Oh, áldott hely a sir-gödör:
Bu, baj, többé itt nem gyötör!

A füzet a szerzőnél, Alsó-Ábrányban (Borsódmegye) kapható. Az ára egy korona.

Hasznos tudnivalók.

Praktikus újdonság a méhszúrás ellen való védekezésre. Hogy az a zöldvászonzóból és sodronyszövetből készült szörnyeteg, a méhészsísa (a melyben az ember olyan kéményseprő formájú), milyen jó izzasztó és éppen ezért milyen rossz méhészeti eszköz nem szükséges fejtegetni. Helyette igen sokan a vékony tűll-szövetből készült fátyolt alkalmazzák, a mi feltétlenül jobb, csak az a hátránya, hogy minden kalapra más és más kell és hogy keskeny karimájú kalapon nem alkalmazható. — Ezen Rammer is úgy segítette, hogy sodronyból összehajtható kalapvázat készített s ezt vont be fátyolszövettel, a lecsüngő része a fátyolnak a kabát galléra alatt korcczal kötteték oda, tehát »szúrás mentesen» s nagy előnye, hogy mindenféle formájú kalapra alkalmazható, ha pedig nagy meleg van kalap nélkül kell viselni. Ily módon nemcsak a szúrás ellen van védve a méhészt, hanem nem is fog izzadni s fulladni a nagy melegtől munka közben.

Új élő módszer. Az olasz állatorvosok turini gyűlésén a minap egy új állatölő módszert mutattak be. A készüléknek egy 7-8 milliméter kaliberű vont csöve van, a melynek egyik végén pedig zárórész, másik végén czipőalakú fogó van, a mely-

lyel a készüléket a leölendő állat homlokához erősítik. A csőbe ballisztapatrónt tesznek, ugyanolyant, a milyen a svájci hadsereg revolveréé s a zárkészülék percussió-szerkezetére történő gyöngye ütéssel elsülük. A kísérletek igen kitűnően sikerültek. A legerősebb állat is egyetlen pillanat alatt halva rogyott össze. A löveg egész kis lyukat fur a homlokon, a melyen egy cseppnyi vér sem folyik ki. Az agyvelő nem sérült meg.

Vegyesek.

Lómészárszék. Egy marburgi mészáros a következő kérvényt nyújtotta be a főváros tanácsához.

Uraim! Az automobil hódít. A ló eljártozta szerepét s ma már csak Ázsiában használják a házi állatok szerepkörében. Én mondom ezt önöknek, a ki marburgi, tehát nyugateurópai ember vagyok. Ma a lovat csak busulásra használják már és azonkívül még arra is, hogy levágják s kimerik a busát. Legyenek hát európaiak s adjanak engedélyt arra, hogy lómészárszéket nyissak. Halálból az első napon, már január elsején, fehér méneket fogok áldozni a magyarok Istenének!

A tanács, a melyhez ez a kérvény egészen komolyan beérkezett, hihetőleg elutasítja kérelmével a marburgit s a lovakat továbbra is busulásra használja.

A világ legnagyobb állatkertje Novemberben nyílt meg a newyorki South Broux parkban lévő új állatkert, mely nagyságra nézve jóval meghaladja a többi állatkertet. Általánosan azt hiszik, hogy az amszterdami állatkert a legnagyobb; ez azonban csak 25 acre terjedelmű, a londoni Zoological Garden 30¹/₂ acre terjedelmével már sokkal nagyobb, a párisi Société d'acclimatation kertje 50 acre. Legnagyobb Európában a berlini Thiergarten, melynek nagysága 60 acre. Amerikában sokkal nagyobb állatkertek vannak. Eddig a Washingtonban lévő National Zoological Garden volt a legnagyobb 168 acre felülettel. Ezt azonban messze felülmúlja a newyorki új állatkert, melynek terjedelme eléri a 261 acre-t.

Szerkesztői üzenetek.

Z-1. P. Lajosmizse. Természete, az illető passus ajtóhiba. E helyett „mint a lelkek durvaságának előmozdítója” ez olvasandó: „a lelkek durvaságának ellensúlyozója”. A gondolkodva olvasók, azt hisszük, tisztában voltak a dolog mibenlétével. Üdvözlét.

D. Irénke. Parajd. Pályázatunkban az elemi iskola felső osztályainak növendékei is résztvehetnek.

R. Sándor Klvár. mindkét cikket György Zsigmond munkatársunk írta.

Keller L. ömeltósága. Budapest. Az 5 frtot megkaptuk és illetékes helyére juttattuk.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM,

hová a kéziratok, tudakozdások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkesztő:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt - kr

Fél " - " 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. február 1.

5. szám

TARTALOM. Számvetés, Gy. Zo. — A fecskékhez. Versényi György. — Angol katonák állatai. J. — n. Állatvédelem: Dr. Szalkay Gyula. — Az állatvédők gyűlése. — A dühös kutya. Bodor Aladár. — Állatvilág: A postagalambok tájékozo képessége. — A madarak kora. — A szarvas bogár ereje. — Szivarozó tevék. — A pillangók szeme. — Állatsereglet. — Adatok a kutya nemesítéséhez. — Irodalom: Ifjúsági pályázatunk. — A természet. — Vegyesek: Szalonkák és fűrjek fogása Capriszigetén. — Lord Róbert és a macskák. — Tücsökviadatok. — Kutyák mint pénzgűjtők. — Mezei egerek szaporodása. — Szerkesztői üzenetek.

Számvetés.

Életünk többé-kevésbbé egyhangu folyamában szűkségünk van azokra a megállóhelyekre, a melyeken egyrészt megnyughatunk, másrészt egy-egy összegező vagy reménylő pillantást vethetünk a már megtett vagy még megteendő utra. A beosztásában és egyéb külső adataiban önkényes időszámításunkba teljesen beleéljük magunkat, mint valami a természet megváltoztathatatlan rendjével együttjáróba, munkánkat, szórakozásunkat, minden életfunkezióinkat hozzá irányítjuk; az ő rendszeres folyásából ragadjuk ki fennebb említett pihenő és kitekintő pontjainkat is. A hét végét eltekintve attól, hogy a vallás is megszentelte, nyugvásnapként használjuk fel, az év elteltétől a kereskedő megcsinálja számvetését.

Az ilyen billanc, számvetés összeállítására kínálkozik minden téren egy új század beálta. A szokásos számítás önkényességének szemelőtt tartása mellett is feltolja magát, a tények száraz lefolyása közben is a megállapodás, az eddig történetekre való visszatekintés az ilyen nagy datumoknál. Jól esik egyet visszapillantánunk, mielőtt tovább megyünk a hosszabb vagy rövidebb uton.

A mi mozgalmunk eredete közeli, utja aránylag még nagyon rövid. Ott van a lefolyt század több más szü-
lötté közt, mintegy leczáfolandó azt a hitet, hogy
ez a lefolyt időszak, a tizenkilenczedik század, az ő
tulságos előszeretetével dédelgetett kedvencze, a tech-
nikai kérdések felé fordult volna, arra költötte volna
minden erejét, tehetségét, úgy hogy semmije sem ma-
radt a belső emberi dolgok fejlesztésére, Krisztus mun-
kájának folytatására. S éppen ezért, mert az állatvédel-
mi ügy is azok közt a vonások közt van, melyek a
most lefolyt század egyik kevésbé szembeszökő és
és ezért inkább elhanyagolt oldalának a megvilágításához
járulnak s így hozzájárul ahhoz, hogy a század teljes
képét egyik kevésbé ismert részéről mutassa be, ezért,
ismétlem, kétszeresen érdekes és fontos magának en-
nek a mozgalomnak a képe egész történeti folyamata-
ban, a mint a kis kezdetből kiindulva mint jobban ki-
fejtji terjedelmét és halad mind nagyobb és nagyobb
hatalmában. Érdekes és fontos ez mint adalék egy idő-
szak culturájához, de érdekes és fontos nekünk magá-
ban is, ha nem is felejtjük a szerény helyzetet, melyel
ügyünk a többi nagy európai mozgalom közt elfoglat.

Szándékunk tehát az állatvédelem első századának
a befejeztével és belépésével a második századba, be-
mutatni ennek a fejlődésnek az egyes mozzanatait, leg-
inkább úgy, hogy beállítjuk az egyes korok középpont-
jába az állatvédelem akkor legkiválóbb ügyvivőjét, és
az ő működése kapcsán kiterjeszkedünk az egész
epocha meg szemlélésére. Munkánk tán nem lesz hiába-
való, s ha egyéb eredménnyel nem is kecsegtet, telje-
sen kielégít bennünket az, ha sikerül felújítani emlékét
azoknak, a kik egyengették előttünk az utat, a kiknek
nyomdokaiban haladunk mi is, és a kik ezt a csekélyke
hálát százszorosán is megérdemelték.

uj —

A fecskéhez.

Versényi György.)*

Itt vagy újra, itt vagy
Csicsergő kis fecske
Elfoglalod lészked
Fenn a ház ereszebe;

Rég várunk jöttödre,
Tavasz hirdetője,
Légy igaz szívünkbeli,
Százszor üdvözölve!

Meghozod a napfényt,
Illatot, virágot,
S kályhánkából a tüzet
Tán kidudorászod.

Ingyen melegsünk már
A verőfény mellett,
Leveszed vállunkról
Legalább e terhet.

Marad úgy is elég...
Szegény poetára
Vaj' mikor mosolygott
A szerencse szája!?

Nagy a föld. Hisz jobban
Tudhatjátok nálam,
Nincsen felületén
Egy arasz sajátom.

Én csak akkor kapok
Egy halmot belőle
Mikor majd kivisznek
Nyirkos temetőbe.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Angol katonák állatai.

Az angolok, mint a german népek egyáltalában, látszólagos külső hidegségök daczára meleg, szeretetre fogékony kedélyűek a mire legjobb példa szeretettől álhatott családi életök.

Nemcsak a tárgyak és személyek iránti szeretet, hanem a, állatok iránt való ragaszkodás és jó indulat is nagyban kifejlődött a britt nemzett fiaiban. Ez a barátság, mely őket állataikhoz fűzi, lépten nyomon mutatkozik a polgári életben (csak nem régadtunk mi is hirt a londoni nagy madárvédő egyesület tevékenységéről) és mutatkozik a hadseregben is. Így például a jelenleg Transvaalban harczoló angol ezredek mindegyike dicsekedhetik egy-egy állat birtokával, a mely állatot rendszeren már kölyök korában örökbe fogadott és saját költségén nevelt fel.

Ezek az ezred neveltjei az állatvilág sokféle osztályából sorakoznak; van köztük kutya, macska, kecske, szarvas, lúd, sőt medve és tigris is. Ezek közt nem egy érdemel említést a vitéz britt hadsereg évkönyveiben.

Jack például, az egyik ezred kutya még vitézségi érmet is kapott Sebastopol alatti derék magatartásáért. Gazdáinak a skót

*) A költő legújabb verskötetéből. (Száll az ének, költemények. Nyom. Gombos Ferenczné, Kolozsvár 1899.)

testőröknek egy rohama alatt úgy verekedett mint egy oroszán, úgy hogy meg is sebesült első jobb lábán.

Bob, a «királyi Berkshire»-ok második századának pincsije, komolyabb sérülést szenvedett az afghanistani hadjáratban, egy golyó ugyanis a hátába furodott, de azért felépült veszedelmes sebéből. A Morvand melletti ütközetben annyira kitüntette magát, hogy Londonba való visszatértekor maga Victoria királyné akasztotta nyakára az emlékérmét. *Piny* pedig az egyiptomi hadjáratban érdemelte ki a vitézségi érmet.

A kutyáknál, a kik más hadseregben is találhatók érdekebbek a többi állatok. Így az argylli és suikerlandi hegyiskótok a királynétól egy-egy szép hosszuszőrű bakkot, a Walesi ezredek pedig fehér kecskéket kaptak. A kecskék egyike *Paffy* nagy hirre vergődött, ugyanis mint rendes sorezrednek a »tagja« nem állhatta ki az önkénteseket, (Angliában ugyanis kétféle katonaság van, rendes verbuvált sorkatonaság és önkéntesség.) Mihelyt egy ilyen szerencsétlent megpillantott, rögtön nekitámadt, úgy hogy a katona kénytelen volt elszaladni vagy szuronyával védekezni. Különben is nagyon is szeszélyes volt *Paffy*; egyszer például az ezredesre rohant, a mint ez épen lovára szállt, kivette a nyeregből és dögönyözni kezdte, míg a katonák el nem hajtották. Ha nem lett volna a királyné ajándéka, bőrébe kerülhetett volna ez az eset.

A 21-ik skót lövész ezred egy szarvast fogadott kegyeibe. A kegyelt azonban nagyon hálátlanak mutatkozott, orvul támadt egyes katonákat, harcza szállt a gyermekekkel és kutyákkal és Glasgow város — a hol akkor az ezred tartzkodott, — kirakatai sem maradtak biztonságban előtte. Egy másik ezred szarvasa szintén nagyon szeszélyesnek mutatkozott; ez mással nem fért meg, mint az egyik őrnagyal.

A 17-ik dzsidás ezred egy medvét fogadott örökbe. Az ezred épen Indiában tartzkodott, mikor Teck herczeg, egy nőstény medvét lőtt le, a kis medvebocsot pedig az ezrednek ajándékozta. A kis bocs a kít *Lizzie*-nek nevezték el szépen növekedett mindnyájuk örömeire, egyszerre azonban eltűnt. Általános sajnálkozás támadt, aztán keresték mindenfelé, de sohol sem lelték *Lizziet*. Egy véletlen azonban újra kezükbe juttatta kedves állatokat. Egy hindu komédiáscsapat ugyanis felütötte sátorát a városban, hogy mutogassa tudós állatait. Mindjárt az első este felismerte a nézők közt levő néhány katona *Lizziet*, a kít aztán karhatalommal hoztak vissza. A medve aztán ott maradt az ezrednél, naponként elment a markotányosnéhoz, hogy megkapja a neki járó kenyeret, tejet és fél liter sört. Most valószínűleg a dsidásokkal együtt Natalban van. A 19-es huszárok medvéjének szomorubb lett a sorsa. Ez a barna orosz medve se-hogy sem tudott megbarátkozni az angolokkal, és ha nem akadályozták volna meg bizonyára felfalt volna egyet kettőt közülök. Végre az ezredes megsokalta a dolgot és lelővette a veszedelmes állatot.

A harmadik indiai ezred egy kis tigriskölyköt nevelt fel, melyet a dzsungelben találtak. Eleinte jól viselkedett a kis rabló, de mihelyt felnőtt, felébredtek vérszomjas hajlamai, úgy hogy veszedelmessé kezdett válni. Oly gyönyörű szép volt azonban az állat, hogy a katonák sehogysem tudták agyonlőni, hanem megelégedtek azzal, hogy lánczraverték: később az ezredet áthelyezték Landonba és így nem vihették magukkal kedves állatokat.

Sokkal ártatlanabb állata volt egy canadai granátos ezrednek. Egy őrtálló katona egy ludat pillantott meg egyszer, mely szárnyaszegetten vergődött a földön. Az őr megsajnálta a szegény állatot, letette tehát fegyverét és hozzálátott, az eltört szárny összeillesztéséhez. A seb nemsokára behegedt, a felgyógyult lud pedig, melyet a katonák megkedveltek ott maradt az ezrednél.

Egyszer nagy szoigálatot is tett jöttevőinek. Egy őr t. i. egészen elmerült egyszer álmódózáiba és így nem vette észre az ellenség közeletét.

Ez felhasználva az alkalmat oda állt a katona mellé, felemelte fegyverét, célzott és . . . a katonát lelőtte volna ha közbe nem lép az ezred ludja. Ez nem tagadta meg a régi capitoli hagyományokat, és kitárt szárnyakkal kimeresztett nyakkal, és hangosan gágogva az ellenségnek rohant, a ki természetesen meghökkenve eltévesztette a célt, és így e katona élete meg volt menve. Meg is becsülték a derék ludat, elvitték később magukkal Londonban, a hol azonban csakhamar elérte a halál, még pedig nagyon közönséges módon, a mennyiben egy omnibusz elgázolta.

J.—n.

Polly.

Ezren, meg ezren foglalkoztak már az állatok megfigyelésével s irtak a mi néma barátaink lelki fejlettségéről, lelkük becses tulajdonairól, de hogy mennyi érzés tud egy kis madárszívben rejleni, azt egy újabb példával fogom én is megvilágítani. Egy jó ösmerősömtől hallottam a következő esetet, ki nemrég tért vissza egyik külföldi útjáról s ki maga is felette kedveli az állatokat.

Arington doktorné egy szép nyári napon szokott délutáni sétáját végezte a kertben. Majd leülvén egy padra, a vén fűzva árnyában, elővette könyvét s lassankint belemélyedt az olvasásba. A mint így olvasgat egy ideig, egyszerre csak valami rikácsoló hangok ütik meg fülét!

Segítség! — Segítség! — Baj van! Siessenek!

Arington doktorné ijedten pattant fel helyéről. Baj van? Segítség! Talán még Isten ments tűz ütött ki?.... De kinek

a hangja ez, hiszen sehol sem lehet a beszélőt látni!?. . . Talán a cselédek kiáltoznak segítségért? . . .

Gyorsan felkapta könyvét s a ház felé igyekezett. Amint megfordul, — Uram, Istenem — a legközelebbi bokorban egy vöröstollu papagályt pillantott meg, mely még torka szakadtából kiabált segítség után. Aringtonné a csodálkozástól megmeredve állott meg; majd az állat felé közelített, mely időközben már felhagyott a kiáltozással. Becézgetni kezdte a hivatlan vendéget, az, egész bizalmasan rászállt vállára, mintha már régi ismerősök lettek volna! A lady igen megörült a papagáj bátor viselkedésének, mivel igen szerette az állatokat, különösen pedig a madarakat.

Amint beért a házba megmutatta férjének a talált papagályt. De ő bizony semmi érdeket sem talált abban, hogy egy papagájjal elmulasson, mert Arington doktor, egy igen komoly ember, ki ugyszólván csak orvosi p. axisának élt, vajmi keveset törődött az állatokkal! A papagályokat léha, fecsegő madaraknak nevezte.

Felesége elhatározta, hogy míg a papagájnak gazdája nem jelentkezik, magánál tartja. Le is hozatta a padlásról a szép, diszes kalitkát, az előbbi kedvencz, lakhelyét. A madár engedelmesen elhelyezkedett a kalitkában és sietett a táplálékkal telt kis vályuhoz. Mohón szedegette a magvakat. Közbe folyton kiáltozva: »Polly éhes!« »Polly éhes!«

Multak napok, hetek, hónapok, a madár gazdája csak nem akart jelentkezni, a mit lady Arrington nem igen sajnált, mivel Pollyval időközben megszerették s megszokták egymást.

Polly a nap legnagyobb részét a kalitkán kívül töltötte. Úrnője vállán érezte magát legjobban, ki igen jól tudott mulatni kedvence bohóságain; mert Polly minden szót ismételt s úrnőjének egy egy a szakácsnő vagy inassal folytatott discursusát hónapok multán is elő tudta adni.

A vidám kis állat az orvos szobájába is berepült néha s bármilyen bohóságot rikácsolt össze, a komoly doktor csak közönyös maradt iránta. Hiába utánozta neki a betegek jajgatásait, semmi sem tudta őt megnevettetni, hanem zavartalanul végezte foglalatosságait.

* * *

Néhány hónap mulva a doktorné elutazott rokonához egy közeli városban. Csak egy hétre hagyta el a házat. Távollétének harmadik estéjén történt, hogy az orvos esti olvasmányait melőzve, egy csekély rosszullét miatt, a rendes időnél előbb tért nyugalomra.

Ugy éjjel után felriadt álmából valami különös csipkedésre. Bosszusan megdörzsöli álmos szemeit s el akarja magától taszítani az alkalmatlankodó madarat, mely még éjjeli nyugalomát is kész megzavarni. De hiábavaló minden erőlködése a rakoncátlan Polly nem hagy fel csipkedéseivel, közben pedig teli torokkal harsogja: »Baj van!« »Segítség!« A doktor rettentően harag-

szik, de nem ad semmit a papagáj kiáltozására. mert ezen mindennapi csacsogásának nem tulajdonít fontosságot. De a madár nem hagy neki addig békét, míg fel nem kel s nem megy be a szomszéd szobába.

Ott szép látvány tárult eléje.... A földön egy tolvajlámpát, egy csomó kulcsot s egy feszítőkészüléket pillantott meg a gyertyafényénél.... »Tolvaj járt itt?« Suttogja ijedten. Körüljárja a szobát, majd pisztolyát előtalálván, néhány vak lövést tüzel. »Az ajtók tárva-nyitva, itt rabolni akartak!« Fölkapva magára köpenyét, körüljárja a fellármázott cselédséggel a házat, de a rablónak se hire, se nyoma. Végre rendőrökért küld. Majd visszamegy a szobába, körülnéz, nem hiányzik semmi. Tehát az a kis madár idejekorán elriasztotta a tolvajt. Nem hogy zavarta volna nyugalma, hanem megmentette vagyonát, sőt még talán életét is! Elérzékenyülve simogatta meg Pollyt a léha fecsegő állatkár, melyet eddig egy szavára sem méltatott....

A házban csakugyan tolvaj járt.

Úgy történt a dolog, hogy a tolvajnak lámpása valami módon kialudván, a sötétben botorkálni kezdett mignem belebotlott Polly kalitkájába. A lökéstől a kalitka ajtaja kinyílt s a felriadt papapály kijött rajta, segítségért kezdett kiabálni szokott módján, anélkül, hogy tudta volna, milyen igazat beszél. A tolvaj megijedt a madár hangjától, úgy hogy mire valami belső ösztöntől kergetve Polly berepült gazdájához az gyorsan kereket oldott.

Ilyen véletlen által sikerült Pollynak Arington doktor közönyét az állatok iránt megtörni. Ezentúl hála s ragaszkodással viseltetett a kis madár iránt, a mely mégis tudott hasznos dolgot véghez vinni.

Nemsokára hazaérkezett a doktorné s elragadtatással értesült kedvencz Pollyja hőstettéről. Most örült csak igazán, hogy a papagájt magához vette.

Unger Ilka.

Állatvédelem.

Dr. Szalkay Gyula a nemzetközi állatvédelem iroda titkára a következőket teszi közzé a *XIII. állatvédelmi Congressusról*. A Párisban 1900 július 16—20. tartandó Congressus előkészítő bizottságtól következő értesítés kaptunk:

I. A párizsi állatvédő egyesülettől meghívott társulatok tetszésük szerinti számban küldhetnek delegatusokat, feltéve hogy mindegyik után 20 francot fizetnek.

II. Egy delegátus (képviselő) több egyesületet, de mindegyik egyesület külön tartozik belépési jogát 20 frankon megváltani.

III. A társulatoknak képviseltetésük ügyében minden közvetítés kikerülésével egyenesen a párizsi egyesülethez kell fordulniok, visszaküldvén az aláírási ívet, mely a congressusra való meghívóhoz volt csatolva.

IV. Csak azon társulatok bocsáthatók a congressusra, a

melyeket az annak szervezésével megbízott párizsi állatvédő, egyesület *egyenesen* meghí.

Egyébként ezen meghívások lajstroma megegyezzik azzal melyet Hartmann Ottó (Kölnből) az állatvédő egyesületekről összeállított.

Időközben értesültünk, hogy ez a lajstrom nagyon hiányos, így pld. a *kolozsvári* állatvédő egyesület sincs benne, tehát nem vehet részt a congresszuson. *Szalkay* dr. különben már közrebocsátott egy német nyelvű tiltakozást e jogtalan eljárás ellen Protestációjában felemlíti azt is, hogy a kolozsvári egyesület, mely nagy ságra nézve a második Magyarországon és a melynek culturali magaslaton álló közlönye van, nem kap meghívást a congresszusra. Erre különben még visszatérünk.

Szork.

(Az állatvédők gyűlése) Az országos állatvédő egyesület január 4-én d. u. 5 órakor tartotta választmányi ülését *Máday* Izidor miniszteri tanácsos elnöklésével a IV. kerületi előljáróság disztermében. az elnöki megnyitó után *Hermann* Ottó, az egyesület tiszteleti elnöke szólott hosszasan s érdekesen fejtegetvén a létesítendő madárvédő egyesület szükségességét, majd pedig az amerikai *bird day* és *arber day* intézményét ismertette s a következő indítványt adta be az Országos Állatvédő Egyesülethez: 1. Küldjön ki kebléből az egyesület egy hét tagból álló bizottságot abból a célból, hogy a megalkotandó madárvédő egyesület számára alapszabálytervezetet készítsen s azt a választmányának intézkedés végett bemutassa. 2 Küldjön ki az egyesület egy 21 tagból álló bizottságot azzal a feladattal, hogy az amerikai mintára támaszkodva a *bird day* (madarak napja) és *arber day* (fák napja) intézmény behozatalára vonatkozó javaslatot készítsen és azt a választmányának intézkedés végett bemutassa. Az indítványt egyhangulag elfogadták. Azután az elnök indítványára *Darányi Ignác* földmívelésügyi miniszternek, valamint *Hermann* Ottónak köszönetet és elismerést szavazott az egyesület, mert nekik köszönhetik azt az állatvédőkre nagyfontossággal bíró munkát, mely a hasznos madarokról szól. Érdekes adatokat tudtunk meg az igazgató-titkár jelentéséből, melyből többek közt kiténik, hogy a csendőrséget felsőbb parancsban utasították az állatvédelemre s hogy az elmúlt évben 25 madár-etetőt állított föl a főváros területén. Majd alhatározták, hogy párisi nemzetközi kongresszuson *Máday* Izidor elnök és *Szalkay* Gyula dr. alelnök fogják képviselni az egyesületet. Az állatvédő egyesületi pályázatai eredményének fölolvása az évi nagy közgyűlés napját február 25-ikére tűzték ki.

A dühös kutya.

Az utca végén riadalom keletkezik, valami suhanczok egy-egy kutyát kergetnek. Egy közönséges kiéhezett kuvasz az, lehet, hogy valamelyikre ráfordult egy kódobásért. Lehet, hogy az elkényszeredett állat valami ennivalót lopni ment be egy udvarra. Most fáradva, ügetve jön a kerítés mellett, majdnem dőlingezve

az éhségtől. Üldözői pedig egyre szaporodnak s közáporral hajtászák, »üsd, üsd!« ez a jelszó.

Az egyik elkiáltja: »Hisz az dühös kutya!«

A szerencsétlen állatra már ki van mondva a halálos ítélet s ha gondolkozni tudna, e'tünödhetnék futtában, hogy miért is üldözik? Miért törnek vesztére? Talán mert arra a hegyke suhanczra ráfordult egy meg nem érdemelt rugásért?

Az üldözők már egész seregre szaporodtak. Ime most be is kerítik, megszorítják egy palánszegletnél. A kutya visszahőköl s úgy látszik, hogy szemei izzók a tehetetlen gyűlölettől.

»Meg van a dühös kutya!«

A legnagyobb kamasz egy karóval a földre szorítja a már félig agyonkövezett kutya fejét. Az hörög és gyűlölködő dühvel forgatja szemeit.

»Megáljatok!« — kiáltá most az, kire a kutya ráfordult volt — én hozok hazúlról egy töltött pisztolyt!«

Mindnyájan följuggonganak a mulatságos tervre.

Az meg elfut s két percz múlva visszatér a pisztolylyal.

»Ejnye be irigy vagy! — kiáltja társának, ki addig a kutyát botjával leszorítva tartá — már majdnem megfojtottad!« S most kétségbeesetten vonagló kutva fejének szegezve a pisztolyt, eldurantja, a mire kitör az ujongás. — Megelégedetten oszolnak szét.

»Majd elviszi valaki a dögöt.« —

Bodor Aladár.

Állatvilág.

A postagalambok tájékozó képessége. A madarak vándorlása még egyelőre titok. Sokan fáradoznak ugyan a megfejtésén, de föltevéseknél tartanak. A kísérleteket főképpen postalambokkal végzik, mert, hogy a postagalambok ezer kilométernyi távolságból is a legnagyobb biztossággal haza repülnek, ez különösen csudálatos. Egy hatodik érzéknek a létezését erősítetik azok, akik a dologgal foglalkoznak, amire nézve Wilhelm Ohlroge nemrég megjelent s a postagalambokról szóló könyvében a következőket mondja:

Mihelyt az öt érzékszervünk nem elegendő arra, hogy észleléseinket megmagyarázzuk, nagyon hajlandók vagyunk arra, hogy ismeretlen érzékeknek a működésére következtessünk, amivel pedig csak valami ismeretlen tényezőt vonunk be a dologba, amivel épp úgy semmire sem megyünk, mint magával a világitandó kérdéssel.

Általánosságban úgy vélekednek, hogy a postagalambok magnetikus, vagy elektromos befolyás segítségével tájékozzák magukat. Ennek a föltevésnek a tarthatlanságát kísérletekkel lehet csak megdönteni. Meggyőző példákkal szolgál Rodenbach belga

postagalamb-tenyésztő. Különböző megfigyeléseket tett például egy vak galambon. Körülbelül tíz percznyi távolságra vitte ki a szabadba a galambducztól s bárszélnek az irányában tartotta, azért a vak galamb fölfelé repült egyenesen és aztán szabálytalan mozdulatokkal a galambduczzal ellenkező irányban csapott. Eltévedt, eltűnt, a gazdája soha többé nem látta. Egy másik kísérlet alkalmával az idő hideg, nyugodt, tiszta volt; hó födte a földet és a tetőket. Tíz óra tájban reggel déli irányban harmincz kilométernyi távolságban ha öreg galambot bocsátottak föl a levegőbe. Egyik sem tért aznap vissza. Egyre keringtek a magasban, vizsgálva a környéket. Kettő végre délkelet felé csapott, egy harmadik egy idegen galambduczba tévedt, a többi három nem tágitott arról a helyről, ahol szabadon bocsátották. Végre másnap délután, amikor a szél lefujta a tetőről a havat, s a földet borító hólepel is elolvadt jórészt, érkezett meg a tanyájára két galamb, teljesen erőtlennül a fáradságtól és az éhségtől. Másnap beállított még két kiehezett galamb. A hatodik egészen eltűnt valamerre. Még volt két tanulságos kísérlete Rodenbachnak, ezek ellentétes eredményüknél fogva, figyelemre méltóak. Borus, ködös időben tíz galambot küldött déli irányban s az otthonuktól ötven kilométernyire bocsátotta őket szabadon. Az elsőnek, amely nyugat fele repült, három órára és huszonkét perczre volt szüksége, hogy haza érkezzék, másik kettő négy óra alatt tette meg ezt az utat, a többi csak délután vetődött haza, amikor már csaknem teljesen szétfoszlott a köd. Néhány nap mulva ugyan ezeket a galambokat derűs időben bocsátotta ugyanazon a helyen szabadon s akkor a galambok nagyobbbrészt hamarosan, negyvenöt percz alatt repültek haza. Egy ötödik kísérlet alkalmával Rodenbach öt galambot bocsátott ki szabadon északi szél mellett déli irányban egy kilométernyire a galambducztól. Egyetlen galamb sem érkezett haza az éjszaka során, négy másnap reggel jött meg, az ötödik eltűnt. A hatodik kísérletnél négy öregebb galambot bocsátott szárnyra Rodenbach, háromszor szép holdvilágnál először ötszáz méternyi, aztán egy, végül két kilométernyi távolságból. Mindannyiszor könnyen rátaláltak a galambházra azzal a különbséggel, hogy az első alkalommal a tetőre ültek s csak hajnalban repültek be a duczba, amikor már a hold eltűnt. Rodenbach mindezekből azt következteti, hogy a postagalambok első sorban csodálatosan kifejlődött látókéességükkel tájékozzák magukat. Nagy segítségükre van kétségtelenül páratlan helyi emlékezőképességük is.

A madarak kora. Gurney angol ornitologus ujabban megbízható adatokat gyűjtött egyes madarak koráról. A legelső helyen egy sárga bóbitás kakadu van, amely 81 éves lett. Vannak ugyan adatok egy kakaduról, amely 120 évig, egy szürke papagájról, amely 93 évig és egy amazon papagájról, amely 102 évig élt, de ezek az adatok nem eléggé megbízhatók. A 81 éves kakadu mellett fölemlít egyet, amely 80 éves lett és egy sereg papagájt, melynek 40—50 évig éltek. A kakadu után következik egy lud, melyet két századdal ezelőtt 80 éves korában öltek le.

Ezután megemlíti az ornitologus egy hattyut, melyet a londoni nép Old Jack név alatt ismert és mely 1840-en pusztult el, miután 70 évig élt. Általános vélemény azonban, hogy a hattyuk még sokkal több ideig is élének. Az abbotsbury-i hattyu tóban állítólag 150 évig élnek a hattyuk. Alkmarban Hollandiában egy régi írás szerint 1675-ben egy hattyu mult ki, melynek nyakán egy fémtáblácska lógott ezzel fölírással: 1573. A madár aggasztóanok sorában negyedik helyen van egy 69 éves holló. De már régi időből való a vélemény, hogy a hollók hosszú ideig élnek. Így Hesiodus azt mondja, hogy a holló kilenczszor oly hosszú ideig él, mint az emberek. A holló után következik egy még most is élő 68 éves bagoly, a mely 53 éves párjával nem kevesebb mint 93 fiatal baglyot nevelt föl. Arundel kastélyban állítólag 1859-ben egy 100 esztendőes bagoly pusztult el. A Gurney által fölemlített ragadozó madarak közül első helyen áll egy 56 esztendőes királysas Brehms adatai szerint Schönbrunban egy kőszáli sas 80 éves lett, Knauer pedig fölemlíti, hogy ugyanott 1824-ben egy fehér fejű héja halt meg, a mely 118 évet élt. De már nehezen hihető az a hír, hogy nemrég Szlavoniában egy kőszáli sast lőttek, a melynek nyakán egy acélgyűrű volt egy régi szlapon család czimerével, melyen az 1646. évszám volt olvasható. Külön említést érdemel egy kondor-keselyű az amsterdami állatkertben, a mely most 50 esztendőes. Igen szép kort élnek a pelikánok is. Gurney említést tesz egyről, a mely Rotterdamban él és most 41 esztendőes. Sokan csodálkozni fognak azon, hogy galambok negyven évig is élnek. Gurney említést tesz egyről, a mely negyven évig és három másíkról, melyek 35, 33 és 30 évig éltek. A kisebb éneklő madarak, úgy látszik, legfőlebb 25 évig élnek. Gurney szerint egy fülemiléről tudják, hogy ennyi ideig élt. Érdekes, hogy a Gurney által említett három legidősebb madár nőtény. Összehasonlításul álljon itt még néhány adata Gurneynek más gerinczes állatokról. Bebizonyítottnak látszik, hogy a szelíd etefántok 100 évig is élnek, míg vad állapotban nem ritkán kétszáz éves kort is elérnek. A lovak ritkán élnek sokáig, de Gurney említést tesz egyről, mely 61 évig élt. Ezeknek az állatoknak a rendes életkora jóval e számok alatt marad. A londoni állatkertben van egy 150 éves teknősbéka és az ottani természetudományi múzeumban van egy olajfestmény, mely egy 267 éves szarvast ábrázol.

A szarvasbogár ereje. Ki merné azt hirtelenében elhinni hogy szarvasbogár erősebb az embernél? Pedig így van. A szarvasbogár ereje az emberéhez képest aránylag óriás. Sámson, aki egy templomot rombolt össze egymaga, és Kleon, aki könnyedén széthasított egy óriás íatörzset, még ők sem vetélkedhetnek erő dolgában egy szarvasbogárral. Ez a bogár, a melynek teljes kifejlődésére négy-öt esztendő is kell, a legjobb esetben is csak 108 grammot nyom és mégis 1920 grammot bír elhuzni öt-hat centiméternyi távolságra, vagyis a teste súlyának a tizenhatszorosát bírja el. Erre bizony ember nem képes. Mert ha egy férfi például száz kilogrammot nyom, akkor a megfelelő arány sze-

rint tizennyolc métermázsát kellene elhuznia bizonyos távolságra. Az az erő amelyet egy szarvasbogár kifejt, megfelel négy loerőnek, amiről bárki könnyen meggyőződhetik. Kemény kártyapapirosból készült kis kocsi elé be kell fogni egy szarvasbogarat és le kell mérni vele együtt a beléje helyezett anyagot, ami 1920 grammnak felel meg, amelyet a bogár minden fáradtság nélkül 5—6 centiméternyire bír elvinni, azután fogjunk egy embert, akinek a súlyát ismerjük. egy könnyű kézi kocsi elé és azt fogjuk tapasztalni, hogy ez testének nyolczszoros súlyát bírja el. Ez az állítás első pillanatra valószínűtlennek látszik, de aki a rovarok szívós természetét ismeri, azok életmódját tanulmányozta, sok ilyen jelenségre akad. Így csodálatos, hogy például egy teknősbéka hátán egy teherrel megrakott kocsi keresztülmehet, a nélkül, hogy az állatnak baja történék, némely rovar pedig, például az ugynevezett Herkulesbogár (*Dynastes Hercules*) a szarvasbogár rokona, a hátán 4—5 kilogramm terhet könnyedén elbir, sőt vannak nagyon kicsiny bogarak, amelyekre ha testük huszonötszörös súlyát helyezzük, sem roskadnak össze.

Szivarozó tevék. Ne tessék azt hinni hogy dohány illata csak az iskolás diákokat ingerli. Ő nem. A szahara tevéi is boldogak, ha véletlenül egy kis dohányfüst csiklandozza az orrukát s a dohánynyal akár jégre is lehetne vinni a tevéket, ha ugyan arrafelé jég is találkoznék. De a sivatag utazói jól ismerik e tevék a századvégi gyöngéjét és szükség esetén ki is használják. Ha az út hosszára nyúlik s a karaván tagjai azt akarnák, hogy a tevék éjjel-nappal megszakítás nélkül ügessenek, akkor a tevehajtó valami trapez-alaku üres szopókát dug a teve szájába s a szopóka végébe illeszti az égő szivart. A teve ismeri ezt a manővert, boldogan hunyja be a szemét s aztán megkezdí a szivást. Lassankint beléjön s úgy eresztgeti orrán keresztül a füstöt, akár csak valami török basa. A szivar pedig úgy felfrissíti, hogy minden nógatás nélkül a legjobb kedvvel üget tovább a pusztába, az éjszakába ..

A pillangók szeme. Valamennyi rovarban nagyon ki van fejlődve a látóképesség, de talán egyben sem annyira, mint a pillangóban. Ez a tulajdonsága nem a messzirelátásban nyilvánul, hanem a színek megkülönböztetésben. Sir John Lubock, a híres angol természetvíselő debizonyította, hogy a virágnak még azokat az árnyalatait is tökéletesen kiveszi, amelyeket mi az ezerszeresen nagyító mikroszlop alatt sem fedoznénk föl. Egy pillangófaj az ő kertjében sűrűn járt el egy rózsatőre és elmaradt, mikor ezt a rózsatövet télikertjébe áthelyezte. Pedig volt ott még tíz olyan, amely tökéletesen hasonlított az eltávolított tőhöz és minden tulajdonságban megegyezett vele. Csakis egy véletlenül finom színárnyalat, az ultraviola hiányzott belőle. A következő évben kiderült ez, mikor kihozta ismét a követ a kertbe, de már ekkor hiába csábította az elpártolt pillangókat, mert az a színárnyalat alatt megváltozott, Lubock úgy jött rá, hogy az eltávolítás előtt fikszirozta a spektrál-analízis segítségével a színeket és újból, mikor visszahozta. Azt mondja erre tréfásan az angol tudós,

hogy a pillangók sorából kerti ki a világ a legnagyobb festő-művésze, mert nincs második szerves lény, amelyben hozzá hasonlóan volna kifejlődve a színérzék.

Allatsereglet egy szobron. I. Vilmos császár Berlinben felállítandó szobrát *Begas* tanárra bízta, akiről II. Vilmos azt az állítást koczkaztatta meg, hogy ez az ember a németek Michelangelója. Hát *Begas* semmiesetre sem valami nagystilű művész, de meg kell adni, hogy nagy apparátussal dolgozik. A szobor lóháton mutatja az öreg császárt, de a mellékalakok, szimbolikus, allegorikus, dekoráló járulékok szinte elfojtják magát a főalakot. Nem kevesebb, mint 19 dekolletált hölgy, 22 férfialak és kerek egy tucat gyermek helyezkedik el a talapzaton. Ehhez az ötven három emberalakhoz egy egész állatsereglet csatlakozik. Ime i-

a hiteles jegyzékük:

- 21 telivér paripa,
- 4 oroszlán,
- 2 sas,
- 2 ökör,
- 8 bika,
- 16 denevér
- 6 egér,
- 1 mókus,
- 10 galamb,
- 2 varju,
- 16 bagoly,
- 1 jégmadár,
- 32 gyík,
- 18 kigyó,
- 1 csuka,
- 1 béka, végre pedig
- 16 rák.

Összesen 157 állat egy szoborcsoporton. Szó sincs róla, az öreg Vilmos furcsa egy társaságba került *Begas* professzornak, a német hivatalos Michelangelónak jóvoltából.

Adatok a kutya nemességéhez. Az ismert angol bölcész dr. Beatti egy gazdájaért segítséget kereső kutyáról a következőket írja: Egyik barátja télnék idején kutyájával vadászni ment. Csakhamar egy őznek a nyomára akadván, azt figyelmesen követte. Az állat utjában egy befagyott folyó jégén hatolt át. A vadász itt is követte a nyomokat, de a jég beszakadt alatta és beleesett a vízbe. A jégrelépésnél a puskáját véletlenül keresztben tartotta a testén és minthogy ez illetően a jégén támadt nyílásnak mindkét oldalán a jégén feküdt, támaszul szolgált neki s ennek folytán az alámerüléstől megmenekült. A vízből azonban kijutni semmikép sem volt képes, sőt attól kellett félnie, hogy erősebb mozgások által a jég, a melyen a puska feküdt, tovább szakad és menthetetlenül odaveszne. A kutya gazdájának veszedelmes helyzetét látva, mindenféle kísérletet tett ura megmentésére, de hiába. Ekkor a legközelebbi faluba iramodott, mindenkihez, a kivel csak találkozott, hízelegve közeledett és úgy for-

gott és mozgott, mintha valami mondanivalója lett volna. Látván, hogy nem értik meg, mit akar, megragadta a férfiak kabátjuknál fogva és ama tájékra vonta, a hol urát veszedeleimben tudta. A parasztok a kutyát jól ismerve, csodálkoztak feltűnő viselkedésén és gyanították végre, hogy urát valami baj érte. Követték tehát a kutyát, a melynek vezetése mellett a jéghez értek és a félig megdermedt embert, a kinek alig volt már annyi ereje, hogy még a puskába fogódzhasson, megtalálták. Gyorsan a mentéshez láttak és csakhamar sikerült is a szerencsétlenül járt vadászt kihuzni a vízből. A kutya vidám ugrándozással simult urához, megnyaldosta és mindenképen kimutatta nagy örömét gazdája megmentése fölött.

Irodalom.

Ifjúsági pályázatunk határidejét eredetileg február elsejére szabtuk, eddig azonban még csekély számú pályamunka érkezett be, ellenben többen kértek, engedjünk még némi időt, hogy munkáikkal elkészülhessenek. Elhatároztuk tehát, hogy a pályamunkák benyújtásának idejét meghosszabbítjuk *márczius elsejéig*, azontul érkező dolgozatokat nem fogadunk el, az eredményt pedig áprilisi számunkban fogjuk közzétenni.

A természet állattani, vadászati és halászati folyóirat 11-ik száma is megjelent. A szakfolyóirat, melynek magas színvonaláért kezesség a szerkesztő **Dr. Lendl** Adolf neve, sem maradt mögötte a várakozásnak. Ezuttal is több, kiváló alapossággal és választékosan megírt érdekes cikket közöl az állatvilág köréből. Így az állatok öngyilkosságáról, szárnyas zsványokról, a vidra fogásmódjáról stb. A nagybecsű lapot meglehetősen rendelni a kiadóhivatalban Budapest, II. Donáti utca 7. Előfizetési ára egy évre 6 korona.

Vegyések.

Szalonkák és fürjek fogása Capri-szigetén. Daczára, hogy Európa legtöbb civilizált állama évek óta legbehatóbban foglalkozik a madárvédelem kérdésével, az maig sincs megoldva, és a Földközi tenger határállamai most is csak úgy pusztítják a vándormadarakat, mint annakelőtte. Egy német szaklap szerint Capri szigete az a hely, a hol a nagy légi uttól elfárad szalonkák, fürjek, rigók, fecskék stb. leereszkedve, százezerszámra összefogdosztatnak, és piacra kerülnek. E forrás szerint a múlt év őszén csupán fürjekből 208.000 darab került Capri-szigetéről a piacokra. Ha meggondoljuk, hogy ebben a nagy összegben csak

egy madárfajról és egy vadpusztító helyről van szó, fogalmat alkothunk magunknak ama nagymérvű madárpusztításról, mely Olasz, Francia, és Spanyolországban, s Ausztriában, Görzben és Gradiskában lelketlenül folyik.

Bezzeg Törökországban erősen tilos az ilyen lelketlenség.

Nagy szégyenfoltja ez a barbarizmusos kapzsiság a művelt világnak, hogy az emberiség legnagyobb jótevőit az énekes madarakat ilyen alávalón pusztítja, mert hát a madarak hernyó pusztításainak köszönhetjük kenyérünket és gyümölcsünket. Sz. S.

Lord Roberts és a macskák. Az új angol fővezérnek egy különös szeszélye általában ismeretes Angolországban, t. i. a Lord különös idiosyncrasiával viseltetik a macskák iránt. Ez az elszánt hadvezér, a ki a leghevesebb golyózápor közt is megtudja tartani hidegvérét, zavarba jő és izgatott lesz, ha macskát pillant meg. Így egy volt szárnysegéde elmondja, hogy egyszer Afghanistanban míg a csata leghevesebben folyt Lord Roberts nyugodtan állt a táborban és osztogatta a parancsokat. Egyszerre csak kipirult és egész testében reszketni kezdett. A hadsegéd nem tudta mire vélni a dolgot, de a tábornok nem szólt csak egy oldalra álló magas falra mutatott, melyen egy nagy fekete kandur lapult meg. A katonák természetesen rögtön elhajtották az állatot és a tábornok ujra lecsillapodott.

Tücsökviadatok. A hevesvéri spanyolok bikákat uszítanak egymásra, a békésebb kínaiak csupán — tücsköket. Náluk a tücsökviadal a legkedvesebb népmulatság. Ennek folytán tücsöktenyésztők is vannak, s a viadatok alkalmából a legmesszebb menő fogadásokat kötik a kínaiak egymás között, mint nálunk a versenystálló-tulajdonosok. És így nem csoda, ha van kínai a ki a tücskök miatt jutott koldusbotra.

A tücsköket először is összefogdossák és pedig egyenkint beugratják őket egy hosszú csőbe, a melynek a vége egy csészealakú üvegburába vezet. Ez a tücsök lakása, ahol bőséges víz és rizstáplálékból erőt szedhet magának az elközelgő viadara. Ez pedig így történik. Lakóházukból beugratják őket az arénára, amelyet itt egy sima talapzatu, szűk és meredek falú üvededény képvisel. A két tücsök itt el nem kerülheti egymást és csápjai okvetlenül érintkeznek. Erre aztán kitör a harc, amely kegyetlen és heves. Előbb csak egymás feje fölött ugrálnak el, azután a harapdálás terére lépnek és egyikök sem nyugszik addig, amíg vagy a másikat nem harapta holtra, vagy maga nem fizet az életével a viadalon. A sok viadalt keresztül küzdött tücsköknek meg se kottyan egy ellenfél, amint végeztek az elsővel, már másodikkal, harmadikkal mérkőznek meg. Az ilyen tücsökviadali hősöknek nagy azután a híre, de az ára is, mivel tudnillik Pekingben vásári cikkek ök. 30 rubelt fizetnek érettök, míg a közönségesebb és gyöngébb tücskökért egy rubelt legtölebb ha adnak.

Kutyák, mint pénzgyűjtők. A londoni Ladie's Kennel Club hölgyei eredeti és elmés pénzgyűjtési módot találtak ki. Ezer betanított kutyát bocsátottak széjjel Londonban, kis kosárral a szájukban, a mely az egylet jelvényével van ellátva és így gyűj-

tenek pénzt a tanzáli angol sebesülteknek. Az első kísérletek nagyszerűen sikerültek: a kutyák esténként hiven hazahozták a nappal koldult összeget.

Mezei egerek szaporodása. A folytonos száraz időjárás következtében Sopronmegyében a mezei egerek szörnyen elszaporodtak; különösen a kapuvári és csepregi járást támadta meg az egér-hadsereg. Majd talán a tél rájuk teríti hűvös fehér lepedőjét.

Az oroszlánszelidítés elemei. Ki ne volna kíváncsi az oroszlánszelidítés elemeire? Eddigelé nem igen látott napvilágot erre vonatkozó szakkönyv, sőt aligha téved, aki azt hiszi, hogy a derék oroszlánbűvölők, általában féltékenyen őrzik művésztöknek a titkait. Egy előkelő oroszlánszelidítő azonban szakított kartársai titkolódzásával s egy londoni újságban nyíltan elárulta az oroszlánszelidítés némely fortélyait. Ő szerinte ajánlatos a puszták királyával akkor kezdeni meg a tanfolyamot, amikor még lehetőleg fiatal. Először is sajátkezűleg kell etetni a kis oroszlánt és pedig kezdetben kívülről, azután bent a ketreczben. Akkor azonban már nemcsak a testi fenyegetéstől, hanem minden olyan mozdulattól is tartozkodni kell, amely a puszták királyfiát bizalmatlaná tehetné. Később át kell térni hátának és fejének a rendszeres simogatására. Az oroszlán, mint minden macskafaj, nagyon szereti ezt a becézgetést s bizalom támad benne a simogató iránt. Most lehet csak áttérni a tulajdonképeni dresszurára. Egy közep-tehetségű oroszlán hat leckén megtanulja a korlát átugrását. Sokkal hosszabb idő multán lehet csak elérni azt, hogy királyi ösztöneinek megtagadásával adott jelre lefeküdjék, sőt azt is megengedje, hogy a mestere a hátára lépjen. Persze arra legnehezebb rászoktatni az oroszlánt, hogy eltűrje a torkában a szelidítője fejét. Ebben a legnagyobb eredményt ért el *Amburgh*, aki 1865-ben meghalt Filadelfiában a nélkül, hogy megvalósította volna annak az angolnak a reményét, a ki tíz esztendeig követte az egész világban, hogy előbb utóbb széttépve láthassa az oroszlánjaitól. Ez az *Amburgh* maga egy szenzációs darabot írt ezen a czimen: *A pompejii állatszeliidítő*. Ő maga játszotta a címszerepét s az utolsó felvonásban megjelenik egy ketrec bömbölő oroszlán között. A sikere olyan nagy volt, hogy maga a Drury-Lane-színház is helyet adott darabjának az előadására. az igazi művészet barátai azonban tiltakoztak a történelmi színpadnak ilyen megszenstségtelenítése ellen, mire kompromisszum jött létre: a színház előadta a Rossini-féle *Tell Vilmos* operát, de azután átadta a színpadot az oroszlánszelidítőnek is.

Szerkesztői üzenetek.

R. M. H. — ó. J. és mások. Kérdésükre megadtuk a feleletet »Irodalom« rovatunk első közleményében.

S—r Sándor jhallgató Kolozsvár. Várjuk ígérete teljesítését.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárán Virányi István ur (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Égész évre 1 frt — kr

Fél " — " 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. márczius 1.

6. szám

TARTALOM. Kérelm Gy. Zs. — Állatvédőház. — Országos állatvédő egyesület. — Kenyeret a madárkáknek, írta Vágó Géza. — *Állatvédelem*: A párisi congressusról. A madarak postai szállítása. — *Állatvilág*: Idegesség az állatoknál. Farsangoló madarak. Állatok az embeniség történetében stb. — *Irodalom*. Magyarország madarai. — *Vegyesek*. A Griffon jellegei. Egy majom-faj kipusztítása. Magyar lovak Dél-Áfrikában. Dohányzó állatok stb. — *Adakozás*. — Szerkesztői üzenetek.

Kérelem.

Bármennyire önbizalommal is lássunk munkánkhoz, bármennyi optimizmussal és vérmes reménységgel legyünk is eltelve annak egész folyamán, szomoruan kell mégis tapasztalnunk évről-évre, hogy még nagyon messze vagyunk célunktól. Nem tudjuk, nem is keressük ki a hibát, csak konstatáljuk, a mint hogy elfogulatlanul nézve konstatálnunk kell, hogy a nagy közönség elzárkózik az állatvédelem eszméi elől, sőt egyáltalában alig vesz tudomást ennek létezéséről. Pedig ennek az eszmének egyetlen támogatója csak a közönség, a társadalom lehet, ez az eszme lemondana életfeltételéről, ha nélkülöznél ezt az egyetlen lehetséges talajt, a melyben gyökeret verhet és megizmosodhatik. Az államra ez esetben számítani nem lehet, ezt legjobban mutatja az épen most folyó földmívelési vita, a melyben a legtávolabbról sem esik szó az állatvédelemről, bár ez a kérdés gazdasági szempontból is fontos, hisz belejátszik az ország közvagyonra egy tetemes részének a sorsába és így van némi szerepe a közjóllét emelkedésénél vagy csökkenésénél.

Az állam különben, ha akarna is csak keveset tethetne, mert csak bizonyos fokig avatkozhatik bele a magánvagyon kezelésébe és így minden teendő, mint mondtuk, a társadalomra háramlík. Azonban a társadalomnak teljes erejével kell hatni és a mi fő, a maga teljes egészében kell sikra szállnia az ügy érdekében. Nem szabad a teendők elvégzését egészen egy kis csoportra bízni, mert ez a kis társaság, ha teljes buzgósággal, tőle telhető erővel küzd is, nem érhet el nagyobb sikereket, ha nem érzi, hogy háta megett az egész társadalom áll, együtt működik vele és új erőt ad neki a cél kivívására. Ennek pedig sajnos az ellenkezője áll nálunk. Nem is csoda így, ha mindenütt, a hol az állatvédelem ügyét megbeszélték, mint legutóbb egyletünk gyűlésén, az volt a legelső panasz, hogy az embertelenség, kegyetlenségnél sokkal veszedelmesebb és ölübb ellenségünk a hidegség, közöny, sőt sokszor a gúnyoros lenézés.

Ennek pedig mihamarább el kellene tűnnie és el kellene vesznie annak a ferde felfogásnak, mely egy tiszta erkölcsi érzés, a humanismus jegyében született és annak zászlaja alatt haladó mozgalomban nem lát egyebet, mint egy sokszor nevetséges, de mindenesetre felesleges kinövését egy kor szentimentalizmusig menő, tultengő érzélini áradatának.

És ezért kéréssel fordulunk a közönséghez; tekintsenek jóakarattal erre a mi kis mozgalmunkra, juttassák hozzá pártolásukat és ne tagadják meg tőle részvételnek azt a részét, melyet mindenesetre megérdemel. És fordulunk különösen az ifjusághoz, a melynek életét még nem foglalta le annyira a maga számára a követelő munka és a melynek még nyitott és nemes vágyakozásoktól duzzadó szívébe, üde, benyomásoktól még el nem foglalt elméjébe annyi újabb és újabb befolyás keresi az utat, hozzá fordulunk és kérünk mi is egy kis csékélyke helyet abban a szívben, nem sokat, csak épen annyit, a mennyit a nagyobb, nemesebb érzelmek a mi szerény ügyünknek meghagynak.

Gy. Zs.

Állatvédő ház.

Egy igen nemes terv közeleg a megvalósuláshoz. Teljesen megfelel ez azon humanus és szeretetteljes eszmének, a melynek jegyében az állatvédelem született és indul a győzelemre a közöny, elfásultság és lelki durvaság elleni harcában. Arról van szó ugyanis, hogy létrejöjjön egy intézmény — sajnos még nem nálunk, csak Budapesten — mely a külföld nagyobb városaiban már régóta virágzásnak örvend: az állatvédő ház. Célja volna ennek, hogy a gazdátlan, kóbor kutyákat, vagy az olyanokat, melyektől gazdájok szabadulni akar, átvegye, megőrizze és más gazdához juttassa, továbbá a sérült lovak számára is rendezne be kocsi-kat s végül bármely házi állatot megőrizne tartás, ápolás céljából.

Felesleges ennek a már rég bevált derék intézménynek sokoldalú hasznát úgy állatvédelmi, mint gazdasági szempontból hosszabban elmondani. Hozzá fog járulni a létrejöttéhez minden állatbarát, a nélkül, hogy azt előtte bőven feldicsérnék. Az volna csak kívánatos, hogy mihamarább Kolozsvár is hozzájuthatna ehhez a sikeres, az állatvédelemnek nélkülözhetetlen segéd-eszközhez.

1. Az intézet gazdátlan, kóbor, talált kutyákat gondozás alá vesz s ha nem sikerül azokat rövid idő alatt megfelelően s megbízhatóan jól elhelyezni, akkor ez állatok az intézetben fájdalom nélkül kiirtatnak.

Az állatbarátnak, sajnos, nálunk még sokszor van alkalma látni, hogy eltévedt vagy elkergetett kutyák ázva-fázva s éhezve csatangolnak az utcán, nem egyszer kiteve utcai gyerkőczök üldöztetésének is. Az állatbarát eddig tanácstalanul és tétlenül volt kénytelen ezt a szomorú jelenetet végignézni, de ha az állatvédő-ház létesül, ez a kérdés igen szépen nyer megoldást. A nagy közönség is őszinte hálával fogadhatja ezt az új intézményt, mert megszabadul attól a nem kicsinylendő veszélytől, a melyet gazdátlanul csatangoló kutyák az embereknek okozhatnak.

2. Az intézet átvesz mindennemű háziállatot, a melytől tulajdonosa szabadulni akar, vagy kénytelen, s az állat, ha a tulajdonos kívánja, személyes jelenlétében, minden költség nélkül s fájdalom nélkül kiirtatik.

Sokszor megtörténik, hogy az állattulajdonos kénytelen állatján tuladni (lakásváltozás, az állat öregsége vagy betegsége). A legtöbb állattulajdonos irítozik attól, hogy a gyepmesternek adja át az ilyen állatot; a szakszerű kiirtással (privát állatorvos vagy állatorvosi főiskola) járó költségeket a szegény ember sokallja (legalább 2 korona), ezért azután az ilyen állatokat eddig a legtöbb esetben az utcán szabadon bocsátották. A mi intézetünk ennek az anomáliának is elejét fogja venni.

3. Az intézet mindennemű háziállatot elfogad tartás, ápolás és gondozás céljából a tulajdonos költségére tetszés szerint, hosszabb vagy rövidebb időre.

Állattulajdonosoknak ez nagyon fontos körülmény. Sokszor megtörténik, hogy az állattulajdonos kénytelen hosszabb időre

elutazni s nem tudja, hogy kedvencz kutyáját, madarát stb. hol helyezze el. Intézetünk mérsékelt ár fejében a legemberségesebb elbánásról biztosítja a feleket.

4. Az intézetben állandó állomás lesz a sérült lovak szállításához szükséges kocsí számára.

Az egyesületünk által 1½ évvel ezelőtt 2000 koronáeri készített állatmentő kocsí ugyan gyakrabban lesz igénybe véve, azonban ez még mindig nem tölti be teljesen hivatását. Még mindig megtöriénik, hogy szerencsétlenül járt állatok napokig várnak segítségre; még mindig látni, hogy súlyos beteg, alig 3 lábon ugrálni tudó lovakat lábon hajtának vagy legkínzóbb módon társzekéren szállítanak. Minden erőnkkel oda kell törekednünk, hogy a mentő-kocsíhoz meg legyenek saját lovaink s okvetlenül rendelkezésünkre álljon a telefon. Egy második kocsí beszerzését már most is tervbe vesszük.

5. Az intézettel kapcsolatban tervezünk egy kocsis iskolát. A kevésbé iskolázott hajtásban nem eléggé járatos s kevésbé ügyes kocsisok a fővárosban kész veszedelmet képeznek. Akár bérkocsiban, akár saját fogatán ül az ember: a kocsisok nagy részének megbízhatatlansága folytán szinte életveszélynek van kitéve az ember. Még rosszabbak az állapotok a fuvaros kocsisoknál. Ide olyan emberek szegődnek el, akiknek alig van halvány fogalmuk kocsizásról, állatapolásról; ezek azután a legdurvább módon kinozzák, gyötrik a szegény állatokat.

Intézetünk arra fog törekedni, hogy jóra való, használható és megbízható kocsisokat tanítson ki.

Ezek után egyesületünk összes tagjaihoz azzal a kéréssel fordulunk, hogy ezen közhasznú intézet létesítéséhez minél nagyobb pénzádománnyal hozzájárulni szíveskedjenek. Hogy ez új intézet létesítése a praktikus szempontok figyelembevétele és a legnagyobb takarékoság mellett történik; hogy az intézet vezetése minden tekintetben példás és pontos lesz: e részben elég garantiát nyújt egyesületünk érdemdús ügyvivő alelnökének, Grimm Gusztáv urnak eddigi tevékenysége. Grimm úr nemcsak ambíciójának egész erejével vette kezébe most ez ügyet és sokszor tapasztalt áldozatkészségének újabb jelét adta, a mennyiben a maga nevében egyelőre 1000 koronát ajánl fel az Állatvédő-Ház céljaira s már most is igéri, hogy a fenntartáshoz esetleg további áldozatra is hajlandó.

Egyesületünk tagjait arra kérjük, hogy adományaikat hozzánk beküldeni és egyuttal ismerőseik körében is gyűjteni szíveskedjenek. Az adományokat kérjük postautalványon beküldeni, vagy irodánkban (mely naponta 4—6-ig van nyitva, VII. Nefelejts-u. 14. sz. a.) személyesen, nyugta átvétele mellett átadni. Levelező-lapon történt értesítés után szívesen küldjük pénzbeszedőnket a házhoz is.

Budapesten, 1900. február havában.

Az Országos Állatvédő Egyesület.

Máday Izidor, min. tanácsos
elnök

Monostori Károly, tanár
igazgató-titkár.

Az Országos állatvédő egyesület.

Az Országos állatvédő egyesület f. évi február hó 25-ikén tartotta ez évi közgyűlését. Miután Mádai Izidor minisiteri tanácsos, az egyesület elnöke meleg szavakkal üdvözölte egyfelől Rácz Kálmán igazgató-titkárt, az egyesület védnökének, József főherczeg urnak küldöttét, másfelől báró Malcomes Jeromos minisiteri tanácsost, a földmívelésügyi minisiter képviselőjét és Bornemissza Boldizsárt, a rendőrségi főparancsnokot, ki az állami rendőrség képviseletében jelent meg, az egyesületi igazgató-titkár terjedelmes előadásban beszámolt az egyesület 1899. évi nagyszabású és eredményes működéséről. Ezutau Herman Ottó jeles szakírónk és az egyesület tiszteletbeli elnöke a következő két határozati javaslatot terjesztett a közgyűlésé elé. Az Országos Állatvédő egyesület közgyűlése elhatározza: 1. Hogy az egyesület kebeléből egy hét tagból álló bizottságot küld ki abból a célból, hogy a megalkotandó madárvédő-egyesületek számára alapszabály-mintát készítsen s azt a választmánynak további intézkedés végett bemutassa. 2. Hogy egy huszonegy tagból álló bizottságot küld ki, azzal a feladattal, hogy az amerikai mintára támaszkodva, a »madarak napja« — birds day — és a »fák napja« — arbor day — intézmény behozatalára vonatkozó javaslatot készítsen, azt a választmánynak intézkedés végett bemutassa. A választmánynak kötelességévé tétetik, hogy mindkét ügyről a következő, esetleg rendkívüli közgyűlésnek jelentést tegyen. Javaslatainak indokolásában igazán szívből jövő és szívhez szóló szavakban és modorban kifejtette, hogy a madárpusztítás nálunk is, de kivált Olasz- és Spanyolországban statisztikailag is bizonyíthatólag oly elrettentő mérveket öltött, hogy avval szemben az állatvédő-egyesületeknek immár elmulaszthatlan kötelességük minden eszközt és módot megragadni addig is, míg internacionális úton a törvények szigorával is hatni lehet. Ebből a célból első sorban a hasznos hazai madarak védelére ország-szerre madárvédő-egyesületeket lát célszerűnek alapítani s másodsorban a gyerekvilágra kíván hatni az évente minél kiterjedtebben rendezendő »madarak napja« és »fák napja«-val, melyek Amerikában igen sikereseknek, jótékonyaknak bizonyultak. Az indítványt a közgyűlés egyhangulag és lelkesedéssel magáévé tette s az indítványozót meleg óvácziában részesítette. Kiosztotta aztán az egyesület az állatvédelem körül buzgalmat kifejtett rendőrök s más egyének között a mult évre megszavazott 1350 koronányi ajándékát s odaitélte és kiosztotta irodalmi pályázatának 244 koronát kitevő díjait. Az érdekes és hasznos tevékenységről szóló titkári jelentés szerint az egyesületnek jelenleg 1698 tagja és 12263 korona 64 fillér vagyona van, költségleírányszatra pedig az 1900. évre 0130 korona 74 fillér.

Kenyeret a madárkáknak.

Irta: *Vágó Géza.*

Láttad már a kis madárkát
Mint gúnyaszt az ágon?...
Fázik szegény, s nagyon éhes
Szánd meg kis barátom!

Oh mert nagyon éhes szegény
Miként lankad... látom,
Dobj feléje kenyér morzsát
Édes kis barátom!

Oh dobj neki kenyérmorzsát
Meglásd mint száll rája
Dobhatsz akár kétszer annyit,
Meglásd azt se bánja!

A jó Isten megáld érte
S a kis madár nyáron
Rólad dalol szüntelenül
Édes kis barátom!

Állatvédelem.

Állatvédők gyűlése. A kolozsvári állatvédő-egyesület választmánya febr. hó 25-én d. u. 8 órakor, gr. Bánffy Zoltánné elnöknek a lakásán és elnökle mellett ülést tartott, melyen az Knökön kívül jelen voltak még: De Gerandó Antonina, Kardos Isálmánné, Kiss Mórné, gr. Kornis Berta, Köváry Dalma, Kuszko Vtvánné, Pisztory Mórné, Rosenberger Fanny, Szvacšina Gézáné, Gan der Velden Edéné urnők, továbbá Dobál Antal, Turcsányi nyula, Virányi István és az állatvédő-egyesület hivatalos lapja-
uak szerkesztője. Bánffy Zoltánné a jelen volt tagok üdvözlése
tán felkérte titkárt az előterjesztések megtételére. Virányi István
röviden ismertette az összejövétel ezéliját s azután a programm
egyes pontjait adta elő, melyek mindannyiszor igen élénk vitát
keltek. Az alapszabályok módosítása és kiegészítése tekintet-
ben megegyezett a választmány abban, hogy a belügyminiszter
leiratában foglalt módosításokat elfogadja s az alapszabály-ter-
vezetet a városi tanács útján megerősítés végett újra felküldi
a belügyminiszteriumhoz. A szolnok-dobokamegyei főispán, br.
Bornemissza Károly átiratát tudomásul vették s elhatározták,
hogy az átiratban megjelölt ötven község részére az egyesület
lapját kedvezményes áron fogják küldeni. Ennek alkalmából fel-
merült az a terv is, hogy az állatvédelmi törekvések népszerű-
sítése céljából, az egyesület lapjában, azonkívül a választmány
útján indítsanak meg egy nagyobb mozgalmat s a jelenlegi
összeköttetést az iskolákkal, egyesületekkel lehetőleg még na-
gyobb mértékben tartsák fenn. Erre nézve az »Állatok Védelme«
című havt folyóirat szerkesztőjének megbízást adtak, hogy in-
tézzon külön is egy felhívást a közönséghez, valamint az egyes
iskolák vezetőihez s hívja fel azokat az állatvédelmi mozgalmak-
hoz való csatlakozásra. Végül a temesvári állatvédő-egyesületnek
a kereskedelemügyi miniszteriumhoz a madarak postán való szál-
litása ügyében intézeti feliratát tárgyalták s a Kiss Mórné, Kar-
dos Kálmánné, Szvacšina Gézáné urnők és Turcsányi Gyula
lelkész felszólalásai után oly értetmü javaslatban állapodtak meg,

hogy az akcióban való segédkezésre hívják fel a hatóságokat, melyeknek ez az ügy amugy is hatáskörükbe tartozik. A tárgysorozat végeztével gr. Bánffy Zoltánné köszönetet mondott a tagok szíves megjelenéséért s a választmányi ülést bezárta.

A párisi congressusról. Mult számunkban is tettünk már említést a párisi rendező-bizottság önkényességéről; ujabban ugyanis azt a határozatot hozta ez a bizottság, hogy csak azok az állatvédő-egyletek tekinthetik magukat meghívottaknak, *melyek benne vannak a Hartmann Ottó-féle kölni lajstromban.* Ez a határozat annál igazságtalanabb, mert nemcsak a közönséges udvariassági szabályoknak mond ellent, hanem egyenesen meghazudtolja a budapesti XII. congressuson elfogadott indítványt, mely szerint *kivétel nélkül minden állatvédő-egyesület és ehhez hasonlemű (similaire) intézmény résztvehet a párisi congressuson.* S valóban az egyes állatvédő-egyletek részvétele vagy távolmaradása nem függhet attól, vajjon egy magánember összeállította lajstromban szerepel-e vagy nem? A kolozsvári egyletnek van leginkább oka tiltakozni ez eljárás ellen, mert Magyarország második ilyenmű egylete létre is, kimaradt a híres kölni jegyzékből, *így tehát nem is vehetne részt a congressuson.* Az április 7-én megtartandó nagygyűlés első feladata lesz tehát, hogy felemelje szavát és határozottan protestáljon ez ellen az igazságtalan és teljesen indokolatlan eljárás ellen.

Itt adjuk különben Szalkay dr. tiltakozásának, valamint egy felhívásának teljes szövegét: *A párizsi Nagyerdemű Állatvédő Egyesülethez!* Folyó évi január 5-én keletezett átiratukra vonatkozólag van szerencsém Önöknek a következőket válaszolni:

1. A nemzetközi *központi iroda* nem veheti az Önök átiratát figyelembe, mert ellenkezik az emberiségi törvényekkel és így az állatvédelem szellemével is, tehát indignációval *viSSZAUTASÍJA.*

2. A párizsi állatvédő egyesület csupán csak azon állatvédő egyesületeket akarja meghívni a congressusra, a melyek a Hartmann-féle sorozatban vannak. a józan fölfogással homlok-egyenest ellenkezik, mert egy *nemzetközi congressusra* mindazon egyesületeket, melyek az állatvédelemmel foglalkoznak, legyenek bár vivisectió-ellenesek, vagy pártolók, nemcsak meghívni, hanem odabocsájtani is kötelesség.

3. A nemzetközi állatvédő központi iroda hivatalosan felállított *törvényes képviselőt*, hasonrangú a jövő congressus szervezésére hivatott egyesülethez s amazzal *összhangban, egyetértve állapíthatja csak meg a congressus programját, napirendjét, tárgyalásait és meghívóit* stb., tehát nem lehet közbevetett személyiség (sans aucun intermédiaire) és *csakis az érvényes, amit e két faktor együtt határoz el.* Nem Kölnnel, hanem Budapesttel köteles a párizsi egyesület összeköttetésbe lépni s, ezért határozottan tiltakozunk a Comité eddigi eljárása ellen és sürgősen felkérjük a párizsi egyesületet, hogy a nemzetközi központi irodával barátságos úton egyetértésbe jutni iparkodjék.

4. A központi irodának *nemcsak kötelességei, hanem jogai*

is vannak. Ez az oltalmazója és végrehajtója a határozatoknak. Ez örködik a fölött, hogy a szervezkedő Comité a jövő nemzetközi congressust a haladó korszellemben vezesse, ellenkező esetben nincs joga *nemzetközi congressust* rendezni és megtartani.

Remélem Uraim! hogy a közöttünk fenforgó véleménykülömbőség eloszlására megtaláljuk a helyes utat-módot s egymással kezert fogva az állatvédelem, a humanitás és erkölcsi finomodás magasztos ideáira nézve egyetértésre fogunk ju ni.

A felhívás a következő: A Budapesten (1896.) tartott XII. nemzetközi állatvédő gyűlekezet a legközelebbi gyűlés helyül Párizst (1900.) jelölte ki.

A párizsi állatvédő- egyesület 1898. ápril havában a központi irodához küldött levelében közli, hogy a vivisection kérdését is napirendre tűzi ki s hogy mi az érdeklődő egyesületeket értesítsük: »Je vous prie de vouloir bien in former de eeste décision les Sociétés interessus...« majd utóbb: »Eele adresse à toutes les Sociétés... et à leurs conginéres la cordiale invitation devenir prendre part«: a legszívélyesebb kéréssel fordul *minden egyesülethez*, hogy a congressust meglátogassák.

Azonban 1900. január 5-én ugyanazon egyesület azt írja a központi irodának s Németország, Ausztia, Anglia és Amerika nagyszámu egyesületeinek, hogy csak azon egyesületek jelenhetnek meg, melyek a Hartmann Ottó féle jegyzékben fordulnak elő, különben a jegyzékből töröltetnek és képviselőt nem küldhetnek.

A párizsi egyesület ezen eljárása sérti az illetet és a jó érzést. Ma meghivnak bennünket, holnap pedig kizárnak. Hol van itt az észszerűség?! Azt nem türhetjük, hogy egy szervező bizottság tetszés sze int kizárjon egyesületeket, másokat pedig felvegyen; azt nem türhetjük, hogy egy házagosan kiállitott jegyzék szerint hivassanak meg az egyesületek. Így a vivisection elleni egyesületek nagyszámu csoportjait is kizárták. Kizárták továbbá azon egyesületeket, melyek madarak védelmét és pedig a vándormadarak, fürjek, fecskék és az erdei állatokét irták zászlaikra. Kizárták a világ legnagyobb állatvédő-egyesületét „az osztrák madárbarát szövetekezetet“, melynek 40,000 tagja van. Kizárták a kolozsvári állatvédő-egyesületet, mely az említett szövetekezet után egyike a legnagyobbaknak s melynek a legnagyobb müveltségi fokon álló állatvédelmi folyóirata van. És miért? Csupán azért, mert nincsenek a Hartmann-féle jegyzékben.

Különös az is, hogy Párizs éppen azon egyesületeket akarja kizárni, melyek a budapesti congressuson egyhangnlag Párizsra szavaztak és egyedül ezeknek köszönheti, hogy nemzetközi nagygyűlést rendezhet.

Kérésemet tehát első sorban azon 124 egyesülethez intézem, melyek a budapesti congressuson képviselve voltak; továbbá mindazon egyesületekhez, melyek az állatvédelmet tűzték ki céljokul és végre mindazokhoz ugy összesen, mint egyenként, kik a *jog és igazság harczosai*, hogy ilyen irány nem a haladó idő szellemével tart lépést, hanem a háramaradást, partoskodást

szolgálja. *Tiltakozzunk mindannyian* a párizsi comité ezen eljárása ellen és erélyesen követeljük, hogy mindazon egyesületek, melyek *az állatvédelmet* irták zászlójokra, kivétel nélkül meghívják. Ha Párizs ezt nem tenné, úgy ez erőszakoskodás a *párizsi congressus nemzetközi jellegétől* teljesen megfosztaná.

Végül arra kérem az egyesületeket, hogy tiltakozásaikat *egyenesen Párizsba küldjék (Rue de Grenelle 84.)*, de a központi irodához is irjanak; a tiltakozásokat nemcsak egyedül francia nyelven, *ámbrar nagyon kívánatos*, hanem német és angol nyelven is szerkeszthetik.

Dr. Szalkay Gyula

tanár,

a nemzetközi állatvédelmi iroda vezetője.*

A madarak postai szállítása ügyében a temesvári állatvédő-egylet, mint azt lapunk más helyén is megemlítettük, kérényt intézett a kereskedelemügyi kormányhoz és csatlakozásra szólította fel a *kolozsvári* egyesületet is. Itt adjuk a folyamodvány teljes szövegét:

Általános a panasz a földművelők osztályában és az 1873-ban Bécsben megtartott nemzetközi ornithologiai kongresszustól kezdve minden további és különféle helyeken tartott nemzetközi földművelési és erdészeti kongresszusban bebizonyított, hogy a földművelésre nézve hasznos madarak száma ijesztő módon fogy és a kártékony rovarok rendkívül elszaporodnak. Oka ennek első sorban az olaszországi tömeges madárpusztítások a madarak költőzködési idejében, de még nagyobb részben azoknak üldözése itthon. Az a madár, a mely az olaszországi veszedelmet szerencsésen elkerüli, itthon leli vesztét, mert itt már leskelődnek reá munkakerülők, a kik elfogják. Hogyan szaporodhatna tehát azoknak száma, mikor éppen a párosodás idejében fogatnak el és a költés meghiúsítatik.

Az 1894. t.-cz. 57. §-a ezen visszás állapotoknak ugyan határt szabott, a mennyiben a többi közt a hasznos madaraknak forgalomba hozatalát tiltja. De végrehajtását a posta-intézmény teszi lehetetlenné.

A hogy mellékelt külföldi lapok bizonyítják, még a téli időben hirdetik a tilos üzlettel foglalkozók madaraikat, a melyeket aztán a posta útján szállítanak rendeltetési helyeikre, a hová nagyobb részt halva érkeznek meg. A rendőrség nagy figyelemmel kíséri ezen üzérkedést és sikerül is minden évben madárszállítmányokat éppen csak a postára való feladás előtt lefoglalni, de ez nem kielégítő, mert az illetők az ismételt rájuk szabott szigorú büntetések daczára is tovább folytatják üzletüket. Így például ap: is 22-én sikerült a temesvári rendőrségnek egy feljelentés folytán, egy Pegan nevű madárkereskedőnél, több mint 300 már a szállításra készen álló madárküldeményt (a melyben 250 fülemile volt) lefoglalni és szabadon bocsátani. Egy e tárgy-

* Szalkay dr. úr időközben értesített bennünket, hogy Kolozsvár számára is kért meghívót. Fogadjon ez úton is köszönetünket szíves fáradozásáért.

ban a postaigazgatósággal folytatott megbeszélés alkalmával azt a választ kaptuk, minthogy az 57. §. nem a kereskedelmi miniszteriumtól származik, nincs hatása a postára, tehát nem utasíthatja el a madárszállításoknak a felvételét.

Ily körülmények főnforgása esetében a temesvári »Állatvédő-Egyesület« kötelességének tartja e tárgyat, a magas m. kir. kereskedelmi miniszterium tudtára hozni és azon legalázatosabb kérést intézni, hogy a madárszállításokat a postán, ha nem lehet úgy a hogy a mult esztendői áprilisi beadványunkban kértük, hogy a madárszállítások a postán általában szüntettessenek meg és minthogy a tilos üzelem az állatvédelem, de még inkább a sokkal fontosabb földművelés szempontjából tovább nem tűrhető, kérésünk teljesítése által pedig kiszámíthatlan összegekre menő károktól óvatik meg a földművelés, legalább a márczius elsejétől szeptember végéig terjedő időtartamra méltóztassék megszüntetni a madárszállítások felvételét a postán.

Állatvilág.

Idegesség az állatoknál. Ismeretes, hogy *Ladysmith* alatt az angolok öszvérei éjszaka megszöktek a táborból és a fegyvereket, a csomagokat és az élelmiszereket is elvitték. Egy külföldi újság foglalkozik az öszvéreknek ezzel a különös viselkedésével s arra az eredményre jutott, hogy a szökés egyetlen elfogadható magyarázata csak az lehet, hogy az állatok érthetetlenül és ok nélkül valamitől nagyon megriadtak. A riadalom okozta ilyen eseteket már régebben is megfigyelték. Az 1850-ik év egyik törökországi expedíciója alkalmából történt, hogy éjjeli tizenegy óra felé a tábor lovait hasonló félelem fogta el. Az állatok elszakították kötőfékeiket, borzasztó sebességgel eliramodtak, az utjukban állókat pedig könyörtelenül összegázolták. Egész éjszaka a tábor körül száguldottak, másnap azután, hogy félelmök lecsillapodott, visszatértek gazdáikhoz. Kutyáknál gyakrabban keletkezik pánik, ilyenkor a legszelidebb is vérengzővé lesz. Néhány év előtt történt az az eset, hogy mikor a gazda kiment az udvarra, hogy az állatokat lecsillapítsa, a kutyák nem ismerték fel, megrohanták és széttépték. A bárányok és birkák félelmét általánosan ismerik, sőt a halak is szoktak nyugtalanzkodni, különösen ha nagyobb halak üldözik őket.

Farsangoló madarak. Természetes tudósok megfigyelték, hogy a madarak is farsangolnak; vagyis hogy val amiképpen tánczóinak. Az ő farsangjuk éppen csak abban különbözik az emberekétől, hogy nincs bizonyos időhöz kötve, hanem az egész esztendőn át tart. És a madarak szintén tüzzel, valósággal mámo-

rosan tánczolnak néha. A pávák, ha nyílt mezőn vannak, igen sokszor tánczba fognak. A tánczó páva fölugrik a magasba, gyakran egy méternyire is, e mellett kissé kiterjeszti a szárnyait s tánczolva rakosgatja a lábait, váltogatva egyiket a másik után. Nagyuri kertek büszke pávai is hódolnak ennek a szokásnak s az állatkertekben a pávák a fölhangzó zene hangjaira tánczolni kezdenek. A futólábu madarak mind tánczolnak. A gólya valami gyorspolka-féle tánczos, amelyhez némely gólyafajok kitünően értenek. A him lebecsátott, kiterjesztett szárnyakkal röpdös az ő hölgye előtt, koronkint elkezd rendkívül gyorsan futni, miközben utólréhetetlen ügyességgel csapkod néhányszor maga körül a szárnyaival, majd lassítja futását s méltóságosan lépdel tovább, egy kissé lehajtja a fejét s ujra kezdi a játékot. A bibiczek az elegáns, de ma már nem igen divatos menüettet járják. Párosan élnek, de amikor tánczolnak, ilyenkor elválnak egyik a másiktól s elröpül a szomszédos párhoz, ahol nagy örömmel fogadják. Elébe mennek a látogatónak s mögötte állanak meg. Erre mind a három egyenlő lépésekben gyorsan mennek, miközben a megfelelő ütem szerint doboló hangokat hallatnak. Egyszerre félbeszakítják a sétát. A vezető fölemeli szárnyait, de még mindig mozdulatlanul s hangosan énekelve áll ott. A másik kettő szorosan egy sorban áll egymás mögött, mindketten előre és hátra hajlonganak, míg csőrük a földet érinti s ebben a helyzetben várnak egy ideig. Ezzel a mulatságnak vége és a látogató visszatér a saját hitvestársához, hogy később ő fogadjon egy ilyen vendéget. Hamvazó szerdával, amikor bezárják a báltermeket, nem szűnik meg ez a vig kedv, hanem nemcsak télen, de az egész éven át ilyen érdekes módon nyilatkozik meg.

Allatok szereplése az emberiség történelmében. Visszamenve a történelem fonálán oda, ahol az emberiség bölcsője ringott s onnét zarándok útra kelve, eljőve egész napjainkig... ha e mérhetetlen távolságot az elmélkedés szárnyán befutjuk: mindenütt látjuk, hogy segítő társul szegődött az emberhez az állat.

Majdnem minden nemzet történelmében szerepe van:

Trója és Karthágó építésére egy tehén buzdította az embereket; a hová Thébát kellett építeni, azt a helyet egy bika mutatta meg; Corsica szigetét egy »Corsa« nevű bika segítette felfedezni; eleinket egy szarvas vezette az új haza földje felé; ökör mutatja meg Attilának a hadisten elását kardját. Marsnak Silviától született fiait, Romulust és Remust, egy anyafarkas nevelte fel. Álmosnak születését egy koronás turul-madár jósolta meg... a mely madár az édesanyának gyermeke hőstetteiről és a magyar nemzet jövődjéről hozott hírt. Szent László imájára éhező seregének szarvasnyájak és bivalcsordák jelennek meg; ugyanennek a királynak fehér menyétke adja hírül, hogy egyik csatájában győzni fog. Tompa regéje szerint: egy szász pásztor bikája rúgja elő a földből a kincset, melyből Beregszász városa épül. Kecskék segíti a soproniakat a kincshez, melyből a „benedeki-ház“ úgynevezett „kecsketornya“ épült; a selmeczi aranybányák gazdagságát egy pásztorkutya mutatta meg.

Mythosi monda szerint: az isteneket egyes állatok sokszor segítik ki a bajból. A sas a görög hitrege szerint Zeusnak volt a kísérője; galamb vitte Zeusnak az ambróziát; galamb táplálta azt a kitett leánykát, a ki később mint Assyria királynője „Semiramis“ azaz galamb nevet kapott; a szorgalmas kis hangya Ceres mellett talált alkalmaztatást; míg ellenben a médve Arthemis istennőnek állott szolgálatában. A holdat űgető szarvasok von-szolják fel az égre... a nap lángoló kerekü szekerét pedig a hatalmas Apolló szárnyas lovai röpitik végig a menyboltozaton. Prometheus kinjait Jupiter sassa idézte elő. Az alvilág kapuit Kerberos őrizte.

Alsórendű állatok hallása. Az amőbák és bacillusnagyságu rokonaik halló szerveiről sokat írtak már össze a természettudósok, de csak kísérletekkel tudták eldönteni, hogy melyik állat hall és melyik nem hall. Azt a nevezetes tapasztalatot tették azonban ezek alatt a kísérletek alatt, hogy a hallás nem függ össze a halló szervek létezésével. Vannak ugyanis állatok, amelyek a tapintó érzék-szerveikkel hallanak, azaz a hang hullámaint ez a legnagyobb terjedelmű szerv viszi az érzés centrumába.

— **Patkány a kinstárban.** Tragikus kis történet a párisi Lambert házaspáré. A Rue St.-Anne-ban nyitottak csemege-üzletet jó néhány évvel ezelőtt és mert takarékosak voltak nagyon, a szerencse sem hagyta cserben őket. Az esztendőök során összeraktak vagy 15 ezer frankot. Idő múltán azonban férjürannak költséges kedvteléseit támadtak s most, hogy a pénzt a megtakarított summából szedegette el, az asszony elhatározta, hogy elrejtí ura elől a vagyonukat. Értékpapírokra váltotta a pénzt, belezárta egy kis bőrtársolyba s elrejtette a pincze egyik zugába. Hetek múltán fizetnie kellett volna. Lemegy a pinczébe, fölviszi a bőrdödt, de halálos rémülettel veszi észre ekkor, hogy a sok kincset érő papiros mind csupa rongy. Szalad a rendőrségre, hogy följelentse a rablókat. A rendőrtiszt lemegy vele a pinczébe s konstatálja, hogy patkány lérközt a kincshez. Egy egész patkány-család rakott fészket a pinczezugban s onnan járt bele a tarsolyba. A csuf férgek szedték szét izekre a bankókat. Ezen pedig segíteni nem lehetett. A sok esztendei munka gyümölcsét így ették meg a patkányok.

Lovaglás a strucz hátán. Hannay kaliforniai etnográfus mesének állítja azt az elterjedt hiedelmet, hogy Afrikában és Ausztráliában a bennszülöttek a struczmadarat lovaglásra használják fel. Azt mondja, hogy a nyugat-amerikaiak a legjobb lovasok, de még ők sem bírnak a strucz hátán lovagolni. Hannay szemtanúja volt egy izben, hogy egy bennszülött megkísérelte a strucz hátán ülni. Egy óráig tartó nagy erőlködés után sikerült felülnie. A strucz eleinte próbálgatta lerázni a bennszülöttet, de ez nem sikerült. A tollas futó azután vadul száguldani kezdett, de amikor látta a strucz, hogy ez a taktika sem használ, a teste alá dugta fejét s a csőrével hátulról fogta meg a bennszülött egyik lábát. Egy pillanat alatt homokban feküdt az ember, a

strucz pedig dühösen taposta mind a két lábával, addig, míg a szerencsétlen embert a társai nem szabadították ki a kellemetlen helyzetből.

Papagály a telefonnál. Polly a neve annak a tehetséges papagálynak, aki a telefonozást is megtanulta. Polly egy londoni drogistaé és ott tanyázik mindig az üzletben. Rendkívül ügyes papagály és már többször ámulatba ejtette a vevőket. De amit legutóbb produkált, az egyenesen káprázatos. Egy fiatal hölgy tért be a minap az üzletbe s miután valami csekélységet vásárolt, engedelmet kért, hogy a telefont használhassa.

— Tessék! — mondotta az üzlet tulajdonosa udvariasan és oda mutatott egy homályos fülkére, amelyben a telefon el van helyezve. De alig lépett be a fiatal hölgy a fülkébe, hallja, amint rekedt hangon valaki bele beszél a telefonba:

— Halló! Központ? ... igen? ... Kérem összekötni negyvenet harminczhatal! — Igen! Ki az? — Ó! — igen! — Központ! — Halló! ...

És folyt tovább a rikácsolás. A fiatal hölgy leült és várt. Várt néhány perczig, sok perczig, de a telefonozásnak csak nem szakadt vége. Türelmetlenül kijött és gunyosan kérdezte a főnőktől, vajjon az a »valaki« oda bent egész napra kibérelte-e a telefont?

— Ó, ezer bocsánat! — mentegetődzött a drogista — már megint az a haszontalan Polly!

Mert Polly volt a telefonnál, ez a tehetséges papagály. A haragos hölgynek ezek után el ment a kedve a telefonozástól. Ezért a históriáért pedig egy londoni lap felelős, amely a dolgot előadta.

Irodalom.

Magyarország madarai.* Mint az eddig megjelent két füzet, úgy ez is nyeresége a magyar természetrajzi tudománynak. Alapos, részletes, megbízható minden adatában. Oly munka ez, a melyről már is el lehet mondani, hogy a magyar ornis tudományát minden eddig megjelent hazai munkánál szigorúbb tudományossággal tárgyalja. A synonymák pontos összeállításával Madarász nemcsak rendkívül fáradságos, de rendkívül becses munkát is végzett. E kis füzet némely egyes lapjának a megírásához hetekig tartó előtanulmány és kutatás kellett. A szakemberek, a kiknek a munka szől, az itt eléjük hordott rendszeres adattárt bizannyal maradandó becsűnek fogják felismerni. Madarász, a ki ép oly szorgalommal, mint szerencsével végzi összehasonlító buvárlatait, pompás, hű rajzokban is bemutatja azokat a sokszor alig észrevehető különbségeket, a melyek egyes madárfajok legszorosabb rokonságát mégis elválasztják egymástól. A laikus tel-

* Irtta Madarász Gyula 3. rész Rigók s ökörszemek.

jesen ugyanazt a madarat látja két egyedben, a melyről Madarász világosan kimutatja, hogy azok csak közel rokonok, nem pedig édes testvérek. Érdekes példa erre a színes tábla, a füzet e pompás melléklete. A »rusticilla mesolencia« s a »rusticilla phoenicura« ábráit látjuk itt. A két színezett madárkép annyira hasonlatos, hogy ha a tudomány meg nem magyarázná az eltérést s fel nem hívná rá a figyelmet, minden laikus szemlélő azt hinné, hogy egészen ugyanaz a faj madár mind a kettő. Pedig az egyik a mi közönséges madarunk, a másik ellenben kaukázusi lakos. Hogy mily gondosan dolgozott Madarász, az kitűnik a rendkívül aprólékos megkülönböztetésekben, a melyekben a füzet bővelkedik. Szó van ebben a füzetben a rigófélékről, sövénybujkálókról, fülemüfélékről, kékbegyekről, füstfarkokról, vörösbegyőről, rigókról, hántmadarokról, csipkemaorrúkról, vizirigóról s az ökörszemfélékről. Kevés szóval mindegyikről alapos jellemzést kapunk. Ezzel kapcsolatosan említjük meg az Anser neglectust a magyar ornisban. Madarász Gyula dr. a természetrajzi füzetekben ismerteti az anser neglectust, ezt az eddigelé nálunk nem ismert, vagy legalább kétképpen meg nem különböztetett új vadlud faját, a melynek fő eltérésát a mi közönséges vadludunktól a füzet pontosan körülírja

Állategészség. Állattenyésztési és egészségügyi folyóirat, mely már negyedik évfolyamát éli, idén is érdekes és választékos cikkek egész sorozatát hozza az e téren legkiválóbb szakemberek tollából. Szerkesztője *Rácz István* állatorvosi akadémiai tanár, főmunkatársai *Bodon Miksa* assistens és *Monostori Károly*. Szerkesztőség: Rottenbiller-utca 23.

Vegyesek.

A Griffon jellegel. Ennek a szálkásszőrű vizsla-fajtának a fajta-jellegeit újabban a kynologusok a következőkben állapították meg: 1. Fej: Koponya nem igen széles, az arczorr hosszú, négyezett, az orr háta gyenge domborodással. Az orr és homlok közötti átmenet nem hirtelen emelkedésű. A fej szőrözete nem nagyon hosszú, durva. A szemöldök kiálló, dús; a bajusz tisztán kivehető. 2. Fülek: Közepes hosszúak, nem nagyon illeszkednek a koponyához, de azért laposan a fejhez simulók. A füleken sima szőrözet, egyes kiálló szálakkal. 3. Szemek: Nagyok, sárgák vagy barnák, kiülők s nem fedettek. 4. Orr: Mindig barna színű. 5. Nyak: Lebény nélküli, elég hosszú. 6. Mell: Nem igen széles, de mély. 7. Nagyság: A szuka 50--56 cm., a kan 55--60 cm. 8. Vállak: Rézsütosan fekvők, hosszúak. 9. Borda: Kissé hajtottak. 10. Hát: Erős, a deréktáj impozáns. 11. Mellső végtagok: Arányosan, helyesen képzettek, egyenesek durva szőrözettel. 12. Hátsó végtagok: A csonb hosszú, de erőteljes, durva szőrözettel; a sarokízület alatt a láb nem merőlegesen, de egy

kissé hátrafelé áll. 13. Lábak: Gömbölyűek, erősek, a lábújjak zártak. 14. Fark: Hosszú vékonyodó.

Egy majomfaj kipusztítása. Alig hinné az ember, hogy egy majomfajt csupán bőréért kilehessen pusztítani; pedig csakugyan a kipusztulás veszedelme fenyegeti a szép, fekete szőrű sátnmajmot (*Colobus Satanas*). Ugyanis a sátnmajom bőréből készült kocsis-bundák és női muffok nagy kelendőségnek örvendenek s ezért nagy mértékben pusztítják őket. Az Aranypartok kormányzójának becslései szerint 1892-ben 175000 bőrt vittek ki, melynek értéke 360,000 frt; de minthogy nem minden majom bőre használható, az említett évben kb. 200,000 majmot lőttek le. Ez időtől fogva a kivitel egyre csökkent, 1894-ben 168,405 darabot, 1896-ban már csak 67,000 darabot, minthogy egyes vidékeken a sátnmajom egészen kipusztult. A kipusztítást nagyon elősegíti az, hogy a sátnmajmot egész évben lehet vadászni.

Magyar lovak Dél-Afrikában. Anglia még egyre vásárolja a lovat Magyarországon, hogy elküldhesse dél-afrikai csapatainak. A mai nagybecskereki országos vásáron megjelent két angol kiküldött és a fölvezetett ötezer lóból kiválogatva a javát, drágáron megvásárolta a magyar paripákat. — Fiumében pedig hajóra szállították az angol kormány részére vásárolt ötszáztíz magyar lovat. A hajó még aznap este elindult Durbanba. Már egy másik angol hajó is oda érkezett, a melyre nemsokára ismét szállítanak néhány száz magyar lovat.

A kagyló, mint táplálék. Németország több városában a gyermekekkel kagylót szedetnek s azzal hizlalják a disznót. A disznó nem idegenkedik a kagyló-tápláléktól, sőt meg is hizik tőle. De a kagylóval táplált disznó husának bizonyos „halíze” van.

Dohányzó állatok. Az állatorszag tagjai általában nem viseltetnek valami nagy barátsággal a dohány iránt, sőt ellenkezőleg, a legtöbb a dohányfüstöt sem állhatja, mind a mellett a kuriózumok kutatói följegyeztek néhány adatot, melyben dohányzó állatok szerepelnek. Így egy angol czirkusznak sokáig fővonzóereje volt egy dogg, mely a közönségnek nagy gaudiumára esténként kiszívott egy pipát. A kutya annyira hozzászokott a dohányzáshoz, hogy végül vasárnap is, a mikor nem volt előadás, nem nyugodott, míg a pipát meg nem kapta. A madarak között a papagályok közül kerülnek ki a dohánykedvelők, ezt azonban nem úgy kell érteni, hogy a papagályok szivaroznak vagy cigarettáznak, hanem — bagóznak. A dohánylevelek levét élvezik, mely élvezetnek az az ára, hogy lerészegednek és az ittas emberhez hasonlóan, elvesztik az egyensúlyt. Sok dohányzót lehet találni a majmok között is, ez azonban — ismervo a majmok nagy utánzási hajlamát — könnyen érthető.

Coutch, az elefánt. Coutch, az elefánt, a párisi Jardin des plantes-nak egészen friss vendége és egyéb társaival szemben az a nevezetessége, hogy fölötte okos állat. Kambodzsából hozták hajón Marseille-be s már a tengeren is sok galibát okozott

a maga önálló észjárásával. A hajókonyhából feltörő illatok addig csiklandozták orrát, a míg végre fölkerekedett és megindult a szűk lépcsőn a konyha felé. Rengeteg munkával tudták csak visszavinni a fedélzetre. Párisban hamarosan összebarátkozott öreivel. Megtanult csekély idő alatt bukfenczet vetni és trombitálni. Egyszer egy suhancz az égő cigarettáját akarta orrmá-nyába dugni. Coutch barátunk megneszelte a veszedelmet és akkorát fújt istenadta tárogatóján, hogy egyszeriben kirepült a cigaretta a fiu kezéből, de még a kalapját is lekaptá a szél. Coutch különben nem nagyon kényes. Kiváltképpen szereti a ke-nyeret. Látogatói ismerik ezt a gyöngéjét és van is része bőven kenyéráldozatban. Megesik azonban gyakran, hogy az odavetett kenyér léhull a ketrecz meg a nézők számára való emelvény közé. Coutch ilyenkor úgy segít magán, hogy tárogatójával bele-fúj a rés közé. A nagy levegőnyomás kiveti a kenyérdarabkát a nézők közé, a kik perzse ujra megkínálják vele.

Állatjaink a párisi kiállításon. A fővárosi lapok írják, hogy Lukács Bélát, a párisi kiállítás magyar kormánybiztosát Loubet elnök kihallgatáson fogadta s ev alkalommal a kormánybiztos kérte, hogy a magyar marháknak az időleges kiállításokra vo-natkozó behozatali tilalmát szüntessék meg. Most Párisból az a hír érkezik, hogy a tilalmat visszavonták.

Adakozás.

A kolozsvári állatvédelmi egyesület részére 1900. évre Br. *Bánffy* Zoltánné 6 méltósága 20 frtot, Br. *Kemény* Arpádné 6 méltósága 50 frtot, *Kardos* Kálmánné urnő 5 frtoi adományoz-tak, melyet ezen az úton is köszönetünk meltett nyugtázunk. Tagsági díjakból befolyt: Gróf Teleki *Ralph* és *Erik* urak ré-széről 4 korona, *Végh* Bertalan ezredes urtól 2 korona, *Námeth* Károly kecskeméti tanár urtól 2 korona. A többi tagsági díjakról jövő számunkban.

Adomány. Az erdélyi bank legutóbbi közgyűlésén elhatá-rozta, hogy a kolozsvári állatvédő-egyesületnek 50 koronát utal-ványoz ki. Fogadja ez uton is köszönetünket a nemes adományért.

Szerkesztői üzenetek.

R. J. Kolozsvár. Pályázatunk e hó elsejével lejárt. Több munkát nem fogadunk el. Beérkeztek a következő művek: *Igaz történet. Sziklavári ku-tyus. Jó tett helyébe jót várj. Bandi. Tündér és A halálra ítelt kutya. Az eredményt a jövő számban tesszük közzé.*

K—i M. Bács. Kívánságának sajnós nem tehetünk eleget, ígért cikk-sorozatunkat csak a jövő számban kezdetjük meg. Üdvözet!

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM.

Előfizetők és pénzküldemények az egyesület pénztár-za Virányi István-ur (Hosszu-u. 9. sz.) címére intézendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR

Tagoknak

tagdíj díj fejében jár

Előfizetési ár:

Égész évre 1 frt — kr

Fél " — " 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. április 1.

7. szám

TARTALOM. Állatkínzás. — A fűlemiléhez, írta *Lászlai Kálmán*. — A fecskefészek. (Richebourg rajza.) *P. H.* — Kis madárkák. Írta *Vágó Géza*. — Ifjusági pályázatunk. — »Tündér.« (Egy kis rajz a 16 életéből.) Írta *Bornemiza Károly*. — Állatfajok kipusztulása. *O. H.* — *Állatvilág*: A fecske. Magyar lovak angol szolgáltaiban. Állati organizmus kémiai uton, stb. — *Irodalom*: Az állatvilág pillanatnyi fényképekben. Méhészeti Közlöny. — *Vegyesek*: Az állatszeliidítő leány halála. A kik nem félnek a trichinától. Hadüzenet a galamboknak.

Állatkínzás.

Kissé furcsának tetszhetik, hogy az „Állatok Védelme“, valamint az állatvédő egyesület öt éves fennállása után is, még mindig lehet beszélni, sőt panaszkodni azon lelketlenségek miatt, melyek az állatokkal való bánásmód tekintetében minduntalan napirenden vannak. Nyilvánvaló, hogy az állatvédő egyesület első sorban épen ezen kegyetlenkedések megszüntetése ellen hadakozik és hadakozott már évek óta s az évről-évre kifejtett nemes munkájában épen az volt a legbecsesebb erkölcsi rugó, hogy a humanizmus hitvallását kiterjesztette az állatokra is, hogy azoknak az emberi brutálítások ellenében védelmezője lehessen.

Ha mindazonáltal mégis előfordul, hogy felületességet, lelkiismeretlenséget vagy épen könnyelmű mulasztásokat látunk e téren felújulni, semmi esetre sem az állatvédő egyesületet éri ezért az erkölcsi felelősség súlya, mely végtére is az állatvédelmi eszméknek csupán terjesztésére és követésére vállalkozhatik, hanem azokat a közegeket első sorban, kik a törvény intézkedései

révén az állatvédelem humánus és becsületes munkájában a végrehajtó szerepet gyakorolják.

Az utóbbi időkben szomorúan tapasztaltuk, hogy itt Kolozsvárt, e fontos törekvés nem hatja át eléggé a köztudatot s még azok is, kik hivatásuknál fogva az állatkinzások megakadályozására és ellenőrzésére vannak utalva, közönyösséggel viseltetnek e törekvések iránt s lehetővé teszik, hogy napról-napra, hétről-hétre a legbántóbb jelenetek megismétlődjenek.

Épen azért nagyon megnyugtató ránk nézve, ha e nehéz munkában koronként segítő társakra találunk s az általunk megkezdett mozgalomnak viszhangjait oly helyekről halljuk visszaverődni, honnan nem kevésbé fontos és nagyérdekű támogatást várhatunk az állatvédelmi eszmék megvalósításában.

Örömmel jegyezzük fel, hogy a helyi sajtó nem zárkózott el egészen a mi törekvéseink elől s különösen a dr. *Hédervári* Lehel szerkesztésében megjelenő „*Újság*“, a kolozsvári zszurnalisztikának ez az életerős és eleven hajtása, kezdettől fogva figyelemmel kísérte törekvéseinket, tért nyitott hasábjain az állatvédelem ügyének s mindannyiszor szóvá tette azokat a mulasztásokat, melyek az állatkinzások megakadályozása érdekében a hatóság nem egyszer tanúsított. Az alábbiakban két ilyen szemelvényt mutatunk be, melyek ebben a lapban láttak napvilágot s elszomorító képét tárják fel annak a közönyösségnek, melyet a hatóság emberei az állatvédelmi törvények betartásával szemben elfoglalnak.

Nem szívesen tettük szóvá e panaszokat, de az ügy fontossága megkövetelte, hogy e helyen is foglalkozzunk velük.

Némi okulás, egyuttaltájékoztatás végett, mindenkommentár nélkül közöljük az „*Újság*“ két kis oikét, melyek a kolozsvári állatkinzások alkalmából íródtak. Nagy megnyugvásunkra szolgálna, ha a kolozsvári állatkinzásoknak ezek volnának a legutolsó dokumentumai.

*

Az unitárius főgymnasium szomszédságában huzamosabb idő óta házbonrtási munkálatok folynak. — Körülbelül husz-harmincz szekér szállnja onnan naponkint a feleslegessé vált könyveget s majdnem minden alkalommal a legkellémetlenebb és fellázítóbb látványoknak vagyunk tanúi, mióta ezek a munkála-

tok folynak. — A szerencsétlen állatok igen nehéz munkát teljesítenek ottan s ehhez hozzájárul még az az embertelen kegyetlenség is, melyeknek ezek az állatok minduntalan ki vannak téve. Útik, verik a lehető legmegbotránkoztatóbb kegyetlenséggel a tulajdonosok ezeket az állatokat s közelebből megtörtént az az eset is, hogy az egyik ló a tulságos megterheltetéstől s a még kegyetlenebb verésektől *összeroskadt* annyira, hogy csak *órák múlva lehetett* lábra állítani. Hogy a rendőrség miért nem lép közbe az ilyen eseteknél, nem értjük. Pedig évenként, mint a tavaly is megtörtént, több mint százötven-kétszáz korona jutalmat oszt ki az állatvédő egyesület azoknak a rendőröknek, kik az állatok védelmében kiűntek. Azonban ettől eltekintve, a rendőrséget a szabályrendeletek és a törvény intézkedései is arra kötelezik, hogy minden ilyenmű visszaélésnek elejét vegye. A házbontási munkálatok az unitárius iskola mellett már hónapok óta folynak s valóban érdekes, hogy a rendőrségnek soha sem volt érkezése az ottan folyó embertelenségekről magának meggyőződést szereznie. Pedig ha jól tudjuk, maga a polgármester, sőt a főkapitány ur is — nem említve a tanácsosokat és alkapitányokat — az állatvédő egyesületnek elismert és ünnepelt alakjai.

*

A kolozsvári rendőrszolgálat egyoldalúságát és felületességét jellemzi az az eset is, mely márczius 15-én reggel, vagyis vasárnap, a templom járás idején a szénatéri lakosok nagy megbotránkozására megtörtént. Az eset nem új, számtalan esetben hallottunk ilyen irányban panaszokat, de a rendőrség, úgy látszik vagy nem akar, vagy nem tud azok meggátlására rendszabályokat alkalmazni. A városi p. czér vasárnap reggel, mint egyik szénatéri polgár mondja, megjelent azon a vidéken is s rövid idő alatt egy kutyát elfogott. Úgy látszik azonban, hogy a külvárosokban a humanizmus, meg az állatvédelem is külvárosi elbánásban részesülnek, minek folytán az állatokkal való brutalitások és kegyetlenkedések minduntalan napirenden vannak. Vasárnap reggel is az történt, hogy míg a környék lakói a templomba igyekeztek, a peczér valóságos riadalmat idézett elő egy újabb kutyaheczcz révén. Nem elég, hogy elfogta az állatot, hanem mintegy negyven-ötven lépésen keresztül a levegőben lóbálta, majd a földhöz vágta, úgy hogy a jelenet szemtélői iszonyodva menekültek el a kegyetlen látványtól. A legerdekesebb mindenesetre az a dologban, hogy ez a hajsza és kegyetlenkedés a közelben levő rendőr szemeláttára és segédkezése mellett folyt le. Az állatvédő egyesület pedig évenként ket és háromszáz forintokat szokott kiosztani a buzgó állatvédő rendőrök között, a kik a mostanihoz hasonló szellemben nem egyszer tettek hiábavaló szolgálatakat az állatvédő egyesületnek, mely felesleges forintjait ilyen formán nem egyszer éppen oda dobja, honnan a legtöbb sérelmeket kap viszonzásképen cserébe.

A fülemiléhez.

I.

II.

Szellemem gyönyörűsége!
Dalaid bűvös emléke
Kísér mindig, — s ha meghalok,
Siromban is rád gondolok.
S néha-néha örömemre,
Repülj kis fakeszeszemre.
Te hozz hírt éles hazámról,
Örömről, bánatáról;
Ha dalodból sorsát hallom,
A sírban könnyebben alszom!

Erdők lelke, szent madárka!
Verjél dalt szívem bujára:
Hadd hallja meg egész világ
Mily szentséges búbanat bánt.
S ha elverted e vérző dalt,
Érezd a legszebb diadalt,
Melyet küzdő lelkemen nyersz,
Valahányszor csak énekelsz.
— Szálljon rád legszebb áldásom,
Kedves kis költőpajtásom!!

Liszynai Kálmán.

A fecskefészek.

Bliehebourg rajza.

Mikor még gyerek számba mentem — van vagy husz éve — sokszor meg-megálltam Blériot úr háza előtt.

Ott fetelepedtem egy-egy negyedóra, néha továbbra is, a nagy fehér kőpadra és végtelen érdeklődéssel szemléltem a fecskéket, kik fészük építésével bajlódtak. Láttam, hogy röpködnek az utcán s kis csőrüket sárral megtöltve, hogyan térnek gyorsan vissza az építkezésükhöz.

Blériot urat kétszeres milliomosnak, de egyuttal a legkeményebb szívű, érzéktelen és fűsvény embernek ismerték.

Egyetlen fia volt, ki a gimnáziumba járt és akire fényes jövő várt. Blériot türelmetlenül leste azt a nagy napot, mikor az egyetemi diploma az ő nevére újabb fényt sugároz.

Blériotné kis tömzsi asszony volt, azok közül való, kik a legcsekélyebb véleménynyilvánításra képtelenek és tökéletesen a férjeik rabjai.

Egyik nap eszibe jutott Blériot úrnak, hogy a háza eresztét kijavíttatja és rögtön küldött a kőművesek után.

— Szedjék le ezt a czók-mókot is! s a fecske-fészekre mutatott.

Ilyenformán, legalább ezektől a piszkos állatoktól is megszabadulok! tette hozzá elégedetten.

Szerencsére már augusztus végeire járt az idő; a fecskefiókák is kirepültek a fészekből, mely üresen tátongott. Az a néhány fecske is, mely még vissza-visszatért a fészkéhez, inkább a szomszédos diófán töltötte az éjt.

Mikor az iskolából újra arrafelé jöttem haza, láttam a hosszú létrákon dolgozó kőműveseket s a fal tövében ott heverték a fészkek romja. A szél tova septe a pihéket és a fészkek sarát szétszórta. Könycseppek gyűltek a szemembe. Ezek a párányi fészkek az én legnagyobb örömet képezték s ettől most megraboltak . . .

De a levegőben nagy csapat fecske tünt föl s olyan boldogoknak látszottak így együttesben, hogy mindjárt megvigasztalódtam.

Mégis erős gyűlöletet éreztem pár napon át Blériot ur iránt.

Következő évben újra visszakerültek a fecskék. Mikor fáradságosan fölépített fészküket nem találták meg a rendes helyen, nagyon elégedetleneknek látszottak s csakhamar rájöttem, hogy most már a barátságtalan ház szomszédságában ütötték föl a tanyájukat. De pár nap múlva nagy meglepetésemre már a Blériot eresze alatt is ott sürgölődött két fecske, hogy új tanyáját oda rakja. És ez a két állat nagyon merészen viselkedett. Talán hírét sem halották Blériot urnak s most először jöttek ebbe az utcába. Elég az hozzá, hogy oktanok voltak és szívesen kiáltottam volna nekik, hogy:

— Vigyázzatok! Okosabban tennétek, ha máshol építkeznétek.

Blériot ur, akinek egyébként jó szemei voltak, nem vette észre az állatokat; csak később bukkant a fészkükre, mikor a kicsikék már a csipegetésükkel elárulták jelenlétüket s gondtalanul kiabálták le: tüit, tüit, tüit! . . . Blériot borzasztóan megharagudott s azonnal kamrába sietett egy dorongért.

— Mit akarsz vele? kérdezte a felesége.

— Mindjárt meglátod.

Blériotné észrevette az ura szándékát és reszketés fogta el, mert hitt abban a babonában, hogy a fecskék szerencsét hoznak a házra és családra.

— Oh, kérlek, ne bántsd azt a fészket!

E perczen egy vén parasztasszony ment el a ház előtt.

— A ténsasszonynak igaza van, Blériot ur! mondta nyomatékosan. Az nagy gonoszság volna és majd megbánja, ha megteszi.

Blériot mérgesen rá rivalt:

— Takarodj, te vén bolond és másnak mondd el az ostoba tanácsaidat!

— Vigyázzon, Blériot ur, a fecskék szerencsét hoznak!

— Már épen eleget jártattad a szád! Le avval a fészkekkel!

— Barátom! kiáltozta Blériotné; ne hozd ránk a szerencsétlenséget!

És a szegény nő majd összeroskadt félelmében.

— Hiszen nem ártanak neked ezek a szegény kis madarak. És oly csinosan gógicsélnek.

— Ki nem állhatom a madarak csicsergését! kiáltott nyersen a háziur. Zavarják az álmomat! És ezzel úgy odavágott a fészkekre, hogy az darabokban hullott le, megölve az öt fiókát anyjukkal együtt, mely e perczen épen náluk időzött.

Mikor Blériotné a hat holttestecskét a földön látta, rémülten felsikoltott és zokogva a szobájába menekült.

A háziur azonban nyugodtan mormogta: Ugy kellett nekik. Ha mások jönnek, azok is így járnak!

* * *

Kevéssel ezután Blériot fia a bölcsészeti tanfolyamon letett sikerteljes vizsgálata után hazatért.

Blériot arcza az örömtől sugárzott s így elmélkedett:

— Fiam dicsőségemre válik s ma holnap olyan állása lesz a társadalomban, hogy az egész világ a Blériot nevet emlegeti.

És már látta a fiát a képviselői és a miniszteri székekben. ...

Az egyik augusztusi napon Blériot ur kiült a háza előtti padra friss levegőre. Egyszerre csak szemébe ötlött a diófa ágán egy magános fecske, amint szomorúan pislantott reája. Fejekéje lehanyatlott, szárnyai alácsüngöttek és teste didergett. Fekete szemecskéi, mint két gyémánt, villogtak a Blériot felé. Csak egy kis madárka volt az, de a nagytekintélyű Blériot mégis megijedt a pillantástól és hirtelen nyugtalanság kelt belsejében.

Még jobban megzavarodott, mikor hirtelen úgy rémlett előtte, mintha a fülébe kiáltoznák:

— A fecskék szerencsét hoznak!

Másnap és az egész héten át mindennap újra ott látta a didergő fecskét. Mintha minden órába oda vitte volna egy titkos hatalom a fa alá, melynek egyik ágán a fecske tanyázott.

Örökös szemrehányás volt ez reá nézve a durvaságáért, mert a kicsi fecske ott siratta egyre az ő elpusztult családját, szétdult boldogságát.

Csakhamar annyira ideges lett, hogy nem jött álom a szemére vagy ébenséggel borzasztó álmok gyötörték.

Akkora fecskék kovályogtak körülé, mint a sasok és csőrökkel élesen meg-megcsípték. Aztán fületszaggató panaszos vijjongással szálltak odébb.

Blériot ur hideg verejtéket izzadva riadt föl álmából s a borzasztó fecskék eltűntek. De egy mindig ott maradt a szemé előtt, amelyik ott guggolt a diófa ágán.

Végre, hogy a szenvedéseitől megszabaduljon, elhatározta, hogy a fecskét lelövi.

Vette puskáját és lázas izgatottsággal lépett az udvarba. Célba vette a fecskét, meghúzta a ravaszt, de a lövés csütörtököt mondott. Háromszor egymásután vette a fecskét célba s az mégis csak ott maradt az ágon, a bántó pillantásával.

Blériot észrevette, hogy a lőpor nagyon messzire esik a gyutacstól s újra megtöltötte fegyverét.

E pillanatban tért vissza fia Gusztáv, ki édes anyjával sétálni volt. Blériot ur ügyetlen mozdulatára a töltött fegyver kiesett kezéből, a lövés eldőrdült és Gusztáv vértől elborítva bukott a földre.

A szegény ifjúnak mellébe hatolt a lövés. Ott adta ki lelkét az édes anyja karjai között.

A fecske a lövés zajára folszállt s tova röpült.

Blériot fájdalma leírhatlan volt. Büszkesége, nagyravágyása, egyetlen reménye veszett el. Mit csináljon most az ő rengeteg vagyonával?

A rokonok, kiket megvetett s kik gyűlölték őt, nevetve ülnek majd be egykoron az ő vagyonába. Oh, borzasztóan megbüntette őt a sors!

— Azon a napon, mikor a fecskéket megöitéd, uszítottad ránk a szerencsétlenséget! mondta egyre a felesége. A fecskék szerencsét hoznak!

Sötét tűz lobbant föl a szemében. Mint egy villámlás. De néma maradt és a fejét lehorgasztotta.

— A fecskék szerencsét hoznak!

Egyre ezek a szavak csengtek a fülében.

Mégis csak elérkezik az a pillanat, mikor a leghiteltlenebb és leghidegvérűbb emberek lelkiismerete is fölébred.

Azóta is, hogy a fiát eltemette, soha se látták többé az emberek. Mély ránczok képződtek arczán és homlokán, haja kifehéredett és gögös termete meggörnyedt a rettentő csapás súlya alatt. Azelőtt se beszélt sokat, de most egészen elnémult.

Miért volt ez a nagy csend? Miért rejtegette úgy Blériotné asszony férjét a világ elől? Ezt is megtudták nemsokára.

Blériot egyik bérloje el akart számolni vele s szükség volt az ő jelenlétére is.

Blériotnéval együtt léptek a terembe.

A bérlo eléje rakta az írást és kérte, hogy vizsgálja át a számadásokat.

Blériot ur furcsa mosolylyal hallgatta őt végig. Aztán tollat vett a kezébe s nagy betűkkel e szavakat írta az okmányra:

»A fecskék szerencsét hoznak!

Megörült.

P. H.

Ifjusági pályázatunk.

Az elmúlt évekhez képest az idei ifjusági pályázatunk fel-
tűnő eredményt mutatott. Hét dolgozat érkezett be a pályázatra,
melyeknek majdnem mindenike figyelemre méltó képességeket
árul el. Az állatvédő egyesületnek célja lévén ezen pályázatok-
kal az ifjuságot az állatvédelem ügyének megnyerni, a koronként
kihirdetett pályázataival tehát legfőként a tanuló ifjuságoz fordult
s annak érdeklődését, buzgalmát és törekvését óhajtván e pá-
lyázatokkal serkenteni. Épen azért a beérkezett munkák elbírálá-
sánál fő szempont gyanánt az lebegett előttünk, hogy az egyes
dolgozatok, mennyiben feleltek meg e kitzúzott czélnek s végül
az itten várható szerény követeléseket mennyiben elégítik ki. A

beérkezett hét dolgozat közül közvetlen előadásával és hangjának egyszerűségével a »Tündér« című pályamunka vált ki, melynek szerzője *Bornemissza* Károly nagyenyedi tanuló. Az első díjat, 10 koronát ennél fogva az ő dolgozata nyerte el. Az Állatok Védelme mai számában egész terjedelmében közöljük e dolgozatot.

A többi munka jutalmára nézve miután lényegtelenebb külsőségektől eltekintve, négy dolgozat, majdnem egy azon színvonalon áll, a második és harmadik díjnak arányos felosztásával véltük legigazságosabban méltányolni a dolgozók komoly törekvéseit.

A második díjat, 8 koronát »A halálra ítélt kutya«, írta *Monostori* Margit és az »Igaz történet«, írta *Felszeghy* Béla, nyerték el. A nyolcz korona a két pályázó között felosztatik.

A harmadik díj 7 korona, hasonló megosztással a »Bandi«, írta *Hankó* Jólán és a »Jótét helyébe jót várj« (név nélkül érkezett) című dolgozat szerzőjének íteltetett oda.

Buzdításul és elismerésképen *Andorka* Pál és *Badics* László tanulóknak az »Állatok Védelme« jelen évfolyamát küldjük meg

A pályázókat pedig felszólítjuk, hogy a pályázati díjak átvétele végett, nyugtáikat, pontos címük feltüntetésével, küldjék minél előbb be levéltől vagy személyesen, az »Állatok Védelme« szerkesztőségének. (Belkirály-u. 35. sz. d. e. 9—12 óráig.)

A jutalmat nyert dolgozatokat ezután következő számainkban közölni fogjuk.

„Tündér.“

(Egy kis rajz a ló életéből.)

Régebben, a míg a falun laktunk, a szünidők alatt rendszeren valamely állattal foglalkoztam. — Egyszer kis malaczm, máskor borjúm vagy szamaram volt. És ezeket etettem, itattam és annyira megszeliiditettem őket, hogy az egész háznép csudálkozott rajta.

Megtetszett atyámnak ez a dolog, úgyannya, hogy az állatok iránti szeretetem jutalmául, megengedé, hogy válasszak ki a kis csikóink közül egyet, tanítsam be hátilonak és használjam a nagy vakáció alatt.

Nagy volt az örömöm; vígan mentem atyámmal a csűrös kertbe, a hol a csikók voltak s kiválasztottam egy fekete három

évest és azonnal elneveztem *Tündérnek*. Nagynehezen megfogtam; a kocsis segítségével kantárt tettem a nyakára s jöllehet atyám eleget mondta, hogy várjak, a míg egy kissé betanítják, felültem a hátára. Epen vaddisznó-vadászatra indultak, én is velök tartottam, a kocsi után vágatva. A kocsi után egészen jól ment a Tündér, ugrott ugyan egyet-egyed, de én azt számba sem vettem.

Már azt hittem, hogy egy nap alatt betaníthatom, azonban másnap szomoruan kellett tapasztalnom, hogy még sok kell addig, a míg bátran lehet rajta lovagolni, ugyanis, nóha meglehetősen tudtam lovagolni, úgy odacsapott, hogy majd kitörtem a lábamat. Elátkoztam minden lovat és felfogadtam, hogy soha többé lóhátra ülni nem fogok.

Azonban ez nem sokáig tartott, mert már másnap felülke-rekedett bennem az állatok iránti szeretet; kimentem sánta láb-bal is a Tündérhez. Vittem neki czukrot, zabot, magamhoz hív-tam és a míg a hozott dolgokat ette, addig én simogattam, és játszottam vele.

Több napig jártam hozzá így és minden nap szelidebb, szelidebb lett. Már annyira mentem, hogy a mint meglátott, oda-szaladt hozzám, körülszagolt, hogy hoztam-e valamit? ha igen, akkor addig hízelt, a míg odaadtam.

Eleinte csupán az étel vonzotta hozzám, ugyanis, ha nem vittem neki semmit, elszaladt tőlem. Egy hét múlva egészen meg-változott, ha nem is volt nálam étel, odajött, ugrált, nyertett, nyalogatta a kezemet, sőt, ha nem vigyáztam, még arczomat is.

Ez alatt meggyógyult a lábam is; büszkén lovagoltam ke-resztül a falun, nem volt nálam boldogabb ember az egész falu-ban. A Tündér olyan büszkén ment alattam; eszeágában sem volt földhöz csapni, sőt, mikor látta, hogy viszem a lovagló fel-szerelést, oda szaladt hozzám és nyújtotta előre a fejét, hogy tegyem reá a kantárt. Olyan lett az a vad állat, mint egy kis kutya, a mikor a szavamat hallotta, arra felé tartott, hegyezte a füleit és vigan nyertett, ugrándozott a mint meglátott. Soha sem láttam olyan hű állatot, mint a milyen ez volt.

Ezek alatt letelt július hónap. Elhatároztam, hogy a szűn-idő hátralevő része alatt megfogom látogatni a közelebb lakó ro-konainkat, a Tündér hátán. Azonban ember tervez, Isten végez. Egy reggel vérző lábbal találtam az én kedves lovat. Azon-nal gyógykezelní kezdtek, de hiában, mert nem akart meggyó-gyulni és a vége az lett, hogy atyám nem akarván n omorék állatot tartani, eladta valami sátoros cigányoknak.

....A szűnidő letelt, ismét visszakerültem a kollégiumba. Körülbelül egy félesztendő múlva, több barátommal sétáltam az utcán, egyszer huszárcsapatot láttam felénk közeledni, arra felé tartottunk. A városház előtt megállott a csapat. Egy távolabb álló barátomnak kiáltottam valamit. Erre egy ló hegyezni kezdte a füleit, szét nézett és egyenesen felénk tartott. Társaim ijedten álltak félre, én bátran megállottam és vártam, hogy mi fog tör-ténni. A ló odajött hozzám és megnyalta a kezemet, ijedten kap-

tam félre, mivel azt hittem, hogy harapni akar, másik kezemmel pedig megfogtam a kantárszárat. Erre az elkezdett ugrálni, nyeríteni, nyalta a ruhámat és ott a hol ért, majd kiugrott a bőréből. Könnyek jöttek szemembe, eszembe jutott a Tündér, egészen akaratlanul néztem a lábaira, az első jobb lábán egy kis forradást vettem észre, ráismertem a Tündérre. Ezalatt odaérkezett a ló tulajdonosa, egy állatorvos és a következőket felelte kérdezősködésemre: »E lovat ezelőtt négy hónappal láttam, egy gyakorlaton, felismertem benne a nemes vért és látván, hogy baja nem gyógyíthatlan, megvettem, két hónap alatt kigyógyítottam, s most olyan jó lóvá lett a milyen nekem soha sem volt.

Sokáig gondolkoztam az eset felől, egyszer csak trombita harsogás riasztott fel gondolkozásomból, a huszárok indultak; elment velök a Tündér is.

Sírni kezdtem, ez a ló annyi mindent juttatott eszembe: a boldog falusi életet, a szép mezőt, erdőt, a különböző állatokat, de sajnáltam őt magát is, hiszen ő volt nekem a legelső és legutolsó, tehát egyetlen lovam.

Azóta nem láttam. Ha huszárok jöttek városunkba, mindig kérdezősködtem az állatorvos és Tündér után, de már egy éve elmúlt és még nem hallottam róla semmit.

Nem is fogom talán sohasem látni.

Irta: Bornemisza Károly.

Kis madárkák.

Irta: Vágó Géza.

»Mért nem jöttök kis madárkák
Más hazából vissza?
Kék már az ég ide haza,
A lég olyan tiszta.«

»Nem jöhetünk haza még most,
Kikeletre várunk,
Majd ha újból zöld lesz a rét,
Vigan haza szállunk.«

S ott röpködve a kék légben,
Dalolunk majd szépen,
Áhítattal csicseregve
Híla-ima képpen.

Állatfajok kipusztulása.

Régi dajkameséinkben még nagy szerepet játszanak a farkasok, medvék, tüzet hányó sárkányok és szörnyetegek. Az erdők tele vannak ilyen állatokkal, a melyek az uton megtámadják a gyanutlan vándort, elragadják szüleiktől az ártatlan gyermekeket. E mesék régi emlékei annak a kornak, a mikor még őserdők borították Európa legnagyobb részét s benne nagy számmal éltek a ragadozó vadállatok. Ma már nagy része e vadállatoknak teljesen kipusztult, más fajok évről-évre gyérülnek. Az emberi nem terjeszkedésének a civilizációnak természetes következménye ez. Érdekes példáját mutatja némely állatfaj kipusztulásának Anglia. Bizonyosra vehető, hogy Anglia a történet előtti időkben összefüggött a szárazfölddel. Ebben az időben terjedhetek Anglia őserdőiben azok a vadállatok, a melyek ott századon keresztül éltek, de azóta kipusztultak és csak földbe ásott csontjaikkal lehet bizonyítani létezésüket. A tudósok negyvenhét állatfajt számlálnak, a mely Angliában kiveszett; közöttük vannak olyanok is, a melyek máshol még találhatók. Cézár idejében egész Angliát még áthatatlan őserdők borították, a melyekbe ember soha nem tette a lábát és a hol a vadállatok teljes szabadságban éltek. Az őserdők kiirtása s vele együtt a vadállatok kipusztítása a római foglalás idejében Agrikola alatt kezdődött, de azért még Erzsébet idejében is Angliának egy harmadrészét őserdő borította. Legelőször a medvék pusztultak ki Angliában. A barna medve most csak Skandináviában, Oroszországban, Magyarországon és Alpeseekben és a Pirenéken tanyázik. Angliában ugyanez a fajta élt, mint azt a földben talált csontok és fogak bizonyítják. A medve után került a sor a hódra. Ezt az állatot becses prémje és szépsége miatt keresték. Ez volt az ő veszte. Egészen bizonyos, hogy a rómaiak idejében egész Angliában mindenütt voltak farkasok. Skóciában oly nagy számban voltak, hogy ott januárt a farkasok havának nevezték. Athelstane király a York herczegség középpontjában valóságos várat építtetett, hogy vándoroknak legyen hová menekülniök a farkasok támadása elől. Azt hiszik, hogy Anglia déli vidékein a tizenötödik század elején pusztultak ki a farkasok, míg Skóciában VIII. Henrik előtt. Skóciában oly nagy számban garázdálkodtak a farkasok, hogy a földesurak valóságos hadjáratot indítottak ellenük. Háromszor évenként összecsofondították a lakosságot és megindultak a tömeges öldöklésre és két shilling jutalmat kapott, a

ki egy megölt farkas fejét hozta. Oly nagy volt a pusztítás, hogy harmincz évvel később leszállították a díjat negyedrésszére. De azért még Erzsébet királyné kórházakat építtetett a farkasoktól megmárt emberek részére és menedékhelyeket a vándoroknak, hogy ne támadhassák meg őket a farkasok. Az erdőkben nagy máglyákat raktak, hogy tűzzel riasszák el a vadakat. Így lassankint kipusztították a farkast, de nem egykönnyen, mert az utolsó skót farkast csak 1843-ban ölte meg Mac Queen és a nagyapák, a kik emlékeznek az ősök kalandjaira, még ma is rémülettel mesélnek róluk.

O. H.

Állatvilág.

A fecske. Középszámítás szerint április 4-ikén, 5-ikén szoktak hazatérni a fecskék. Most alighanem utban vannak már s kitarással usznak felénk a levegőben tengerek, országok felett. Az első fecske látása tudvalevőleg nagy esemény a magyar népre. A hiuság is kapcsolatban van a fecske hazatérésével. Azt tartják, hogy a ki először lát fecskét és azután megmosdik, elveszti szeplőit, piros, bársonyos lesz az orcája.

— Fecskét látok, szeplőt hányok! — mondják.

De sok más közmondás és szálló ige is tartja még fön a magyar nép és a fecske között levő barátságot, melyek roppant finom megfigyelésről tanuskodnak.

Magyar lovak angol szolgálatban. Fiumében a közönség nagy érdeklődése mellett kezdték meg a múlt hónapban magyar lovak berakását a Mount Libanon nevű angol gőzösre. A Szabadkáról érkezett különvonatnak mind a harmincznégy kocsija a Riva Szápáryn állott meg, közvetlen a hajó előtt s a lovakat a vagonokból egy fődött hidon egyenest a gőzösre vezették fel. A Mount Libanon valóságos uszó istállóvá változott át. Ezer ló számára való rekeszt készítettek részint a fődélzetben, részint a hajó belsejében. A hajó alsó fenekét tele szivattyuzták ivóvízzel, azonkívül óriási mennyiségű zabot és szénát raktároztak be, mert a gőzös megállás nélkül megy le Durbanba. Körülbelül harmincz magyar ember is utazik a hajóval loápolói minőségben. A lovakat már a tengelyen való utazás is megviselte, mert tízével voltak egy vagonba szorítva; a hosszú tengeri ut alatt — a Mount Libanon 32 napig lessz vizen — valószínűleg egy harmadrésze el fog pusztulni. Fiumében tartja magát a hír, hogy Transvaal tiltakozik a lóexport ellen s kíván-

csian várják, hogy a másik angol gőzös, mely lószállítás végett e hó elején érkezett meg, szintén háborítatlanul elindulhat-e értékes rakományával.

Állatti organizmus kémiai uton. Magától értetődik, hogy ilyenre csakis Amerikában gondolhatnak. Étő lényt akarnak teremteni mesterséges uton! Minő vakmerő gondolat! Pedig Jaquves Loeb, a csikágói egyetem tanára, a tengeri biológiai laboratóriumban tett hosszas kísérletezés után határozottan azt állítja, hogy lehetséges. Ő legalább — mint a tudós világot ámulaiba ejtő akadémiai jelentésében mondja — kémiai uton létrehozta több apróbb tengeri állat petéjét s ennek a lárvájából olyan tökéletes szervezettel bíró egészséges állatot, a mely mindazokat a funkciókat teljesíti, a miket a normális uton fejlődő hasonló organizmus. A kísérletek emelkedő sorozatával azt reméli elérni, hogy ugyanilyen uton emlős állatot is képes lesz produkálni, beleértve az embert is. Loeb professzort erre a kísérletezésre Norman, texaszi egyetemi tanár experimentációja vezelte; a ki a mult nyáron azt a tapasztalatot tette, hogy bizonyos tengeri állatok petéi megtermékenyítés nélkül is hajlandóságot mutatnak a kifejlődésre, ha a tengeri vízben, a melyben találtnak, mágnéziumot önt az ember. További kísérletezések arról győzték meg a tudósokat, hogy a tengerben miriád számra uszkaló meg nem termékenyített peték csak azért nem kelhetnek életre, mert a tenger vizében olyan alkotrészek vannak, a melyek azt megakadályozzák.

Magyar ökrök Ausztriában 1493-ban Miksa császár irta Radkersbuegből október 28-án Zsigmond osztrák főherczegnek, hogy »Unns hat unnser liber Oheim, Bruder und Kurfürst, der Künig zu Hunngern und Beheim, etlich Ochsen an der Schuld, die unns sein lieb zu thund ist, zu geben zugesagt. Verkünden wir deiner lieb, sopald solch ochsen geanntwort werden, das wir dir und... deiner Gemahlin, hundert derselben ochsen schicken wollen...« (Chmel Urkunden e. Gesch. Max. I. — A mi kedves rokonunk, testvérünk és választó-fejedelmünk, a magyar és cseh király megígérte, hogy adóssága fejében néhány ökröt küld nekünk, a melyek nekünk kedvesek lesznek. Tudtára adjuk kedvességednek, hogy ha az ökrök megjönnek, neked és feleségednek százat küldünk belőle.) Érdekes, hogy II. László az egész 1493. évet Budán töltötte s adósságát ökrökben törlesztette.

Magyar lovak szállítása Tirolba és Spanyolországba 1650-ben. Hogy mily régi történelmi hagyomány a magyar lovak kivitele háboru céljára, annak érdekes bizonyága a következő adat, melyet a Magyar Gazdaságtörténelmi Szemlében olvasunk. Mivel a harminczéves háboru után a lovak ára hihetetlenül felszökött, sőt a legtöbb helyen még drága pénzért sem lehetett kapni, a külföldi államok Magyarországra vetették szemüket, hol mindig elegendő lovat lehetett kapni. E kedvező alkalmat természetesen, a bécsi udvari kamara és ő felsége nem az ország javára igyekezett kihasználni, hanem — mint a magyar kamara panaszolja 1650 márczius 7-én — boldog-boldogtalannak vám- és harminczadmentes utlevelet adott. Ez utlevelek

tulajdonosai aztán a bécsi lókereskedőkkel vásároltatták össze a lovakat s a magyar kamara szerint az országot megillető hihe- teilen nagy hasznot (incredibile, quantum lucri exinde capint) ők söpörték be. Valóságos kereskedés volt tehát ez ingyen, harmin- czad és vám fizetése nélkül. A magyar kamara e fölvilágosítása ellenére ő felsége tovább is osztogatott ilyen szabad utleveleket. 1649 szeptemberében Tirol tartománynak engedte meg, hogy a lakosság részére 300 lovat vitessen Magyarországból. E három- száz lovat — jelenti a magyar kamara — a napokban hajtották ki, vám és harminczad fejében egy fillért sem fizetvén. Most a spanyol király bécsi követének Luniarés grófnak engedte meg ő felsége, hogy hétszáz magyar lovat vásárolhasson s vitethessen Spanyolországba. Természetes, hogy a harminczadot és vámot neki is elengedték. S mivel a lovakat is a bécsi kupeczekkel vásároltatta össze, Magyarország az őt megillető jövedelemtől megint elesett. »Igy károsodik az ország s így keletkezik mérhe- tetlen zavar a harminczadoknál« — írja a magyar kamara (Köz- zös pénzügyi levéltár Hungarica fasc. 14.522.) ő felségének.

A hercegprimás madarai. A hercegprimás nagyon sze- reti a madarakat s budavári, de különösen esztergomi palotájá- ban mindig egész sereg madár röpköd, a melyeknek szelidítésé- vel és idomításával szívesen foglalkozik szabad óráiban. Gyö- nyörűséggel elvesződik egy-egy vad kanári, vagy más énekes madár megszelidítésével s már olyan tökéletességre vitte a ma- dárszelidítést és idomítást, hogy a legfélénkebb madarakat is ma- gához tudja szoktatni. Megérti a madár a beszédét s egyetlen szavára hozzá röpköd. Lakosztályaiban a primás csak egy kanári madarat tart, a mely szabadon röpköd a fényes termekben. De ez a kanári madár azután becézett kedveltje. Már főapát korá- ban volt a primásnak egy igen kedves kanári madara s mikor Pannónhalináról Esztergomba költözködött, magával hozta. Maga vitte a kalitkát a palotába s oda nem adta volna senkinek sem. Ez a madár két évvel ezelőtt elpusztult. Mikor a hercegprimás ismerősei megtudták, hogy kedves kanári madara kimult, száz- számra küldték néki a legszebb példányokat. Az egyházfejede- lem alig győzte visszautasítani a sok ajándékot. Egy pompás kis madarat azonban megtartott, ezt rövid idő alatt megszeli- dítette s most ez uralkodik a hercegprimás szobáiban.

Hány madárfaj van a világon? Az állatok között bizonyo- san e madarak érdekelnek bennünket leginkább. Ennek a nagy érdeklődésnek tulajdonítható azután az, hogy nem valami nagy kímélettel vagyunk irántuk s ezért számuk mindegyre jobban fogy, mindamellett, hogy sok helyen még a törvény is oltal- mába veszi őket. Hogy hány madárfaj van a világon? Erre a kérdésre nem egykönnyen adhatjuk meg a kellő választ. Mert éppen azokon a vidékeken, a hol legtöbb a madár, mint például a forróóvi országokban, nagy és különféle akadályokkal kell meg- küzdenie a természetbuvárnak, hogy pontos és megbízható ada- tokkal állhasson elő. Az eddigi tapasztalatok szerint az ó-világ északibb vidékein 650, a közép-afrikai vidékeken 1250, az indiai

vagy keleti vidékeken 1500, Ausztráliában 1000, az újvilág északi részén 660 és Dél-Amerikában 2250 madárfaj van. Ezek szerint tehát a föld keleti féltékén 4300, a nyugatin pedig 3000 madárfaj élne, ami összesen 7300 madárfajt tenne ki. Vannak azonban természettudósok, akik ezekkel az adatokkal szemben 10—12 ezerre, sőt többre is teszik az élő madárfajok számát és lehet, hogy igazuk van. Annyi azonban bizonyos, hogy vannak földünkön olyan vidékek, ahová a természetbuvár nem tette még a lábát s ezeken a vidékeken bizonyosan élnek olyan madárfajok, amelyekről mi semmit sem sejtünk. Emellett bizonyít, Madagaszkár szigete, amelynek madárfaunáját még csak néhány évtizeddel ezelőtt is alig ismerték s a természetbuvárok már 220 madárfajt állapítottak meg rajta, ezek között legalább is 104 olyan fajt, amely csupán csak ezen a szigeten szokott előfordulni.

Gólya-tragédia. Svájcban figyelték meg ezt a megható gólya-történetet. Ostermündingen faluban, Bern mellett, évek óta fészkel egy gólya-pár, a melyet természetesen mindenki szeretett. A gólya-párt a múlt évi augusztusban végzetes baleset érte. Repülés közben beleütközött a villamos vezetékbe s holtan lerogyott a földre. A gólya-mama neki adta magát a busulásnak s korábban, mint a többiek, enyhébb tájak felé költözött. Bánatos gólya-lelke tán az utazásban keresett feledést, szórakozást. A falubeliek attól tartottak, hogy sohse látják viszont. Annál nagyobb volt az öröm, a mikor márczius tizedikén mégis csak beállított régi fészkébe; de nem egyedül, hanem — két udvarlóval. Egy ideig mind a kettőnek fogadta udvarlását s hol az egyikkel, s hol a másikkal kísértette magát repülő sétáin. Utóbb észrevették, hogy szívével az erősebb gólya-szeladon felé hajlik. A mikor a napokban ismét kirepültek, a kikosarazott udvarló duzdogva, szerelmi bánatokkal tépelődve bujt meg a fészkekben. A mikor visszatért a gólya-pár, mind a ketten nekiestek a kikosarazottnak és csőreikkel súlyos sebeket ejtettek rajta. A gólya leesett s könyöröltes emberek megváltották a földi szenvedésektől. A gólyaszerelem tragikus áldozatát kitömették s most sok bámulója akad a községben.

Irodalom.

Az állatvilág pillanatnyi fényképekben. Lampel Róbert-féle cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadásában ily címmel legközelebb egy a maga nemében épp oly eredeti, mint hasznos könyv fog megjelenni, mely az ifjuságnak, az iskolának, a szakembernek, laikusnak, a tudósnek és művésznek egyaránt jó szolgálatot tesz majdan. A nagyarányúnak ígérkező mű az állatvilágot fényképek után készült reprodukciókban fogja bemutatni.

Minden egyes képet érdekes szöveg kísér magyarázattal. A 16 füzetre tervezett mű egyes füzeteinek ára 60 fillér. Az egész munka ára diszkötésben 14 korona. Megrendelhető minden könyvkereskedés útján.

Méhészeti Közlöny. Az «Országos Méhészeti Egyesület» az egyesület tagjainak a következő kedvezményeket nyújtja: Ingyen, tehát minden díjazás vagy provisio nélkül értékesíti méz- és viasztermelvényeiket (a múlt 1899. évben közel 1000 métermázsa eladását közvetítette); jó és igen olcsó méhkaptárakat és méhészeti eszközöket szerez; szükség esetében ingyen kölcsönöz mézszállító edényeket; mindenféle méhészeti ügyekben felvilágosítással és szaktanácsccsal szolgál; méhészeti könyveket díjtalanul kölcsönöz és az egyesületnek havonta megjelenő szakközlönyét ingyen és bérmentve megküldi. Mindezért a tagok csupán évi 4 korona tagsági díjat fizetnek. Belépési nyilatkozatok az egyesület elnökségéhez, Budapest, IX. «Köztelek» czimzendők.

Vegyesek.

Az állatszeliidítő-leány halála. Baselben rettenetes jelenet történt az Aargau kerületben levő Suhr város állatseregletében. Egy fiatal gyermek-leány, tizenöt éves mindössze, szörnyű módon áldozata lett a máskülönbön már nem igen veszedelmes bestiák hirtelen kitört dühének. Nemrégiben érkezett a városba egy nagyobb állatsereglet. Oroszlánok is vannak az állatok közt, amelyeknek ketreczében a menazséria Würgl nevű tulajdonosának tizenöt éves szép leánya szokott mutatványokat végezni. Délelőtt próbát tartottak az állatseregletben. A kis állatszeliidítő is bement oroszánjai ketreczébe. A bestiák izgatottak voltak, de a gyermekleány azért is engedelmességre akarta őket szorítani. Egyszerre rettenetes ordítás hangzott, amiben szinte elveszett a kis leány sikoltása az egyik oroszán rávetette magát a szegény gyermekre s a gyilkos karma belevágódott testébe. A többi oroszán is nekiesett, mire a menazséria megrémült személyzete hegyes, tüzes póznákkal el tudta űzni a bestiákat áldozatuktól, a kis leány már kiszenvedett, a vérengző állatok összetépték, halálra marczangolták.

Hadüzenet a galamboknak. Bécsben mondották ki a rettenetes szót, hogy pusztítani kell őket. És miért? Rosszul viselik magukat. Bepiszkitják a templomok drága czifraságait, külső ékítményeit, különösen egyes helyeken, a hol tömegesen fészkelnek. Más már nincs szabadulásra. El kell veszteni őket. Kitört tehát az osztrák ember-galamb háboru is.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BEKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárára Virányi István-ur (Hossu-u. 9. sz.) címére intézendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Egész évre 1 ft — kr

Fél " — " 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. május 1.

8. szám

TARTALOM. Közgyűlés. — A mi fecskéink. *Szász Béla.* — *Állatvilág:* A macskák városa. Beszélő majom, A bernáthegyi kutya, A milliomosok kutyái. A fajok. 600.000 korona egy loért. — A halálra ítelt kutya. *Monostori Margit.* — *Hasznos tudnivalók:* A főkapitány az állatkínzás ellen. A hasznos állatok nyilvántartása. Mire jó a hangya. — *Vegyesek:* Levél Alsó-Árpásról. Magyar lovak a harcztéren. Macska-kiállítás. — Az 1900. évre tagdíjukat befizettek névsora. — Szerkesztői üzenetek.

Közgyűlés.

A sok sikertelenség, az eszméknek szinte kétségbe ejtőn lassú terjedése és meggyökeredzése vajmi könnyen csüggedéssel tölthetne el bennünket. Mindenütt rossz indulat, guny, ellenszenv, legjobban egy szármalmas benső mosoly, csak nagy ritkán egy-egy kis eredmény, egy-egy reménysugár. De mindez a csüggedés, mindez a reménytelenség ime egyszerre eltűnik, mikor ott összegyűlve látjuk a fényes csapatját az ügy pártolóinak, a kiket a társadalom sokféle helyeiről nem hozott össze egyéb, mint a szent lelkesedés, az önzetlen szeretete az ügynek, a melyért lelkesedni, a melyet szeretni tán nem is illő ebben a gyorsan tova robogó, elfoglalt és opportunus világban. Összegyűltek mégis, hogy megbeszéljék a módokat, hogy megtalálják és tökéletesbbsítsék az eszközöket e nemes célért való fáradozásban és hogy visszatekintsenek az elvégzett munkára, a jogos megelégedésnek önérzetével és életerősség, a nemes feltevés duzzadó reményével. Vajha a siker továbbra is megmaradna és fokozódna a nemes küzdelem nyomában.

ERŐELVI

A kolozsvári állatvédő egyesület április 23-án tartotta meg hatodik rendes közgyűlését. A fényes, nagyszámu közönség által látogatott gyűlés lefolyását nagyjában a következőkben adjuk:

A gyűlésen jelen voltak a többek közti: Biela Mária, Bouvet Eliza, Becsek Biri, De Gerando Antonina, Egyed Margit, Kalapis Irén, Kardoss Kálmánné, Klein Valéria, gr. Koinis Bertá, Kozma Ferenczné, Kőváry Dalma, Kuskó Istvánné, Péterfy Zsigmondné, Pisztorj Mórné, Sebesi Aranka, Schwarczel Adél, Szvacsina Gézané, Van der Welden Edéné és Virányi Istvánné urnők.

A férfiak részéről: Benel Antal, dr. Hédervári Lehel, Merza Gyula, Sándor József, Szvacsina Géza, Székely Dénes, Szekula Ákos, Virányi István és a szerkesztő.

A közgyűlést br. Bánffy Zoltánné urnőnek, mint az egyesület elnökének alább következő megnyitó szavai vezették be:

Tisztelt Közgyűlés!

Méltóztattak a mult évi május hó 14-én tartott közgyűlésben engem és tisztársaimat és a választmányt ez egyesület időközi vezetésével megbizni. Elfogadtuk ezt a megítisztelő megbízatást, mert számítottunk egyetől Kolozsvár nemes és eőkelő közönségének támogatására, — másfelől pedig szívünk vonzott, hogy az állatvédelem oly fontos ügyének szolgálatot tegyünk. Hiszen a műveltséggel vele jár Isten minden teremtt lé yének kimélése s műveltség tekintetében Kolozsvár nem vezérvárosa-e az erdélyi résznek? Ez országrészben az állatvédelem oly fontos ügyének is első sorban innen kell tehát kiindulnia, hol az egyházi élet, az egyetem, a tanintézetek központja, focusa van.

Vállalkozásunk mindenesetre nem aggodalom nélkül történt, midőn oly elnökön után kellett az ügyeket átvenni, a ki ezt az egyesületet ugyszólva megteremtette, a ki az ügyvezetés minden ágát ugyszólva egyedül vitte s ki után nekünk, hogy ne mondjam, lehetetlennek látszik többé oly ügybuzgó és odaadó elnököt találni.

Segítségül kellett tehát venni oly szempontokat, melyek gyöngé erőnknek inkább megfelelnek s ezek közti első helyen a munka-felosztás elvét, midőn én és a tisztikar és a választmány az eddigi terheket méltányosan megosztva igyekeztünk az egyesületet átvenni és átvinni a jövőnek.

Ily alapon törekedtünk a szervezetet, az ügykezelést és a közönséggel való érintkezés mikéntjét feleleveníteni, számítva arra, hogy jóra való törekvésünkben a gondviselő Isten és a nemeslelkű közönség támogatása velünk s lassan-lassan sikerekhez segít. Mert a felgyújtott lángot nem eloltani, hanem erőnktől és a körülményektől kitelhetőleg mindenesetre fenntartani s ha csak lehet fejleszteni szándékunk, ugy mint feladatunk.

A titkári jelentés, valamint a pénztári számadás és a felügyelő bizottság jelentése számot fognak adni a működésről és az egyesület vagyoni állapotáról, amihez részemről még csak annyit akarok megjegyezni, hogy ez év reánk nézve inkább a szervezkedés és consolidálás éve volt, s a jövőtől függ, hogy az

egyesület a hozzáfűzött várakozásoknak továbbra is teljes mértékben megfeleljen.

Erre kérjük és reméljük a közönség támogatását s midőn ezt tennők, van szerencsém a kolozsvári Állatvédő-egyesület 6-ik közgyűlését tisztelettel megnyitni.

Általános éljenzés között fejezte be az elnök megnyitóját, minek megtörténte után Van der Welden Edéné urnő, az állatvédő-egyesület titkára tette meg jelentését az egyesület ez évi működéséről. Tiszta és áttekinthető képben vázolta az egyesület életében és működésében felmerült jelentősebb motívumokat s jelentése végén röviden rátért azoknak az elveknek ismertetésére, melyek az állatvédő-egyesület működésének irányát és célját megszabták. Hiszi — ugymond — hogy az állatvédelem humánus eszméi lelkesíteni fogják továbbra is a tagokat s Kolozsvár város törvényhatósága, valamint a kolozsvári és erdélyrészi társadalom lehetővé fogja tenni támogatásával ezután is, hogy azok a törekvések, melyeket az egyesület magáévá tett, nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is megvalósíttassanak. A jelentés szövege a következő:

Tisztelt Közgyűlés!

Gyermekkorát élő és még mindig a kezdet nehézségeivel küzdő együletünk ez évben is igyekezett fejlődni s a társadalom előtt elvált kötelezettségének eleget tenni. Az igaz, hogy nagyot vesztettünk, midőn ügybuzgó és önfeláldozó eddigi elnökünk dr. Széchy Károlyné Lorenz Joséphine, kinek az egyesület megalapítása körül hervadhatatlan érdemei vannak — családi körülményeire való tekintettel a közvetlen vezetéstől visszavonult: azonban tudva azt, hogy szellemi és erkölcsi támogatásával ezután is mellettünk fog állani, az ügybe és a közönség támogatásába vetett bizalommal igyekeztünk a lehető legtöbbet megtenni s hasznos célú együletünket nemcsak fenntartani, de ha lehet, fejleszteni is.

Gr. Teleky Lászlóné és dr. Pisztóry Mórné alelnökök szíves közbenjárására sikerült özv. br. Bánffy Zoltánné, Teleki Erzsébet grófnőt új elnöknek megnyerni. Az ő neve s az egyesületi téren általánosan ismert kiváló érdemei már előre biztosítják, hogy együletünk a megkezdett alapon haladva a kitűzött humánus célznak mindig nagyobb és nagyobb sikerrel fog megfelelni.

Új elnökünk egész energiával kezdte meg működését; már is látjuk eredményét, mert ez évben tartott 4 választmányi ülésünk iránt még eddig nem tapasztalt nagy érdeklődés nyilvánult és Tagjaink száma is örömdeten szaporodott.

Első választmányi ülésünkön legelőbb az alapszabályok ügyét igazítottuk el, a mennyiben a múlt közgyűlés után a nagyméltóságú kir. belügyministeriumhoz felterjesztett és időközben csekély és lényegtelen módosítások miatt visszaküldött alapszabályok, a kívántaknak megfelelőleg kiegészítetvén a városi

tanács útján újból felterjesztettek. Mivel azonban még nem érkezett vissza, annak szorgalmazására Sándor József orsz. képviselő ur kéretett fel s így remélhető, hogy rövid idő múlva végleg megerősített alapszabályaink lesznek.

Második és harmadik választmányi ülésünk az egyesület szervezetével, ügykezelésével és vagyonkezelésével foglalkozott. E célból egy bizottság küldetett ki De Gerando Antonina, Péterffy Zsigmondné, van der Velden Edéné és Sándor József tagokból az egyesület irományainak volt elnökünk és jelenleg örökös tiszteletbeli elnökünkől az irományok átvételére; Székula Ákos és Turcsányi Gyula számvizsgálók a szám- és pénztárvizsgálat megejtésére küldettek ki; míg egy harmadik bizottság Pisztory Mórné, Merza Lajos és Deaky Albert tagokból az egyesület szervezeti kérdésével foglalkozott. A három bizottság eljárásáról f. évi ápr. hó 17-én az elnök grófnő lakásán és vezetése alatt eljárásáról együttesen tett jelentést. Ily alapon jött össze a negyedik választmányi ülés, mely az ügyeket egybefoglalva, a jelen közgyűlést előkészítette.

Áttérve működésünk feltüntetésére mindenek előtt kiemelem, hogy dr. Széchy Károlyné örökös t. elnökől átvettünk 258 drbból álló levéltárt, 12 drb jegyzőkönyvet, 1 alapszabálytervezetet, az Állatok Védelme 4 első évfolyamát teljesen bekötve és azonkívül nyomtatványokat, szabályrendeleteket s h. a melyekről pontos jegyzék van s melyeket a titkár véve kezelése alá, gondoskodtunk, hogy irományainknak jövőre egy külön kis szekrénye legyen, melyben minden megőrizve együtt tartassék a jövő számára. Az egyesület lapjának szerkesztőjét is felkértük, hogy a nála levő s netán hozzá érkező nyomtatványokat, könyveket lajstrom mellett megőrizze, hogy így lassanként egy állatvédő könyvtár létesítsünk.

Működésünk egyik szép eredménye, hogy Szolnok-Doboka vármegye kiváló főispánja Bornemisza Károly báró megyéje 50 iskolája számára megrendelte kiváló s a külföldi sajtó által is dicséret folyóiratunkat, a melyet féláron, azaz 25 frtért bocsájtottunk rendelkezésére. Hogy az állatvédelem érdekében kifejtett törekvéseinknek minél nagyobb népszerűséget szerezzünk: átiratilag felkértük Szilágy és Komárom megyét már régebben tagjaink sorában tartozó tisztelt főispánjait, hasonló actió kifejtésére és reméljük, hogy kérésünket teljesíteni fogják. Ezenkívül lapunk szerkesztőjét megbíztuk avval is, hogy a lapban külön felhívást intézzon a nagyközönséghez, nemkülönben az egyes iskolák vezetőihez, felkérve őket az állatvédelmi mozgalmakhoz való csatlakozásra. E célból több, mint 200 ingyen példányt küldünk szét helybeli és vidéki iskolákhoz. Több tagunk késznek nyilatkozott, hogy lappéldányáról iskolák számára készséggel lemond, mely példát követni az iskolás gyermekek érdekében ajánlatosnak tartanánk.

Felemlítendőnek tartom, hogy a temesvári állatvédő egyesület pártolás végett hozzánk is megküldte a kir. kereskedelemügyi miniszterhez intézett ama feliratát, amelyben a madarak pos-

tán való szállításának elültását kérelmezi. Ehez részünkről is csatlakozva, a szükséges intézkedéseket mi is megtettük.

Több indítvány, mely választmányi üléseinken felmerült, most van tárgyalás és további megfontolás alatt. Így elhatároztuk, hogy madáretetőket állítunk fel rövid idő alatt a sétatérén, nagyobb tereken és kertekben, mint a hogy az külföldön mindennütt látható; indítványoztatott, mikép az állatvédelemről népszerű előadásokat tartsunk a cselédek, mészárosok stb. számára; a rendőrséggel az állatvédelmet illetőleg, szorosabb összeköttetést keressünk stb.

Ifjusági pályázatunk az idén is kielégítő eredményt mutatott fel. Kiosztott 25 korona és lapunk évfolyamának 2 példánya jutalomképen. Az egyik díj felének nyertese, Monostori Margit 4 korona díjáról az egylet javára lemondott, amely tett gyermekszívének kiváló nemességéről tesz tanuságot.

A múlt évi közgyűlésünkön bejelentett gr. Andrássy Dénesné féle 500 frtos nagyobb adomány óta ujabban egyletünk iránt kezdete óta rendkívüli érdeklődést tanúsító kitűnő maece-násunk Kemény Árpádné bárónétól kaptunk ismét 100 koronát; az elnök grófnőtől alapítványképen 50 koronát; és az egyletünket adományával minden évben istápoló Erdélyi bank és takarékpénztár részvénytársaságtól szintén 50 koronát; Kardoss Kálmánné buzgó tagtól ez évben is 10 koronát. Kolozsvár sz. kir. város az eddigi 400 koronás évi segélyt sajnos ez évben ismeretlen okból megvonta tőlünk, de reméljük, hogy törvényhatósági közgyűlésünk látva a buzgalmat és munkásságot, melyet kifejtünk, az elvont segélyt, melyre oly szükségünk van, visszafogja adni. Mert szükségünk van ugyan a pénzre is: de még fontosabb előttünk az erkölcsi jelentőség, hogy Kolozsvár város közönségének képviselőtestülete törekvéseinket támogatandónak tartja s így az állatvédelem ügye közügynek ismertetik el, mely nemcsak annak az egynehány egyesületi tagnak magánkérdése, akik a cél érdekében filléreinkkel és munkásságunkkal összeálltunk.

Egyebekben kisebb részletekkel nem kívánom a tisztelt közgyűlés türelmét fárasztani. Mi bizunk abban, hogy a műveltséggel vele járó állatvédelem nemcsak elméletben, a mit senki sem tagad, hanem a gyakorlatban is fejlődni és tökéletesedni fog hazánkban s eme fejlődésnek egyik eleven és munkás szerve fogunk maradni mi is.

Tisztelettel kérem jelentésem szíves tudomásul vételét.

Van der Velden Edéné,
titkár.

A nagyhatású beszédet többek javaslatára jegyzőkönyvileg is megörökítették. Azután Péterfy Zsigmondné, Szvacsina Gézané, Merza Lajos és Sándor József orsz. képviselő, mint a jelölő bizottság tagjai vonultak rövid tanácskozássra, hogy a titkár szervezésére vonatkozó előterjesztéseket megtegyék. Az elfogadott előterjesztés alapján a titkár a következőkép alapították meg:

Széchné Lorenz Josephine, örökös tiszteletbeli elnök; br. Bánffy Zoltánné, elnök; br. Kemény Árpádné, gr. Kornis Berta, Pisztóri Mórné és Svarczel Adél, alelnökök; gr. Teleki László és Benel Antal, alelnökök; Van der Welden Edéné, titkár, dr. Hédervári Lehel, jegyző; Virányi István, pénztáros; Szekula Ákos és Turcsányi Gyula, számvizsgálók; Tompos Ignác, ügyész; Bányai Elemér, az egyesület hivatalos lapjának szerkesztője. Ezenkívül a választmányi bizottságba harmincznyolcz tagot választottak.

Erre a pénztárnok tette meg a következő jelentést:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk megeremtése és fejlesztése körül oly kiváló érdemeket szerzett első elnökünk Széchy Lorenz Josephine Ó nagysága a múlt évben, az elnökségtől történt visszalépése alkalmával úgy kívánta, hogy visszalépésével egyidejűleg az egyesület pénztára is lezárassék; a mely kívánsága teljesítvén, ez a múlt év május 11-én megtörtént.

A szabályszerű pénztárvizsgálat is megejtetvén, a 14 én megtartott közgyűlésen nem csak az 1898. évről, hanem az 1889. év első 4 hónapját is hozzá véve, 16 hónapról és 11 napra történt a pénztári elszámolás. Innét származtak azután úgy a »Bevétel« mint »Kiadásban« a tetemesen magasabb pénztári adatok.

Igen természetes tehát tisztelt Közgyűlés, hogy ezuttal csak az 1899. évből fent maradt 8 hónapról terjeszthetve be ma a mérleget, ez a csekélyebb pénzforgalom adatai mellett némileg hézagos is, mert ebben az elmúlt év első harmadában történt, még pedig igen tetemes befizetések nem szerepelnek; a jövőben azonban ez már nem fog előfordulni, hanem a mérleget a naptári évnek megfelelőleg zárjuk le és alapszabályaink intencziójának megfelelőleg a minden év márczius hónapjában megtartandó közgyűlésen mutatjuk be.

Egyesületünk új elnökünk vezetése alatt újult erővel látva munkához, a friss éter lüktetése máris minden terén észlelhető. »Állatvédelem« című folyóiratunk az 1898. év végén 355 példányban küldetett szét, ma pedig már 418 példányban kapják azt tagjaink, nem számítva ide az esetről-esetre külön szétküldött példányokat, a melyek száma, mint a titkári jelentésből hallani méltóztatott a múlt hóban 200 volt.

Ennek folyományaképen ez évben pénztári fogalmunk is kedvezőbb fellendülést vett és mint ezt a titkári jelentés már felemlítette az idén szép összegben kaptunk újabb adományokat, ezeken kívül azonban még újabbak is várhatók. A felfrissített választmány, illetve annak összes érdemes tagjai új tagok gyűjtése körül nagy buzgalmat fejtve ki, rendes fizető tagjaink számának még tetemes felszaporodására van kilátásunk.

Ezek után a tavalyi mérleg és az idei keltség előirányzat a következőkép alakulnak:

1899. évi május hó 12-től december 31-ig.

<i>Tartozik.</i>	forint	kr.	forint	kr.
Pénztármaradvány május 11-én			1388	27
1899. szeptember 20-án br. Bornemissza Károlytól, Deés.....	25	—		
1899. decz. 2-án Keller Lajostól, Buda- pesten.....	5	—		
Tagsági díjakból befolyt	166	—		
Kamatokból.....	56	70	252	70
Összesen			1640	97

<i>Követel.</i>	forint	kr.	forint	kr.
Május 14-én a közgyűlésen jutalomképen kiosztatott rendőröknek	25	—		
Május 14-én a közgyűlésen jutalomképen, az ifjuságnak pályadíjakra.....	12	50		
„Állatvédelem” czimű folyóiratunk kiállítási és kiadási költségei	127	79		
1000 drb. alapszabály nyomtatási és kiállítási költségei.....	26	—		
A múlt évi közgyűlési határozat alapján Amerikába (Chicago) küldetett	10	—		
Ki nem váltott nyugták értéke	26	—		
Tagsági díjak behajtása körüli szolga és küldöncz kiadások	16	30		
Levelezési, postadíjak és egyéb apró ki- adások	3	69		
Szerkesztőnek tiszteletdíj 3 óra.....	45	—		
Pénztárnok tiszteletdíja 1899. évre.....	50	—	342	28
Egyenleg			1298	69
Összesen			1640	97

Fenti tételeket a rendelkezésre álló adatokkal összehasonlítva teljesen rendben találtuk és a kitüntetett 1298 frt 69 kr. egyenleget a mezőgazdasági bank 2823. számú és az Iparosok hitelszövetkezete 1443 számú betétkönyvacskékkel hiánytalanul fedezve találtuk.

Kolozsvárt, 1900. április 18-án.

Turcsányi Gyula mp.

Szekula Ákos mp.

kiküldött számvizsgáló biztosok.

Alapítványként kezelt összegek:

1894. Szenkovics Márton	20	frt.
Gróf Teleki Árvédné	25	"
Gróf Kornis Viktor.....	25	"
Br. Kemény Árpádné.....	430	"

Összesen: 500 frt.

Az egyesület pénzéből »Erzsébet« boldogult
királyné nevére alapítványként kezelendő.. 500 frt.
Széchyné Lorenz Joséphine nevére..... 200 frt.

A költségelőirányzat pedig a következő :

Tartozik.

Tagsági díjakból	600 korona.
Évi segélyadományok	200 „
Kamatokból	100 „
Adományokból	400 „
<hr/>	
Összesen :	1300 korona.

Követel.

Állatvédelem folyóirat költsége.....	500 korona.
Szerkesztő tiszteletdíja	300 „
Pénztárnok tiszteletdíja	100 „
Jutalmakra.....	200 „
Hirdetések, nyomtatványok, stb.	100 „
Szolga díjak és egyéb apró kiadások ..	100 „
<hr/>	
Összeg..	1300 korona.

Kolozsvár, 1900. április 22-én.

Virányi István,
pénztárnok.

A kiküldött számvizsgáló biztosok erre a következő jelentést
adták be :

Tisztelt közgyűlés !

Számvizsgálói minőségben való kiküldetésünkben eljárván,
Virányi István pénztárnok ur által felmutatott pénztárkönyvet
valamint a rendelkezésre álló bevételi és kiadási adatokat meg-
vizsgálván van szerencsénk tiszteletteljes jelentésünket a követ-
kezőkben megtenni.

Mindenekelőtt konstatáljuk, hogy a pénztár vizsgálat nem
is egészen egy évvel ezelőtt vagyis 1899. május 12-én annak
idején kiküldött Nagyságos Péterffy Zsigmondné és Turcsányi
Gyula számvizsgálók által foganatosítva lett, kik a pénztárkönyv-
ben sajátkezüleg aláírt záradékkal igazolták, hogy 1899. május
12-én a bevételeket és kiadásokat az okmányokkal megegyező-
nek és a pénztár számadásait rendben találták.

Ezek szerint alulirottaknak a pénztárvizsgálatot csak foly-
tatólagosan és pedig 1899. május 12-től az év zártáig vagyis
1900. január 1-ig kellett megejtenünk, amely idő alatt a pénz-
tárnok által bevételeztetett : adományok és tagsági díjakban 170
forint, az egyesület tőkevagyonának takarékpénztári kamatai fe-
jében 56 frt és 70 kr, összesen 226 frt és 70 kr. Pénztár egyen-
legként elővezetve találtunk 1899. május 12-én 1388 frt és 27
krt, így tehát a bevételi oldal főösszege teszen 1614 frt 97 krt.

Kiadásként szerepel: jutalmak, nyomtatványok, a lap nyomtatása, expedírtatása, pályadíjak, szerkesztő, postaköltség és egyéb kiadások czimén 316 frt 28 kr.

1899. Deczember 31-én marad egyenleg: 1298 frt 69 kr. az az Egyezer kétszázkilencvennyolcz forint és 69 kr, mint pénztár egyenleg átvitel 1900. január 1-jére. — Ezen összeg fedezetül két betéti könyvecskét mutatott fel a pénztárnok és pedig Iparosok hitelszövetkezete 1443 számú és a mezőgazdasági bank 2823 sz. könyvecskéket, melyekben a tuloldalt kitüntetett összeg mint az egyesület vagyona hiánytalanul, gyümölcsöztetőleg el van helyezve.

Mindezek után jelentjük, hogy a pénztárkönyvet jól vezetve, a rendelkezésre álló adatok és mellékletekkel a kiadásokat és bevételeket összehasonlítva teljesen rendben és a kitüntetett pénztáregyenleget helyesnek találtuk.

Tisztelettel javasoljuk, hogy a pénztárnoknak a tulit időszakra a felmentmény megadásék és lelkes ügybuzgalmaért megillető elismerés szavaztassék.

Kolozsvárt, 1900. április 20-án.

Turcsányi Gyula,

Szekula Ákos,

kiküldött számvizsgálók.

A pénztárnok és ellenőrző biztosok jelentéseinek a tudomásul vétele után egy indítvány került tárgyalás alá, melynek szövegét alábbiban adjuk:

Mondja a ki a közgyűlés, hogy fenntartva ugyan a főkapitányi hivatal vélemény-adását is, a rendőrök jutalmazását illetőleg közvetlen meggyőződés beszerzése végett jövőre a rendőrök utasíttassanak bejelentéseikkel minden egyes esetben az egyesület ügyészéhez fordulni, a kinek feladata lesz a további hivatalos eljárás ugy a rendőrség, mint a választmány irányában.

Kolozsvárt, 1900. április 22.

Benel Ferencz,

Az indítványt egyhangulag elfogadták. Ugy szintén tudomásul vették a De Gerando Antonina urnő azon javaslatát, hogy állíttasson ki az egyesület tagjai számára jelvényeket, melyeknek alapján a hatósági közegeket az állatkinzások megakadályozásában bármikor igénybe venni lehessen. Az indítványok legjelentősebb pontját a br. Kemény Árpádné urnő által írásbelileg részletesen kifejtett programtervek képezték, melyekre vonatkozólag a közgyűlés kimondta, hogy általánosságban egész terjedelmében elfogadja s a részletkérdések tárgyalását és kivitelük miként való módozatainak megállapítását a legközelebbi összegyűlő választmányi bizottság elé utalja.* Miután a közgyűlés a programot letárgyalta, ismét felállt br. Bánffy Zoltánné urnő a következőket mondta záró szavaiban:

Tisztelt közgyűlés! A tárgysorozat ki lévén meritve, ezzel a jelen közgyűlésünk végét ért. Mielőtt szétmennénk azonban,

* Jövő számunkban közölni fogjuk az indítvány teljes szövegét.

engedje meg a t. Közgyűlés, hogy a tagokat egyen-egyen továbbra is ügyünk lelkes támogatására és a közönség körében való új tagok, új hívek megnyerésére kérjem. Hadd fejlődjen és virágozzék egyesületünk s terjedve a társadalomban az állatvédelem nemes érzülete, érezze minden teremtetten, hogy egy irgalmas Isten lakik felettünk s hogy az ember mint az állatok és a természet ura, valóban méltó gyermeke ennek az irgalmas Istennek. Az állatvédő egyesület hatodik közgyűlését ezennel ünnepélyesen bezárom!

A mi fecskeink.

Ficsörgő zaj kél a légben,
Ujjong, zsidong minden gyerek:
»Megjött, megjött a régi vendég!«
A hálás szívek nem feledtek —
Híven csak gyermekszív szeret..

S szétoszlanak páronként egybe',
Mind jól ismeri otthonát;
Mind tartanak a régi helyhez:
A fészkek ép, jó, puha, pelyhes,
És boldog, édes nyugtot ad.

Egy pár csupán, mely méla búsan
Ablakunk nyílt szárnyára ült;
Egykor, piros hajnalra kelve,

Álmunkoa dalt szőtt locska nyelve
S most fészke eltűnt, helye hült.

S egy perczig némán ül a bús pár;
Nézi a sürgő társakat;
Maradjon-e vagv tova szálljon,
Hogy fészkek helyett sirt találjon..
De ime gyorsan szárnyra kap.

S ide-oda nyilalva jó-megy
S munkába kezd a roin helyén.
— Boldog, kit sois csapása sújtól,
De hajlokát építve újból,
Körül ragyogja a remény.

Szász Béla.

Állatvilág.

A macskák városa. Michigan államban levő Adrian nevű városkában van a legtöbb macska. Adriannak mindössze 1100 lakosa van és mégis a macskák száma jóval túlhaladja a 3000-et. Az utóbbi hónapokban a macskák annyira elszaporodtak, hogy akadályozzák az embereket a rendes foglalatosságukban. A polgármester plakátokat ragasztatott ki, amelyben felszólítja a lakosokat, hogy tehetségük szerint pusztítsák a nyávogó állatokat. A polgármester kiáltványának eddig még nem nagy eredménye volt. Adrianban még mindég a macska az ur.

Beszélő majom. Frederick d'Osta baltimorei kapitány tulajdona e csodaállat, neve: itj. Ham János. Mert a Ham majom mindenkép emberszámba megy, megérdemli az emberi nevet is. Jár-kei, gazdája asztalánál étkezik késsel és villával, fogait piszkálja, szappannal mosakodik, vív, lő, korcsolyázik, lovagol, tánczol, kornyikál a hegedűn, czipellője, ujjasa, zöld cizillindere van és — beszél. A magánhangzókat ugyan hézagosan ejti ki, de a mássalhangzókkal már megbirkózott. Először az «igen», «nem» és «mama» neveket tanulta, akárcsak a csecsemő gyermek. A minap a John Hopkins Medical Societyben produkálta magát, nagy megdöbbenést és közcsodálatot keltve.

A bernáthegyi kutya. Egy prágai ujság, a csehországi nagy hóviharokról írva, érdekes apróságot mond el. Egy Kluzacsek nevű prágai orvos ugyanis nemrég egy bernáthegyi faj-kölyökkutyát vásárolt, melyet aztán minden este magával vitt sétájára. A minap a mikor rettenetes hóvihar dühöngött Prágában és vidékén, a bernáthegyi kutya hirtelen keservösen vonítani kezdett, szaglászott a levegőben és gazdája ruháját ránczigálta. Utóbb eltépte porázát és a strakövi kapu irányában futott. Gazdája lelkendezve utána rohant, hívta, becézgetve, haragosan, de mindhiába. Az engedelmes állat ezuttal rá se hederített, s csakhamar eltűnt a nagy hórakások mögött. Az új landvehrkaszárnya mellett kutyaugatást hallott az orvos; odasietett s megpillantotta a kutyáját. Az állat egyenest Sireschevitz felé futott. Ott az országút árka mellett megállapodott és izgatottan kaparászott a hómokban. Kis várta, gazdája is a helyszínére sietett és — egy meggémberedett emberi testet pillantott meg a puha fehér takaro alatt. Szerencsére parasztszekér haladt el az árok mellett. Kluzacsek a szekérre fektette az elalélt embert s dörzsölés által csakhamar eszméleltre térítette. A szerencsétlen ember elmesélte, hogy vándor cseh muzsikusként és Prágába menet lepte meg a hóvihar. Ha a bernáthegyi kutya csodás ösztöne nyomára nem vezet megmentőjét, reggelig bizonyára megfagyott volna.

A milliomosok kutyái. Hogy mennyi pénzük van a milliomosoknak, eléggé bizonyítja, hogy csak hat millió dollárt költenek el esztendőnkint kutyákra. Gould Györgynek híres kutya-tenyésztője van. Pieropint Margannak négy kutyája van, a melyek darabjéért ötvenkétezer frankot fizetett. A fiatal Gould különösen szereti a bernáthegyi kutyát. Most is azon fáradozik, hogy ebből a fajtából a legszebb példányt megszerezze. Morgan kutya-istállója amerikai fényűzéssel van berendezve. Az intézet több szakaszra van osztva és mindenik szakaszban tizenkét kutya számára van hely. A felügyelet Armstronges Robertre van bízva, a ki kiváló szakember és miniszteri fizetést kap. Minden szakasz a belső udvarra nyílik, a hol a kutyák szabadon mozoghatnak. Különben a pompás park is a kutyák rendelkezésére áll.

A fajok között főleg a tojók igen hamar megszokják az embert és a többi házi szárnyasokat; ezt már több ízben tapasztalták. Hasonló tapasztalatot tettek múlt év november havában is Radstatban, Krajnában Ugyanis egy ottani pagonyerdész ép az

erdészlak előtt állott, midőn közvetlenül feje fölött egy siketfajdyuk szállt el és a véletlenül nyitva levő házi ajtón át a szobába repült. Az erdész utána sietett s a szoba közepén lekuporodott fajdyukot meglátta; egyben meg is vizsgálta, vajjon nem valami ragadozó madár ejtett-e sebt rajta, mert úgy hitte, hogy a tyuk csakis ilyen üldözés elől menekülhetett a szobába. De a siketfajdyukon mi sérülést sem talált, minélfogva bezárta a tyukólba a többi házi tyukok közé, a hol az igen jól érezte magát és amazokkal együtt ugyancsak hozzálátott a buzakorpa-keverék elfogyasztásához. Negyednap múlva szabadon eresztették, de a fajdyuk olyan jól érezte magát új otthonában, hogy csak ismételt kergetésre szállt vissza az erdő sűrűjébe.

600.000 korona egy lóért. Említettük, hogy a legutóbb elhunyt westminszteri herceg fia, a ki jelenleg Dél-Afrikában harczol, atyjának világhírű versenyistállóját felosztatja és a lovakat elárverezteti. Mint most lapunknak jelentik, Flying Foxért, a derbygyőztes telivérért eddig több ajánlat érkezett. Egy amerikai milliomos 600.000 koronát ajánlott fel érte, de kérdés, hogy még ezért az árért kiengedik-e az istállóból?

A halálra ítölt kutya

Egyik ismerősünk, aki tengerészkatoná volt, igen szép történetet mondott el nekem a kutya eszességéről és hűségéről ragaszkodásáról.

A történet ime ez:

A »Tegetthof« nevű hajó kapitányának volt egy kedvencz öreg kutyája, kit, mi tagadás, Lucifer-nek hvtak, mert a kártékony egereket s patkányokat ördögi módon üldözte és pusztította.

Ez a kutya egy napon ott guggolt a hajó fedélzetén, a hol a kapitány a hajó kormányához fel- és le szokott járni.

Epen lefelé jött a lépcsőn a kapitány s hogy rá ne lépjen az állatra, ki akarta azt kerülni, de ezenközben olyan szerencsétlenül lépett félre, hogy felbukott és lábát kifíczamította.

Gondolható, hogy nagy haragra gerjedt, s felhevülésében fennhangon azt kiáltotta oda az egyik matróznak,:

— Dobjátok azt az átkozott Lucifert a tengerbe, hogy többé elem ne kerülhessen.

Eközben bevánszorgott kabinjába s az orvost kérte magához.

Hajókon nagy fegyelem uralkodik, ott kifogásokat tenni nem szabad; a parancsot kapott matróz hát megakartja fogni a kutyát, hogy nyakára követ kössön s a tengerbe dobja.

Lucifer azonban már a gazdája parancsát hallva, és bizonyosan meg is érve, szomorúan lecsüggesztette a fejét, búcsúzóul a kabin felé tekintett, hol ura eltűnt s aztán — gyorsan a hajó széléhez futva, — bevetette magát a tengerbe,

A hullámok összezsaptak a boldogtalan állat felett s a hajó haladt tovább.

A matróz népség sokáig nézegette, hogy vajjon felveti-e a hullám a szegény kutyát, de bizony, mert köd is volt, nem látták többé a halálra ítélt állatot.

A »Tegetthof« hajótól valami egynegyed óra járásnyira, egy másik, áruszállító hajó szelte nagy lomhán a hullámokat. Ennek kormányosa a köd daczára is észrevette, hogy a hajótól nem messzire valami fekete tárgy uszik a vizen. Ember-e, állat-e, vagy élettelen tárgy, azt eleinte nem tudta megkülönböztetni, de látcsövével aztán világosan látta, hogy az a fekete tárgy egy élő kutya, a mely a rémitő hullámcsapásokkal immár valóságos élet-halál harczot vív.

A viharedzett ember szive megesett rajta, csónakot bocsátatott a vízre s a kutyát a hajóra felvétette.

Eszméletlenül terült el ott a fedélzeten a száanalomra méltó állat, melyet aztán a matrózok egyike pokróczba takargatott s meleg kávéval megitatott, úgy hogy kis vártatva magához tért s igen hálás tekintetettel kezdte nyalogatni az ápoló matróz durva kezét.

Jó dolga lett ezen a hajón Lucifernek, akit a matrózok itt — nagy lompos szőre után — Bundásnak neveztek el, de bármily jól ment is dolga, óraszám eltekintgetett azon tájék felé, amerre első gazdája hajója uszhatott. Fájt a szive bizonyosan régi jó ura után, aki őt felnevelte, szerette, dédelgette s nem lát-szott eszébe jutni, hogy ugyanazon jóságos gazda volt az, a ki őt halálra ítélte s a tengerbe dobni rendelte. Nem tudta talán, de érezte, hogy ezt az a jóságos ember pillanatnyi felhevülésében, haragjában tette s azért nem hogy haraggal, de vágyakodva tekintett azon táj felé, ahol azt a hajót vélte vitorlázni, melyen ifjuságát vígan töltötte s a melyen mindig jól érezte magát, öreg napjaiban is.

Valami három hét múlva megessett aztán, hogy a két hajó a nyílt tengeren ismét egymás közelébe jutott.

Bundás már messziről észrevette a »Tegetthof« tarka vitorláit s felismerte a hajóban régi, kedves otthonát.

Az áruszállító hajó matrózai hallották annak vágyakozó szükölését, de arra, ami történt, nem voltak elkészülve.

A régi Lucifer mikor egészen tisztában volt már avval, hogy a közeledő hajó csakugyan a »Tegetthof«, gyors, merész szökéssel a tengerbe ugrott s minden erejét összeszedve uszott régi otthona felé.

Mire mondjam tovább, a ficzomodott lábu kapitány az ő halálra ítélt Luciferjét kifogatta s nagy örömmel vette ismét gondjaiba és szeretetébe a hűséges állatot, amelyről csak később tudta meg, hogy a lefolyt három hét alatt más hajón jó emberek között tartózkodott, de régi gazdájához mégis hű maradt, hozzá vissza vágyakozott, hogy ott lehelhesse ki majdan páráját is, ahol életét nyerte és lelte, annak a megszeretett embernek a lábainál, aki nem rossz szívvel, de elhamarkodva őt egykor halálra ítélte.

Ime, lássátok, mennyi szép vonás lehet egy-egy oktalannak mondott állatban. Legyünk hát velök szemben kiméletesek, jó indulatúak, emberségesek s illessük őket kellő szeretettel, mert megérdemlik.

Irtá: **Monostori Margit.**

Hasznos tudnivalók.

A főkapitány az állatkinzás ellen. Az állatkinzás által előkövetett kihágások száma az utóbbi időben folyton szaporodik. Általános a panasz, hogy az állatokat tulerőltetik és kinozzák. A főkapitány ezért hirdetményben figyelmezteti a fuvarosokat és kocsitulajdonosokat a terhes szekerekkel való közlekedés tárgyában kiadott 578—1893. kgy. számú szabályrendelet 7. §-ának szigorú betartására. A szakasz a következő: »Minden szekeret csak annyira szabad megterhelni, hogy a rakomány súlya egyrészt a szekér hordképességével, másrészt pedig figyelembe véve a használandó út minőségét is, a vonó állatok erejével helyes arányban álljon.« Eme rendelkezés megszegése kihágást képez és az 1879. évi 40. t.-cz. 86. §-a értelmében 8 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A hasznos állatok nyilvántartása. A főváros szabályrendeletet dolgozott ki, a mely szerint minden gazda három nap alatt köteles az illetékes kerületi előljárónál bejelenteni, hogy hány lova, öszvére, szamara, szarvasmarhája, juha, kecskéje, sertése és kutyája van. Köteles az állatai között történt minden változást is három nap alatt bejelenteni, különben négy koronától száz koronáig büntetik. A kerületi előljárók tegnap tartott értekezletükön konstatálták, hogy a rendelkezésekre álló munkakerővel a szabályrendeletet nem tudják végrehajtani, mert az állatorvost a nyilvántartás miatt nem vonhatják el fontosabb teendőitől. Az előljárók a nyilvántartás vezetésére egy-egy munkakerőt kérnek s három hónapi halasztást, hogy a mostani állományt földolgozhassák.

Mire jó a hangya. A londoni Linné társasághoz Kis-Ázsiából érdekes jelentést küldött Middleton, egy ott élő seborvos. Elmondja, hogy egy görög turista lezuhant a lóról és homlokán hosszú, mély sebet kapott. Az ottani gyakorlat szerint a borbélyhoz ment sebet bevarratni. A borbély kimosta az egyenes vágást és balkezevel az egyik szélén összenyomta a seb széleit, jobbkezevel pedig egy ügyes kis fogóban hangyát közelített a vérző seb felé. A megrettent bogárka tágra nyitott ajkakkal beleásta a fejét a seb széleibe s összefogta, mire a borbély ügyes fogással lecsávarta a potrohát. A fej bennmaradt a sebben, annak

széleit erősen összefogva. Így még több hangyát is beleplántált a sebbe, amelyet ilyenképpen sokkal jobban varrt össze, mint a legfinomabb tűvel és selyemmel lehetett volna. Harmadnapra eléggé beheggedt a seb, s a hangyafejeket minden fájdalom nélkül eltávolították.

Vegyesek.

Alsó-Árpásról a következő levelet kaptuk: Tisztelettel közlöm, hogy *Fogarásról* Bécsbe az éneklő madarak szállítása ismét rendszeresen foly, és így hetenként több küldemény »tengelic« »csiz« stb. indittatik postán el. A tegnapi napon is 32 drb. ily madár lett elküldve. Tudomásom szerint, Fogarason és környékén az éneklő madarak fogdosása üzletszerűen üzetik és a mint azt a rendszeres küldemények bizonyítják, ki sem akadályozza meg, daczára, hogy azt megyei szabályrendelet is tiltja. Teljes tiszteleltemmel B. S.

Sajnos tehát nálunk is divik az az kegyetlen szokás, a mely ellen annyiszor kikeltünk, s így épen legutóbbi számunkban szóltunk fel. Sajnos példája ez a hatóság erélytelenségének vagy vakságának, melyre ezennel is felhívjuk az illetékes körök, különösen a megye figyelmét.

Magyar lovak a harcztéren. Egy szemtanú mondta el a következőket: Tegnap reggel hagyta el a fumei kikötőt a negyedik angol gőzös: a *Cry of Lucknov*, mely magyar lovakat szállít a délafrikai harcztérre. 851 lovat raktak be a hatalmas gőzösnek istállókká átalakított rekeszeibe, s mikor a hatalmas hajó felszedte horgonyait, hogy a hosszú tengeri útra induljon, nagyszámu kíváncsiakból álló közönség verődött össze a Riva Szápáryn. A parton megindító jelenet játszódott le ez alkalommal. Ott állottak a messze idegenbe távozó magyar lovászok rokonai és ismerősei, kik között igen sok bánatos arczu feleség és síró-rívó gyermek mondott istenhozzádot a hajó fedélzetén levő férjnek és apának. A mint a hatalmas gőzös teste megmozdult, a hajó ijesztő módon kezdett jobbra-balra ingadozni, nem lévén a gőzös fenekén kellő mennyiségű ballaszt. Mig a bajon segítettek, a matrózok káromkodásába, a partról aggódó kiáltások vegyültek, melyek közül kihallatszott egy parton álló nő három kis gyermekének siránkozása, kik anyjuk szoknyájába kapaszkodva, magyarul rimankodtak: — Apuska, apuska, ne menj el!

A gőzös fedélzetén egy erőteljes, napbarnított férfi megindultan támaszkodott a korláthoz s kerges tenyerével a szemét törülte. Lovász Ferencz az Alföldről jött Fiuméba, hogy mint ménésmeister szegődjék az angol hajóra. Sirva integetett a parton visszamaradt családjának s már csak a gőzös füstje látszott, mikor az ásszony még mindig ott állott a kicsinyekkel, kik folyton az eltűnő hajó felé bámultak.

Közelebb ismét nagyobb lószállítás érkezett Fiuméba s az afrikai csatatérre szánt magyar lovak közül az állatorvos tizenet betegnek, s a hosszú utra alkalmatlanoknak talált. Ez utébbiak kivételével a többi lovat berakják az ötödik lószállító angol gőzökre, a Monkseatonra, mely a Szapáry-riván a tegnap eltávozott City of Lucknow helyét foglalta el.

Macskakiállítás. Berlinben ez idő szerint egy macskakiállítás kelti fel a közönség érdeklődését. Az eszme nem új, macskáknak különféle fajtáit két évvel ezelőtt már Münchenben is kiállították és hír szerint Bécsben is nemsokára lesz efféle macskakiállítás. A berlini macskakiállítás azonban bizonyos mércékben eredeti gondolat, mert itt főleg a macskáknak jó nevelését mutatják be. Ennek daczára igen sok látogató hoz magával parfümös üveget, a midőn a közszemlén levő macskákat megnézi. De azért a macskák elég jól viselik magukat és érkező vendégeiket nem fogadják macskazenével. A közönséget főleg az a macskafaj lepi meg, a melynek egyes példányait három-három kanárral egy ketreczben mutogatják.

Megkezdtük a nyugták szétküldését; kérjük a t. Tagokat, hogy nyugtáikat kiváltani sziveskedjenek és egyuttal minél több új tagot szerezzenek Egyesületünknek.

1900. évre tagsági díjukat újabban befizették:

Czigler Ignác, Kassa.....	2	kor.	Bay Ferencz, Zilah.....	2	kor.
Fittler Dezső, Tata.....	2	"	Balogh Károlyné, Zilah.....	2	"
Hye Adrienne, A.-Jolsva....	2	"	Kőrösy Piroška, Zilah.....	2	"
Dr. Kovács Sándorné, Brassó..	2	"	Dr. Dopszay Antal, Pécs....	2	"
Horváth Bertalan, Hidvég....	2	"	Kolozsvárról:		
Horváth Bertalané, Hidvég....	2	"	Gróf Korniss Berta.....	6	"
Br. Győrffy Pál, Kraszna....	2	"	Kuszkó Istvánné.....	2	"
Gr. Maldegem Arthurné, Beszterce.....	2	"	Dr. Posta Béláné.....	2	"
Gr. Teleki Ferencz, Paszmos..	2	"	Haraszthy Jenőné.....	2	"
Br. Rottenthal Henrikné, Szőkefalva.....	2	"	Donogány Valéria.....	2	"
Fittler Sándorné, Nemes-Magasi.....	2	"	Krausz Emilné.....	2	"
Tiszavidéki hitelintézet, Szolnok	2	"	Mestitz Ferenczné.....	2	"
Sárközi Aurél, Komárom....	2	"	Dózsa Miksáné.....	2	"
Kaizler György, Zilah.....	2	"	Ditrői Margit.....	2	"
			Kalisch Rikárd.....	2	"
			Streck József.....	2	"

Virányi István,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek.

B—1 S. Alsó-Árpás. Köszönjük a küldeményt, kérjük, sziveskedjék benünket hasonló esetekről ezentúl is értesíteni.

K. K. né Ó Nagysága, Kolozsvárt. Legnagyobb köszönet; mihelyt tehetjük, felhasználjuk. Kérjük, ha lehetséges, méltóztassék ezentúl is szerencsétlenni valamivel.

S. Sándor Kolozsvárt. Az »illető« hol »késik az éj homályában?« Üdv!

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIBÁLY-UTCA

35. SZÁM.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztár-áa Virányi István-ur (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkesztő:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagdági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Égész évre 1 frt — kr

Fél „ — „ 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. június 1.

9. szám

TARTALOM. Az állatok városai. Hangya város. Francziából: *Kardos Kálmánné* — Bárány Kemény Árpádné indítványa. *Kemény Árpádné.* — Az ég madarai. (C. Lanni után francziából.) *P. Pdil* Ödön. — Vendéglő a répához. Bogarakról. *Gárdonyi Géza.* — *Állatvilág.* Sokan azt hiszik. Ismeri-e az állat az öngyilkosságot. Jelképes állatok. — *Állatvédelem.* Erőszakos állatvédelem. A madár-barát Temesvár. Nemzetközi Bestia-Védő Egyesület. Németh kutya helyett magyar számár. — *Hasznos tudnivalók:* Struccztenyésztés. A disznók fogak mesterséges átalakítása. — *Vegyesek.* Bogárszárny szövet. Magyar lovak Dél-Afrikában. Ebkiállítás. Poruljárt ragadozó madár. Kerékpáros és kutya versenye. Idegesség az állatoknál. — A kolozsvári Állatvédő-Egyesület tisztviselői. Választmányi tagok. Tagsági díjaikat befizették. — *Szerkesztői üzenetek.*

Az állatok városai.

Hangya város.

A sévresi erdők egy félreeső zugában huszonöt éven át figyeltem egy hangyabojt. A kúp alaku kis dombocska millió lakóval volt benépesítve. Köröskörül előzönlönték a térséget, ezer gyalog ösvényt taposva a fűvön, kavicsön, homokon keresztül mely utakat szabályszerűen járták be. Más utak a fákra vezettek egyszóval, a hangyaboj szorgalmasan munkálkodott egy egész kis fás dombos területen. Érdeklődéssel szemléltem a hangyák működését s figyelemmel követtem utaikon, mely több mint száz méternyire terjedt a fűvek s a lehullott falevelek között. Roppant távolság, ha összevetjük e kis állat nagyságával, midőn először megpillantottam a hangyabojt, már egész rendezett városuk volt, mely jólétnek, boldogságnak örvendett s keletkezése több év előtt történt. Kétségkívül küzdelmes napjai is voltak már a létfenntartásért a természettel s állatokkal szemben. E parányi lényeknél katasztrófát idéz elő egy sétáló félrelépése, valamely nagy faágnak leesése, — vagy egy zivatarból egyetlen vizsugár. Hasonló baleseteket ugyan egyször sem láttam, de tanuja voltam

egy más, érdekes jelenségnek az erdő ellenkező oldalán; egy hangyaboj kivándorlásának, mely a legfigyelemreméltóbb események egyike ezen kis állatkák életében.

Nyár utója volt. A hangyaboj egy látogatott sétaut szélén fektűt s minduntalan ki volt téve a járókelek rosszakaratu kíváncsiságának, mely miatt sokat szenvedett. Folyton javítani, újra építeni kellett megrongált házacskaikat; míg végre belefáradtak s kivándoroltak az édes otthonból. Egy napon arra jártomban az uttól ferde irányban hosszú fekete vonal mozgott a fűben, jobban szemügyre véve, láttam, hogy a hangyabojból ömlik a feketesereg, másnap ugyanazt az utat követtem, hangyák nyüzsgése még egyre tartott s a hosszú fekete vonal szakadatlanul vonult előre. Meglepetve a jelenségtől, e bámulatos kitaratástól, követtem a hangyák menetét, mely az erdőközepe felé tartott ovatosan kerülve a vert ösvényt biztosan haladva a lehullott falevelek s a fak kiálló gyökerei között; nyilván egy előre kitűzött cél felé Körülbelül háromszáz méternyi ut után megérkeztek az erdőnek egy homokos magaslaton fekvő oldal részébe; a lejtős domboldal aljában, egy kiálló bokor tövénel — mely egy régi kövezett ut felett emelkedett — választottak új hazát, részint a föld alatt, részint a felületen. A kivándorlás tartott egész őszön át.

Következő tavasszal az elhagyott városnak nyoma sem volt, ők maguk lerombolták simává tették a földdel, hogy emléke se maradjon; az új várost felépítették s munkálkodtak egy jobb jövő reményében. Ez a választás nem volt reájok kedvező, jóllehet sétálók bánatalmaitól védve voltak a hely nehezen hozzáférhetősége miatt, de annál jobban ki voltak téve a lejtős domboldal aljában, a nyári zivataros esők lefutó árjának.

A mi csakugyan bekövetkezett

Az első nagyobb fergeg elpusztította a várost összes lakósaival együtt s árviz módjára elseperte a föld színéről.

Ez idő alatt a másik hangyaváros, melyről kezdetben beszéltem, fénykorát élte. A tizedik év vége felé megsokasodott lakósaínak feleesszámát kitelepítette néhány méternyi távolságra. Az új gyarmat kezdetben gyengének, tehetetlennek látszott; de évről évre erősebb, önállóbb lett, sőt az erdőkben előforduló fairtási kritikus időszakot is minden baleset nélkül átélte. Az 1870-iki háborus idő miatt be kellett szüntetnem egy időre megfigyeléseimet. Visszatértemkor a gyarmat egy jólétben uszó, boldog város kinézésével bírt; míg az anyaváros szemmelláthatólag hanyatlott. Lakósaínak száma megfogyott, tevékenységük csökkent, elhanyagolták épületeiket, a károkat helyrehozni nem igyekeztek; a lég-

köri viszonyok káros hatásai ellen sem védekeztek; energiájuk oly mértékben szállott alább, a mint a városuk süllyedt egyre lejjebb-lejjebb.

A gyarmat lett a főváros. A cserje, — melynek oltalma alatt kezdett fejlődni — elpusztult. A most már teljes világításban látható boldog hangya város, büszkén mutatta száraz szalmából s fa szilánkokból alkotott, jó karban tartott, épületeit, melyeknek friss színezete, nagy ellentétet képezett a pusztuló anya város szürkés, omladozó fedeleivel. Négy év óta egy harmadik népesedési központ létesült a szomszédságban, mely azonban sok-sok év múlva éri csak el az előbbeni város virágzását.

Az anyaváros nem pusztult el végképpen; menedékhelyül szolgál számos hangya családnak.

Ez a félig rombadőlt hangyaváros emlékeztetett Babylonra, mely a keresztény időszámítás legelső századaiban — így állott: szomszédságában Sélecucie és Csésiphon városoknak, melyeket lassankint emelt, alapított a modern civilizáció.

Francziából: *Kardos Kálmánné.*

Báró Kemény Árpádné indítványa.*)

Nyomtatson az egyesület a tagsági díjak nyugtázására is szolgáló tagsági jegyeket; és e jegyeket azon célból, hogy felmutatjuk a rendőrséget, igénybe vehesse az állat-védelem terén, bélyegeztesse le az egyesület a tekintetes főkapitányi hivatal által — vidéki tagok részére pedig az alispáni hivatal által.

Egyszersmind kérje fel mindkét hivatalt az egyesület hogy közegeinek és rendőreinek köteles segédkezést és állatkinzásoknál a szabályrendeletek értelmében való legszigorúbb közbelépést rendelje el.

Határozza el a közgyűlés, hogy az egyesület lapjában a kolozsvári, bpesti és vidéki állatvédő egyletek működéséről rendes rovatot vezettet, hogy a lapban a hátralékos tagokat a díjak beküldésére kéri fel kitüntetve hogy még kik hátralékosok? — Ismertesse a lapban a gyakorlati módokat mint lehetünk segélyre a kinzott állatoknak és hogyan vehetjük igénybe a hatóságok és rendőrök segítségét.

Végül közölje a lap állandóan feltűnő helyen az egyleti pénztárnok címét hová a díjak és adományok küldendőek, mert sokan még ma is tájékozatlanok s tagsági díjakat ez okból megújítani sem tudják.

Határozza el a t. közgyűlés hogy az évi rendes közgyűlé-

*) Benyújtott a kolozsvári állatvédő egyesület ápr. 23-iki közgyűlésén.

seket ősszel tartja meg, és nem a holt-szezonban, az őszi idő-
lévén a legelőnkebb és úgy az ifjúsági körök mint a főúri és
tanári körök évi életének kezdete; ez időben legfogékonyabb a
hangulat a társulásra és legkedvezőbb a pénz viszony új tagok
gyűjtésére.

Miután az önként nem adakozóknak is fel kell figyelme-
keltenünk és úgy a társas érintkezésben mint a hírlapokban fent
kell tartanunk, az egyesületünk iránt való állandó érdeklődést;
— Határozza el a t. közgyűlés hogy állat-védelmi céljai javára
mulatságokat rendez, s neves művészeket és írókat kér fel ezen
alkalmakkor; felolvasások tartására és közreműködésére. Nagy
figyelemmel levén arra, hogy különösen az első ünnepélyek vagy
hangverseny estélyek sikerüljenek, ezek alapítván meg a jövőben
tartandók hírnevét is.

Határozza el a közgyűlés, hogy hivatalosan is megbízott
tagjai által privátim is felszólítja az egyesület a főiskolák ifjúsá-
gát, különösen a királyi egyetemet az állat védelemben való
közreműködésre, valamint az estélyek rendezésénél az egyet
támogatására esetleg az estélyeken való közreműködésre is.

Legfontosabb lévén az ifjúság megnyerése, melynek lelkes
közreműködése már annyi szép célt segített elérni; — részükre
nem felemelendő, de ellenkezőleg külön, az eddigieknél is mér-
sékeltébb, majdnem ingyenes évi tagsági díj lenne megállapítandó.

Nagyobb eredményt érhetünk ugyanis, általános érdeklődés
és közös működés által, pénz nélkül is segítve ezer, meg ezer,
a közönség szeme előtt megkinzott állaton mint nagy összeggel
de működő érdeklődő tagok és társadalom nélkül.

Végül határozza el a közgyűlés, hogy minden erejével oda
főg hatni miszerint minden intézetben és iskolában ügyünk érde-
kében tanítás és valóságos propaganda folytatassék, a jövő
nemzedék megnyerésére, mert csak ha általánosan felébred a
könyörület, lesz kettős célunk elérhető az állatok teljes meg-
védelmezése, és az emberi érzület nemesítése!

Kemény Árpádné.

Az ég madarai.

(C. Lami után francziából)

„Felfogni hogy szeretném.
Madárkák édes dalotok
És mindennap megérteni
Madárkák, hogy mit mondatok.”

Dalunk tárgya a csevegés,
Daloljuk a hegyet, folyót,
És édes csipegetésünk,
Szívünkben hangoztat echót!

„Ki sugja azt mondjátok,
Meg-én nekem bokor lakók?
S honnan, hogy minden dalban
Örömről szólnak a szók.”

Te, oh — a könnyű ágon
Nem látod ám a fészkeket,
Hol, őrizvén bennünket
Anyánk dallai szenderbe ejt.

„Eljátszodván az árnyon
Oh jaj jaj! - sok szegény kicsi,
A falubeli gyermek
Boldog tanyátok megleli.“

Oh! cseppet sem kell félnünk
Nézd azt a sűrű bokrot ott,
Mely érintések ellen
Megvédi a madár lakot.

„Könnyelmű kis madárkák
Tartsatok egymás bajitól;
Éhségtől és vihartól,
Meg a vadász ölmitől.“

Nem, Isten az, ki pártul
Fog minket kis vendégeit
Az éhség és tör ellen,
Ki őre a verébnek is.

P. Pál Ödön.

Vendéglő a répához.*)

Bogarakról.

Megesik, hogy a sárgarépa bent marad ősszel a földben. Az aztán a köveikező évben fölbokrosodik és zöldesfehér ernyős virágot nyit, olyant, mint a bodza.

Ez a bogarak kedves vendéglője.

A mint a júliusi nap megnyitja a legfelső tányér apró szirmait, zöld cikázással jelenik meg az első vendég, a szemtelennek nevezett család valami hercegi tagja : a zöld aranylég.

Van úgy, hogy csak maga jön, van úgy, hogy társaságban. Mikor borul az idő, rendesen szanaszéjjel didereg ez az úri társaság, meghuzódnak a lombok sűrűjében, a fakérgek, levelek alatti és a kezük-lábukat dörzsölgetve talán csuszról panaszkodnak, mint a póstyeni vendégek, hanem aztán mikor kisüt a nap, bezzeg fölvidámodik valamennyi. Táncolva és muzsikaszóval jelennek meg a vendéglőben. A répavirág a legédesebb menűjét adja föl nekik a tiszta fehér abroszokon s megkezdődik a dinomdánom.

Mi városi emberek, a kik légy néven csak azt a barna kis kiállhatatlant ismerjük, bizony nem is gondoljuk, hogy a légy-nemzetségben micsoda ragyogó öltözetű urak, urfiak és egyéb méltóságok vannak.

A házilég, az csak egyszerű paraszt közöttük, a dongó meg kövér jókedvű plébános. Tessék megnézni délfele a répa-vendéglőt, ott vannak az urak, a bárók, grófok, hercegek, mindenféle méltóságok. A zöld aranylég az bizonyosan báró, mert sok van belőle és mindenfelé látjuk napos időben, hanem a sárga aranylég, az már ritka, azt hetenként ha egyszer látja az ember.

*) Felhívjuk olvasóink figyelmét a kitűnő novellistának erre a gyönyörű cikkére.

Gyakoribb az, a melyik felül zöld, alól kékarany, vagy a melyik rubinszinbe játszik.

Hanem a legszebb még nem ez. Van egy faj, a melyeknek a megpillantásakor eláll az embernek lélekzete.

Ennek a dereka is zöld, de potroha ragyogó karminsín. Csak festők értik talán meg, ha azt mondom, hogy olyan a színe, mint a legélénkebb kraplakk. Ez a légy csak forró, napos időben jelenik meg és ha az ember feléje közeledik, úgy elillan villan előle, hogy csak volt nincs. Mintha tudná, hogy ő szép és hogy az ember szereti a szépet, de gyilkos szeretettel.

Sokaig vadásztam rája, míg végre fogóhálóval sikerült egy kis fiatal rabul ejtenem.

Ötvenszeresen nagyító üveg alatt olyan volt a zöldje, mint valami napon izó smaragd, a mely ezernyi ezer apró fényragyából töri vissza zölden a sugarakat. És ilyen ragyogó zöld ennek a kis gyönyörűnek a feje, melle, háta, lába is. Csak a potrohának a felső fele piros. És ez is izzópiros, fénytörő pompájú. Az ember azt hiszi, hogy zöld és piros fényt árasztana ez a sötétségben is.

A melyiket így felfognom sikerült, nem nagyobb a házi legynél, de sokkal karcsubb, inkább szunyogszerű a termete. Láttam azonban kétszer ekkorát is álmélkodtam a pompájukon.

Ezek az ékes urak még le se telepedtek, máris közéjük tolakodott két-három nagy osztrák légy. A tudományos nevek ugyan nem ez, de én magamnak csak így nevezem őket, mert a ruhájok hasonlít azokhoz az oszlopokhoz, a melyek a kaszárnyák körül láthatók.

No jól elszaporodott család ez is. A közönséges légy kicsiségétől kezdve a kék darázs nagyságáig mindenféle termetű megfordul a vendéglőben. Csak a feketesárga gyűrűk módosulnak rajtok, egyiken több a sárga, mint a fekete, a másik meg csak éppen annyi sárgaságot vesz magára, hogy ki ne átkozzák a familiából.

Van aztán másforma légy is. Van tarka pépitarubába öltözött, prémes dereku, gyöngye krémszínű s ezeknek a szeme mandulaszínű, de a legtöbb persze az apró fekete.

Mindezek ott zümmögnek, dűnnyögnek és dunnyognak a virág körül.

Két-három keményhátú bogár is piroslik déltájt rendszeren a virágba dőlve. Akkorák, mint az íróltam fele. Biborpirosak és két ércfényű sötétkék öv köríti a testüket. Szép bogár ez is. Mikor kétfelé nyílik a felső szárnyuk és fölrepülnek, akkor még pirosabbak, mert a testük is biborszínű.

Ha nem ismerném őket, azt mondanám, hogy ezek a bogárvilág kardinálisai, előkelő excellenciás urak. Az ám: gonosz rabló gazok. Méhrontó bogár a magyar nevük. A kölykeik bizonyosan ott falogatják most is az én kis méheimet a bölcsőjükben.

El is pusztítanám őket, de olyan önfeledten édes jóízűen zabálnak az istenadták, hogy nem lehet őket megfosztani az élettől.

De vannak futóvendégek is, a kiknek örökké sietős a dolguk. Villámgyorsan repülő kis szárnyasok ezek. Cikcakkos repüléssel járnak a virág között s mikor az ebédlőkhöz érkeznek, megállanak percre, pillanatra egy arasznyi távolságban a virág fölött vagy mellette a levegőben. Egy-egy sárga, szürke vagy barna pont áll így a levegőben és csak a szárnyak gyors vibrálása mutatja, hogy ezek a repülő világ művészei.

Hiszen repülni tud a fecske is, meg a denevér is, de ezek tultesznek rajtok. Ezeket nem lehet látni, mikor repülnek, csak mikor megállanak a levegőben.

Talán a virág illatában gyönyörködnek ilyenkor, talán azt vigyázzák, hogy nincs-e ugrópók a szirmok alatt. Egyszer csak odavillannak a virághoz és le-föl lengedezve nyujtogatják hol az egyik kehelybe, hol a másikba túfinom hosszú nyelvüket.!

Egyszer egy ilyen tündérbogarat sikerült hálóval elkapnom. Ez ugyan nem az apró fajtaból való volt, lehetett olyan hosszú mint a berzencei szilva. A teste galamszürke, selymes puhelyvel borított, a szeme olyan volt, mint a kenderszőke emberek szokott lenni.

A nyelvét összegöndörítette, mikor elfogtam, de hogy egy fűszállal kinyujtottam, olyanra egyenesedett, a milyen alakban ő szokta a mézes virágba nyujtani. Hát olyan hosszú volt a nyelve, mint ő maga és olyan vékony, mint a tű.

A tudósok kacsafarku lépkének nevezik ezt a kedves kis teremtest és bizony inkább galamblépkének neveznék, mert éppen olyan ő, mint egy pici kis hamvasgalamb.

De ezt soha sem láttam a répavirágnál, csak a rokonait, azokat a mindenféle színű csepp kis nyaláncodókat, a kik soha sem érintik lábbal a virágokat, talán a földet is csak akkor, a mikor meghalnak.

A darázs is szereti ezt a vendéglőt. Hej, a darázs mindig megtalálja, hol van a jó falat, a jó ital! A virágméz, a barack, a körte, a cukormorzsza az asztal körül, a szőlő, a mustos pohár, minderre rátalál a darázs. Ki gondolná, hogy ennek a kisasszonyderekü feketesárga teremtesnek olyan haja van, mint a kopaszodó embernek, a ki még nem ősz, de már túl van a negyvenen s abban a reményben, hogy a haja újra kinő, rövidre nyírhatja ritkuló fűrteit. Persze a darázs haját csak nagyítóüveggel lehet meglátni.

Néha egy-egy kis zöld kabóca is fölpattan az ebédlők közé az emeletre, de még a katicabogár is nekiáll olykor a vegetáriánus ebédnek, egy másik husevő társával az arany szemű kis krizopával együtt. Ez a bogár olyan a fényes legyek között, mint a régi világban, mikor a vár zöldfátyolos kisasszonya megjelent a tündöklő arany és ezüst páncélba öltözött vitézek között: csupa gyöngesség és üdeség. Szívárványszínbe játszó halványzöld hosszú fátólszárnyai tündérvilágból való alakká finomítják ezt a kis teremtest.

És ezek mind ott dőzsölnek, zümmögnek, hegedülnek, brumognak, falnak, habzsolnak és nyaláncodnak a répavirágon. Ez

a virágzó növény nekik ugyanolyan táplálóhelyük, mint nekünk a Pannónia, az Angol-királynő, a Hungária, a Kispipa. Csakhogy ők se nem rendelnek, se nem fizetnek. Tökéletes személyegyenlőség és vagyonközösség van náluk. Az apró keményhátú parasztok egy tálból esznek a nagyméltóságú kardinálisokkal és az aranyba öltözött legyekkel. Egyik a virág mézét, másik a finom sárga port, harmadik a gyöngé illatos szirmot eszegeti, és egyik sem tolokodik, nem lökdösi el a másikat.

Mikor a nagyító üveget föléjük tartom, a légyfélék meg a darázsak ott hagyják nagy bosszankodva az ebédet, de a keményhátú bogarak úgy bele vannak édesedve az evésbe, hogy nem is látnak.

Mindössze egyszer vettem észre, hogy egy piros katicabogár, a kinek a por a fél szárnyát is bekeverte, fölemelte az első lábát és miközben rám nézett, úgy megvakaródzott, mint a cigány, a kit az ebéditől fát vágni zavarnak.

Vajjon mit gondolnak ezek a kis bogarak, mikor embert látnak?

— Hah! micsoda óriás! — gondolják talán — hát ilyen szörnyű nagy bogár is van ezen a világon?

És némelyik rémületében leveti magát a virágról a földre. Összehuzza kezét-lábát, behunja a szemét és teszi magát, mintha halott volna. Milyen butának tartja ez az embert!

Az ebéd hosszan tart. Csak mikor a nap már nyugat felé hajlik, akkor hagyogatják el. A szürkülő est már csak az apró fekete keményhátú bogarakat találja ottan. Ezek éjjelre is ott maradnak. A virágon szanaszét heverve, torkig jóliakva a méztől és illattól részegen alusznak a hófehér tiszta és puha szirmokon.

Gárdonyi Géza.

Állatvilág.

Sokan azt hiszik hogy az állatkerti oroszlánokat legalább is Nubiából hozták ide. Pedig bizony azok közül egy sem látta a sivatagot, egy sem élvezte a szabadságot. Rabnak, ketreczben született mind. Nagyon ritka az európai állatkertekben az olyan oroszlán, melyet szabadon fogtak el.

S igen könnyű megismerni a szabadban és a ketreczben született oroszánt. Egyik budapesti szobrász erre nézve a következő megfigyeléseket mondja el: Legújabb szoborművemhez szükségem van egy oroszlán tanulmányfőre. Ezért mindennapos vendég vagyok a budapesti állatkertben és minden héten egyszer Bécsbe utazom a schönbrunni állatkertbe. Mert Schönbrunnban van egy szabadban született oroszlán.

A szabadban született oroszlán izmai keményebbek, kidurodnak, járása dőlczeg és ruganyos, körmei hosszúak, de egyik-másik le van törve. A ketreczben született oroszlán izmai petyhüdtek, járása lomhább körmei rövidebbek és épek. Nem is oroszlán már az. S a ki a kettőt egymás mellett látja: elhiszi, hogy a rabul ejtett oroszlán öt ketreczben születettel meg tudna birkozni. Nem is férnek meg egymással.

Az oroszlánban is van sok intelligencia. Magam tapasztaltam. Valahányszor kimentem a budapesti állatkeribe oroszlánt mintázni, néhány kiló húst vittem magammal és odadobtam az én oroszlánomnak. Egy hét alatt megismert. Az oroszlán nem szereti a bámeszkodókat. Rendesen a kimondhatatlan felét fordítja a Publikum felé. Valahányszor azonban engem észrevett, szorosán a ketrecz vasrácsai közé dugta a fejét, tudta, hogy tőlem húst kap.

Ismeri-e az állat az öngyilkosságot? Sokat vitatkoztak azon, hogy van-e állat, amely önként keresi a halált? A skorpióról mondták, hogyha halálos veszedelem körryezi, a mely elől nem menekülhet, nyakszirtén szurja magát és meghal. Lehetetlen okoskodásnak tartom az egészet. Mert azt sohasem lehet bebizonyítani, hogy az állat tudatosan öli meg magát. Már pedig ez az öngyilkosság. Elpusztíthatja az állat önmagát örült konvulzióiban, menekülni vágyó rémületében: de az még nem öngyilkosság.

Különben nem csak a skorpióról mondják, hogy öngyilkosságot követ el. A magyar paraszt a gözüről (egér-fajta) beszél ilyen érzékeny históriát. Ha látja a gözű, hogy nincs télire elégsége és nagy a családja, érzékenyen elbucsuzik a familiától és felakasztja magát a számartővisre.

Egyébként egy derék állatorvos »szakértő« véleményében már rég konstataulta, hogy az állat is elköveti az öngyilkosságot. Egy szegény csacsira fogta azt rá. Történt pedig az eset a következőképen: A haraszi birónak volt egy szamara. Ott legelészett jámborul a mezőn, amikor váratlanul neki rontott Kaylás uram hatalmas juhász kutyája. A csacsi eszeveszetten eliramodott és nekiment egy élével felfelé fordított kaszának. Az éles szerszám felhasította a szegény állat hasát és ott vérzett el a boldogtalan. A kasza jogos tulajdonosa pedig Kovács Gergely uram volt. Nagy próczesszus kerekedett ebből.

A szamar tulajdonosa, a bíró a kutya gazdáján követte a szamar árát. Kaylás meg azt vitatta, hogy nem a kutya, hanem a kasza ölte meg a szamarat. Fizessen hát a kasza gazdája. Három fiskális marakodott a dolgon. Végre annyira megérezt a peres ügy, hogy ideje érkezett a szakértők meghallgatásának. A helybeli állatorvos volt eldöntendő: Ki hát a kártérítésre kötelezett?

Karddal vágta ketté a gerdiusi csomót. Szó szerint így szó-

lott a szakértői véleményben. Kártérítés, senkitől sem követelhető, mert az a számár, a ki neki ment a kaszának, öngyilkos halállal mult ki.

Jelképes állatok. A régi rómaiaknál bevett szokás volt, hogy az apa-gyilkost egy eleven majom, egy eb, egy kakas és kigyó társaságában zsákba varrták és vízbe fullasztották. A majom azt jelentette, hogy az elvetemült gyilkos csak formája az embernek, de még az emberi nevet sem érdemli meg; az eb az apa-gyilkos kutyatermészetét jelentette, mert hiszen ő is ép úgy, mint az eb, még a saját szülőjét is képes megmarni; kakas azért reszketett a gyilkos mellé, mert a kakas elvakult féltékenységtől üzetve, még a saját apját is képes megvagdalni; a kigyó arra való volt, mert az az állat az emberiség legnagyobb ellensége . . . vízbe pedig azért vettetett, mert az apagyilkos még arra is méltatlan, hogy testét a föld keblébe vegye.

Ime tehát az állatoknak jelképekül történt alkalmaztatása az illető állatnak szemmel látható természeti tulajdonságában találja magyarázatát. Imnét van, hogy a kaldeai birodalom oroszlánhoz és sashoz, a perzsiai medvéhez, a görögöké: ecskebakkhoz, a római sokféle fene-bestiához hasonlított. Ezért nevezi a szentírás szavai szerint Jakób pátriárka Judát gyermekded oroszlánnak; Isachárt pedig erős szárnak. Ezért kíván Dávid próféta galambszárnyakat magának s ezért hasonlítja a szent könyv Krisztus urunkat bárányhoz; a sátánt és eretnekeket pedig farkasokhoz.

Régi iratokon, üvegfestékeken, középkori himzéseken, varrottasokon sokszor találkozunk jelképes állatokkal, melyek az erényeket és a bűnöket különféle állatokon nyargaltatják: a kevélységet lovon, a fukarságot farkason, a szerelmet kakastollas sisaku medvén, a haragot vaddisznón, a falánságot rókán, az állhatatlanságot szárnak, a gyűlölséget sarkányon . . . az anyagok által vezetett erényeket ellenben a következő jámbor állatokkal jelképezik: az ártatlanéagot galambbal, a türelmet papagálylyal, az önmegfagadást egy tűzben égő bárányval, az odaadó szeretetet pedig egy kölykeire vigyázó oroszlánnal.

A jelképes állatok rejtélyes jelentősége azonban nemcsak a régi világban szerepelt; állandósulni látjuk azt, olyan ez, akár csak a virágnyelv.

A jelképes állatokhoz fűzött jelentőségek azonban nem mindenik nemzetenél egy és ugyanazok; az egyiptomiak például a disznót szerencsétlen állatnak tekintették, mi pedig szerencsét hozónak, sok azonban mindenütt egyet jelent pld. kutya a hűséget macska a hámisságot és liba a tapasztalatianságot.

Állatvédelem

Erőszakos állatvédelem. Berlinben nagyon jó szívűek az emberek. Szeretik az állatokat és megvédik minden kegyetlenkedés ellen. Az állatvédelmet akkora tökéletességre vitték, hogy megvédik az állatot még akkor is, ha az embernek törik be a feje miatta. Ez történt a múlt télen is Berlinben és sok laposra ütött orr, véresre vert fej bizonyította a berlini állatvédelem fejlettségét. Az eset ott kezdődik, hogy németország fővárosa egy napon tele volt hóval. A kit kötelesség nem szőlított az utcára, szépen otthon maradt, mert alig lehetett az utcán járni. A közlekedés megakadt, csak az omnibustársaság sajnálta, hogy elveszítse napi bevételének egy részét és bár a lovak lihegtek, gőzölögtek, majdnem összeroskadtak, az omnibusz közlekedés nem maradt abba. A berliniek megsajnálta a lovakat és elhatározták, hogy megvédelmezik a szegény párakat. Este, a Friedrich-Strassen és az Unter den Linden uton nagy tömeg verődött össze és hógolyókkal kezdte dobálni az arra haladó omnibuszokat. A golyózáporral azt akarták elérni, hogy kikergessék a kocsikból az utasokat, a mi miután a hógolyó véresre ütött néhány embert, fényesen sikerült. A rendőrség teheretlen volt az omnibuszokat bombázó tömeggel szemben, a melyben több jobb társadalmi állásu ember is volt. A mikor az omnibuszok kiürültek, a tömeg a kocsisok ellen fordult, a kik nagynehezen tudtak megmenekülni. A tömeg végre munkáját jól végezve, lassan szétoszlott és a megvédett lovak az üres kocsikkal boldogan koczogtak tovább.

A madár-barát Temesvár. Nemrég jelentettük, hogy a temesvári rendőrség szigorúan üldözi a madár pusztítókat. A hír országsherte visszhangra talált. A napokban ismét 150 madár nyert szabadulást. Egy délvidéki madarásztól 80 fűtemlét és 70 csizt kobozott el a rendőrség és bocsátott szabad szárnyukra. Csicseregve, énekelve hálálták meg az apró dalosok a szabadulást.

Nemzetközi Bestia-Védő Egyesület. A kultura áldásait jóformán minden ember élvezi de azért akadnak a földtekén olyan élőlények is, a kik a művelődésnek és a civilizációnak csupán az átkos oldalát érzik. Ezek közé tartoznak többek közt azok a szegények is, a kik Dél-Afrika rengeteiben tanyáznak: az elefántok, az oroszlánok, a rinocérosok, a vizilovak, az antilopok, a zsiráfok s a kisebb vadak legkülönbözőbb fajtai. A tudományok tetjedése népszerűkké tette az állatseregleteket, manapság már igen sok olyan exisztencia akad, a mely abból él, hogy vadállatokat szállít a menaszériák számára. A közlekedési viszonyok

is óriási mértékben megjavultak, s Európa meg Amerika bátor sportsmanjei százával rándulgatnak ki a délafrikai őserdőkbe, hogy a nagy vadászat veszedelmeivel izgassák magukat. Az elefántokat pláne a legnagyobb fokban fenyegeti a kipusztulás veszélye, mert az elefántcsont még mindig drága jószág, s aben születtek nagy tömegekben exportálják ezt a legértékesebb kereskedelmi cikkküket. Szóval a bestiaállomány rohamosan fogy, s innmár közel az idő, a mikor csak a muzeumok állattani osztályában akadunk majd egy-egy kitömött vadállatra. Természetes, hogy mint minden elnyomott existenciának, a szegény vadaknak is akadnak most jó lelki pártfogói, a kik cikkeket írnak, gyűléseket hívnak össze, hogy pártoltjaik kipusztulását megakadályozzák. Londonban a múlt héten népes kongresszus gyűlt egybe, a melynek az a célja, hogy a délafrikai bestiákat bizonyos védelemben részesítse. A vizilovak, a rinocéroszok, az antilopok, a kik terméketlenség dolgában még állítólag a francziákon is tultesznek, — már a kétgyermek-rendszer is a süta dobták — a maguk őserdeiben nem is sejtik, hogy a jölelki angolok milyen telkes beszédeket mondanak el az ő veszedelemben forgó bőrük érdekében. A kongresszus eddig még nem vezetett pozitív eredményre, de kívánatos, hogy minél előbb akciót szüljön.

Németh kutya helyett magyar számár. A berlini állatvédőegyesület mozgalmat indított, hogy minél több magyar számár kerüljön ki Németországba. Berlinben és a többi német városokban ugyanis nagyon divik az a szokás, hogy kutyákat fog-nak be kocsiába. A berlini állatvédő-egyesület most ki akarja küszöbölni a kutyafo-gatokat és azt ajánlja, hogy kutyák helyett használjanak számá-
rakat, még pedig magyar számá-
rakat, mert azok a legkülönbek. Ügyüket a német sajtó is fölkarolta és a többek közt a Nationalzeitung így jellemzi a magyar számá-
rat:

A magyar számár jó testállásu, könnyű, fürgé, hűséges és megvan az a jó tulajdonsága is, hogy jól tűri a hideget. Ott, a hol legelőre lehet hajtani, semmibe sem kerül az eltartása, de még az istállóban is kevéssel beéri. Az egykor kigunyoit és megvetett szürke állat nálunk csakhamar meghonosodott és már használja a kis kereskedő, a nagykereskedő, a verki és a gyáros. Öröndetes, hogy az állatvédő-egyesület közvetítésével más városba is, mint Wiesbaden, Lipcse, Drezda stb. nagyobb szá-
márszállitmány érkezett.

A német ujság minden tekintetben igazat írt. Az állatvédő egyesület mozgalmának már eddig is szép eredménye van. Minden hónapban nagyobb szállitmány számár érkezik Németországba, még pedig csaknem mind magyar számár.

Hasznos tudnivalók.

Struccztenyésztés. Az amerikaiak nagy nemzetgazdászok, akik a lehető legkisebbre akarják redukálni az importot. Miért hozassák ők méregdrága pénzen külföldről a struccz tollakat, amikor lehetne azokat háziilag is előállítani? És hosszas kísérletezés, sok drágán megfizetett tapasztalás árán most odajutottak, hogy feleségeik alapján a struccz tollak amerikai struccokról valók. Kalifornia éghajlata alkalmas e délővi madarak tenyésztésére és ott egész falkák vannak, számszerint hét farmon, amelyek mindenike 10.000 dollár értékű tollat ad a tulajdonosainak, akik persze jóval drágábban árulják el. Üzleti tőke azonban meglehetősen nagy kell ehhez a tenyészgazdasághoz, 15—20.000 dollár, s a melynek jó részét az alkalmazottak aránytalanul nagy fizetése emészti föl. Sok gondot igényel a strucczokkal való foglalkozás s némely veszélyekkel is jár, mert a könnyen nekivaduló madarak hatalmas karmaikkal összevissza vagdossák az őrzőiket s nem egyszer végigtipornak rajtuk. A struccz tollak legszebbjeit nem a nőcskék, de ellenben az urak szolgáltatják és pedig a szárnyuk aljáról. Ötven dollárral is megfizetnek egy ilyen. Átlagos 100 dollár áru tollat ad minden madár, s körülbelül 1000 dollárt ér egy jól kifejlett strucczpár.

A disznófogak mesterséges átalakítása. Az új hibridai benszülöttek a disznó szemfogainak növesztését mesterséges módon úgy intézik, hogy köralakúan nőnek. Azután az ily disznófogakat ékszerűl használják. E végből az állatot fiatal korában meghízaltják s mikor már elég kövér, felső állkapcsából kiverik a szemfogait. Az alsó szemfogak most természetesen erős növésnek indulnak s nemsokára agyarakká fejlődnek ki. Az agyar azonban oly erősen meghajlott, hogy rövid idő múlva hegye a tövével érintkezik s teljesen zárt gyűrűt képez. Ugyanezt a jelenséget láthatjuk akkor is, ha egy rágcsálónak egyik állkapcsából kiütjük metszőfogait: a megmaradt metszőfogak kopásnak nem lévén kitéve, nemsokára oly nagyok lesznek, hogy a másik állkapcsan jóval túl nőnek s az állat képtelen lesz táplálékot venni magához. Az új hibridai disznóknál az is megesik, hogy az agyar kettős karikát képez s az ilyen kettős karikát sokra becsülik. A karikákat rendesen karpereczekül szokták használni.

Vegyesek.

Bogárszárny szövet. A rovarok szárnyfedőit mindenkor hasznosnak ismerté el a természettudomány, de arról igazán senki sem álmodott, hogy belőlük toalettet is fognak csinálni valaha. Pedig már csináltak ilyen öltözkéket. Miss Odora Andrews, a kiváló angol művésznő jelent meg nemrégiben egy kosztümben, amelyhez nem kevesebb, mint 5090 szépen csillogó bogárszárnyat használtak fel. A toalettet úgy a kollegák, mint a közönség keifőn megbámulta. A bogárszárny-szövetet eddig csak Indiá-

ban gyártják és másutt a világ minden aranyáért sem kapható. Ott is csak királyleányok viselhetik.

Magyar lovak Dél-Afrikában. Az angolok még egyre vásárolnak lovat hadi célra Magyarországon. Nemrég a miskolczi vásáron több angol tiszt százötven lovat vett hadi célra. Az angol tisztek szívesen látott vevők a vásáron, mert jól megadják az árát annál, a mit vesznek.

Ebkiállítás. Még javában folyik a fővárosban az ebkiállítás, de már eddig is látszik, hogy tényes eredménye lesz. Jövő számunkban részletesebben fogunk foglalkozni a dologgal.

Pórujárt ragadozó madár. Mult évi november elején tartott heti-vásár alkalmával nagy mennyiségű halat szállítottak eladás végett Békés Csabára. A sok hal között egy különösen hatalmas (méteres) harcsa ragadta meg a vevő közönség figyelmét, annál is inkább, mivel háta közepén úszóhártyszerű abnormis két kinővést vetiek észre, mire az árusító is figyelmeztetve lett. Többek kérésére kivágtatt a hal testéből ez az abnormis úszony. Legnagyobb meglepetésben részesültek, midőn közelebbi vizsgálat után, mint hiteles szemtanúk állítják, az alsó lábszárcsontok (azaz csüdön) csontújjakat s azokon hatalmas, éles orv-madár-karmokat fedeztek fel. — E ritka eset másképp meg nem magyarázható, mint hogy ez a ragadozó madár erejében túlbizakodva, éhségtől s vérszomjtól hajtva, rácsapott a nagy harcsára, melynek ereje ellenfeléét jóval felülmúlván, még mielőtt az orv-támadó a hatalmasabb hal testéből karmait kiránthatta volna, magával ragadta a folyó mélyébe, hol méltó halálbüntetését lelte.

Kerékpáros és kutya versenye. Parisban a Parc des Princes pályáján érdekes mérkőzés volt a minap. Azt a vitás kérdést döntötték el ugyanis, vajjon rövid pályán egy elsőrangú kerékpáros gyorsabban ér-e célhoz, mint egy kutya. Nem kisebb kerékpáros, mint a híres Jaquelin állt ki a gyors négylábuval, Nicuports-szal és az eredmény általános meglepetésre az volt, hogy Nicuports a 150 méteres távolságon egyszerűen a faképnél hagyta kerékpáros ellenfelét.

Idegesség az állatoknál. Ismeretds, hogy *Ladismith* alatt az angolok őszvérei éjszaka megszöktek a táborból és a fegyvereket, a csomagokat és az élelmiszereket is elvitték. Egy külföldi újság foglalkozik az őszvéreknek ezzel a különös viselkedésével, s arra az eredményre jutott, hogy a szökés egyetlen elfogadható magyarázata csak az lehnt, hogy az állatok érthetetlenül és ok nélkül valamitől nagyon megriadtak. A riadalom okozta ilyen eseteket már régebben is megfigyeltek. Az 1850-ik év egyik törökországi expedíciója alkalmából történt, hogy éjjeli tizenegy óra felé a tábor lovai hasonló félelem fogta el. Az állatok elszakították kötőfékeiket, borzasztó sebességgel eriamodtak az utjok-

ban állókat pedig könyörtelenül összezuzták Egész éjszaka tábor körül száguldottak, másnap azután, hogy félelmők lecsillapodott visszatértek gazdáikhoz. Kutyaiknál gyakrabban keletkezik pánik.

A kolozsvári Allatvédő Egyesület tisztviselői. *)

Dr. Széchy Károlyné örökös tiszteletbeli elnök.
De Gerandó Antonina t. elnök.
Br. Bánffy Zoltánné elnök.
Kemény Árpád bárónő 1. alelnök.
Kornis Berta grófnő 2. alelnök.
Pisztory Mórné 3. alelnök.
Schwarczel Adél 4. alelnök.
Gr. Teleki László)
Benel Ferencz) férfi alelnökök
Van der Velden Edéni titkár.
dr. Héderváry Lehel másodtitkár jegyzői teendőkkel.
Virányi István pénztárnok.
Szekula Ákos)
Turcsányi Gyula) számvizsgálók
Bányai Elemér szerkesztő.
Tompos Ignác ügyész.

Választmányi tagok

dr. Apáthy István	dr. Halász Ignáczné.
Ajtai K. Albert	Hory Béla
Bethlen Karolin grófnő	Jakab László
dr. Böhm Károlyné	dr. Jeney Victoriné
Boros György	Kardos Kálmánné
Czirják Mariska	Kozma Ferenczné
Csengeri János	dr. Kiss Mórné
Cs. Papp Józsefné	Kővári Dalma
Deáky Albert	Kuszkó Istvánné
Deák Pál	Merza Lajos
Dobál Anna	dr. Nagy Károly
Elek Gyula	Péterffy Zsigmondné
Feilitzsch Arthur báró	Polcz Rezső
Geréb Mártonné	Reich Albert
Heinrich Józsa	Rosenberger Fanny

*) Ujból megválasztottak az április 23-iki közgyűlésen.

Tagsági díjait 1900. évre befizettél.

Kolozsváriak:

Gr. Eszterházi Miguel.
Dr. Erdélyi Károly.
Dr. Russel Károly
Dr. Haller Károly
Tomasoth Fani
Szechlinszky Györgyné
Dr. Brandt Józsefné
Szász Zsomborné
Dr. Abt Antalné
Dr. Ternér Adolfné
özv. Fekete Pálné
Dr. Engel Gábor
Dr. Számek György
Kövári László
Dr. Goth Macóné
Gajzágó Antalné
Heinrich Józsa
Mag Emilia
Lindner Augusta
Kövári Lászlóné
Dr. Höncz Kálmán
özv. Árkosi Lajosné
Dr. Gálffy Endréné
Gálffy Róza
Dr. Akoncz Károlyné

Aubin Károlyné
Br. Bánffy Ernőné
Gr. Esterházi János: é
Br. Bánffy Ernő
Aubin Róza
Br. Horváth Gerbiella
Pintér Pál
Dr. Veisz József
Mecza Lajosné
Dr. Farkas Gézané
Dr. Haraszti Gyuláné
Gr. Vass Ottilia.
Dr. Engel Gáborné
Székely Miklós.
Scharchmidt Györgyné
Izay Árpád
Teuffer Irma
Beregszászi László
Kronpecher Hermin
Gyárfás Benedekné
özv. Pap Áronné
Szvacsina Gézané
Czirják Mariska
Gr. Bethlen Károlió

Videkiek

Id. Kornis Lajosné M.-Kályán.
Dr. Szabó M. haly N.-Becskekerek
Gr. Teleki László Gyula Hosszúfalu
Gr. Teleki László Gyuláné
Br. Bornemissza Károly Deés
Dr. Perényi József Kanizsa
Br. Jósika Andor M.-Fenes
Gr. Mikes Arminné Zabola.
Gr. Tholdalagi Mária Vaja.
Dr. Láncoz Gyula Bpest.
Dr. Ferenczy Zoltánné Bpest.
Dr. Genersich Antalné Bpest.
Dr. Hints Elekné M.-Vásárhely
Rákosi János M.-Vásárhely.

Dr. Varga Gábor Szt.-Gothárd
Rechnitzer Pál Szt.-Gothárd
Friedrich Jakabné Szt.-Gothárd
Molnár Endréné Szt.-Gothárd.
Indig Áron Nyék.
De Gerando Attiláné Pálfalva
Jurászy Berta Eger
Bozli Ferencz Szeged.
Breda Rezsőné Fertő-Szt.-Miklós
Ifj. Hajós László Pető
Vedres Andor Sörényháza.
Beke Benjámín Jászó.
dr. gr. Kuun Géza

Az állatvédő egyesületből való kilépését May Emilia urnő bejelentette.

Szerkesztői üzenetek.

W. G. tanárjelölt *Kolozsvárt*. A beadott czikk helyszüke miatt a számból lemaradt, jövő számunkban egész terjedelmében hozzuk.

L. Z. gym. tanuló *Ersekújvár*. Megküldtük a számot és az előbbit. Üdvözlét!!

P. Ó. Kolozsvár. Köszönet! Közdijük.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztár-osa Virányi István-ur (Hosann-u. 9. sz.) címére intézendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkesztő:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr

Fél „ — „ 50 kr

Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1900. július 1.

10. szám

TARTALOM. Madárvédelem. — Tengerparton. B. M. — Mennyi galambvér. — Ágota verebé. *Andorka Pál.* — A kis cicza és a nagy kutya. *Bodor Aladár.* — A madár és a repülőgép. — *Állatvédelem.* A budapesti orsz. állatvédő-egyesület gyűlése. Divat és az állatkinzás. Madárvédő egyesület. — *Állatvilág.* Király és a galambok. Anyai szeretet az állatban. A kínaiak és a papagály. A tábornok paripája. Fecskek pusztulása. Divat és az állatkinzás. — *Bandi.* Irta *Hanthó József.* — *Irodalom.* Természet. Állatvilág pillanatnyi fényképekben. — *Vegyesek.* Miért vedlenek a madarak. Kutyák a puskaporraktárakban. A madarak repülési képessége.

Madárvédelem. *)

Örömmel tapasztalom, hogy önök nem tartoznak ama modern delnők sorába, a kik — különösen napjainkban — mindég eszembe juttatják James Fenimore Cooper indián regényeinek törzsfőnökeit. Valamint e vadak, úgy delnőink is rettenetesen megcsonkított madártetemekkel rakják meg fejüket, nyakukon pedig vadállatok lenyúzott bőrét, fejestül, mindenestül viselik.

Hogyan fordulhatnék én ezekhez a kis kékczinke érdekében, melynek egyetlen családja huszonnégy millió káros rovarnak vesztét jelenti; mely apróka társaival szövetkezve, megvédi a kertet, a mezőt, az erdőt és a ligete a pusztulástól; oly szorgalommal és szemességgel, a minő embernek és eljárásának nem adatott, mert lehetetlen! Hát ezekhez hiába fordulnék!

De önökhöz és az Országos Állatvédő Egyesület egyeteméhez bizalommal fordulok, mert tudom és érzem, hogy itt szavam nem lesz a pusztában kiáltó szava.

Azonban egy perczig sem ámitottam magamat és a tisztelt

*) Részlet *Hermann Ottónak* a budapesti orsz. állatvédő egyesületben „*Madárvédelem*” cím alatt tartott beszédéből.

közgyűlést avval, hogy bármi mozgalommal eldöntjük a madárvédelemnek nemzetközi feladatait, a melynek megoldásán a nemzetközi diplomácia legfinomabb elméi egy negyedszázad óta hiába fáradoznak.

Nem ; erre mi mint egyesület — sőt mint kis számu nemzet — eszközzel és hatalommal nem birunk.

De ez mégsem jelentheti azt, hogy a madárvédelemről lemondjunk — semmiképpen sem !

Mi meg fogjuk védeni a hasznos madarat az igazság és könyörületesség szent nevében, legjobb érületünköl indulva saját hatáskörünkben és nem kérdezve: mit csinálnak mások?

Evvel pedig előttünk áll a kérdés : mivel és hogyan fogjunk a védelem berendezéséhez?

A midőn a feletet keresem, felöltik emlékezetemben egy történet, mely néhány évvel ezelött mélyen meghatott.

Spanyolország ismét vonaglott. Barcelona anarchistái tömeges gyilkolásra vetemedtek ; a kormány elnökét hitvese oldalán terítette le a gyilkos golyója ; Cuba szigetén a legkegyetlenebb polgárháboru rombolt. a tömeg pedig a vértöl csepegő bikaviadalban kereste gyönyörét.

És ekkor valami váratlan, meglepő dolog történt, mi ugy jelent meg a véres dulakodás közepett, mint valami földöntuli engesztelő látomány.

Donna Christina régensnő saját és kiskoru fia, Don Alfonso — a király — nevében törvényt szerzett és bocsátott ki, mely a kis madaraknak és fészüknek védelmét rendeli el, a mely azt is meghagyja, hogy minden iskola ajtajára táblácska szegezendő, a mely a madár és fészke védelmét a gyermekek jószívűségére bizza !

Mélyen tisztelt közgyűlés ! Ez a kulcs, a melylyel megnyithatjuk a jobb jövőt ! Ez, vagy semmi !

Balgatag vállalkozás tölem és bárkitöl azokhoz fordulni, kiknek szive épen csak egy hatalmas izom, a mely a vérkeringést intézi ; a mely izom lüktetésére már nem gyakorol érezhető, élő hatást az, a mit az értelem szépnek, nemesnek, ruinak vagy bűnnek tart és bizonyit ; de egy érzés igenis: a rideg önzés, mely nem ismeri felebarátját, embertársát, csak saját hasznát és egyebet semmit ; mely ezért a haszonért megtagad minden neme-sebb érzést és képtelen az áldozásig, a könyörületességig föl-emelkedni.

Hát hogyan emelhetnék szót a könyörtelenekkel szemben a kis madarak védelme érdekében ?

De e nemes gyűlés előtt fölemelem szavamat, mert hiszen az állatok védelme az a kapocs, a mely a testületet egybefűzi, cselekvésre és áldozatra, önmegtagadásra és fáradozásra serkenti.

Nekünk cselekvésünk legjavával mindent el kell követnünk, hogy a madárvédelem eszméjét bevigyük az iskolába s ott valami állandó intézmény alakjában iparkodjunk reáhatni a még romlatlan, alakítható gyermek lelkiületére. Egyedül ebben látom én egy jobb, etnikai tartalma szerint nemesebb jövő biztosítékát.

Valamennyi intézmény között, a melyet ismerek s a melyet a magyar szemlélődés sajátosságával egybevetettem, reám az északamerikai Egyesült-Államoknak két remek és folyton fejlődő intézménye meggyőző erővel hatott.

Az egyik a »Madarak napja« — Birds day —, a másik a »Fák napja« — Arbors day — intézménye, melynek értelme ime ez.

Az Egyesült-Államok minden iskolájában évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító azon a napon, tanítványainak felfogásához mérten, szép és beható előadást tart a madarak életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember gazdaságában; de lelkiületében is.

Őnök velem együtt jól tudják és érzik, hogy a kép, a melyet az eresz alatt fészkelő füsti fecske családi élete nyújt, a jó oktatónak biztos eszköz arra, hogy növendékeiben a legnemesebb ösztönöket érintse, fakassza s így irányt adjon a gyermek föleszmélésének abban a zsenge korban, a midőn a családi élet bensőségének hatása alatt áll, vagy ennek befogadására legfogékonyabb.

És ugyancsak minden iskolában az évnek egy bizonyos napja a fáknek van szentelve. E napon az oktató a fák jelentőségét fejtegeti, a suly azonban arra van fektetve, hogy minden gyermek valamely alkalmas, kopár helyen egy pár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermekkel növekszik, s így a gyermek lényéhez fűződik.

Nekünk tudnunk kell azt, hogy gazdálkodási rendszerünk átalakulásával járt egyfa- és bokorirtó korszak, a melynek következménye az volt, hogy számos hasznos madár elvesztette a fészkelésre való alkalmat s ekkor elmaradt. A madarak és fák napja behozásának szép intézménye egymást egészítené ki a madárvédelem és szaporítás javára.

És gondoljunk csak falvaink nagy részének disztelenségére, parlagon heverő helyeire, melyek mérges maszlagos szírommal, *Datura stramonium*, embert, állatot kinező szerb tövissel — Xan-

thium spinosum — vannak borítva s melyek annyira elégtelenítők. Gondoljunk e dudvások helyén vigan növekedő facsemetékre, melyeknek gondozása azokra a gyermekekre van bízva, a kik a »Fák napján« ültették azokat és előttünk áll az intézmény egész nemességével, nevelő hatásával.

Legyen immár szabad, mélyen tisztelt közgyűlés, hogy előadásomnak kifejtett tanulságaiból két indítványt merithessenek s annak elfogadását kérjem.

Az egyik indítvány czélzata az, hogy azoknak, a kik a madárvédelem ügyét az ország különböző pontjain felkarolni hajlandók, legyünk annyiban segítségükre, hogy nekik az erők egyesítéséhez szükséges alapszabály-tervezetet nyújthassunk, a melyet tehát ki kell dolgoznunk.

A másik indítvány azt czélozza, hogy a »Madarak«- és »Fák napja«-ra vonatkozólag dolgozzunk ki egy alapos emlékiratot, a melyet illetékes helyen bemutatthassunk és az eszme megvalósítását kérhessük.

Jól tudom én, hogy ily fontos eszméknek dekretálása lehetetlen ott, a hol életük feltételei nincsenek biztosítva. A memorandumon túl nagy munka vár reánk, mert nem minden oktató alkalmas arra, hogy saját tudásából metithesse a vonzó, különösen pedig a gyermek felfogásához mért előadást. Majd azon kell lennünk, hogy a két kedves napra szánt alkalmas előadásokat kiteremtsük, elterjeszszük s így könnyítsünk a tanítón és biztosituk az eredményt.

Ez ma már lehetséges is, mert látjuk, hogy vannak kormányférfiaink, a kik ily eszméket táplálnak, azoknak feltételeiről gondoskodnak.

Előttünk van az Ezsébet királyné emlékére ültetett fákkal elért eredmény és az az ékes könyv, mely Magyarország madarait ismertetve, kiterjed azoknak védelmére is.

Az Országos Állatvédő Egyesület tagjai tudják, hogy én az általam fölvetett eszmék szolgálatában állok, van akaratom és bátorságom, — ha kell — az előítélettel szembeszállani és szeretem a munkát....

Szívból köszönöm kegyes türelmüket.

Tengerparton.

(Geibel Emanuel.)

*Éj van, éj van . . . Fenn az égen
A hold álmodozva jár.*

*Félve, csendesen csobogva
Hömpölyög a tenger ár.*

*Nincs vihar már . . . A habok csak
Néha, néha zajlanak :
Harcz, vihar után szívünk is
Néma, csendes hallgatag.*

*Mért csobogtok, mért kerengtek
Ilyen félve, ti habok? . . .
Szívem, szenvedély hulláma
Benned mért hogy nem zajog?...*

B. M.

Mennyi galambvér!

A budapesti állatvédő egyesület azon felhívással küldötte hozzánk az alábbi cikket, hogy azt lapunkban közöljük. Szívesen teszünk eleget e kérésnek az ügy fontossága miatt és a cik-kecskét egész terjedelmében közre bocsátjuk.

Julius hó 2-án megkezdődik a vérontás B.-Füreden; hull a galambvér.

Ártatlan, kedves madarak tehát el Magyarországból; el meszsire Afrikába, a Ceylon szigetekre, meddig csak szárnyatok bír, mert itt számotokra nincs kegyelem, nincs élet!

Itt a szokott sport. Kezdődik a galambtövesztet.

Már napokkal előbb ott a vérpadon kukoricázzák, buza-szemezik a világrészekből összefogdosott fehér, kékeshamvas színű tollakkal borított rabokat óriás kalitkákban.

Együtt van vagy kétezer darab szelid szívű rab, melyeknek csak egy vétkük van: hogy szerelmesen turbékolnak; tiszta szerelemre tanítják az embereket.

Kényelmünkre még postaszolgálatot is tesznek a légben

Sebesen... minő sebesen... Első a villany, aztán a vihar; ezután a galamb...

S mi a jutalom?

Hogy piros vérével fizessen a b.-füredi zöld gyepen, a nagy urak szeszélyeinek vérpadján!...

Minden kihullott toll egy ítéletírás, a galambölő lelkiismeretén...

Minden kihullott piros vércsepp egy-egy emlékjele a jövőnek, hogy mily pazarul hull az ártatlanság vére a pillanatnyi szeszély és vad szokásoknak piaczn!

Vagy kétezer rabmadár van együtt, elhurczolva a fészkeiktől, megfosztva szabadságuktól, fészkeikben hagyott kisdedeiktől várva a mártir-halált s még jutalmakat kapnak azok, kik legtöbb vért ontanak!

Nincs kegyelem! Csak a melyik a söréttől menekül, az repül fel az égnek sebesen... fel az égnek, hirt vinni az Istennek, hogy itt a földön galambokat ölnek!...

Hull az ártatlan fehér szárnyas százával... megint százával, s ezekre ráomlik a harmadik száz... utána a negyedik... a smaragd-zöld gyepen vérfoltok, s fent a légben ott kóvályog a vérszag után a fekete holló! Ott kavarg a varjuserég s még ez is azt kiáltja: Kár!... Kár!... Kár!...

A deszkasátrak előtt kéjes örömmel állnak a szép hölgyek csoportokban. Egész virágos kert. Könnyű, szivárványszínű lyoni selymekben, pókháló csipkével fedve, virágözöntől lehajló fantasztikus kalapokban!

Egy durranás!... A sörét süvit... A galamb vérzik!... Hurráh!!

Mily megfordult a világ?!

Hát még a galamb is öli a galambot?!...

Ha rókákat fognak a sportkedvelők, a szárnyasok e hiénáit is eleresztik itt a nádasok mentén, hogy leterítsék!

Ezt értjük!

Ha az uri passzió a közeli Bakonyból farkast hozat vaskalikában, mely még a tegnap a szentgáli csikót vitte a hátán, s golyóval leterítik, mert orozva rabolt, gyilkolt!

Ez is értjük!

Elmenni Afrika sivatagjaira; elmenni az Indiákra oroszán, tigris-vadászatra; legyőzni a százszor nagyobb erőt, az állatok vérengző királyát, mily erős lélek! Mily lélekemelő! De egy galambot leölni, mely a türelem, a házi hűség jelképe; az angyalok képmása!...

Mi ez? Bravour?

Egy-két galambnak a kihulló vére az állatvilág áldozó tüze.

Egy-két ezer galambot halomra ölni, Nézői kéjtelgés!...

Bíboros herczegérsek! Könyörögj érettük!

De az Istenért, urak, egy galambot... sőt száz, de ezer galambot vér és halálra hurczolni, leölni... Egy tehér galambot, mely ott röpök az oltárképeken is... A szentek életében... a mártirhalált szenvedőknél már olajágot tartott csőrében!...

A galamb után jön aztán a pacsirta; ezután a fülemile; ki kell pusztítani az erdők, mezők, berkek összes énekeseit; így legalább megszűnik a természet örök szép himnusza, mely az ég felé zengett; s marad mi volt: a pusztaság légi!!

Oh, bíboros herczegérsek, Vaszary Károly! Hiszen Te a béke prófétája vagy, könyörögj érettük Balaton-Füredi villádban!...

Mennyi galambvér?!

Ágota verébe.

*Haldoklott már a kis veréb,
Éhség, hideg s fagy bántotta;
De a veréb most újra ép,
Megmentette kis Ágota.*

*Kora reggel a kis lányka,
Mikor kicsiny természetével
Ballagott az iskolába,
Haldoklott a veréb épen.*

*Kis Ágota megsajnálta,
Elrejtette kebelébe,
Hazavitte s a kis házba
A madárral vigasztalé.*

*Ott fészkel az eresz alatt,
S mikor jön a háznak népe,
Csip csip csip csip: hátakat ad,
A mért él, a háznak érté.*

Andorka Pál.

A kis cicca és a nagy kutya.

— Mese. —

Az udvar szögletében hófehér ciczácska sütkérezik a napfényen, maga alá szedve rózsás talpu lábacskaikat s meglehetősen dorombolva a reggeli tej után. Nyakában a halványkék szalagocská mutatja, hogy a hófehér kis cicca a kisasszony kedvence.

Most a cicza megrezzen s félénken szimatol orrocskájával: a tornáczból egy hatalmas kutyakölyök, egy fiatal dogg közeledik felé esetlen, pajkos ugrásokkal. A nagy kutya meglátja a kis ciczát s játszani akar vele. Durván meglöki nagy fekete orrával s aztán ráteszi az egyik első lábát.

A cicza keservesen nyávog egyet mintha fájdalmában könnyörögne a félelmetes szörnyetegnek. De az játszani akar.

Nagyokat csahol jókedvében s jobbra-balra hempergeti a gyöngge ciczát, mint egy fehér pamutgombolyagot. Mit érti ő a szerencsétlen állatka riadt, esdeklő könnyörgését?

A kis macska reszketve, némán mozdul olykor, hogy elvánszorogjon, de a zsarnok rögtön rátapos kaczagós-féle szűköléssel — s most ime ráfekszik, csakhogy valamiképen játékra bírja. A kis cica végsőt vonaglik, elnyújtózkodik — s ime: kiszenvedett.

A nagy kutyakölyök egy darabig bámulva nézi a mozdulatlan fehér ciczát. Nézi csöndes-mereven a földhöz lapulva, tágranyitott szemekkel, aztán erőt vesz rajta valami ösztönszerű félelem. Ijedten körülnéz — mintha segítséget hívna, majd tőle kitelhető gyöngédséggel érinti az első lábával, — minthiába. Nem mozdul.

El kezd remegni s halán szűkül, majd egyre hangosabban, s a mint kisasszonykáját jöni látja, reszketve, szűkülve kuszik lábai elé... Tán érzi, hogy őt.

Bodor Aladár

A madár és a repülőgép.

Régóta fáradoznak már az emberek a repülőgép problémájának megoldásán. Mindenféle alaku és összeállítású géppel megkísérlették már utánozni a madarak repülését, de eddig eredménytelenül. Legujabban, mint tudjuk, gróf *Zeppelin* tett kísérletet új találmányu kormányozható léghajójával. De előreláthatóan ez a kísérlet is eredménytelené válik. A madár repülésének utánzására alapított tervek is haszontalanoknak bizonyulnak a gyakorlatban, — a repülőgépekkel való kísérletezés is mindig kudarczczal végződött. Hogy miért nem tudunk repülni madár módjára, érdekesen fejtegeti alább egy természetvizsgáló, ki sokáig tanulmányozta a madár repülésének titkát.

A repülőgéppel ellátott ember és a természet által repülőszervekkel ellátott madár rendelkezésére álló tényezők nagyon is elütnek egymástól. Vizsgáljunk meg mindenekelőtt egy a fészket csak imént elhagyott fiatal madarat. Fizikai organizmusa telje-

sen ki van fejlődve, azaz testalkata és repülő szervei épp olyan kifejelettek, mint egy öreg madaré; de egyenletes szárnylengése és minden erőmegfeszítése daczára sem tud repülni, hanem csak bizonytalanul repkedni. Többé-kevésbbé fölemelkedhetik a földről, de oda mégis mindig visszaesik. Könnyű és rugalmas testalkatánál fogva nem történik a madárnak esés közben baja és így repülési kísérleteit — ami különben majdnem kizárólagos napi foglalkozása — addig folytatja, míg a repülés művészetét elsajátította és a levegőben éppen úgy tud egyensúlyt tartani, mint az öreg madár. Sem ösztöne, sem esze nem tanította repülni, hanem pusztán a gyakorlat. A repüléshez használt idegeket és izmokat fejlesztenie és a repüléshez hozzászoktatnia kellett. A levegőben való egyensúlytartás és a repülésben való biztosság szintén sem az ösztön, sem az értelem következménye, hanem tisztán a gépies próbálkozás eredményeinek tudható be. Az idegek és izmok öröklés útján jutottak ama tulajdonságuk birtokába, hogy gyorsan tanulhatják meg a repülést, úgy hogy a madár nagyon rövid gyakorlat után nemcsak, hogy nem esik többé vissza a földre, hanem kecsesen hasítja át a levegőt biztos repülése közben. Egészen másként áll a dolog a repülőgéppel próbálkozó embernél. Lehet a gép még olyan elmes, megszerkesztése pedig a gyakorlati igényeknek a lehető legmegtelelőbb, az egyes alkatrészek még sem tökéletesedhetnek gyakorlat által, továbbá nem képesek arra, hogy egymástól független és önálló mozgást végezzenek. Az ember és a gép nincs szerves összefüggésben és így ki van zárva az, hogy az ember a gépet úgy kezelhesse és használhassa, mint a madár a saját testét és szárnyait, tehát már ez okoknál fogva sem produkálhat az ember annyit, mint a madár. Ha a repülőgépeken ülő ember még olyan ügyes és erélyes és a gép a lehető legpontosabban működik is, a hirtelen körülmények folytán szükségessé vált mozgásokat mégis sokkal lassabban és nehézkesebben fogja eszközölni, semhogy biztos repülés lehetséges volna. A gyakorlattól megedzett idegek és izmok aránytalanul gyorsabban végzik e mozgásokat. A madárnak veleszületett tehetsége, továbbá a szokás teszi lehetővé, hogy hirtelen változó és mégis harmonikus izommozgásokat végezhet, melyeknek segítségével a levegőben mindig egyensúlyban tartja magát. Ezt a tehetséget kellene halott mechanizmussal helyettesíteni, ami természetesen óriási nehézséggel jár, mert oly gépre volna szükség, mely nemcsak egyensúlyban tartja magát és amellet hordképességgel bír, hanem oly mechanizmust is kellene szerkesztetni, melynek segítségével minden egyes kis szárnyrésznek mozgását a központi vezérmű által kormányozni lehetne. Azonkívül a jelenlegi repülőgépek stabilitása oly csekély, hogy a légaramlatban beálló legkisebb változás is elegendő arra, hogy felfordítsa azokat. A kormányrud vigyázatlan kezelése, vagy egy szárny igen kis mozgássebességének növekedése vagy csökkenése a repülő gépet nyomban lezuhanó tömeggé változtatja át.

Állatvédelem

Az budapesti országos állatvédő egyesület. június 20-án tartotta ezidei 3-ik választmányi ülését. A titkári jelentés szerint lépéseket tett az egyesület, hogy állatvédelmet tárgyaló ajándék-könyvecske 15 ezer és iskolai fali táblája ezer példányban az idén Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyei elemi iskoláknak osztrassék szét s felkérte egyben a kultuszminiszter urat, hogy a tervbe vett iskolai szemléltető táblák sorába állatvédelmet ábrázolókat is vegyen fel. Állatvédelmi szabályrendelet tervezetével elkészülvén, jóváhagyás és kiadás végett a földművelésügyi miniszterhez felterjesztette.

Az egyesület közreműködésével megalakított soproni egyesület alapszabályai jóváhagyás végett a belügyminiszteriumhoz felterjesztvén, remélhető, hogy ezen egyesület még ez év folyamán megkezdheti működését. Őzkor az országos baromfiegyesület által rendezendő kiállításnak állatvédelmi szempontból való ellenőrzésére tagokat küldött ki a választmány. Lovak emberséges kezeléseért s jó ellátásért elismerő és köszönő levelet küldött az egyesület a központi tejcsarnok-szövetkezetnek, a madárvédő-egyesületek alakítására kiküldött bizottságok összehívását pedig őszre halasztották, mivel ez idő szerint Máday és Herman elnökök Párisban vannak hivatalosan elfoglalva.

A választmány végre is értesíti a nagyközönséget, hogy ideiglenes állatvédő-házban gondozott ebek díjtalanul bocsáttatnak azokra reflektálók rendelkezésére.

Dívat és az állatkinzás. Hogy mennyire elfajul néha a dívat, mennyire eltávolodik a józan természetességtől — és az izléstől is — annak kirívó példája az a miúden tekintetben érthetetlen szokás, hogy a lovaknak szép farkát az utolsó szálíge egész tövig lenyirják. Annak a szegény állatnak pedig épen az ilyen forró nyári hónapokban volha szüksége hosszú farkára, hogy a kinzó és kellemetlen legyek meg szunnyogok csipésétől magát megvédje. Így szegődik ímé a dívat — akaratlanul is — az állatkinzás szolgálatába.

Madárvédő-egyesület. Az Orsz. Állatvédő-Egyesület Hermann Ottó indítványára elhatározta, hogy kebeléből héttagú bizottságot küld ki abból a célból, hogy a megalkotandó madárvédő egyesület számára alapszabály-tervezet készítsen, — azonkívül elhatározta, hogy amerikai mintára támaszkodva meghonosítja a bird day (madarak napja) és arber day (fák napja) intézményeket is.

Állatvilág.

A király és a galambok. A király Cap-St-Martinban való időzése alkalmával egy monte-karlói galamblövészetet végig nézett. A mint a czéllövők a fölrebberő galambokat egyenként lődözték le, a király sajnálkozva jegezte meg:

»Szegény állatkák! Igazán nem értem, hogy mi örömük lehet ebben az embereknek.«

Az anyai szeretet az állatban. Egy gazdálkodó írja Dombovárról. Az anyai szeretet egy csodás megnyilatkozásáról akarok önöknek írni. A csoda a magam kis portáján történt, meg is ismétlődik napról-napra. És mi könnyes szemmel, meghatva nézünk a csodát, a melynek a szereplője két állat: a tehenem — Zsömle a neve — és a tehenem nyolcz hetes borja. A tehén kijár a legelőre. Első nap, mikor kihajtották, pont délben egyedül hazajött. Nem tudtuk mi történhetett vele. Bejött a kapun, megállt a vályu előtt, inni akar, de — mintha mást gondolt volna — nem ivott, hanem egyenesen az istállóba ment. A kis borju gyorsan odasimult az anyjához, az okos állat a jászol elé állt és megszoptatta a kis borjut. Négy-öt percz múlva a borju elugrott az anya tőgye mellől. Zsömle, a tehenünk, ott hagyta a jászolt, kiment az istállóból a vályuhoz, ivott aztán kiballagott a legelőre. Akik tanúi voltunk ennek a gyönyörűségnek, alig hittünk a saját szemünknek. Elmondtuk a dolgot a szomszédoknak, az öregek meg a fiatalok tanakodtak, csodálkoztak és mintha kételkedtek volna is. Másnap délből aztán — éppen a harangszóra — újra hazajött a Zsömle. Most már áthivtuk a szomszédokat is és ők is látták az anyai gondoskodás csodáját. Ugyan csak az történt a mi az első nap. És azóta délből az egész utca a kapuban várja Zsömlét. Zsömle pedig pontosan hazajön megszoptatni a borját, aztán visszaballag a legelőre. Zsömle így csodáltatja napról-napra az anyai szeretet becéző gondoskodását.

A kinaiak és a papagáj. Mostanában, mikor annyi szó esik nap-nap után a kinaiakról, még ennek a kis leírásnak is van némi aktuális érdekessége. A kinaiak azt tartják, hogy a legtöbb majomfaj beszélni tud. A papagáj beszélőképességét pedig már nagyon régen ismerik. Egy beszélő papagájt Juan-Sung császár (713—756-ig Krisztus előtt) zöld tanácsossá nevezett ki, mert állítólag rávezette a hatóság embereit gazdájának gyilkosaira. A Li-ehiben (Szerartások könyve,) melynek keletkezését a tudósok a Krisztus előtti hatszázadik évre teszik, e mondást találjuk: wu yuig nung yin, pu wei feiniao (bár a papagáj tud beszélni, mégis csak madár marad). Hogy mennyit adnak a kinaiak a papagáj csacsogására, legjobban illusztrálja a következő mese:

Egy király vadászatra indult, — s az erdőszélen talált egy papagájt, a mely rákiáltott:

— Ne menj, királyom, ma vadászatra, mert a míg te vadászaton vagy, egy főembered meg akarja gyilkolni nődet s gyermekeidet.

— Rossz dolgot beszéltél, szolt a király, s lelőtte a papagájt.

Azután pedig lóhalálában főemberének házához sietett, s őt és családját megölte, hogy bosszút álljon nejeért és gyermekeiért. Mikor pedig haza ért, legnagyobb bámulatára mindent úgy talált, mint mikor elment. S nagyon elszomorodott, hogy főemberét megölte. Ebből az a tanulság, hogy ne adj sokat a csacsogó, hamis beszédre, mert az könnyen romlásodat okozhatja.

A papagáj Kinában Kuan-yin nevű női istenség oltalmában áll.

Tábornok paripája. Egyik külföldi ujságban olvasnuk nemrégiben az alábbi érdekes közleményt. R berts lord, a transzváli sereg parancsnokának lova a Kabúl-rend lovagja. Maga az angol királyné sajátkezüleg dekorálta a jeles paripát, az afganisztáni háború folyamán tanusított hősie magaviselete jutalmául. Nem ritka az ilyen eset Angliában, hol a kutya is kap medáliát, ha megérdemli. Az almai ütközetben egy vizsla, Jack, megmentette volt egy katona életét; megkapta a Viktória rend keresztjét s a krími medáliát. Jerryt, a nyolczas huszárok kutyáját Dublin lakosai látták el medáliával s ráadásul bőven és hivatalosan megtraktálták. Bob, részt vett az afgán hadjáratban s Maiwald alatt sebet kapott; mikor hazakerült, a királyné sajátkezüleg akasztotta nyakába a katonai érdemrendet.

Fecskék pusztulása. A fecske isten madara, s nálunk például erőszakról alig vész el néhány is, a fecskéhez nyulni szentségtörés. A La Nature-ben pedig azt írja C. Oustalet, hogy északi és középső Franciaországban óriásmértékben pusztítják a rovarirtó madarakat, de legfőképpen a fecskéket. Parisban és Franciaország északkeleti részében csaknem teljesen kivesztek a fecskék, aminek itt-ott lokális okai vannak, de a legnagyobb baj mégis csak abban az irtó háboruban rejlik, amelyet Dél-Franciaországban, Olaszországban, Spanyolország és Észak-Afrikában indítottak a vándormadarak ellen. Algirban és Észak-Afrikában épp úgy adják-veszik a fecskét, mint a fenyves-madarat, s csinálnak belőle pástétomot, amely Franciaországban az ott rendkívül kedvelt pacsirta-pástétomot pótolja. Hanem a legtöbb fecske mégis csak a rettenetes divat karmai közé került a nyolcvanas évek vége felé. Rémes számokat közöl erről Oustalet. Egyetlen kereskedőnek a boljából kétezer fecske vándorolt ki a közönség körébe egy tavaszon. 1895. januártól 1896. ápriliséig száznegyvenkilenc láda megölt madár érkezett vasuton 11,000 kilogramm sulylyal. Nagyobbrészt pacsirták és fecskék voltak, legalább két millió darab.

Iszákos rovarok. Az alkoholt nemcsak a kétlábu észieny szereti. hanem némely oktan állat is. Hogy például a rovarok is kedvelik az alkoholt, az abból is látható, hogy a legyek milyen nagy örömmel lepik el a nyitott boros, vagy söröshordókat. Még jobban megfigyelhető a dolog a virágokon, amelyek cukortartalmának egy része bizonyos mikróbák hatására erjedésnek indul s az így keletkező alkoholra egész csapat mindenféle rovar telepedik le a szirmokon. És szívják magukba az alkoholt és pedig nem valami nagy mérséklettel, hanem olyan alapos mohósággal, hogy a mámorosodásnak minden fázisán átmennek. Először is rendkívül elevenekké válnak, botorkálva mászkálnak, aztán kimerülnek, teljesen nehézkéssé válnak a mozdulataik, végül mély álomba merülnek. Ez az álom aztán a legtöbbször a végétük, mert a rovargyűjtők kényelmesen elfogják őket ilyenkor.

Bandi.*

Az iskolában elhangzott a csengetyűszó, mely az óravégét jelentette s az ódon iskola egy percz múlva úgy ontotta magából a tarka gyermeksereget, mint a kaptár a méhet rajzáskor. Van lármája, zivaj a csoportokba verődött fiúk közt. Itt az elmúlt latin óra rémségeit tárgyalják, ott az algebra óra borzalmait emlegetik. De legnagyobb része a diákoknak elfeled, könyvet, tanárt, iskolát s minthogy az idő is gyönyörű, mindegyik vágyik a szabad levegőre s egy kis mozgásra. Egyik csoport a közeli mezőre megy labdázni, Horváth Sándor az osztály kedvencének vezetése alatt. A játék javában folyik, repül a labda, kipirulnak az arcok; de egyszerre abbahagyják a labdázást, mert Sándor egy kis, sebesült csókafiókat talált. A szegény, beteg kis állat könyörögve tekintett körül, védelmet keresve s szemei világosan kifejezték: „Szánjatok meg, könyörüljete rajtam, ne bántsatok.” Sándorka megértette a madárka néma kérését, gyöngéden megsimogatta s hazavitte. Otthon óvatosan kimosta a szárnyán levő sebet, bekötözte és puha rongyokból, pehelyből ágyat is készített számára. Mily boldog volt, mikor látta, hogyan gyógyul védecsze napról-napra! Fáradtságának bőséges jutalmát találta abban, ha látta, hogy Bandi, mert így nevezte, mint vonzódik hozzá. Folyton nyomába járt Sándornak s kedveskedése nem ismert határt. Igazán egy ember sem tudott volna hálásabb lenni Bandinál. Egyszer nagy beteg lett Sándor. Láttátok volna, mily szomorúan ült ágya mellett s mint ugrándozott, mikor a beteg jobban lett.

* Az állatvédő-egyesület ifjusági pályázatán harmadik jutalmat nyert pályamű.

Előszedte minden tudományát, csak hogy mosolyt csalhasson gazdája arczára. Bohókás mozdulatai, ugrándozása, világosan mutatták azon szándékát, hogy mulattatni akarja kis gazdáját. Sokszor aztán igen furcsa módon kereste kedvét kis pártfogójának. Biz ő csókaeszével azt gondolta, hogy a mit ő szeret s neki pompás falat, Sándorkának is jól fog ízleni. Mindenféle tücsköt, bogarat, legyet, mi a csókák étlapján kétségtelenül a legelső helyen áll, de mit csodálatos! az emberek nem méltányolnak eléggé, igazi nagylelkűséggel rakott Sándorka elé, önfeláldozással megfosztva magát annak élvezetétől. Mily csodálkozó tekintettel nézett reá, mily szemrehányás volt károgásában kifejezve! Még egyszer megkísérelte kis gazdáját megvendégelni, de miután látta, hogy fáradozásai sikertelenek, felhagyott vele.

De szegény Bandi nem sokáig örvendhetett a szép életnek Sándorka nagy szomorúságára életé váratlanul tragikus véget ért. Volt ugyanis egy hatalmas ellensége, a Manczi cicza, mely Bandit ki nem állhatta és ha alkalom kínálkozott, folyton fenyegette életét. Egy délután jó alkalom kínálkozott sötét tervének végrehajtására. Sándorka nem volt otthon, a szobában senki sem volt Bandi békésen szundikált egy karszék támláján. Villámgyorsan rávetette magát, s egy percz múlva már csak a szanaszét heverő tollak s néhány vércsep mutatta a szörnyű cselekedett megtörténtét. — Szegény Bandi! te sem gondoltad, hogy utoljára láttad kis gazdád, mikor iskolába ment és Sándorka sem gondolta, hogy a míg ő úgy figyel a fizika órán a tanár magyarázatára, otthon milyen véres tragédiának lett áldozatává Bandi.

Kis koporsót készített neki, puha párnára rakta szegény Bandi összegyűjtött tollait és eltorzított véres fejét. Eltemette a kertben a nagy diófa alá s bizony még egy-két könnycseppet is hullatott érte.

Tudnak hálások lenni az állatok is, gyakran még hálásabban mint az emberek. Érdemesek tehát arra, hogy velők foglalkozzunk; könyörüljete tehát az állatokon, ne hagyjátok, hogy könyörtelen szívű emberek kínozzák azokat s ne sajnáljatok soha minden megtenni az állatvédelem érdekében.

Irtá: *Hanthó Jolán.*

Irodalom.

Természet. Dr. Lenl Adolf és Lakatos Károly szerkesztésében a negyedik évfolyamhoz közelit nemsokára a *Természet* című állattani, vadászati és halászati kétheti folyóirat. Minden egyes szám a szerkesztők kiváló szaktudásáról és előkelőségéről tesz tanúságot. Hazánkban ez az egyedüli népszerű állattani folyóirat, melyet mindenkinek a legmelegebben és legnagyobb bizalommal ajánlíhatunk pártfogásába. Előfizetési ár egy évre 6 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest II. Donáti-u. 7.

Az állatvilág pillanatnyi fényképekben. A képekhez magyarázatot írt dr. Heck L. berlini állatkerti igazgató nyomán dr. Sztierényi Hugó Budapest, Lampert Róbert kiadása.

Az állattani képes könyvek és a nagyobb természetrajzi munkák az állatokat művészek megfigyelései, rajzai és festményei alapján mutatják be. Kétségtelen azonban, hogy a természetesség és az élethűség szempontjából a jó fényképek még talán értékesebbek, mert több realizmussal, több igazsággal állítják elénk az állatokat. A legtöbb állatkép kitűnő példányok alapján készül és csak annyiban lehet élethű, a mennyiben a kitűnő visszatudta adni azt az állást, azt a testtartást, hogy úgy mondjam kifejezést az állatnak, a mely természetes tulajdonsága. Kétségtelen ez okból, hogy az élő állatokról felvett és jól kidolgozott fényképek többet adnak vissza az állat természetességéből mint a legtöbb kép.

Dr. Heck, a berlini állatkert kitűnő igazgatója, a kitűnő állatismerő, nem mindennapi ügyességgel és nagy kitartással összegyűjtötte a kellő pillanatokban felvett állatfényképeknek egész sorozatát, a melyek most az ismert természettudományi író, dr. Sztierényi Hugó szövegével jelennek nálunk meg.

A fényképekhez adott magyarázatok magukban véve is érdekesek, mert a feltüntetett állat életéből az érdekesebb mozzanatokat és az állatokat leginkább jellemző adatokat ismertetik meg úgy, hogy élvezettel és okulással olvashatja azt mindenki, a ki az állatelet iránt érdeklődik.

A munka diszes quart-alakban, mintegy 16 füzetben jelenik meg. Minden füzet 12 képet tartalmaz, összesen tehát mintegy 192 képből fog állani. Egy füzet ára 60 fillér. Az egész munka ára diszkötésben 14 korona. Megrendelhető Lampert Róbert cs. és kir. udv. könyvkereskedőnél (Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz.).

Vegyesek

Miért vedlenek a madarak? E kérdésre érdekes választ találunk A természet című folyóirat júliusi számában. A tollak, ha egyszer elérték maximális nagyságukat, többé nem fejlődhetnek vissza, se egészen, se pedig részben, hanem ha szükség van rá, a madárnak egész tollazatát el kell vetnie, s időnkint ujjal pótolnia. Az összes állatok között a madaraknak van a leggyorsabb mozgásuk, s ugyancsak ők vannak kitéve legjobban az időjárás viszontagságainak. E mozgalmas élet közepette a testeit fedő tollak egyike-másika megtörik, vagy a zászló sugarain levő horgocskák letöredeznek, s ezáltal az egész zászló laza lesz; az ilyen eltört gerincű, szétfoszlott zászlóju tollak azután természetesen nem alkalmasak a madárnak, inkább akadályozzák repülésében, mintsem hogy előmozdítanák a repülés sebességét. Ehhez járul

még az is, hogy a tollazatot belepi a por, az eső megáztatja, s úgy lassankint a madár tollazata kopottas lesz. Ez a kopott tollazat azután nem igen védi meg a madarat a szélről, nedvességtől, hidegtől. Aránylag még többet szenved a madár tollazata a párázás ideje alatt. Az őszi nagy vonulás idejében van a madárnak leginkább szüksége tollazatára, hogy meg bírja tenni a nagy utat; azért esik a vedlés a párázás és az őszi vonulás között levő időszakra. Azoknak a madaraknak pedig, melyek nálunk telelnék ki, új ruhára van szükségük, hogy védve legyenek a tél hidege és fagyja ellen. Azonban ezeken kívül más oka is van a madárnak arra, hogy tollazatát elvesse. Számítatlan ellenség fenyegeti a madarat a mindennapi megszerzése közben, s a létért való küzdelemben határozott előnyére van, ha színezete mintegy beleolvad környezetének színeibe. Így utánozhatja a madarak tollazata, a fakérget, a leveleket, a föld színet s más egyebet is. A párázás idejében a himnek okvetetlenül szüksége van színekben pombázó nászruhájára, hisz e nélkül aligha jutna párhoz. Ez az oka, hogy a madarak tavasszal az ugynevezett nászruhát veszik föl, s a nyár folyamán azután színezetük mindinkább kopottabb lesz, s mindjobban s jobban beleolvad a környezet színeibe. A tavaszi vedlés csak annyiból áll, hogy az egymásba olvadó színű tollak kihullanak, s helyöket élesen határolt színűek foglalják el. Ha a madarat környező vidék kétszer változtat külsőt, a madárnak is kétszer kell évente vedlenie.

Kutyák a puszkaporraktárakban. A francia hadseregben ezentúl a puszkaporos raktárak őrzésére kutyákat fognak használni. Már régebb idő óta tettek kísérleteket az erre a célra betanított kutyákkal s azok pompásan beváltak. A hadügyminiszter rendeletileg intézkedett és beosztotta a négylábú állatokat a különböző puszkaporraktárakba.

A madarak repülési képessége. Antwerpenben a postagalambokat és a különös jelvényekkel ellátott fecskéket együtt bocsátották szabadon, hogy repülési képességük különbségéről meggyőződést szerezzenek. A fecskék hasonlíthatatlanul gyorsabban repültek, mint az ide-oda támolygó galambok. Az egyik fecske 255 kilométernyi távolságban levő fészket egy óra és nyolcz percznyi idő alatt érte el, ellenben a galambok ugyanerre a távolságra csak három óra múlva jutottak el. Tehát a galamb egy másodpercz alatt 15 méternyi, a fecske pedig 50 méternyi légi utat halad meg. E számítás szerint a fecskének nem kell több, mint fél nap ahoz, hogy a mi vidékünkől Afrikába eljuthasson.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Szerkesztőség : <i>Belkirály-utca 43. szám.</i> Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár:</i> Égész évre 2 kor. — fill. Fél évre 1 kor. — fill. Számanként — kor. 20 fill.	
Hatodik évfolyam.	Kolozsvár, 1900. okt. 1.	1. szám.

TARTALOM Az állatok és az ember. *Chernel István.* — Kutya filozofia. *Anatole France.* — Öletetek. — Egy majom öngyilkossága. — Stallmaister, az üteg kutyája. *M. B.* — *Állatvédelem:* Zola és az állatok. — Galambok védelme. — *Állatvilág:* Li-Hung-Csang kutyája. — Peking muzsikáló galambjai. — Kutya verseny. — Szegény lovacska és szegény gazdája. — *Kérelem:* Tagsági díjjaikat befizették. — Tudomástul.

Az állatok és az ember.*)

Irta: *Chernel István.*

Mig az embert kezdetleges ősi állapotában csak a megélhetés gondja bántotta s az életért folytatott tusája nem sokban különbözött a tökéletesebb állatok hasonló mérközésétől, a természettel való harcza nem élesedett ki. De mikor a táplálék megszerzése mellé az életnek minél kellemesebbé tétele s a gazdagudás vágya is hozzászegődött, mikor tehát hatványozott megerőltetéssel zsákmányolt a természetből és küzdött embertársaival is: akkor az ellentétek igazában kidomborodtak. A hatás megfelelő ellenhatást szült. A természet védekezett az erőszak, a legigázó hatalmaskodás ellen és ellenküzdelmet fejtett ki. Ám az emberi ész tapasztalt s különböztetett; belátta tehát, hogy a természet nagyszerű ellenállása mellet áldásait is

*) Mutatvány „Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségükre” című munkából, melyet legközelebb ismertetni fogunk.

Szerk.

kinálja s a szerves lények közt nem csupán versenytársai, hanem jó barátai, céljainak támogatói is vannak. Más szóval: haszon és kár fogalma megszületett és mindinkább kirajzolódott előtte.

Az embernek tehát számolnia kell azzal, a mi neki, háztartásának, gazdaságának árt és használ. A természetben azonban a haszon és kár nem alapelv, ott annak nem lehet jelentősége, mert minden szükségszerű. Az állatvilággal való érintkezésünkben szintén érezzük a hasznos és káros tényezőket. Már barlanglakó őseinknek is védekezniök kellett a nagy ragadozók ellen, hiszen életük biztonságát fenyegették; míg másrészt tanyáikhoz szoktatták a szelidíthetőket, a nekik ártalmatlanokat, melyek nemcsak hogy nem törtek ellenük, hanem a védelemben segítségökre voltak, vagy husukkal, csontjukkal, bőrukkal stb. szükségleteiket fedezték, gyarapították s így jólétüket előmozdították. Ez ősidőben tehát az ember az állatok hasznát vagy kárát leginkább közvetlenül érezte. Midőn azonban a föld bizonyos részein az emberiség elszaporodott s az égőv sajátságai szerint a természet nem oly bőven kínálta kincseit, mint a minők elegendők lettek volna a fogyasztók igényeinek és számának, akarateréjét megfeszítve, törekednie kellett magát a természettől bizonyos tekintetben függetleníteni, a legfontosabb termékeket tudatosan kihasználni; vagyis mikor a földművelés és állattenyésztés igazi forrása kibugyant, akkor a közvetlen állati és növényi haszon szaporodásával és a közvetlen kár és haszon fogalma is felötlött szemében.

A gyermekkorát élő emberiségnek az állatok értékéről való felfogása azonban csak lassan tisztult és jutott a helyes belátásig. Évezredek alatt apránként gyülemelő tapasztalatok fokozatosan végezték ezt a derítő munkát. Valamint a még nem eszmélő, majd öntudatra ébredő gyermek kezdetben a tárgyakat, edényeket, jelenségeket csak külsejük, legelemibb sajátságuk szerint ítéli meg, úgy a műveltség alacsony fokán álló ember is, merőben csak az állatéletet tekintve, nem érhetette meg az annak kölcsönösségéből folyó tanulságokat. A képzelődés ereje, a tudatlansággal szövetkezve, elméjét babonával, balhiedellel

homályosította el, melynek békőiből nagy sokára, mondhatni a jelen század elején szabadult csak föl. Sőt még mai nap sem egészen, mert az emberiség legnagyobb rétegére most is ránehezedik az előítélet, szintűgy bizonyos babonáskodás is, mely sűrű fátyolt von szeméire. Mennyivel inkább hatalmaskodott ez a messze múltban!

Elég volt az ocsmány külső, a félemeletes hang arra, hogy bizonyos állatokat, melyeket e tulajdonságok bélyegeztek, az ember üldözzé és kírtsa. A varangyos béka külseje okozta, hogy félték tőle s épp úgy, mint a pókok, megölték s megölik őket jelenleg is. Az ártatlan, hasznos gyikocskát eltiporják s agyon verik, a kigyók hasznos fajait is. Bizonyos események véletlen találkozása és rossz lepszaporábban termi a különböző babonákat s ez az állatok és az ember között fennálló viszonyban is megnyilatkozik. A böregereket visszataszító külsejük, éjjeli kalandozásaik hozták rossz hírbe s ugyanez az ok feketítette be a baglyokat és a kecskefejő (Caprimulgus) madarat. A baglyok ragadozó szervezete, huhogása, sírása, nesztelen repülése pedig meggyökerezettette azt a hiedelmet is, hogy — különösen az emberi tanyák körül tartózkodó kuyik és a gyöngybagoly — halált hozó madarak. A kecskefejő nagy szájnnyílása pedig odaterelte a képzelődést, hogy e szárnyas éjnek idején belátogat az istállókba és megszopja a kecskét, tehenet, mely attól fogva véres tejet ad. A babona és a képzelődő erő azután fogva tartotta és tartja az ember ítélőtehetségét; s vak marad, mert nem bírja befogadni, hogy éppen ezek az állatok, a tömérdek káros állatok írtása révén, kiszámíthatatlan hasznót hajtanak a gazdaságnak. A képzelődést a tudás gyönggítette ugyan, de még teljesen ki nem szorította, mert a babona erejének megfogytatkozásával a hasonlóságok révén keletkező ferde, fonák ismeretek hátráltatták a helyes ítéletet. A keselyűknek, a véresékeknek a sasokhoz és más ragadozókhöz való hasonlósága egyszerűen csak látszott, de ez elegendő volt, hogy őket is éppen oly veszélyeseknek, károsaknak tartották. Igazi jelentőségüket életmódjuk tanulságai, táplálékuk tüzetes vizsgálata dönthették csak el — sok-sok idő múlva. A kakuknak karvajhoz való hasonlatossága

szülte azt a hitet, hogy télen — mikor ő melegebb vidéken időz s csak a karvaly marad itt — karvalylyá lesz. Ezért üldözték.

A haladás alsó lépcsőfokain álló ember azonkívül — szakasztottan mint a gyermek — mindig egyes tapasztalatból alkotta nézetét s ez is tömérdek állat jelentségét hamis világításba helyezte. Addig, a mig igazán nem szorúlt reá, nem sokat kereste, vajjon ítélete megokolt-e vagy nem? Csak mikor a szükség parancsolta, kezdett vizsgálódni s ebben a vizsgálódásban lobbant föl a világosság első szikrája. Láta, hogy nem viselkedhetik közömbösen az ő természetes jóakaróinak és ellenségeinek jóakaróival és ellenségeivel szemben. Minél inkább művelődött, minél inkább emelkedett értelmileg, annál bonyolultabbá váltott közte és a természet közt fennálló viszony és annál nehezebb, de parancsolóbb is a kár és haszon helyes felismerése. Az emberi czélok sokasodásával arányosan szaporodnak a megélhetés gondjai.

Ha végigtekintünk a mai társadalmon, azt látjuk, hogy majd csaknem annyi a külön érdek, mind a mennyi az ember. Ebből következik, hogy az állatok becse, értéke a különböző érdekek szempontjából igen különböző lehet, vagyis a haszon és kár megítélése nem történhetik általánosan, hanem inkább viszonylagosan.

Kutya-filozófia.*

Irta: *Anatole France.*

— Ideje, hogy megmondjam, miért jöttem önhöz, Bergeret ur, szólott Zupoff herczegnő. Oly szivességre akarom felkérni, a melyet bizonyára nem fog megtagadni.

E szavak után Zupoff herczegnő közelebb tolta karosszékét Bergeret urhoz. Ekkor Riquet, a kis kutya, tán mert nyugtalanította az idegen nőnek újabb térfoglalása a szobában, vagy tán a

* A kiváló francia író e bájos novellájára felhivjuk olvasóink figyelmét.

szép asszonyból kiáramló parfümök, miként a gazdáját, az ő lelkét is megzavarták, avagy csupán mert megunta az alvást, — Riquet kibujt Bergeret ur háta mögül a karosszéken, a hol reggel óta nyugodott, a kicsi feje megjelent a gazdája oldalán; kicsi feje, a melyet megvilágított emberszemeinek okos pilantása.

— Nini, a kis kutya? Az öné? — kérdezte Zupoff hercegnő.

— Asszonyom, ez a kutya azé az emberé s ez az ember azé a kutyaé. Riquet függ tőlem, én meg ő tőle. Én az övé vagyok, mint a hogy ő az enyém. Ahhoz tartozunk, a mi a miénk. Ez általános törvény.

— És nem szereti a kis állatot?

— A társam ő, a jó barátom. Az állatok nem különböznek lényegesen az embertől. Szervezetük a mienkhez hasonló, gondolatuk közel áll a mi gondolatunkhoz. A mi rokonaink ők. Vannak köztük kiálthatatlanok és vannak nagyon szeretetreméltók.

— Okos kutya Riquet?

— Ő fetis-imádó, asszonyom. Ez az ő doktrinája. A természettől nyerte ezt az intelligenciáját és egyebe nincsen.

— Ez a kutya fetis-imádó? Azt hiszi?

— Nincsen kétség benne, asszonyom. A tárgyaknak, a mik körülveszik, jótevő vagy gonosz hajlandóságot tulajdonít, a mit imádsággal még lehet változtatni. Azt hiszi, a sorsa a fetisektől függ, a mik körülveszik. A kutyák mind bálvány-imádók. A keleti városokban kóborgó félvad ebek a holdat imádják; Riquet, a kinek a régtől megszokott házias élet szabta meg erkölceit, a fazekakat meg a talakat isteni hatalmánaknak tartja.

— Azt hiszem, én magam is fetis-imádó vagyok.

— Lebetséges, asszonyom. A legtöbb embernek nincsen külön fogalma a természetről, mint Riquetnek. Az emberi szervezet nem csupán különböző ismeretek szerzésére képesít, de arra is, hogy bőségesebben csalogdjunk. A Riquet fetis-imádó vallásosságában sok az ártatlan, naiv hit.

— S ön valóban hiszi, hogy ez a kutya vallásos és fetis-imádó?

— Csodálkozik és megütődött ezen, nemde, asszonyom?

— Szó sincs róla. Nincsen olyasmi, a min én megütődnék. Nagyatyám batvan éves korában medveéltre adta magát. Négy lábón járt, lépestől ette a mézet és faodvába lakott. Ezen sem ütődtem meg. Csak azt mondja el, hogyan figyelte meg a kutya bálványimádását?

— Együtt élünk. Olvasok a szemekben s ha valami érdekes gondolatot látok bennök, följegyzem ebbe a füzetbe.

Bergeret úr elsárgult füzetkére mutatott az asztalon, aztán folytatta:

— Vékony füzetke, de nem is kell, hogy vastag legyen. Riquetnek csak általános nézeteit jegyzem föl benne.

— Micsodák lehetnek ezek az általános nézetek?

— Mi más lehetne a tartalmuk, mint fizikai, metafizikai világ-rendszer, szóval kutya-filozófia.

Zupoff hercegnő most nagyon kérte Bergeret urat, olvasná fel a Riquet gondolatait. És piros ajkai mögül olyan ellentárlhatatlánul tudott kérni, hogy az öreg úr szíves örömet beleegyezett.

— Szívesen megteszem, asszonyom, de előre is figyelmeztetem, hogy nagylelkű érzéseket ne várjon bennük. Gyenge teremtés ő a közömbös vagy épen ellenséges természet végtelen ölén s minden erejét élete fenntartására kellett fordítania, alturista gondolatokra nem jutott ideje.

— Olvassa föl kérem, szólt Zupoff hercegnő.

Bergeret úr fogta a füzetet és olvasni kezdett:

Riquet gondolatai.

1. Az emberek, az állatok meg a kövek, közeledvén, nagyobbodnak. Én nem. Az én nagyságom, bárhova kerüljek is, változatlan.

2. A mikor a gazdám az asztal alá nyújtja a falatot, a mit magának szánt, — azért teszi, hogy kísértésbe vigyen és megbüntessen, ha nem tudnék ellenállani a kísértésnek. Mert nem hiszem, hogy megfosztaná magát miattam.

3. Felséges illat a kutya-illat.

4. A gazdám melegen tart, ha mögöttem alszom a karosszékekben. — Ez onnan van, mert ő isten. A kandalló előtt pedig van egy meleg koczka. — Isteni ez a meleg koczka.

5. Én akkor beszélek, a mikor akarok. A gazdám szájából is jönnek hangok, a minek értelmük van. De ez az értelem sokkal kevésbbé világos, mint a mit az én hangom kifejez. Az én szám-bap mindennek van értelme, míg a gazdám szájában sok a hiába való beszéd. Nehéz dolog a gazda gondolatát kitalálni, de szükséges.

6. Enni jó. Jobb azonban, ha már ettem. Mert a ravasz ellenség mindig ott leselkedik, hogy a falatot elragadjja a szájamtól.

7. Minden elmulik és elkövetkezik. Csak én maradok.

8. Én vagyok mindennek a központja: emberek, állatok, jóbarátok, ellenségek körém sereglenek.

9. Álomban embereket, kutyákat, házakat, fákat látok, kedves és borzasztó alakokat. Ha fölébredek, minden eltűnik.

10. Szeretem a gazdám Bergeret urat, mert ő hatalmas és rettenetes.

11. Ha megvernek valamiért, az gonosztett volt; ha táplálékot adnak vagy megsimogatnak, jótett.

12. A mint beköszönt az éjjel, gonosztevő hatalmak ólálkodnak a ház körül. — Uगतok, hogy figyelmeztessem rájuk az én gazdám.

13. Imádság. Oh Bergeret gazdám, a vérengzés istene, imádlak! Dicsértessél, Te Rettenetes! Dicsértessél, Te Jóságos! Meglapulok a lábaidnál, nyalom a kezeidet! Nagyon nagy vagy és nagyon szép, a mikor terített asztalod előtt bőséges husokat falsz be! Nagyon nagy vagy és nagyon szép, a mikor szikrát esalsz ki vékony gyufácskákból és nappalá változtatod az éjszakát! Rajtam kívül ne tarts más kutyát a házadban! És te is Angelika szakácsné, te nagyon jó és nagyon nagy istenség, félek tőled és becsüllek, hogy sok ennivalót adjál!

14. Az olyan kutya, a ki nem tiszteli az embereket és a ki megveti a gazdája szobájában összegyűjtött fetéseket, nyomorgó kóbor életet él.

15. Az embereknek isteni hatalmuk van arra, hogy felnyissák az összes ajtókat. Magam egyedül csak igen keveset tudok fölnyitni. Nagy fetések az ajtók, a kik nem engedelmeskednek szívesen a kutyáknak.

16. Soh' se lehet tudni, helyesen cselekedtünk-e az emberekkel szemben. Imádni kell őket, a nélkül, hogy megérteni iparkodnánk. Mert nagyon titokzatos az ő bölcsességük.

17. A kutya élete tele van veszedelmekkel. Hogy a bajt elkerüljük, vigyázni kell mindig, ebéd alatt, még alvás közben is.

18. Vannak kocsik, a mit lovak vontatnak. Ezek rettenetesek. Vannak olyanok, a kik maguktól mennek és nagyokat fujnak. Ezek is ellenségek. Gyűlölöm a rongyos embereket, nem különben azokat, a kik hordókat hentergetnek. Nem szeretem a gyermekeket, a kik futkosnak, kergetőznek és nagyokat kiabálnak az utcákon. Ellen-séges, félelmetes dolgokkal teli a világ.

Ezen a helyen különös kiáltások zavarták meg Bergeret urat

az olvasásban, a mik a Riquet torkából eredtek. Nem vonított, nem morgott. Fájdalmas panaszszó volt, a mit hallatott. Az egész idő alatt, a míg gondolatait felolvasták, izgett-mozgott a karos-széken, türelmetlenkedett. Nyugtalankodott. És perczről perczre nőtt az izgatottsága, míg végre kitört a panaszban.

— Fáj neki, hogy annyira ismerik, kérdezte Zupoff herezegő vagy tán panaszcodik, a miért gondolatait elárulta?

— Nem tudom, felelt Bergeret ur. Észrevette, hogy foglalkozunk vele; innen a nyugtalansága.

Állatok gondolatai.

— Stettenheim. —

Azelőtt szárnyasok voltunk — mondta egy omnibuszló, a melyik hallott valamit a pegazusról.

Ha nem volnánk éneklők, az emberek éhen hagynának veszni bennünket — mondák a verebek, a mikor elhordták az odaszórt morzsákat.

Szeretnék egyszer olyan embert látni, a ki nem nevet — mondta egy majom apa a családjának az állatkert egyik ketreczében.

Végy példát rólam, — mondta egy vámpir egy uzsorásnak — ha jóllaktam abbahagyom a vérszívást.

Itt nagyon szép, itt maradok! — kiáltott a légy, a mikor lépre ment.

Munka után édes a nyugalom — vélte a mopszli, miután jó sokat evett.

Szeretném, ha kevésbé volnék csinos — mondta a nyul — akkor nem szaladuának annyira utánam a kutyák.

Most egy hölgyet tartok magamnak, a ki hű és óvatos — mesélte az öleb.

A minek örülök az, hogy a szépségem sohasem lesz erényem bukásának az oka — vigasztalta magát a viziló.

*

Mily hálátlan a világ! — panaszkodott a tyuk — Kolumbusnak régen van már szobra, de annak a tyuknak, a melyik azt a híres tojást tojta, máig sincsen.

*

Jőjj ki a friss levegőre — szólta a macska az egérjuka — tégy valamit ön egészségedért.

*

A fülemile szebben dalol mint én, de egyebet nem tud — mondta a liba.

Meghalt szerelmi bánatában.

— Egy majom öngyilkossága. —

Elhiszik-e természettudósok ezt a regényt? Talán nem. Ok a majomban magasrendű állatot látnak, pedig ez a majom ember volt.

Emberré lett nevelése révén, öngyilkossá tette a szerelem. New-Yorkban egyébről sem beszélnek most.

A szegény *Ham* meghalt, mert örülten beleszeretett gazdájába, a viruló szép *d' Osta* asszonyba.

A finom asszony nevelte, ő tanította meg a kés és villa használatára, az öltözködésre, az ágyban való alvásra és ennek a pár szónak a kiejtésére: yes, no, mamma.

Ezt az utóbbi szót ejtette ki leggyakrabban. Ezt hajtogatta egyre legutolsó napjaiban, a midőn visszautasította a legválogatottabb nyalánkságokat. Ez volt utolsó szava, a midőn párnája alól elővonta úrnőjének odarejtett fényképét s megüvegesedett szemével utoljára hosszan elmerengett rajta. Az úrnőjét hívta így: mamma.

Ő érte élt, ő miatta halt meg.

Ham sok mindenfélét tanult meg. Szájában a pipával ügyesen utánozta a newyorki munkás embert, egy csésze tea mellett bemutatta a szüresőlő anyókat, adta az ingyenczet egy pohár finom borral a kezében, a diákot, a ki tanul, a politikust, a ki beszél a választóihoz.

De ez mind csak mimikra volt: majmolás.

Csak egy szerepét játszotta komolyan: a szerelmesét. Engedelmes rabja lett a szép asszonynak. Mindent ennek áldozott föl. Alkalmazkodott az etiket szabályaihoz, szívesen feleserélte a kert hüvös lugását a hajó kimért szobáival és a midőn *Schley* tenger-nagygyal és Fitzhugh *Les* tábornokkal egy asztalnál ült, senki sem tett rajta tul illemességén.

És a mult héten a szép asszony ott állott könnyes szemmel az ő nyílt sírjánál s zokogva szólt rokonaihoz és barátaihoz:

— Óh miért nem hivattatok! Miért nem irtátok meg nekem, hogy ő beteg! Ha én eljöttem volna hozzá, meggyógyult volna!

Az orvosok vigasztalni próbálták. Azt mondták, hogy *Ham*-nak megszakadt a szíve.

Orang-utáng volt, *d'Osta* kapitány három évvel ezelőtt hozta Borneoból.

Először Angliába vitték, a hol nagy vigyázattal kezelték, nehogy a klimaváltozás folytán tüdőgyuladásba essék. Két év előtt aztán áthozták az Atlanti-Oceánon s megkezdték nevelését. Ezt a nehéz munkát *d'Osta* asszony vállalta magára. Kemény, nehéz munka volt. Például a mikor megtanították illedelmesen enni, ősi ösztönének engedve, egyre a hátsó kezét akarta használni. Ilyenkor keményen ráfordult a kapitány, az asszony pedig szeliden az első kezébe adta a kanalat. Ugy nevelték, mint egy gyermeket.

Végre elérkezett az idő, midőn *Ham* tökéletes készséggel vetette magát a hintó puha párnájára, becsöngette a szolgát, vagy nekiült az ebédnek oly illedelmesen, mint bármely gentleman.

Reggelenként magától kelt fel, magára huzta ingjét harisnyáit, felső ruháit és csokoládéját követelte. Este a midőn *d'Osta* asszony hazajött a czirkusból, már az ágyban találta *Hamot*, szépen a párnára fektetett fejfel, magára huzott paplan alatt.

Mint örült, midőn végre hosszas erőfeszítések után először sikerült kiejtenie a yes és no szokat, még pedig úgy, hogy teljes értelmüket ismerte! De a legnagyobb öröme akkor volt, a midőn megtanulta a mamma szó kiejtését.

Mindig ezt a szót hajtogatta, valahányszor *d'Osta* asszony eltávozott mellőle s főképp valahányszor visszatért hozzá. Ez a tanulékony-ság annyira lekötötte dr. *Clement Penrose* figyelmét, hogy felolvasást tartott róla a *Johns Hopkins Medikal Sokietyben*.

Egy hónappal ezelőtt *d'Osta* asszony kénytelen volt *Hamot*

Baltimoreban hagyni, ő maga Brooklynba ment. Nem merté őt az erős klimaváltozásnak kitenni. Elhelyezte a Bostock-féle állatseregletben s kikötötte, hogy a kedvenczét a legnagyobb gonddal ápolják.

Ham a ketreczében egész nap ezt a szót kiáltozta: *mamma!* Étélhez nem nyult. Az állatsereglet tulajdonosa elküldött *dr. Somers*-ért, a ki Baltimore leghíresebb állatorvosa.

De az orvos nem tudott semmi pozitív betegséget megállapítani. *Ham* nem mondotta el, hogy mi baja, csak fájdalmas nyöszörgéssel egyre ezt a szót hajtogatta: *mamma!*

Az állatsereglet tulajdonos mindent elkövetett, hogy a 10,000 dollárra becsült majmot megmentse. Külön kényelmes szobát rendezett be számára, asztalt és széket állított be oda, illusztrált lapokkal látta el, a legkitűnőbb ételt készíttette számára. De *Ham* visszalökte az ételt, rá se hederített a képekre és csak *d'Osta* aszszony fényképén merengett el.

Végtelen reménytelenség tükrözött arcán. Azután egy napon csöndesen meghalt *Ham*, az úrnőjének arczképével a kezében.

Nagy temetést rendeztek neki. Hisz sokan szerették *Hamot* és sok jó barátja volt az úrnőjének is.

Ötven gyermek követte a koporsót, párosával. A kis kezek virágot hintettek koporsójára ennek a szegény majomnak, a kit megölt a szerelmi bubánat.

Stallmeister, az üteg kutyája.

(Manőveri emlék.)

Augusztus 27.

Kérdezzük meg az öreg bakát, a ki már a napokat számlálja, — mert ilyenkor minden *urlóbra* kerülő katona számolja, hogy hány *zupa* lesz még a „háromszoros lefuvás“-ig, — hogy a gyakorlaton mire való a fegyver és a bornyu: mind az feleli, hogy a puská nyulat leütni jó, a bornyu pedig arra való, hogy a *bekvar-tirungs* helyről való *abmarsolás*nál baromfi és miegymás benne eldugható legyen. Így van az a tüzérek *protzni*-jával is, annak is megvan a maga rendeltetése. Ha a *kurse Raston* kinyitjuk a lőszer-szekrény ajtaját, hihetetlen mi minden kerül ki belőle. Van benne liba, csirke, gyümölcs, főzelek, bor, vad, néha kis macska, de majd-

nem kivétel nélkül kölyök kutya. Mert furesa, de való, a kutyaért nagyon lelkesül a katona-nép. Az ilyen kutyát azután magával viszi minden *marson* s a *berukkolás* után senkinek jobb dolga nincs, mint a *battrikutya*nak. A *battrikutya* a legénység köztulajdona. Együtt etetik, nevelik, az ágyban alszik, az istállóban megbarátkozik a lovakkal. De jó dolga miatt meg is becsüli magát azután. Nincs az a „pocsétakerülő“, vagy „csihi“, a kihez az igazi *battrikutya* hozzásegődnék. De viszont nincs is oly vad, harapós vagy rugós ló az ütegben, a melylyel igaz barátság ne kötné össze.

Igy volt az a mi ütegünkben is. *Stallmeister* kényeztetett kedveltje volt legénységünknek. De alaposan reá is szolgált. Nem volt olyan altiszt, a ki a *rájtschulon* vagy *fárschulon* jobban végezte volna dolgát, mint ő. Rendesen az első lovas előtt szaladt, s a „tempo verschärfen“, „kab verkürzen“, „galopp“, és más *kommandókat* jobban értette bármelyik „bundás fohrkanoniernál“. És jaj volt annak a lónak vagy lovasnak, a mely a rendet megzavarta, kitört, vagy más hibát követett el. *Stallmeister* ur vad ugatással rontott neki és csaholása csak akkor szünt meg, ha a bűnös ismét a jó utra tért.

No hát történt egy hideg januári reggelen, hogy az ezred fele *garniziót* cserélt és az ezred törzslegénysége elvitte magával *Stallmeister*t a vasuton.

A kutya távolléte érezhető volt a legénység egész viselkedésén. Napokig tartott míg a kedvetlenséget ismét derültebb hangulat váltotta fel.

És ime, egy szép februári vasárnap reggelen nagy *batriraport* volt. A kapitány éppen átveszi a jelentéseket, a mikor a nyitott ajtón át beállit egy éhes, lesóványodott kutya, égyenesen a kapitány elé ül és reá nézve, farkát csóválja, mintha csak *berukkolását* jelentené.

Beállott ismét a régi jó kedv. És *Stallmeister* ur, a ki 50 kilométernyi utat télen, gyalog tett meg, újból megkezdte rendes szolgálatát, a *rájtschulon* való felügyeletet.

Igy multak a rendes kerékvágásban a napok. Eljött az ősz és vele a gyakorlatok.

Az üteg elvonult messzebb vidékre, s természetesen *Stallmeister* hiven kísérte, pontosan betartva rendes helyét a *batritrompeter* mellett.

Borzasztó eset történt azonban. Az egyik *rasthelyen* az üteg tisztjei együtt reggeliztek egy huszárezred tisztjeivel, a kik között egy főherceg is volt. Hízelt legyen most *Stallmeister* urnak az a kitüntetés, a melyben a fenség részesítette, vagy talán az attól kapott sonkásszeletek tántorították meg kötelességérzetében, elég az hozzá, este a *taghabender* jelentést tett *Stallmeister* eltűnéséről, s a kövér vén *Szabó* tűzmester, a ki már hosszú évek óta kanalazza a *zupát*, kiadta a parancsot a *dezertáló* elfogására. Minden keresés azonban sikertelen maradt és a leverő hatás az ütegpáncsnoktól az utolsó *kutyamosóig* mindenkin meglátszott.

Igy mult el néhány hét. Éppen *abmarshoz* készültünk és a *parkplatzen* rendben állva vizsgáltuk a felszerelés hiányait. A komoly csendet csak *Szabó* tüzmaster ur néhány hatalmas szidása zavarta meg. És elvonultak mellettünk a huszárok, szép zárt oszlophban. De ime! *Szabó* tüzmaster hangos utasítása egyszerre megszakad és helyette egetrázó diadalordítás hallatszik. A huszárlovak ijedten ugrálnak szerteszét és köztük egyszerre feltűnik *Szabó* tüzmaster, diadalmasan magasra tartva jobb kezében a — renegátot, a dezertált Stallmeistert.

Hogy mily nagy volt az öröm az ütegben, az leírni nem is lehet. Megkerült végre a szökevény! De hisz ő is az üteghez tartozott, és így nem kerülhetette el a büntetést.

Három napi „kikötés” után ismét megkedvelte szolgálatát, a legénység azonban nyakszíjjára táblát készíttetett azzal a felírással: „A X. tüzérezred 3. ütegének tulajdona.”

M. B.

ÁLLATVÉDELEM.

Zola és az állatvédő. Egy humanus elveiről híres berlini személyiség levelet írt nemrégiben Zolának. Kéri benne a mestert, hogy foglalkozzék már egyszer valamelyik művében az állatkinzással és állatvédelmével is. Zola a levélre a következőleg felelt:

Tisztelt uram! Az állatvédelmet propagáló irását megkaptam. Sajnálom, nem tudok németül, de azért röpiratának illusztrációiból is megsejtettem már annak célját. Tessék elhinni, hogy én szívvvel-lélekkel méltányolom az ön nemes törekvéseit és lelkem egész melegével a mellett vagyok, hogy az állatok sorsán enyhítve legyen. De én csak regényíró vagyok és így csakis az én munkakörömben szállhatok sikra az ügy érdekében és legyen meggyőződve, hogy legkitartóbb katona leszek az állatvédelemben. Munkájához jó sikert kívánok. Ideje, hogy az emberek végre emberségesebbek és ezáltal boldogabbak is legyenek. Szívből üdvözli önt: *Zola Emil*.

Galambok védelme. Egy helybeli iparostól vettük a következő sorokat:

Tekintetes szerkesztő úr!

A főtéri katolikus templom tornyában tudvalevőleg több mint kétszáz galamb tanyáz, melyek minden hóban egész sereg fiókat

költenek. Ezek a galambok a piacon, meg mostanában még a mezőn is kapnak egy kis hulladékot, de vizükről, a mi pedig a legfőbb náluk, különösen a költés idején, senkinek sem jut eszébe gondoskodni. Pedig ez nem kerülne nagy áldozatba. Épen ezért bátorokd-nám a tekintetes Szerkesztő urat felkérni, sziveskedjék b. lapjában felhívni a tanács figyelmét arra, hogy állíttasson a templom észak-keleti oldalára egy kis kő-, vagy ezement-medenczét, a mi csekély költséggel megtörténhetnék és ezt aztán a kertész, a ki a park ví-rág-ágyait öntözi, elláthatná naponkénti vízzel. És e mellé lehetne tán egy másik medenczét is állíttatni, melybe egy kis száraz ke-nyeret meg törökbuzát hordanának, hiszen vannak olegén ilyen galambkedvelők. Ez igen nagy jótétemény lenne azokra a szegény madarakra nézve és hozzá ügyszólván semmijébe sem kerülne a városnak. — Alázatos szolgálja: H. L. iparos polgár.

A fenti levélben foglalt indítványhoz a magunk részéről is hozzájárulunk és a madár-védelem szempontjából ajánljuk a város-nak megszívlelés végett figyelmébe.

ÁLLATVILÁG.

Li-Hung-Csang kutyája. Egy francia ujság mulatságos adomát beszél el Li-Hung-Csang-ról, az utóbbi időben sokat emlegetett kínai diplomatáról, a kinek egy ízben már halála híre is érkezett. Li-hung-Csang legutóbb Angliában járt, koszorút tétetett le Gor-dov basa szobrára. A kartumi hős családja ezt a figyelmességet meg akarta hálálni és a kínai politikusnak gyönyörű buldogkutyát küldött ajándékba. Két hónappal később Kinából megérkezett Li-Hung-Csang köszönőlevele, mely így szól:

— Az önök szép ajándéka nagyon meghatott engem. Az állat igazán gyönyörű volt. Sajnálatomra öreg ember vagyok és a gyomrom már sokkal gyengébb, semhogy ily nyalánkságokat megemészthetne. De a kíséretem még mindig el van ragadtatva, ha a jó, zsíros peesnye szóba kerül . . .

Peking muzsikáló galambjai. Az idegent, aki először jár Pe-kingben, nagyon meglepi a különös szép hangok, a melyek mintha az égből jönnének. Az idegen. aztán, keresvén a különös hangok forrását a magasban, keringő galambok csapatait látja. Ezek Pe-king híres muzsikáló galambjai s a siphangok tőlük erednek. Egy ilyen galambot közelebből megvizsgálva, látni, hogy farktollának a végére a „chao-the“ nevű hangszer van odaerősítve. Chao annyit jelent, hogy sip, the pedig azt, hogy mekanikus. Ez a különös hangszer apró nádsipokból áll, a melyek Pán sipjának a módjára

vannak összeállítva és olyan könnyű ez a hangszer, hogy a galambok repülését éppenséggel nem zavarja. A gyors röpülés következtében aztán a levegő olyan gyorsan jut bele a sipokba, hogy egyre hallani a magashól az éles füttyöket. Egy mandarin találta fel ezt a hangszert és pedig a végből, hogy a galambok a kínaiak kedvencz madarai, a melyek megszámlálhatatlan rajokban röpködnek Peking felett, elriaszthassák maguktól a ragadozó madarakat.

Kutyaverseny. Van Párisban egy francia klub, melynek czélja, hogy a kiveszőben levő jó pásztorkutya-faj sorsára ügyeljen. Tiz-husz év óta Angliából hozatják a francia gazdák a pásztorkutyákat; néhány év előtt azonban Emanuel Boulet egyesületet alapított, hogy a Brie és Beauce-beli pompás ebeket megmentse a pusztulástól. Jellemzi a jó francia sovénységet, hogy az egyesület tagjai közé nyomban beállott Loubet, a köztársaság elnöke, Waldeck-Rousseau, Tisserand s többen az ország előkelői közül. A mult heteken versenyt rendezett az Egyesület a Neuilly-Levalloisban lévő hippodromban. A verseny abból állott, hogy mely pásztor hajtja át kutyáival egy adott területen a huszonöt juhból álló nyáját sebesebben egy területen, hol akadályok és sövény sorok voltak. Összesen harmincegy pásztor versenyzett, s jegyezzük föl, hogy a nagy díjat valami Chenu nevű beauce-i pásztor vitte el Kamona és Margot nevű kutyáival.

Szegény lovacská és szegény gazdája. Megható jelenet volt a napokban a kihágási bíróságnál. Egy keserű paraszt volt itt a bajával, a mit a sors is, meg a törvény is csinált neki. A törvény előszóltotta bűnhődésre, mert a lovacskája a város legelőjére tévedt és tilalmas fűvet legelt.

— Hát — mondja ő, a keserű atyafi — beteg volt a ló, egy kis friss fűre eresztöttem.

— Hja, a tilos fűre, tudja kend azt, hogy ez tilalmas. Öt korona ennek a büntetése.

Főlsóhajt az ember:

— De a ló is elpusztult . .

— Az baj.

— Akkor is fizetni kő?

— Persze hogy köll.

Keserőség futotta el az embert.

— No akkor ez nem igazság, mert csak legalább is a ló maradt volna műg, szívesen mőgadózna végötte az embő . .

S oly keserű haraggal nézett vissza a bírói szék felé a magyar, mintha a törvényt és a sorsot föl akarná öklelni . .

Kérelem.

Még május hóban az eddigi szokás szerint „postai megbízással“ küldöttük szét az évi 2 korona tagsági díjról szóló nyugtákat mélyen tisztelt vidéki tagjainknak.

Ezen ajánlott levélben — tehát 35 fillér költséggel — szétküldött nyugtáknak nagy része a posta hivatalok semmit mondó megjegyzéseivel, mint „ösmeretlen“, „elutazott“, „nem fogadja el“, „szabálytalan“, stb. hetek, hónapok múlva érkezett vissza, a nélkül, hogy azok czimzettnek tényleg bemutatva lettek volna.

Mivel a nyugtákat postai megbízással a kir. posta csak *ajánlott* levélben veszi fel és azok ismételt megküldése czimzettnek vagy nekünk csak ujabbi 35 fil. kiadást okozna, kérjük azon m. tisztelt pártfogóinkat, kik 1900. évi tagsági díjukat még be nem fizették, hogy a csekély 2 koronát alulírtához postautalvánnyal mielőbb beküldeni méltóztassanak, a melynek vételét havi folyóiratunk legközelebbi számában a szokásos módon halás köszönettel nyugtáznunk fogjuk.

Virányi István,
az egyesület pénztárosa.

1900. évre tagsági díjukat újabban befizették:

Dr. Abt Antalné	2 kor.	Dr. Mezey Sándor	2 kor.
Özv. dr. Békely Ferenczné ..	2 „	Dr. Nagy Károly	2 „
Özv. Blecha Jánosné	2 „	Dr. Reich Albert	2 „
Dr. Böhm Károlyné	2 „	Dr. Szabó Dénes	2 „
Ifj. dr. Csávássy Gyula	2 „	Gróf Teleki Emma	2 „
Csernyánszky Ella	2 „	Özv. gróf Teleki Miksáné ..	2 „
Dávid Antalné	2 „	Dr. Ternér Adolfné	2 „
Báró Feilitzsch Arthur	2 „		
Özv. dr. Felméry Lajosné	2 „		
Özv. Góth Manóné	2 „		
Dr. Gergely Sámuel	2 „		
Dr. Haraszthy Gyuláné	2 „		
Hory Béla	2 „		
Hirschfeld Sándor	2 „		
Jung Eliz	2 „		
Jánossy Zsigmond	2 „		
Mihálysi Mimi	2 „		

Videkről:

Unger Ika Budapest	2 kor.
Ev. ref. iskola, Csúz	1 pld
Róm. kath. iskola, Csúz	1 „
Izraelita iskola, Csúz	1 „
Komárom megye	1 „
Közs. róm. kath. isk., Héreg ..	6 „
Ev. ref. iskola, Héreg	4 „

Tudomásul. „*Állatok Védelme*“ cz. havonként megjelenő folyóiratunk már e számmal nyomdát cserélt. Izléses, csinos kiállításban az *Ajtai K. Albert „Magyar Polgár“* nyomdájában Kolozsvárt jelenik meg. — Felkérjük a m. t. tagokat és előfizetőinket, kiknek a lap jár, hogy lakváltozásait ide bejelenteni szíveskedjenek, hogy a szétküldésben akadály ne forduljon elő.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Szerkesztőség:

Belkirály-utca 43. szám.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Égész évre	3 kor. — fill.
Fél évre	1 kor. — fill.
Számonként	— kor. 20 fill.

Hatodik évfolyam.

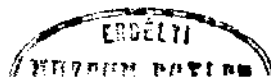
Kolozsvár, 1900. nov. 1.

2. szám.

TARTALOM Az első gyűlés. — Dante rigója. *Cs. Papp József.* — Vers. *Párdányi Pál.* — Wagner R. állatai. — Gazda és kutya közös sirban. — *Állatvédelem:* Lómészárszék. — Népszerű állat védelmi felolvasás. — Új bérkocsi állomás hely. — Madarak védelme. — Állategészségügy államosítása. — *Állatvilág:* A vasut macskáit. — A földművelési miniszter és az egerek. — A bikaviadalok ellen. — Medve a bíróság előtt. — Drága hal. — A verebek. — Borz és kőszáli sas viaskodása. — Lófog-orvosok. — *Irodalom:* Bréhm könyve magyarul. — *Egyleti ügyek:* Adomány. — Tudomásul.

Az első gyűlés.

Alighogy véget ért a nyári szünidő, az Állatvédő-egyesület azonnal munkához látott és megkezdte nemes hivatásának teljesítését. Az első gyűlés, melyet ebben az évben e hó 18-án tartottak, az ottan felvetődött eszmék és megbeszéltek kérdések gazdaságát tekintve, arra enged következtetni, hogy az idei év munkássága a pozitív eredmények szempontjából is felette kedvezőnek ígérkezik. Csupán két érdekes tényre akarunk ezuttal rámutatni, melyek az okt. 18-iki gyűlés tárgysorozatának legbecsesebb anyagát képezték. Mindkettő humanus jellegű és a közjó előmozdításának nemes ügyét szolgálja. Egyik, a téli időszak folyamán leendő népszerű felolvasások rendezése, másik pedig a lómészárszék felállítása, mely épen a szegény néposztály nyomorának az enyhítése és az állatkinzások megszüntetése szempontjából hozatott szóba. A felolvasások részletes programját nem sokára véglegesen megfogja a

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Szerkesztőség: <i>Belkirály-utca 43. szám.</i> Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár:</i> Félsz. évre 2 kor. — fill. Fél évre 1 kor. — fill. Számonként — kor. 20 fill.
--	--

Hatodik évfolyam. Kolozsvár, 1900. nov. 1. 2. szám.

TARTALOM. Az első gyűlés. -- Dante rigója. *Cs. Papp József.* -- Vers. *Párdányi Pál.* -- Wagner R. állatai. -- Gazda és kutya közös sirban. -- *Állatvédelem:* Lómészárszék. -- Népszerű állat védelmi felolvasás. -- Új bérkocsi állomás hely. -- Madarak védelme. -- Állategészségügy államosítása. -- *Állatvilág:* A vasut macskája. -- A földművelési miniszter és az egerek. -- A bikaviadalok ellen. -- Medve a bíróság előtt. -- Drága hal. -- A verebek. -- Borz és kőszáli sas viaskodása. -- Lófog-orvosok. -- *Irodalom:* Bréhm könyve magyarul. -- *Egyleti ügyek:* Adomány. -- Tudomásul.

Az első gyűlés.

Alighogy véget ért a nyári szünidő, az Állatvédő-egyesület azonnal munkához látott és megkezdte nemes hivatásának teljesítését. Az első gyűlés, melyet ebben az évben e hó 18-án tartottak, az ottan felvetődött eszmék és megbeszélte kérdések gazdaságát tekintve, arra enged következtetni, hogy az idei év munkássága a pozitív eredmények szempontjából is felette kedvezőnek ígérkezik. Csúpn két érdekes tényre akarunk ezuttal rámutatni, melyek az okt. 18-iki gyűlés tárgysorozatának legbecsesebb anyagát képezték. Mindkettő humanus jellegű és a közjó előmozdításának nemes ügyét szolgálja. Egyik, a téli időszak folyamán leendő népszerű felolvasások rendezése, másik pedig a lómészárszék felállítása, mely épen a szegény néposztály nyomorának az enyhítése és az állatkinzások megszüntetése szempontjából hozatott szóba. A felolvasások részletes programját nemsokára véglegesen megfogja a

választmány állapítani, míg a lómészárszék felállításának a kérdése a városi tanács hatáskörébe tartozik. Értesülést szerezünk azonban arról, hogy a városi tanács az aktualis eszme megvalósításával behatóan fog foglalkozni és minden lehető elkövet, hogy ez a terv minél rövidebb idő alatt Kolozsvárt is valósággá váljék. A kolozsvári sajtó szintén foglalkozott a szóban levő kérdéssel és szükségesnek tartotta annak mielőbb való végleges megoldását. Igaz ugyan, hogy éppen ennél a kérdésnél igen sok előítélettel kell majd megküzdnie, úgy az állatvédő-egyesületnek, mint a városi tanácsnak, csak hogy ez még korántsem jelenti az ügy megvalósításának felesleges voltát. Mint legtöbb ujszerű dolognál, úgy itt is a külföld példája birta rá az egyes városokat, hogy az elhagyatottságban, nyomorban és számkivetettségben élő néposztály számára, ilyen, — közegészségügyi szempontból feltétlenül hasznos és szükséges — vállalkozásnak talajt biztosítsanak. Ma már nemcsak Budapesten, hanem az ország nagyobb városaiban találunk lómészárszékeket, melyre hogy *Kolozsvárt* is nagy szükség van, csak az tudja igazán méltányolni, a ki nem a kávéházak és nem a paloták ablakaiból vizsgálta az idevaló munkás osztály nyomorúságos viszonyait. A gyűlés lefolyásáról szóló részletes tudósításunkat egyébként az alábbiakban közöljük.

Kolozsvár, okt. 25.

A kolozsvári humánus jellegű egyletek között az Állatvédő-egyesület évek óta teljesít nemes feladatot az állatvédelem és az ezzel kapcsolatos eszmék terjesztésével. Hogy az egylet működése minél nagyobb eredményekkel járjon, kiváló sulyt helyez arra, hogy a társadalomnak olyan rétegeit is megnyerje magának, melyekre nézve az állatvédelem nemcsak a jóra irányuló gyakorlati tevékenység kultuszát, hanem a kedély nemesítését és a lelki műveltség fokozatos fejlesztését is kiterjeszti. Ez a nemes, jóra való cél hozta össze e hó 18-án délután újlag az egylet tagjait, hogy a legközelebbi napokban végzendő működést illetőleg a főbb kérdésekre nézve megállapodjanak. A gyűlés helye a belvárosi leányiskola egyik tanterme volt, hol a választmányi tagok nagy számmal jelentek meg.

Kevéssel három óra után *Schwarczel Adél* úrnő, mint elnök,

megnyitotta a gyűlést és a tagok üdvözlése után előterjesztette a tárgysorozatot, melyet *Virányi* István pénztáros részletesen ismertetett. Az első pontnál *Székely* Dénes adta elő a nagymérvű madárpusztítások megakadályozására vonatkozó indítványát, melyhez *Kuszkó* Istvánné, *Benel* Ferencz ügyvéd és *Reich* Albert szólottak hozzá. A tárgysorozat második pontja az egylet átiratainak az eredményét képezte, melynek alkalmából örvendetesen tudomásul vették a báró *Feilitzsch* Arthur orsz. képviselő és a *Szraacsina* Géza polgármester választát, mint a melyek az állatvédelmi visszaélések megakadályozására hathatós segítséget ígérnek.

A legtöbb megbeszélésre adott alkalmat a br. *Kemény* Árpádné nagylelkű adománya, melyet még a tavaly juttatott el a nemesszívű úrnő az Állatvédő-egyesülethez. Br. *Kemény* Árpádné 1000 korona alapítványt tett ugyanis az egyesület részére, ugyanakkor azonban egy indítványt is terjesztett elő, melyben az egylet működésére vonatkozó főbb föltételekre kívánt útmutatást nyújtani. Majdnem egy órán keresztül tárgyalták az indítványt és annak főbb pontjait általánosságban magáévá tette az egylet. Ugyanakkor elhatározta a választmány, hogy a rendkívüli adomány alkalmából köszönő iratot intéz, valamint a báró *Kemény* Árpádné írásbeli indítványának elfogadásáról szóló határozatot, jegyzőkönyvi kivonat alakjában legközelebb el fogja küldeni.

Az iskolák körében az idén még nagyobb tevékenységet fog az egylet kifejteni, mint a tavalyi években. Az egyesület hivatalos lapját, az *Allatok védelmé-t*, a *Heinrich* Józsa tanítónőképző igazgatónő javaslata alapján, minden iskolához díjtalanul fogja megküldeni az egyesület. Azonkívül törekedni fog arra, hogy belsőbb kapcsolatot létesítsen az iskolák között s e végből a tél folyamán megtartandó népszerű előadások alkalmával a tanuló ifjuság részére külön gondoskodik.

Az egylet vagyoni viszonyairól *Virányi* István számolt ezután be s általános helyeslés mellett ismertette azokat az intézkedéseket, melyeket az egylet künn levő követeléseinek a behajtása érdekében tett.

Nagy figyelmet és érdeklődést keltett még a *Bethlen* Karolina grófnő indítványa a lómeszárszések felállításáról, melyet lapunk más helyein ismertetünk és a *Benel* Ferencz ügyvéd javaslata, melynek lényege az, hogy a városi szabályrendeletnek az állatvédelemre vonatkozó részét nyomassa le külön füzetben az egyesület és bocsássa

azoknak egy részét az alkapitányságok rendelkezésére, hogy minden eseléd, ki ottan könyvet vált, egyuttal egy ilyen füzetet is kapjon, melyben részletes útastások vannak az állatokkal való bánásmódról és a szabályrendelet ide vágó intézkedéseiről.

A tárgysorozat utolsó pontjában Székely Dénes mutatta be saját készítményü madáretetőit, melyekből négyet a város különböző pontján fel fognak állítani. Ezután a gyűlés öt óra előtt befejeződött.

Dante rigója.*)

Szép asszony volt valaha Sapia. Mikor Dante fenn járt a Purgatórium hegyén, a szép sienai asszonyt ott találta a vezeklők közt.

Kecskeszörből szőtték a ruháját; olyan ritkára volt szövve az is, mint a háló. Fekete szemei hajdanában úgy szórták a villámokat, mint az ég, mikor nagyon mérges; de most dróttal vannak levarrva a szempillái, mint a hogy a fiatal sólyom szemeit szokták, ha nem akart megszeliidülni. A sólyomnak elég volt, ha egy pár napig nem láthatta levarrott szemeivel a napot: használt neki a vakság, mert a kegyetlen művelet után olyan szelid lett, mint a kezes hárány.

A szép Sapiának nagyon nagy lehetett a bűne, a miért ilyen rettenetes kinra kárboztatták.

Vajjon micsoda bünt követhetett el földi életében? Azt még értjük, ha szépsége miatt bukik el egy asszony. Szép asszonyra mindenkor sok veszedelem olálkodik; nem csoda hát, ha egy gyenge pillanatában elbotlik s az örvény úgy elsodorja, hogy utolsó órájában eszébe sem jut beismerni a bűnét.

Ugyde Sapia nem azok között vezeklik, a kiket az érzékiség ejtett rabúl. A purgatórium második körében más természetű bűnök elkövetői várják a szabadulás óráját. A legtöbb asszonyt a pokolban korhácsolta a vihar; köztük Semiramist, Mirrhát, Didót, Cleopátrát

*) Cs. Papp Józsefnek, a Dante irodalom kiváló magyar búvárának ezt az érdekes cikkét külön is olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk.

a szép Helénát, a riminii Francescat; ott senyvedett a bizelgő Tais: ott verte ki a láz Putifár nejét. De asszonyt nem látott többet Dante a kárhozat birodalmában. Ugy látszik, hogy a nők bűne is a férfiaké tulajdonképpen. A nők bukása inkább csak szerencsétlenség, melyért szájalom illeti meg őket, nem pedig büntetés.

Micsoda lehetett hát a sienai szép asszony bűne, ha ő nem azért a szenvedélyért vezeklett ott a pulgatorium lejtőjén? Miért következett be oly sok idő múlva a megtisztulása? Érette miért nem rendült meg előbb a szeretettől szent hegy? Miért szabadult fel oly későn a lelke? Miért váratott magára sokáig a sok ezer szellem zsoltosmája? Ha a szerelem szenvedélye ejtette volna rabul, az angyal bizonyosan sokkal előbb letörli vala homlokáról a bűn betűjét.

Igen, nagy bűnben leledzett a szép Sapia. A csacska Sienában sokan versenyre keltek vele, de őt nem multa felül egyik sem. Irigység lakozott benne mig élt; elfojthatatlan, sáppadt irigység. Ebből fakadt az a féktelen pártgyűlölete, a mely hatalmasabb vala benne a hazaszeretetnél is. Ezért kell vezeklenie szőresuhában, vasdróttal levarrt szempillákkal, a többi irigygyel együtt.

A Bigozzók nemes családjából származott. Ghinibaldo Saracini vette el feleségül. Egyszer harcz tört ki a sienaiak és a firenzeiek között. A kies Elza völgyében mérköztek össze a felek. Sapia felment collei kastélya tornyába s onnan az ablakból nézte, hogy hova dől a koczka. Remegve várta, hogy kiké lesz a győzelem. Ő az ellenség diadalát ohajtotta, nem a saját feleiét, a kiket lelkéből gyűlölt. Elhatározta magában, hogy ha a sienaiaknak kedvez a szerencse, akkor ő azonnal leugrik onnan, a sziklai vár ablakából. És mikor megtudta, hogy az ellenség győzött, megkönnyebbülve sóhajtott fel; vakmerően az ég felé emelte arcát s ezt kiáltotta fel az Istenhez:

„Tőled sem félek többé!”

Igy beszéli el ezt az isteni költő a Purgatorium XIII. énekében. Erre következik most a 123-ik sor, a hol ez áll:

„Mint a rigó, ha egy kis jó időt sejt.”

Ez a rigó sok fejtörést okozott már a költemény magyarázóinak. A költő a rigónak arra a természetére érzelt-e általában, hogy mindjárt jó kedve támad, mihelyt beköszönt az első enyhe nap; vagy egy mesére gondolt-e, a melyet az „egyszeri” rigóról

jegyezték föl a régi emberek? E mese szerint egyszer már január végén lanyha idő állott be. A mi rigónk azt hitte, hogy ezentúl nem kell már félni a rideg téltől, mert igazán beállott a tavasz, visszavonhatlanul. Elbizakodottságában azt a botorságot követte el, hogy a jó meleg szobából, hol a kalitkája állott, kiszökött a szabadba sütkérezni és betykén odaszólt a jó Istennek: „Most már még te tőled sem félek, mert elmúlt a tél!” Pedig dehogy múlt el! Isten meg akarta büntetni az elbizakodott teremtet: másnap már megint beköszöntött a téli zord idő; a rigónak fagyoskodnia, dide-regnie kellett még sokáig künn, a szabad ég alatt, a míg végre aztán egyszer csakugyan megkönyörült rajta a langyos lehelletű tavasz.

Olaszország északi részében ma is „a rigó napjai“-nak hívják január három utolsó napját. Ezeken a napokon Lombardia egyik-másik községében éjfél után összegyűlnek a lakosok a mezőn valamelyik tanyán, vagy a piacon s ott a lányok eléneklik „a rigó nótáját“, a legények pedig taroczkot sütögetnek el, vagy pisztolyt durrogtatnak.

Ős időkől fogva sok érdekes mese és közmondás jár az olaszoknál szájról-szájra erről a madárról. Lehet, hogy Dante Lombardiában, mikor bujdosásában ott is megfordult, nem egyszer hallhatta beszéd közben. De az sem lehetetlen, hogy ezért a meséért Lombardiáig sem kellett mennie: megtalálhatta közelebb, Toscanában is; a firenzeieknél például közkeletű volt az a mondás, hogy „most már nem félek, mert kigázoltam a télből.“ A firenzei Sacchetti, a ki Dante halála után néhány évre született, a 149-ik számú elbeszélésében megemlékezik egy nagy farizeus apátról, a ki miután álszentelkedésével kijárta magának a párisi püspökséget, mihelyt elhelyezkedett a pompás stallumban, félretett minden képmutatást, s így kiáltott fel:

Nem félek tőled, Isten!

A télen átsuhantam.

Mint a legtöbb állatot, úgy a rigót is felruházta a nép ember tulajdonságokkal. A tavasznak ez a korai, könnyű vérű énekese így juthatott ahhoz az emberi vonáshoz, hogy egy kis jó mód, egy pár csalfa napsugár megzavarja az eszeeskéjét és elbizakodottá tegye a mikor pedig korai még az örvendezés, mert nem lábalt ki a nyomoruságból, csak pár pillanatra.

Érdekes, hogy ebben a magyar nótában is rigó kerül a krédóba :

Hármat rikkantott már,
Hármat rikkantott már
A rigó, a rigó, a rigó.
Nem parancsol nékem,
Nem parancsol nékem
A biró, a biró, a biró.

Akár az egyszeri rigó meséjére, akár általában a rigónak tulajdonított e „jellemvonásra“ gondolt Dante, mikor az irigy sienai asszonyt az elbizakodott rigóval együtt említi, — az nem változtat a kép szépségén. Pedig ez a megkapó hasonlat csak egy ama sok remek, plasztikus hasonlat közül, a melyeket Dante feltűnő előszeretettel szokott venni az állatok gazdag világából.

Cs. Papp József.

Dalol a kis madár . . .

Dalol, dalol a kis madár,
Dalol búsan, szíve fáj,
Hiszen el kell költöznie,
Neki pedig ez a táj,
Ez a vidék kedves már.

Lehullott a fák levele,
Kopasz itten már minden,
A kis madár nem élhet itt,
Elmegy tehát ő innen . . .
Vezérelje az Isten!

De hát el kell távoznia,
Fúj az őszi hideg szél,
Nemsokára hó esik le,
Itt lesz az a havas tél,
Melytől a kis madár fél.

Dalol, dalol a kis madár,
Dalol búsan, szíve fáj,
Mert hát el kell költöznie,
Pedig neki ez a táj,
Ez a vidék kedves már.

Oh ne légy bús kis dalosunk,
Dalolj vígan, édesen,
Hiszen nem lesz te örökké
Az idegen földeken,
Mert hát tavasz is leszén,
Mikor visszajősz hozzánk,
S boldog lesz itt madárkánk!

Párdányi Pál.

Wagner Richard állatai.

A nagy zeneszerző egyik meghitt barátja: Wilhelmj Ágost hegedű-művész beszéli el, mennyire szerette Wagner az állatokat. Mindazoknak, kik a mester szűkebb baráti köréhez tartoztak, kötelességük volt egy-egy elaggott kutyát vagy madarat pártfogásukba venni.

Wagner bayreuthi házában egész állat-menedékház volt, mely tele volt négylábu, vagy tollas invalidusokkal. Azt, a kit a mester bizalmára méltónak talált, bevezette állatai közé, s az illető tetszés szerint választhatott egyet az ápoltak közül. Külön írásban pedig becsületszávára kellett köteleznie magát arra, hogy az átvett állatot az emberiségnek teljesített hűséges szolgálatai elismerésül kimúlásáig hűségesen fogja ápolni.

— Mikor legutóbb Bayreuthban voltam, — beszéli Wilhelmj — a mester nagy munkában fáradt és délutáni sétánk közben is szótalan, gondolkodó volt. Egy patak mentén jártunk, s egyszerre egy legényt pillantottunk meg, a ki azon erőlködött, hogy egy öreg, félszemére vak kutyát, melynek lábára nagy kő volt kötve, a vízbe lökjön.

— Mit csinálsz itt? — kiáltott rá Wagner haragosan.

— Vízbe fojtom a kutyát.

— Miért teszed ezt?

— Nem vehetjük többé hasznát; öreg és félszemére vak.

— Mióta szolgál nálatok ez a kutya?

— Vagy tíz éve.

— És most még egy falat kegyelemkenyeret sem akartok neki adni?

— Nem tarthatunk beteg marhát a háznál. — És ezzel újra erőlködött, hogy a vízbe lökje a kutyát, mely félszemével is esdek-lően nézett gazdájára.

A mester megragadta a legény karját, mire a kutya haragosan ráfordult.

— Fogd ezt a tallért, megveszem tőled a kutyát; de jegyezd meg, gonosz hálátlanságot akartál hű szolgálád ellen elkövetni.

A legény zsebre vágta a tallért, de elpirult és köszönve távozott. Wagner megragadta a kötelet, de a kutya gazdája után akart futni és mikor a mester nem bocsájtotta, haragosan kapott

az ujjá után. Fölkaptam a botomat, hogy megüsssem a kutyát, de ő nem engedte:

— Csak nem akarja bántani szegényt — szól — azért, mert hű maradt gazdájához?

Közben eltűnt előlünk a legény és a kutya, látva a vérző ujját, alázatozan meghunyászkodott, farkát csóválta és megnyalta a mester kezét. Káro — így nevezte el őt Wagner — csakhamar hűséges, kedvenz tagja lett az invalidus-háznak. A mester azonban kénytelen volt abbahagyni a lázas munkát, mert a harapott seb csak két hét múlva gyógyult be.

Gazda és kutya közös sírban.

Szegeden történt meg ez a föltűnő eset, melyről ottan már városszerte beszélnek. Nevek említése nélkül a száraz tényt mondjuk el, úgy, a mint azt olvastuk.

B. állami hivatalnokot pár hét előtt temették el. Halálát özvegye gyászolja, ki az elhunyt kedvenz öreg kutyájával naponként kísért a temetőbe. A kutya napról-napra soványodott, satnyult. Bozontos nagy fejét csaknem a földön húzta, szemevilágát is elveszítette és állandóan lekonyúlt farkkal követte úrnőjét a megszokott úton, a temető felé.

B-né asszony egy nap arra ébredt, hogy a kutya eltűnt. Késervesen sirt egész nap, végre elbatározta, hogy kimegy a temetőbe és a halott urának elpanaszolja a veszteségét. De mily nagy lőn meglepetése, midőn ott találta a kutyát a síron. Az állat mozdulatlanul feküdt, minthogy kiadta páráját.

B-né asszony azon bielelemben volt, hogy a hű kutyának az ura mellett a helye.

Másnap kora hajnalban ásóval, kapával megjelent a cselédjével s a sír mellett éppen akkora gödröt ásott, a mennyibe belefért az élettelen kutya. A cseléd tollal bélelt zsákba gyümöszölte az állatot s aztán a sírba helyezte.

Az első kapaföldet az urnő dobta rá. Aztán hamarosan betemették a gödröt.

A sírásó előtt, a ki később arra járt, föltűnt a friss földhányás s kutatni kezdte a dolgot. Mily nagy volt megdöbbenése, a mikor a zsákba gyümöszölt kutyát megpillantotta. Rögtön jelentette a dolgot Orbán Jácint gvárdiánnak, a kit rendkívül fölháborított az eset, jöllehet abban semmi felháborító nincsen.

ÁLLATVÉDELEM.

Lómészárszék felállítása Kolozsvártt. Alapos a remény, hogy ezt a különös tervet hallva, sokan fognak gunyos mosolygások között felkiáltani, hogy mi szükség van erre a furesaságra Kolozsvártt. Pedig ez a terv a lehető legkomolyabb formában merült fel az Állatvédő-egyesület okt. 18-iki gyűlésén és a gunyos mosolyok a czél vég-eredménye szempontjából alighanem egyszersmindenkorra tárgytalanok. Épen a nagymérvű állatkinzások adták meg az eszmét arra, hogy *Bethlen* Karolina grófnő a Kolozsvártt fölállítandó lómészárszék tervét az okt. 18-iki gyűlésen indítványba hozza. Siker esetén nemcsak hogy az állatkinzások fognak tetemesen csökkeni, hanem a szegényebb néposztály helyzete is javulni fog s miként a nagyobb városokban, úgy Kolozsvárttis a magára hagyatott proletáriátus ezen a réven, valamivel kevésbbé lesz az inségnek kiszolgáltatva, mint eddig. A gyűlésen jelen volt *Reich* Albert állam-állatorvos szintén az eszme megvalósítása mellett szolt, minnek folytán a választmány szakértői vélemény mondás és az előterjesztés megtétele végett *Reich* Albert állami és *Jakab* László városi állatorvosokat bizta meg. A szakértői vélemény beterjesztése után az Állatvédő-egyesület a városi tanácschoz fogja az iratokat a terv megvalósítása érdekében áttenni.

Népszerű állatvédelmi felolvasások. Az Állatvédő-egyesület legutóbbi választmányi ülésén igen érdekes eszmét vetettek fel, mely bizonyára a legnagyobb elismerésretarthat számot. A választmányi tagok ugyanis az állatvédelem köréből való népszerű felolvasások tartását hozták javaslatba, melyet általános helyeslés mellett vett a gyűlés tudomásul. A legelső felolvasást *Schwarzel* Adél igazgatónő fogja tartani, melyet később meghatározandó időközökben követnek majd a többi előadások. A felolvasások díjtalanok lesznek és első sorban az egyszerűbb néposztály számára fognak tartatni a város különböző pontjain.

Új bérkocsi állomás hely. Majdnem egy hónapja annak, hogy az Állatvédő-egyesület átiratban kérte a tanács intézkedését arra nézve, hogy a London-utczában levő fiakeresek állomáshelye az utca bal ol-

daláról a jobb oldalra helyeztessék át, mint a hol az állatok kevésbbé vannak kitéve a nyári hőség alkalmával a nap égető hevének. A városi tanács ez ügyben már megtette intézkedését és *Szvacsina Géza* polgármester ennek alkalmából a következő levélben értesítette az Állatvédő-egyesület elnökségét:

Az Állatvédő-Egylet tek. elnökségének

Helyben

Hivatkozással a tek. elnökségnek 125—1900. számú átiratára, értesítjük, hogy utasítottuk a főkapitányi hivatalt, hogy a London-utcai bérkocsik állomás helyét a London-utca másik oldalára helyezze át, a hol a jelenlegi bérkocsi állomáshelyen előforduló állapotokhoz hasonló állapotok nem forognak fenn.

Kolozsvár sz. kir. város tanácsának 1900. okt. 12-én tartott üléséből.

Szvacsina Géza,
polgármester.

Madarak védelme. Az állatvédő-egyesület még a nyár folyamán felszólítást intézett az egyes hójai birtokosokhoz a madárpusztítások megakadályozása érdekében. A felszólításra egyedül *Párizser Pál* válaszolt, ki az alábbi levélben értesítette az egyesületet a madárvédelem érdekében tett intézkedéséről:

Ónagysága Van der Velden Edéné úrnőnek, A. V. E. titkár
Helyt.

Mult hó 15 én kelt szíves és megtisztelő átiratukra válaszolva, értesítem Nagyságodat, hogy az egylet nemes intenzitáinak megfelelően, ezután az eldiginél még fokozottabb mértékben fogok a madarak védelméről és az állatok durva bántalmazásának megakadályozásáról szerény hatáskörömben gondoskodni.

Kiváló tisztelettel
Párizser Pál.

Az állategészségügy államosítása. Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter leiratot küldött az összes hazai törvényhatóságokhoz, melyben kijelenti, hogy állategészségügyi, állattenyésztési és állatforgalmi érdekekből azt óhajtaná ugyan, hogy minden hatóság mellé oly számú m. kir. állami állatorvos lenne szakközegül kihelyezhető, hogy működésük az állatorvosi szolgálat akadálytalan menetét teljesen biztosítsa, egyelőre azonban számolnia kell a körülményekkel, különösen pedig azzal, hogy megfelelő képzettségű állatorvos nem

áll kellő számban rendelkezésére. Ennélfogva a miniszter az állami állatorvosok számának meghatározásában egyelőre a legszükségesebbre szorítkozik. A miniszter úgy tervezi az új rend beillesztését a közigazgatás szervezetébe, hogy minden törvényhatósági város területére beosztassék ugyan az elsőfoku hatóság mellé egy városi m. kir. állatorvos, ez azonban az egész város területén el kell, hogy lássa az összes teendőket. Egnél több orvost csak oda rendelhet ki, a hol azt akár a város határának kiterjedése, akár az állattenyésztés, vagy állatforgalom rendkívüli jelentősége megokoltá teszi. A városok külön helyi állategészségügyi, vagy ezzel összefüggő érdekeik szolgáltatásában külön állatorvosokat is alkalmazhatnak. A város másod hatósága mellé ott, a hol a város egyúttal megyei székhely, nem ad a miniszter külön állatorvost, hanem az ugyanott székelő vármegyei törvényhatóság másodfoku hatóságának alkalmazottját a városra nézve is megbízza a teendők ellátásával. A földmivelésügyi miniszter november elejére kíván választ a törvényhatóságoktól, hogy az előmunkálatokat idejekorán megkezdhesse. Az új törvény jövő év közepe táján fog életbelépni.

ÁLLATVILÁG.

A vasut macskái. A magyar államvasutak igazgatósága minden esztendőben pályázatot szokott hirdetni az állomásokon és raktárakban garázdálkodó egerek és patkányok kiirtására. Az egér- és patkányirtók azonban bármilyen buzgalommal és szakértelemmel dolgoznak is, egyes helyt eredményt elérni nem képesek, a miből a vasutak kára származik, mert az egerek és patkányok a raktárban elhelyezett szállítmányokat megrongálják. A nagyváradi állomás pár évvel ezelőtt szintén tanyája volt a patkányoknak s az egereknek a melyek még a zongorákat is elpusztították. Mikor e tekintetben legnagyobb volt a baj, akkor érkezett meg a segítség egy macska alakjában. A cicza valamely állomáson egy teher-kocsiba szorults abból Nagyváradon szabadult ki, igen sovány és éhes állapotban, alaposan megijesztve azt, a ki a vagon ajtaját kinyitotta s a kinek majdnem a szeme közé ugrott. Az idegen és mód fölött éhes macska a raktárba menekült, a honnan kikergetni nem lehetett s a hol mind inkább hizott. A mily arányban a macska domborodott, az

egerek oly arányban fogytak, a mit aztán az állomás főnökség konstatált is. A czicza tehát minden üldözéstől megszabadult s mihamar igen hasznosnak bizonyult. Ekkoriban történt, hogy az állomás macskája több apró cziczának adott életet s hogy a macskacsalád erősen megszaporodott. Az apró macskák azonban már nem igen indulhattak hizásnak, mert az egerek és patkányok részben elfogytak, részben pedig odább álltak, olyan helyen folytatva a czinczogást, a hol semmi veszedelem nem fenyegette őket. Itt kell említetni tennünk a magyar királyi államvasutak nemes szívéről és háljáról. A vasut ugyanis az öreg macska érdemeit méltányolta s az apró cziczák ellátásáról kegyesen gondoskodott, minden hónapban kiutalványozva bizonyos összeget, a melyből a macskacsalád anyagi gondok nélkül megélhetett. Ebben az eljárásban különben nemcsak a vasut jó szíve, de politikája is megnyilatkozott, böles előrelátásról téve bizonyosságot. Mert hát mi történt később? Az történt, hogy mikor a vonal mentén valamely állomáson az egerek és patkányok feltűnően kezdtek garázdálkodni, akkor az igazgatóság a nagyváradi, mindinkább szaporodó macskatelep néhány tagját a veszélyeztetett állomásra hivatalból áthelyezte és mindaddig ott alkalmazta, a míg kötelességüknek eleget nem tettek s az egereket ki nem irtották. Ma a nagyváradi cziczatelep fönntartása havonként körülbelül husz koronába kerül ugyan, de föltétlenül kifizeti magát. Az egyes állomások ugyanis mindgyakrabban felkeresik a macska-ügyosztályt s egy, két, három vagy több magyar királyi államvasuti macska kiküldetését kérik, rövidebb, vagy hosszabb időre. A vasutas cziczák tehát igen gyakran utaznak vendégszereplésre s a beléjük helyezett bizalomnak minden tekintetben megfelelnek. Ily körülmények között épen nem lehetetlen, hogy az államvasutak igazgatósága több helyen macskatelepet létesít s a macska-ügyosztályt véglegesíti, nem szorulva ama gentlemanekre, a kik egér- és patkányirtással foglalkoznak, de a kik a macskákkal konkurálni nem képesek.

A földmivélésügyi miniszter és az egerek. Ha tudnák a mezei egerek, hogy mi vár'rajuk! Bizonyára proczesszióval mennének valami szent helyre, hogy maradjon el a készülődő egérországos veszedelem. A földmivélésügyi minisztertől ered a fenyegető vész egy körirat alakjában, melyet a törvényhatóságoknak s így Kolozsvárnak is megküldtek. A körrendelet a mezei egerek elleni óvintézkedésről szól. Figyelmeztetni kell a munkásokat -- mondja többek között -- hogy ha szántás alatt egeret látnak, a mint a felfor-

dítt barázdából kingrik, *verjék agyon*. A körrendelet, melynek többi része is hasonló jó tanácsokat ad, talán még sem olyan veszedelmes az egerekre.

A bikaviadalok ellen. Régóta panaszkodnak a humanus emberek, hogy Spanyolországban még mindig nagyban űzik a bikaviadalok barbár játékait. Most maguk a spanyolok is megelégtették. Barcellonában újabban igen élénk mozgalom indult meg a bikaviadalok beszüntetésére. Részt vesz ebben a mozgalomban *Morgudes* püspök is, aki nagyon fölbáborodott, hogy a barcelonai új arénát néhány pap az ő engedelmével nélkül beszentelte. Az állatok és növények védelmére alakult társaság is üldözi a bikaviadalokat, sokan pedig azért haragusznak, mert az aréna kapuján a város czimere diszeleg. A demokratikus sajtó nagyon támogatja a mozgalmat, a munkásegyletek pedig kizárással fenyegetik azokat a tagjaikat, a kik részt vesznek a bikaviadalokban, melyeknek mostanában különben igen kevés nézője akad.

Medve a bíróság előtt. Londonban közelébb egy oly eset történt, mely az angol igazságszolgáltatás évkönyveiben még nem fordult elő: egy medve jelent meg a bíróság előtt és tulajdonosával együtt a vádlottak padján kellett helyet foglalnia. A dolog így történt: Két franczia, Martin József és Brun Lajos az utcán medvét tánczoltatott. Természetesen csakhamar nagy csoportosulás támadt, mely zajos helyeslésekkel jutalmazta a medvetánczot. Mint-hogy a francziák vonakodtak a rendőrségnek engedelmeskedni, a medvével együtt a rendőrségre vezették őket. Utközben egyszerre rárohant a medve az egyik rendőrré s mancsával jó nagyot ütött a fejére, megsebezve azt. A rendőrtiszt elrendelte, hogy a társaság az éjet a rendőrségen töltsék s másnap a fenyítőbíró elé vitette őket. A bíró a francziákat két napi fogházra ítélte. A medvét ez időre a rendőrség egyik istállójában helyezték el.

Drága hal. A legszebb s legdrágább halakat a kínaiak tenyésztik s legkülönösebb és a legbecsesebb valamennyi között az ecsetfarku aranyhal. Egyes példányai már 1700 forinton is elkelték. Európában 600 és 1200 forint között váltakozik az ára. A legértékesebb a dologban az, hogy ez a hal oly kicsiny, hogy a tallér elfedi. Bizonyára nincs ilyen cseppség az élő lények között, a melyek ilyen nagyság s súly mellett kereskedelmi értéke volna.

A verebek. A legjobb akarattal sem lehet elmondani, hogy a veréb kedves állat. Szünetlen csiripelése, különösen ugrándozása, de leginkább falánk, kártékony természete miatt mindenütt szabadulni

igyekeznek tőle. Csak *Cincinnati* volt az egyedüli hely a világon, a hol a derék városatyáknak igen nagy szomorúságot okozott a veréb hiánya. Sehogy sem tudtak beletörődni, hogy az ő városuknak egyetlen verebe sincs. Sok tanácskozás után végre is elhatározták, hogy Angliából hozatnak verebet. Öt évvel ezelőtt történt a dolog s akkor darabonkint öt dollárjával hatszáz főnyi válogatott szürke tollas madárkát szerzett a város. Nagy volt az öröm *Cincinnati*-ban, a mikor először szárnyra bocsátották a verebeket, a melyeknek az élelmezését a tanács vállalta magára. A jó életmód, a szerető gondoskodás aztán annyira megnövesztette a verebek számát, hogy a farmerek kétségbeesve tiltakoztak a sok pusztítás ellen, a mit a város kedveltjei a kertekben véghez vittek. A sok panasznak végre mégis lett foganatja, mert a tanács elrendelte a verebek irtását s hogy eredményesebb legyen a dolog, minden veréb koponyájára egy-egy dollárnyi jutalmat tűzött ki annak, a ki élve vagy halva beszolgáltatja. Azóta *Cincinnati*-ban mindenki verebet fogdos s tisztes családapák is a legnagyobb igyekezettel kutatgatják s szedik a verébfiókákat.

Borz és kőszáli sas viaskodása. Egy tűzérszázados érdekes megfigyelést tett legutóbb a Nagy-Szeben környékén lefolyt katonai gyakorlatok alkalmával. A százados parancsnoksága alatt álló üteg-gel egy nagy dombon állott, mikor egyszerre jó magasban a levegőben két kőszáli sast vett észre, a melyek ott keringöztek. A tűzérszázadosnak, a ki különben is jó vadászhirnek örvend, csakhamar feltűnt, hogy a sasok csak egy bizonyos pont fölött keringenek, s mintán folyton szemmel kísérte őket, egyszerre csak észreveszi, hogy a ragadozó madarak egyike nyilsebesen lecsap a magasból és a domb mögött eltűnik. A tűzérszázados erre lóra pattant és egy altiszt kíséretében az eltűnt sas irányába ellovagolt. Csakhamar oda érkeztek a helyszínére s nagy bámulatára látja a százados, mily heves viaskodást folytat a sas egy borzzal. A sas a lovasok közeledtére és lármájára elrepült, de a borz, mely számtalan sebből vérzett, a helyszínén maradt, s kevéssel ezután kiadta a párját. A borz bőrének lenyúzása alkalmával nem győzték bámulni, hogy mily iszonyu sebeket ütött a sas rajta.

Lófog-orvosok. Amerikában már meglehetősen számban vannak ilyen orvosok, a kik kizárólag csak lófogak reparálásával foglalkoznak. Egy ló zápfogának a kihuzása gyerekjáték ezeknek a fogorvosoknak a számára, s még csak nem is használnak semmiféle eszközt a ló szájának a kinyitására és nyitva tartására. Az amerikai lovak, úgy látszik, nagy bizalommal vannak fogorvosaik iránt, s nyugodtan alávetik magukat műtétéiknek. Egyébként Európában is akad már lófog-orvos. Így Franciaországban a versenylovaknak angol és amerikai fogorvosaik vannak

IRODALOM.

Brehm könyve magyarul. A *Légrády* testvérek kiadásában egy nagyobb mű fog nemsokára megjelenni. A mű címe: „Az állatok világa”. Szerkesztője Méhely Lajos, a magyar tudományos akadémia és több külföldi tudományos társulat levelező tagja. Munkatársai Chernel István, Csiki Ernő, Kohaut Rezső és dr. Rátz István, a kik a szakirodalom legkiválóbb művelői. Hogy „Az állatok világa” mennyire fölkellette maga iránt a figyelmet s hogy azt mily értékesnek tartják, az is bizonyítja, hogy Wlassics Gyula és Darányi Ignác miniszterek a művet körrendeletben ajánlották. A most megjelent első füzetben a majmokról van szó. A majom-világ rendkívül érdekes leírása kezdődik meg benne, oly élénken és oly színesen, hogy a laikusnak is gyönyörűségére szolgál. Ez az első füzet hű képét adja az egész munkának és mindenkit meggyőzhet arról, hogy nemesak tanulságos, de érdekes mű lesz, mert hát „Az állatok világa” a legjobb példa arra, hogy a tudományt mint lehet népszerűsíteni. A magyar Brehm kétféle kiadásban fog az olvasó közönség elé kerülni, u. m. bekötött és füzetes kiadásban. A bekötött kiadás első kötete 1901. január folyamán fog megjelenni. Ezentul minden további félév egy-egy újabb kötetet fog a könyvpiaçzra hozni, s így öt év lefolyása alatt a 10 kötetből álló mű teljesen be lesz fejezve. Minden kötet 18 koronába fog kerülni, az egész tehát 10 kötet ára tehát diszes félbőr-kötésben 180 korona. Az egész mű 200 füzetből fog állani, melyeknek ára 80 fillér lesz; a diszes bekötési tábla 3 koronáért lesz kapható. A bekötés háta finom chagrinbőrből készül, gazdag aranyozással; a bekötés táblája tartós vászonból való. Nagy súlyt vetnek az izlésre, szépségre és tartósságra. Az első füzetek már ez év október havában kerülnék a könyvpiaçzra és azontul havonta 4—4 füzet fog megjelenni, átlag egy-egy heti időközökben.

Egyleti ügyek.

Adomány. Kéler Miklós ömeltósága Budapestről, husz koronát adományozott az állatvédő egyesületnek, melyet ezen az úton is köszönettel nyugtáz az elnökség.

Tudomásul. „*Állatok Védelmé*” cz. havonként megjelenő folyóiratunk folyó évi szeptember hó 1-sejétől nyomdát cserélt. Izléses, csinos kiállításban az *Ajtai K. Albert „Magyar Polgár”* nyomdájában *Kolozsvárt* jelenik meg. Felkérjük a m. t. tagokat és előfizetőket, kiknek a lap jár, hogy lakváltozásait ide bejelenteni szíveskedjenek, hogy a szétküldetésben akadály ne forduljon elő.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET HAVI KÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Szerkesztőség : <i>Belkirály-utca 43. szám.</i> Előfizetések és pénztüldemények az egyo- sület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9. sz.) címére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár:</i> Fgész évre 2 kor. — fill. Fél évre 1 kor. — fill. Számunként — kor. 20 fill.	
Hatodik évfolyam.	Kolozsvár, 1900. decz. 1.	3. szám.

TARTALOM. Állatvédelem. *Fülei Sz. Lajos.* — A jó gyermekekhez. *Feleki Sándor.* — Rendelet tervezet az állatvédelem és állattartás tárgyában. — *Domingó. Mariette.* — Jegyzetek *Monostori Károly.* — *Állatvédelem:* Lóvágóhíd. — A sertésvész csökkenében. — Állatorvosok gyűlése. — A fiatal állatok mesterséges szoptatása. — *Állatvilág:* Sándor ezár ezred állatai. — A bogarak és az a alkoholizmus. — Az állatok és időjárás. — A magyar számár. — A macska halála. — Az udvarképes egér. — Meddig él a madár. — A „rebellis” papagáj. — Méhektől megzavart temetés. — *Trodalom:* „Az állatok világa”. — Tudomásul.

Az állatvédelem.

Az állatvédőegyesületeket az igazi humanizmus hozta létre, hogy az ember hasznára rendelt állatok védelmezésével a közjót elősegítsék és az érzelmeket nemesítsék.

Az állatvédelemre különösen szükség van itt a fővárosban, a hol annyi a nyomor, hogy a gyengédebb szívű ember is megszokja annak a látását s így közönyös, elfáult lesz minden iránt.

Talán innen van az a sok durva kegyetlenség is, melylyel itt úton-útfélen a szegény állatokat sanyargatják. Pedig az a ló, ökör, számár nekünk dolgozik; a tehén, birka, csirke élelmet adnak; a kutya, macska bakterkodnak; a madarak ezrei terményeink pusztítását akadályozzák meg. Egyszóval az állatok közvetlen vagy közvetve hasznunkra vannak.

Az emberi munka teljességéhez járul tehát az állatvilág. S idővel még mi mindenre fel fogja használhatni az

ember az állatokat! Hiszen most Svédországban a nyers gyapot csiráit, a gyapotrongáló és drága gépek helyett, patkányokkal szedetik ki. Ezenkívül a patkányok az elefántcsont nedvének kiszívása által is nagy szolgálatot tesznek a csontműveseknek.

Azt tartom, hogy a természetben semmi szines rendeltetés nélkül. Egészen más kérdés az, hogy az ember felfedezheti-e azt a célt, mely végett valamelyik állat vagy növény létezik. Az emberiség századokon keresztül egykedvűen haladt el oly dolgok mellett, melyek nélkül ma már el sem tudnánk lenni s melyek nagyjelentőségű tényezők a kulturában. Így vagyunk az állatokkal is.

Ne mondja nekem a léhaság, az álbölcsesség, hogy az állatvédelem helyett előbb az ember nyomorán siessünk segíteni. Krisztus Urunk azt mondta: Szegények mindig lesznek veletek. Ez annyit is jelent, hogy az emberi nyomort, a szegénységet enyhíteni igen, de végképpen megszüntetni nem lehet. Ezen a czimen tehát az állatvédelmet világ végéig el kellene odáznunk. Egyébiránt mikor mi a szegény üldözött állatok védelmét sürgetjük, egyszersmind a nemes érzelmek felkeltésére, ápolására is vállalkozunk, s így az emberszeretetnek is nagy szolgálatot teszünk. Mert azt senki sem tagadhatja, hogy az az ember, a ki az agyonkínzott, vert, ütött lónak védelmére kél; vagy a tél hidege által sanyargatott, éhes madárkának egy-két morzsát dob: hamarabb meglátja szenvedő embertársának is a könyeit.

De ne okoskodjunk sokat. A ki akar, megért bennünket; a ki pedig nem akar, attól az ember, az állat, egyképpen elpusztulhat.

Sajnosan tapasztalom, hogy mindinkább eltávolozunk attól az időtől, a mikor a család meleg tűzhelyénél nevelkedett szívek gazdag szeretete munkált a társadalom minden terén. Ez a szeretet kiterjedt minden élő lényre: emberre, állatra egyaránt. Ez a szeretet az összeség munkájából meritette az erőt az élet javának, kényelmének, szépségének jogos élvezetéhez. Ezért törekedünk mi, az állatvédők, hasznos könyveinkkel, pályatételeinkkel, jutalmazásainkkal a társadalom, a család és egyesek szívéhez férközni. És mindezt annál inkább tesszük, minél inkább szomoruan

látjuk az életben, hogy a durva önzés — melyet a morális gondolat nem ellensúlyozott, az idéális érzés meg nem nemesített — az embert még faja iránt is kegyetlenné teszi.

Lelkemben feltűnik a bethlehemi jászol kedves idillje: a legnemesebb, a legszeretőbb Szív bölcsőjét a pásztorok és az állatok állják körül. A természet eme szép harmóniája felett megcsendül a világ legszebb himnusza: Dicsőség Istennek a magasságban és békesség a földön a jóakaratu embereknek! És mi az ellenségeskedések miatt hányszor félretesszük a szívünket. Vajha az élet minden terén a szenvedélyek vad harsogását a béke halk, édes zenéje simitáná el!

Szeretet az élet, az igazság. A ki nélkül van, nem ember és nincs jussa a boldogsághoz!

*

Ennek az áldó szeretetnek nevében számítunk mindig a nőkre, első sorban az állatvédő-egyesületek lelkes hőgyeire, a kik a mi büszkeségünk; a kiket a velük született gyöngédség is arra jelöl ki, hogy a szegény állatok védelmére keljenek. Hiszen a női szív egy hervadt virág látásán is sirva fakad, annál inkább meglátja a szenvedő állatot, mely némán türt fájdalmában mintegy keresi azokat, kik érte beszélni és tenni tudnak. Mi lenne nap nélkül a természet, az lenne a női szív melege nélkül ez a sivár élet. Ezt az éltető sugarat a ti nemes szívetek árasztja szét.

Az állatvédelem terén számítunk az ifjúságra. Az ifjúság gyöngéd nevelésénél érdekes világot vethetünk az állatok lelkiéletére, melynek küzdelme, öröme és boldogsága, bűja és szenvedése az ifjúság egész valóját meghatja s fogékonnyá teszi a nemesebb érzelmek iránt.

Számítunk továbbá a hatóságokra, nevezetesen a rendőrségekre, melyeknek a közrend, a közgazdaság és a humanizmus érdeke oly szép feladatot jelöl ki az állatvédelem terén.

Számítunk a komoly, hazafias sajtóra, mely a panaszkodó közönséggel együtt nem egyszer jajdul fel az állatkinzás és az éneklő madarak pusztítása által okozott etikai, gazdasági károk miatt.

Végül számitunk minden rendü és rangu emberre. A tudás az ember értékének nem abszolút mértéke. Mindenki annyit ér, a mennyiben tehetségét a közjóra használja.

Az állatvédelem terén a művelt nemzetekhez hasonlóan, kibontott zászlónk után tehát lelkesedéssel megyünk előre. *Szeretet!* ez van írva erre a zászlóra. A szeretetnek vallásos ereje van és mi a szív jogával ragaszkodunk ehhez a zászlóhoz. A munka lesz ezután is a mi tisztessé-
günk, az önérzet nyugalma lesz ezután is a mi jutalmunk. Ez is elég nekünk ebben a sivár társadalomban! Végül: legyen áldott minden ember, a ki megért bennünket és közhasznu működéseinket elősegíti!

Fálei Sz. Lajos.

¶ jó gyermekekhez.

Nézzetek csak e szép földön
Szerte széjjel,
A jó isten alkotta azt
Két kezével.

Ember, állat és a földnek
Zöld vetése,
Mind, mind az ő áldott keze
Teremtése.

Az állatnak, úgy mint nektek,
Szívet adott;
Ép úgy érzi a fájdalmat,
A bánatot.

Ne hántsad hát az állatot!
Síró szava
Felszáll, felér az istenhez
A magasba.

S haragosan fordul tőled
A jó isten,
S nem lesz senki, ki szeressen,
Ki segítsen.

Beczézd, szólítsd az állatot
Szeretettel,
Kínáld meg tiszta vízzel,
Eledellel.

A madárka jó szivedről
Dáolni fog.
S jó istenhez felszállnak a
Kedves dalok.

S isten majd a magas égből
Reád tekint,
Megáld s megtesz mindent néked
Szíved szerint.

*S így szól majd az angyalokhoz: Mert nem bántja az állatot
Figyeljetek,
Baj ne érje ezt az áldott
Jó gyermekeket.*

*Mert nem bántja az állatot
Semmiképen.
Csak az ilyen fiú, leány
Kedves nékem!*

Feleki Sándor.

Rendelet-tervezet

az állatvédelem és állattartás tárgyában.

A budapesti állatvédő egyesület egy rendelet-tervezetet állított össze az állatvédelemre vonatkozólag, melyből az általános határozványokat az alábbiakban közöljük. A tervezet részletesen foglalkozik a vonós, szárnyasállatok védelmével, az állatok szállításával, s végül az egyesület választmányának az indokolásával, melynek minden sorát humanus szellem lengi át. Az állatvédelemről szóló általános határozványok így szólnak:

1. §.

Minden állattulajdonos köteles mindennemű állatjának kellő etetéséről (megfelelő minőségben és elegendő mennyiségben), itatásáról, pihentetéséről, ezélszerű elhelyezéséről fekvő helyéről és szükséges ápolásáról gondoskodni.

2. §.

Az állatok istállózásánál vagy egyéb elhelyezésénél kiváló gondot kell fordítani arra, hogy az istálló vagy egyéb fekvőhely kellően nagy, világos, szellős és tiszta legyen; az állatok a hideg és a nagy meleg ellen védve legyenek és pihentetésük alkalmával rendesen lefekhessenek.

Az egyes állatnemeket lehetőleg külön kell elhelyezni.

Az istálló-falakat évenként legalább egyszer újra kell meszelni, illetőleg tisztítani. Az istállók piszkos falainak újra meszelését, tisztítását a hatóság elrendelheti.

3. §.

Semmiféle állatot sem szabad kinezni, vagy durván bántalmazni, avagy ingerelni sem zárt területen, sem nyilvános helyen.

4. §.

Az állatok biztatására, fenyítésére ostor, vessző, vagy nem nagyon éles sárkantyú használható.

Az ostor csakis felső harmadában lehet göcsös.

Az állatok fékezésére rendes körülmények között csak fék, kantár vagy gyeplő használható.

Az állatokat verni, ostornyéllel, bottal, ököllel, láncozzal, kötéllel, kemény-, hegyes- vagy éles tárggyal vagy más ehhez hasonló eszközzel fenyíteni, avagy lábbal rugdosni tilos.

Az állatok fejét, hasát, lábát és nemzőszerveit ütni nem szabad.

Legelő állatok kipécézése (nyügözése) csak olyan alkalmas módon szabad, a mely az állatot természetes módon való legelésében semmikép sem hátráltatja és mozgását tulságosan nem korlátozza.

5. §.

Teljesen elesigázott, szájalmas, undorító külsejű, gyógyíthatlan betegségben szendő, avagy közveszélyes állatok kiirtandók.

6. §.

Az állatokat minden kínzás nélkül, gyorsan, biztos kézzel és megbízható eszközzel kell kiirtani elzárt helyen.

Mig az állat teljesen meg nem szűnt élni, lebőrözni, feldarabolni nem szabad. Sulyosan sérült állatot, ha sérülése gyógyíthatatlan, a hely színén kell kiirtani; ha az állat tulajdonosa, a helyviszonyok s szabályrendelet nem tiltja.

Domingó.

Terjedelmes birtokán lakott az özvegy egyedül, elhagyottan, távol a világ minden zajától. Hozzá tartozói már régen elhaltak s rajta kívül csak férjének kedvenc kutyája maradt meg, a hűséges Domingó. Valóban, Domingó nagyon hű volt. Ezt bizonyítja majd a következő kis történet.

Egy napon a szomszéd falubeli báróné látogatóba ment az özvegyhez, egyetlen, elkényeztetett fiával, Aladárral, ki azután semmikép sem akart haza menni a kutya nélkül. Ezt azonban nem annyira szeretetből tette, mint inkább azért, mert az ő akarata volt. De az özvegy maga elé képzelve az unalmas egyedüllétet, kijelentette, hogy nagy bánatot okozna neki a Domingótól való válás, mint-hogy férjének is ez volt egyedüli kedvenc állatja. Azonban a báróné hosszas kérésére mégis beleegyezett, hogy egy hétre elvi-

gyék a kutyát. Azalatt — úgymond — meg is unja a fiúcska s akkor hazaküldik.

Nemsokára Domingó a báróné hintójában ült s szomorúan nézett a mindinkább távolodó otthon felé.

Aladár valóban nem szerette Domingót, csakis azért kérte el, hogy otthon majd kedve szerint kötekedjék vele. Volt is mit szenvednie a szegény kutyának! Aladár nem egyszer verte meg ártatlanul s éhezette már az első nap, csak azért, mert ő ebben mind gyönyörűséget talált. Anyja természetesen erről semmit sem tudott s ellenkező esetben — bár helytelenül — de elnézte volna neki, hiszen egyetlen gyermeke volt.

Azonban nem sokáig tartott Domingó szenvedése, mert harmadnap már az országúton haladt, sietve az igazi otthon felé. Szólni nem tudott, de bizonyosan ezt gondolta: „Minek szolgáljak én egy kiméletlen, rossz gazdának, mikor van nekem egy régen szolgált úrnőm, ki maga a szeretet és gyöngédség“?

Ez alatt az özvegy ott ült kertjében egy szomorúfűz alatt s nézegette, mint hullnak ölébe az elsárgult levelek. . . . Gondolatai a régi, szép időkhez tértek vissza. Eszébe jutott a hűséges Domingó is, mely oly régen szolgál nála, megosztva vele bűt és örömet egyaránt. Oh, mert, bár a kutya nem beszél, de annak is van szíve s épen úgy érez, mint mi!

Hirtelen fölpillantott . . . s csakugyan . . . jól hallotta a levelek zörgését, a mint Domingó sietett feléje, a keskeny ösvényen. Aztán leült úrnője mellé s hozzásimúlt, hűségesen ráfűggesztve okos szemeit, mintha mondta volna: „Visszajöttem hozzád kedves úrnőm s nem hagylak el többet soha, hogy megvédbesselek a rossz emberek bántalmaitól, hiszen most már tudom, hogy vannak olyanok is. . . Veled maradok mindvégig, megosztok veled ezután is mindent . . . mindent, s nem kívánok egyebet, csak gyöngédséget, mint eddig“.

És az özvegy megértette . . . kiolvasta Domingó szeméből, hogy mit akar. Szeretettel ölelte magához a hűséges kutyát s érezte, hogy szemei könnyeznek.

E kis történetben beteljesülve látjuk az író szavát: „Ha részvételt keressz s néha baráti tekintet, vagy egy szív kell szívednek, mely csak érted dobog, végy kutyát magadhoz . . . a kutya hív leend“.

De ezen hűséget gyöngéd szeretettel s jó bánásmóddal kell kiérdemelnünk!

Mariette.

Jegyzetek.

Nem tökéletes civilizáció az, mely Istennek néma és tehetetlen teremtményeit kizárja az emberek könyörületéből.

Viktoria, angol királynő.

Sok kegyetlenséget követnek el az állatokon. Ez ellen tenni s a könyörületességet kelteni kell. Gyermekeimre akkép iparkodom hatni, hogy érző szívüket az állatokkal szemben is megőrizték. Mi a királyi ház tagjai egytől-egyig hívei vagyunk az állatvédelemnek. Én is azon nézetben vagyok, hogy az, a ki állatokat kinez, nem jó ember s nem fog visszariadni embertársai ellen irányuló büntetettől sem.

Károly Lajos főherczeg,
a bécsi egyesület védnöke.

Irgalmatlanság és kegyetlenség az állatokkal szemben a szívet megkövítik, a lelket elvadítják és kegyetlenséget, irgalmatlanságot szülnék az emberekkel szemben is.

Dr. Schreiber Frigyes, érsek.

Jó és nemes emberre nézve nemcsak a felebarátja iránti szeretet szent kötelesség, hanem a könyörület oktalán teremtmények iránt is.

Newton.

A műveltség alsóbb fokán levő népek legjellegzőbb bűne az állatok iránti kegyetlenség. A mely népnél ez feltalálható, annál ezt biztos jelül tekinthetjük a tudatlanság s durvaságnak; a mely tulajdonságokat még a pompa, a „nemesség“ külső jele sem palástolhatnak el. Az állatok iránti kegyetlenség megkeményíti a szívet az emberek iránt s a valódi műveltséggel össze nem fér.

Humboldt Sándor.

Az élő lények iránti határtalan részvét a jó erkölcs legszilárdabb és legesalhatatlanabb biztosítéka.

Schopenhauer.

A könyörület nem erőltetett érzelem; égi adomány az, mint az anyhe eső, mely a magasból hull alá a földre és kétszeresen áldásos: áldja adóját és áldást hoz mindarra, ki benne részesül.

Shakespeare.

Mindig szolgálunk az emberiségnek, ha tesszük azt, mi *emberséges*!

Goethe.

„Kössetek barátságot az állatokkal; teremőjük akarata, hogy az ember szeresse őket!”

Lamartine.

Szent cselekmény az elhagyott állatokat azon kínok ellen védeni, melyeket róluk elháríthatunk!

Zola Emil.

Az állatok kinzása ellen fellépünk épp úgy kötelességünk, mint az embercsemetét minden bajtól óvniunk.

özv. gróf Károlyi Alajosné.

A ki valamely érző lénynek szenvedését közömbösen tudja nézni, annak lelke kész talaj a gyilkosság gondolatának megtermésére; csak az kell, hogy a szenvedély szele a magot oda vigye.

Gr. Apponyi Albert.

Annak a nemzetnek nyujtanám a műveltség pálmaágát, a mely nem éri be többé azzal, hogy gyöngé védtelen embertársát oltalmazza, a nyomorgót felsegíti, az elhagyottat keblére öleli, hanem kiterjeszti jóindulatát, védelmét és gyámolítását a nálánál alsóbbrendű, de mégis csak élő lényekre, az állatokra is.

Hermann Ottó.

Az állatok kimélésére és védésére szoktassuk a *gyermeket*; s majd erkölcsi finomodásának elemét találja meg abban az *ember*.

Királyi Pál.

Az állatok kinzása és a gonosztevők által elkövetett gyilkosságok között, ha keressük, mindig feltaláljuk az összefüggést.

Kodolányi Antal.

A ki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Ponori Thewrewk Emil.

Csak a ki az emberszeretetet erényével bír, képes részvétet érezni az állatok iránt is. Mert a ki kegyetlen tud lenni a védtelen állathoz, annál embertársai is hasztalan keresnének könyörületet.

B. Büttner Lina.

Ha az állatok védelmét czélozzuk, közvetve az emberek nemesítését érjük el.

Hauszmann Alajosné.

A czélszerű állatgondozás a legjobb állatvédelem.

Monostori Károly.

ÁLLATVÉDELEM.

Lóvágóhid. Kolozsvárt alig három héttel ezelőtt merült föl a lóvágóhid létesítésének terve. Annak idején tudattuk a hirt olvasóinkkal és jeleztük, hogy az állatvédő-egyesület egyik szakbizottsága ebben az ügyben részletes javaslatot dolgoz ki, melyet a városi közgyűlés elé fognak terjeszteni. A Kolozsvárt megindított mozgalom, úgy látszik, visszhangra talált más helyeken, így többek között Budapesten is, hol szintén tervezgetik egy lóvágóhid fölállítását, hogy a szegény népet olesó hushoz juttassák. A fővárosban megindított mozgalom élén szintén az állatvédő-egyesület áll, mely a főváros tanácsához intézett föliratában azon kérését fejezi ki, hogy a közvágóhid fölállítási költségét vegyék föl a jövő évi budgetbe. Ajánlja ezt nemzetgazdasági szempontból is, mert míg most például a törött lábú lovat lebunkózzák s csak bőrét értékesítik, ezentul ennek a lónak különben egészséges húsa is értékesíthető lesz.

A sertésvész csökkenőben. A sertésvész most már igazán örvendetesen kezd csökkenni. A földmívelési minster legujabb kimutatása 110 olyan községről számol be, a hol az elmúlt héten teljesen megszűnt a sertésvész, a mely most már csak az ország 725 községében van konstatalva. A többi állati járvány tekintetében is állandó javulás mutatkozik. Kolozsmegyében azonban még mindig tart a sertésvész, csupán két három községben nem fordultak elő a legutóbbi hét alatt megbetegedések.

Állatorvosok gyűlése. A „Magyar Országos Állatorvos Egyesület“ kolozsvári osztálya december hó 9 én (vasárnap) d. e. 11 órakor Kolozsvármegye üléstermében alakuló ülést tart. Tárgysorozat: 1. Korelnök és jegyző megválasztása. 2. Az osztály megalakulása szükségességének kimondása. 3. Az ügykezelés szabályzatának tárgyalása. 4. Indítványok. Mindazon érdekeltek, kik ezen ülésen való megjelenésben akadályozva lennének, hozzájárulásukat jelzett időig szíveskedjenek bejelenteni *Reich* Albert, kir. állategészségügyi felügyelőnél.

A fiatal állatok mesterséges szoptatása. Legegyszerűbb és legegyszerűbb módja a szoptatásnak a természetes szoptatás, vagyis ha a magzatot az anya tögyén tápláljuk. Megeshetik azonban, hogy az így vett táplálék nem kielégítő, akár mert az anya beteg, akár

mert nincs neki elég teje. A juhok között épen nem ritka, hogy ikreik közül csak az egyiket bírják felnevelni. Ilyen esetekben, ha csak a magzatot nem akarjuk elveszíteni, a mesterséges tápláláshoz kell folyamodnunk. A mesterséges szoptatásnak a szükségszerűségein kívül előnye is van, a mennyiben ilyen módon nagyon dús táplálékhoz juthatnak a magzatok. (Journal d'agriculture pratique. 1899. 28. sz.)

ÁLLATVILÁG.

A Sándor czár ezred állatai. A német császárnak Németországban majdnem minden kirakatban látható képei között, a melyek a németek uralkodóját majd mint daliás katonát, majd mint jó családapát gyermekeitől körülvéve ábrázolják, újabban nagy föltűnést kelt egy kép, a mely II. Vilmos császárt a Sándor czár ezred tisztjeitől körülvéve ábrázolja. A fejedelemről jobbra egy varju, balra egy kecske látható. E különös kis menasszeriának azonban semmi titokzatos értelme nincsen. A kecske és varju egyszerűen a Sándor czár ezred állatai. A német hadseregben a legtöbb ezrednek van egy vagy több állata, többnyire kutya. Hogy a *Kaiser Alexander Regiment* miért választotta a kecskét és a varjut, azt senki sem tudná megmondani. Csak arra emlékeznek, hogy a varju előtt holló volt az ezred második állata. Csak annyi bizonyos, hogy minden gyakorlatra, sétára és katonai szemlére a kecske és varju hűségesen elkísérik a Sándor czár ezredét.

A bogarak és az alkoholizmus. A *Természet*-ben olvassuk: A bódító anyagok élvezete az állatországban, különösen a bogarak között nagyon el van terjedve. Az entomológus ki is használja a bogarak e tulajdonságát s mesterségesen készült csalétekkel csalogatja őket hálójába. Erre a fogásmódra az vezethette az embereket, hogy látták, hogy egyes bódító anyagokat kiválasztó növények mellett mily sok bogár repked, mily sok fekszik a fűben, elbódulva a mérges anyag élvezetétől. Egy ilyen növényt Ludwig tanár irt le néhány év előtt *sörfőző-fa* néven, mert e fa édes nedvet választ ki s ez az erjesztő gombák jelenléte miatt csakhamar alkoholtartalmúvá válik. Az ilyen fákat rendkívül sok bogár és más állat látogatja, hogy élvezzék a kábító italt, hogy a kábultság bizonyos nemébe essenek, mikor öntudatlanul hevernek a földön; ilyenkor a legszebb, legritkább fajokat is minden fáradság nélkül össze lehet

gyűjteni pár órai lessel. Megfigyelések alapján bebizonyított tény, hogy nálunk egyes *Centaurea*-félék virágjai kábító nedvet választanak ki. Ugyanis, ha darazzuk a kelleténél több nektárt szittak a virágból, rövid ideig ezáltal repkedés után a földre esnek s ott maradnak tehetetlen állapotban, míg csak ki nem alusznak mámorukat. Hasonló esetet figyelt meg Weir Kentuckyban s egyszersmind megállapította, hogy azoknak a növényeknek váládékai, melyek a bogarakat elkábitják, csakugyan narkotikus anyagok. Ugyanis látta, hogy a *Cosmos diversifolius* és a *C. bipinnatus* (*Composita*) virágzás idején ugyancsak sűrűn látogatják a bogarak s a virágpór és nektár élvezetétől öntudatlan kábultságba esnek. Hogy megpróbálja a virágpórnak és nektárnak az emberre való hatását, összegyűjtött körülbelül fél kávéskanálnyi himport és lenyelte. Az első negyedórán pulzusa gyorsan vert perezenkint, bizonyos vig érzése támadt s egész testét jóleső melegség árasztotta el. Majd a nektárt gyűjtötte össze s vízben oldva balkarján a bőr alá fecskendezte. Eredménye a pulzusnak hattal való leszállása és tartós vidámság volt. Weir e kísérleteiben kissé merész módon járt el, mert bal karján az aláfecskendezés helye tyuktojásnyira dagadt s csak öt nap múlva lohadt le teljesen. E megfigyelések és Weir kísérlete bizonyítják, hogy azok a virágok, melyeket a bogarak különösen szeretnek, narkotikus anyagokat választanak ki, melyek az emberre is kábítóan hatnak. A virágok kábító szagát pedig a legnagyobb valószínűség szerint valami éterikus olaj, vagy más éternemű anyag okozza.

Az állatok és az idő jóslás. A magyar paraszt, különösen a pásztornépség a szél járásából, a nap állásából, ezer apró természeti tünetmennyből, a marhája, nyája magaviseletéből, naivnak tetsző házi eseményekből jósolja az időt és gyakran pontosabban beválnak ezek a jóslatok, mint akár Falb mondásai, akár a legfinomabb szerkezetű aneroid légsúlymérő jelzései.

Az „*Időjárás*“ című folyóirat e havi száma dr. László Ferencztől a háromszékmegyei népies időjóslások egész sorozatát közli, az érdekesebbek a következők:

— Pál-fordulóján a medve kijön barlangjából s ha süt a nap, megigazítja a barlangját és visszamegy, mert még nagyobb hideg lesz.

— Fűvet rág a kutya, eső lesz.

— Kutya esaholása zivatarnak jele.

— Mosdik a macska s heverészik, nagy hideg lesz.

— Ha a sertés szalmát visz a szájában és szalad vele, hideg lesz. (Üzon.)

A mikor a marhákat a dongó csipi és a marhák bogároznak (ide-oda futkosnak): eső lesz.

A mikor a tyukok este jókor elülnek és reggel korán leszállnak az ülről, akkor jó idő lesz.

— Ha nem akarnak elülni a tyukok, másnapra eső lesz.

— Ha a liba a víz alá bukik, vagy a szárazságban is bukni akar : eső lesz.

A magyar számár. Van egy éve, hogy Németországban nagy beesülete támadt a magyar számárnak. Mozgalom indult meg mindenfelé, de különösen Berlinben, hogy a szokásos kutyafogatot számárfogattal helyettesítsék és sok pártfogója akadt a magyar számárnak, a mely munkabíró, szelid, jó nevelésű állat s a mi fő, kevés-sel beéri. S a pártfogók hangos szava nem szólt hiába : megkezdődött a magyar számarak inváziója és most, hogy a számár pártfogása még hathatósabb legyen, *számárkiállítást* fognak Berlinben rendezni. A múlt hónapban nyílt meg a kiállítás, a melyen ott láthatók Berlin legnagyobb számarai. Mindenféle füles látható ezen a ritka és a czélt tekintve, érdekes kiállításon : magyar számár, skót számár, abessziniai, orosz, spanyol, egyiptomi, koromfekete, hófehér és tarka számár. Van közöttük nagy számár és kis számár, vén számár és kedves, fiatal csacsi. De a legkülönb valamennyi között a magyar számár. *Berlin város díját magyar számár nyerte*, mert ez a derék állat nem kevesebb, mint harminczöt mázsa terhet bír el. Az *aranyérmét* egy négyes fogat nyerte, a melyet három szürke és egy koromfekete pompás magyar számárból állítottak össze. Szóval nagy a dicsősége a magyar számárnak és sokan járnak a kiállítás csodájára. E hirt olvasván, bizonyára lesznek a kik élve a csábító alkalommal, jól-rosszul sikerült elmésségeket fognak mondani a magyar számárról. Pedig komolyan lehet gondolkozni e dologról, mert a magyar számárnak ez a portálása van olyan fontos esemény, hogy mezőgazdáink, különösen a kisebbek, észrevegyék. Nem vagyunk benne biztosak, így lesz-e, hiszen a számár, az csak számár, ütött, lenézett, kigunyolt kis állat, a mely türelmesen cipeli a rárakott terhet; az igaz, hogy nem szedegeti kényesen a lábát, mint a ló, a melynek tenyésztésére ezreket költünk. Ha mi nem tudtuk mekkora kincsünk van abban a szelid, szürke állatban és a külföld figyelmeztet rá, használjuk ki a kedvező alkalmat. Az állattenyésztés terén alighanem a számár tenyésztése jár a legkevesebb költséggel és kockázattal, miért ne iparkodjanak tehát gazdáink, hogy a magyar juh, a magyar ló, a magyar ökör mellé büszkén állhasson oda az alázatos magyar számár?...

A macska halála. A macska a jó háztartásban épp oly nélkülözhetetlen valami, akár a seprű, vagy a cipőhuzó. Különösen vidéken nem lehet meglegni nélküle. És mégis megtörtént Duna-Szerdahelyen, hogy egy *Lovász* nevű földbirtokos lelőtte az ötödik szomszédja macskáját abban a hiszemben, hogy úgy sem fogja megtudni, ki a tettes. Azonban rosszul hitte, mert másnapra a derék háziasszony megtudta a dolgot. Megtudta és mérgelődött. Kezdetben na-

pirendre akart térni a macska halála fölött, de aztán meggondolta az ügyet. Miért hallgasson, a mikor az egerek elszaporodnak és zsirt, szalonnát, ruhát rongálnak? És elhatározta, hogy megfizet a kegyetlenségért. Összehívott harmincz-negyven parasztgyereket és így szólt hozzájuk:

— Gyerekek, akartok egeret fogni?

A fiuk nevettek.

— Hát a macska mire való?

A háziasszony azonban nem engedett:

— Minden egerért, a mit élve hoztok, öt-öt krajczárt adok.

A gyerekek vállalkoztak. Nehány nap alatt pár száz egér volt együtt. Kit a szénaboglya tövében, kit a magtárban, kit a pinezében fogtak. Mikor a háziasszony azt hitte, hogy elég van együtt, kifizette a fiukat s az egereket egy nagy ládában elküldte a földbirtokos feleségének. A nagyságos asszony azt hitte, hogy a szabónője ruhát küld benne. Azért boldogan bontotta föl a ládát. Alig nyitotta ki a ládát, százával ugráltak ki belőle az egerek. Lovászné elájult. Mire magához tért, — az egerek elszéledtek a házban. A földbirtokosné megnézte a ládát s egy levelet talált benne:

Nagyságos Asszonyom!

Férje ura pusztá kedvtelésből lelőtte a macskámat s bőrét bizonyára megtartotta. Mivel most már a macska önöknél van, nehogy hiányos legyen a gyűjtemény, a hozzávaló egereket is leküldöm.

Tisztelettel stb.

A földbirtokosné, bár bosszankodott előbb, nevetésre fogta a dolgot s nem mert szemrehányást tenni a szomszédasszonynak.

Az udvarképes egér. Frakkos, rendjeles nagyurak közé a királyi ház nászán a napokban besurrant egy hivatlan vendég: egy szentelen kis egér s fittyet hányva az udvari etikettnek, szürke köntössében bókolt, fickándozott a király és a fejedelmi hölgyek lábainál. A nászslakoma után az udvari koncerten történt e hallatlan eset. A pódiumon *Schmedes*, a tenorista énekelt s mindenki el volt ragadtatva. E pillanatban (tán Wagner híres dalmokának éneke esalta elő?) a redutesarnok sarkából, aranyos arabeszkek közül kibújt a szürke vendég s egyenesen odafutott a király lába elé. Az udvari etikett egy pillanat alatt megbomlott. A főméltóságok arcza hosszúra nyult, a hercegnők és udvari dámák pedig sikoltozva emelgették ruhájuk fodrát s még a göndör hajtinesük is reszketett a rémülettől. Csak a király maradt nyugodtan.

— Ne féljenek! szólt a kifelé menekülő hölgyeknek, csak egy kis egér.

A dicsőiséget végre egér urfi is megelégette. Végig hallgatta a Schmedes énekszámát, azután újabb iszonyatot keltve, eltűnt a padló peremén s tán elő se jön, míg újra nem énekelnek.

Meddig él a madár. A természettudósok régen bajlódnak már a madarak életkorának megállapításával, de teljesen megbízható átlagos adatokat mindeddig csak néhány szárnyas állatról sikerült összehozni. Gurney J. H. angol ornitológus szintén foglalkozik évek óta az adatgyűjtéssel és rájött arra, hogy a régiek közül igen sok hamis. A papagály például, a melyről Humboldt még azt hitte, hogy 120 évig él, Gurney szerint nagyon ritkán éri el a 80 esztendőt, sőt átlagosan csak 40—50 életév jut rájuk. A ludról kétszáz évvel ezelőtt jegyezték föl, hogy olyik példány egy évszázadnál öregebb korában pusztul el. Amsterdamban 1575-ben megdöglött egy hattyu, a melynek nyakszalagján 1473 évszám volt felírva. A hollóról pláne azt tartja a nép, hogy kétszáz évig is eléli. Mindez azonban csak misztifikáció. Gurney a föltétlenül hiteles följegyzésekből kiderítette, hogy például a holló átlag 69 évig él. — Egy uriembernek a tulajdonában van egy hatvannyolez esztendős uhu, mely ötvennégy éves életpárjával már 1864 óta él a legderültebb családi viszonyban és ezen idő alatt kilenezvenhárom kiesi bagolyt neveltek föl. A ragadozó madarak közül a leghosszabb életű a királysas, ötvenhat esztendővel. Brehm azonban oly kőszáli sast is említ a schönbrunni császári állatkertben, a mely nyolezvan évig élt, sőt 1824-ben ugyanott egy keselyű döglött meg 118 éves korában. A nagyobb-fajta vízi madarak közül a gólya, az albatrosz, a pelikán egyaránt negyven évig él. Hasonlóképpen a daru is. A galamb, kakas, pulyka egyáltalában a legtöbb baromfi életkora harmincz év körül jár. Az énekes madárcák már csak huszonöt esztendeig tudnak fölmenni, sőt a megfigyelt kanárik közt nem akadt még egyetlenegy sem, a mely a husz évet túlhaladta volna.

A „rebellis“ papagáj. Egy fecsegő papagálynak heves összeütközése támadt a héten a párisi rendőrséggel. A madár kalitkája künn függött egy gazdag uriasszony házának erkélyén, a montmartrei hippodrom közelében. A mult napokban egyszerre olyan szókat kezdett kiabálni az utczán járókelőkre, hogy csakhamar egész tömeg verődött össze a ház előtt s a pajkos utczai gyerekek ingerkedésére *Polly* mindinkább nagyobb dühbe jött és csak úgy repdestek a csőréből a legválogatottabb gorombaságok. A tömeg úgy elállta már az utczát, hogy odament a sarki rendőr is és

felkiabált az erkélyre, hogy vigyék be a rakonezátlankodó madarat. Polly a rendőr hangjára még epésebb lett és fokozott erővel kezdett rikácsolni:

— Te hülye rendőr! Te hülye rendőr!

A méltóságában megbántott rendőr erre felment az emeletre és a papagály tulajdonosnőjének minden akadékoskodása daczára is, fogta a kalitkát és madarastúl együtt elvitte a rendőrségre. Néhány óra mulva visszaküldték ugyan a papagályt, de a tulajdonosnőjét pénzbírságra ítélték és az ítéletet szóról-szóra azzal okolta a rendőrség, hogy: a papagály *rebellis* (!) „modorával“ hivatalos ténykedésében sértett meg egy hatósági személyt.

Méhéktől megzavart temetés. Egy felsősziléziai faluban saját-ságosan lett megzavarva egy temetés. A falu tanítója halt meg s a végtisztességgadásra kivezették az összes tanulókat is. Kint a temetőben a menet a nyitott sirgödör előtt állott s a tanulók egy gyászdal kezdtek énekelni, mikor az elhunyt tanítónak a temető mellett fekvő kertjéből óriási méhtömeg rajzott elő s egyenesen a gyászoló közönségre szállott. Hiába igyekeztek a kellemetlen állatok ellen védekezni, a nagy tömeggel szemben semmi sem használt. A gyerekek elkezdtek kiabálni, jajgatni s rövid néhány pillanat mulva az egész gyászkiiséret vad futásnak eredt. A méhek egész a faluig üldözték a menekülőket, a kik közül nagyon sokat veszedelmesen megszurkáltak.

IRODALOM.

„Az állatok világa.“ Brehm hatalmas művéből, a melynek magyar kiadása most indult meg, a második füzet is napvilágot látott. Ebben szintén a majmok rendkívül érdekes életét festi a szerző azzal a bámulatos közvetlenséggel és azzal a mesteri leirással, a mely a munkát az egész világon kedvelté tette. Ennek a második füzetnek a szövegét kilencz kitűnő rajz illusztrálja. Adva van még a füzethez egy fekete nyomatu műlap és egy színes műmelléklet. Az állatok világa Légrády testvérek könyvkiadóhivatalában (Budapest, váci-körut 78.) jelenik meg s minden könyvkereskedésben megkapható. Egy füzet ára 80 fillér. Tájékoztatót a kiadóhivatal ingyen és bérmentve készségesen küld.